

5K
K 379₃

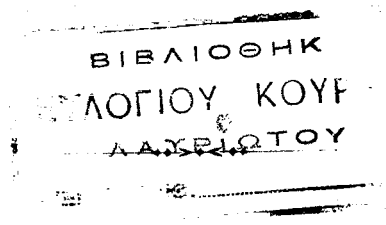
Αρ. 215.152141

Η

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

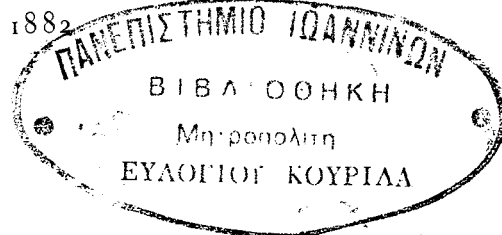
ΑΓΩΝΙΖΟΜΕΝΗ ΝΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

ΕΝ ΗΠΕΙΡΩ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ

Ἀθῆναι, 17 Ἰουλίου 1882.

Πρὸς τοὺς Κυρίους

Π. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΔΟΝ, Ι. Α. ΤΥΠΛΑΔΟΝ, Α. ΒΑΛΛΗΝ,

Λ. ΧΑΛΚΟΚΟΝΔΥΛΗΝ ΚΑΙ ΙΩ. ΕΥΚΛΕΙΔΗΝ

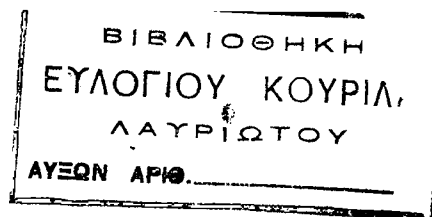
Δικηγόρους παρὰ τοῖς ἐνταῦθα Δικαστηρίοις.

Εἰς ἀπάντησιν τοῦ φυλλαδίου, ὅπερ ἐτύπωσεν ὁ κ. Παχὺς, καὶ ὕπερ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Τὸ ἐν Ἠπείρῳ ἀγροτικὸν ζήτημα» καταφέρεται δι' ὕδρεων καὶ συκοφαντιῶν κατ' ἐμοῦ καὶ τῆς ἐν Ἀρτῇ ιδιοκτησίας μου, συνέταξα ἑκθεσιν, ἐν ἣ ἀναιροῦνται πάντες οἱ ἐν αὐτῷ ἱστορικοὶ καὶ νομικοὶ ἰσχυρισμοί, οὐχὶ διὰ λέξεων καὶ φράσεων, ἀλλὰ δι' ἐπισήμων ἐγγράφων καὶ δι' αὐθεντικῶν μαρτυριῶν. Τὴν ἑκθεσιν ταύτην καθυποβάλλων ὑμῖν, σᾶς παρακαλῶ, ἵνα, ἀφοῦ ἐξετάσητε καὶ ἐκτιμήσητε προηγουμένως τὰ ἐν αὐτῇ ἐπίσημα ἐγγράφα, τὰς μαρτυρίας τῶν ἀναφερομένων συγγραφέων καὶ τὰς διαφόρους σκέψεις μου, γνωμοδοτήσητε ἐπὶ τῶν ζητημάτων, ἅτινα θέτω ὑμῖν ἐν τέλει αὐτῆς.

Ἐθεώρησα ὅλως περιττὸν νὰ θέω τὸ ζήτημα τῶν ἐν ταῖς νέαις, ὡς καὶ τῶν ἐν ταῖς παλαιαῖς ἐπαρχίαις τῆς Ἑλλάδος ἀγροτῶν, ὑπὸ κοινωρικὴν ἔποψιν. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην τὸ ζήτημα εἶναι ἐπιδεκτικὸν σπουδαίας καὶ ἐμβριθοῦς μελέτης καὶ συζητήσεως· οὐδὲν ὅλως δ' ἀπίθανον νὰ ἐκθέσω κάγώ ἀργότερον τὰς ἐπ' αὐτοῦ σκέψεις μου. Ἀλλ' ἡ ἔποψις αὕτη εἶναι ὅλως διάφορος τῆς ἐπόψεως τοῦ δικαίου, ἣν καθυποβάλλω εἰς τὴν πεφωτισμένην ὑμῶν κρίσιν.

Δέχθητε, ἀξιότιμοι Κύριοι, τὴν ἐκφρασιν τῆς διακεκριμένης ὑπολήψεώς μου.

Κ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ

Η ΔΗΜΟΚΟΠΙΑ

ΑΓΩΝΙΖΟΜΕΝΗ ΝΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΗ

ΑΓΡΟΤΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

ΕΝ ΗΠΕΙΡΩ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑ

ΕΚΘΕΣΙΣ

Ὁ κ. Παχὺς ὤφειλε νὰ δημοσιεύσῃ τὸ φυλλάδιον, ὅπερ ἐπέγραψε «Τὸ ἐν Ἡπείρῳ ἀγροτικὸν ζήτημα» ὅπως πληρῶσῃ τὰς ὑποσχέσεις, ἃς ἔδωκεν εἰς τοὺς χωρικοὺς τῆς ἐπαρχίας Ἀρτης, ὅτι θέλει μεταβάλλει αὐτοὺς ἀπὸ ἀγροληπτας εἰς ἰδιοκτῆτας τῶν κτημάτων, τῶν εἰς ἐμὲ καὶ εἰς ἄλλους νομίμως περιελθόντων. Βαρὺ τῶνόντι τὸ ἔργον· συνέπεσε δὲ ἡ ἐκτέλεσις αὐτοῦ νὰ ἀνατεθῇ ὑπὸ τοῦ ἡγέτου τῆς στρατείας κατὰ τῆς τῶν ἐν Ἀρτῇ ἀστῶν κυριότητος εἰς ἀνθρωπον εὐφάνταστον καὶ περὶ τὴν διαστροφήν πασιφανῶν γεγονότων λίαν τολμηρόν, οὐδεμίαν ὅμως ἔχοντα συνείδησιν τῆς πρὸς τοὺς πελάτας τοῦ κ. Παχὺ σχέσεως ἐμοῦ τε καὶ τῶν λοιπῶν ἰδιοκτητῶν, τῶν κεκτημένων δημόσια ἔγγραφα περὶ τῆς ἰδιοκτησίας ἡμῶν, ἐνασκουμένης ἐπὶ μακρὸν χρόνον διὰ τῆς ὑπὸ τῶν ἀγροληπτῶν εἰς ἡμᾶς παροχῆς τοῦ γεωμόρου, ἥτοι

τοῦ εἰς καρποὺς ὠρισμένου μισθώματος. Ἡ διττὴ αὕτη σχέσις ἀποδεικνύεται ἢ μὲν δι' ἐγγράφων δημοσίων, ἢ δὲ διὰ γεγονότων, ὧν πλεῖστοί εἰσιν οἱ αὐτόπται μάρτυρες· ἡ τελευταία μάλιστα αὕτη, δηλ. ἡ ἐνάσκησις τῆς κυριότητος, ἣν ὁ νόμος καλεῖ νομήν, ἥθελε κατὰ πάντας τοὺς νόμους τῶν τε χριστιανικῶν καὶ μωαμεθανικῶν ἐθνῶν ἀπαλλάξει ἡμᾶς καὶ πάσης ἀποδείξεως τῆς ἰδίας κυριότητος, ἂν ἡ περὶ τοῦ εὐαποδείκτου αὐτῆς βαθεῖα ἡμῶν πεποίθησις δὲν μὲ παρεκίνει νὰ παραστήσω καὶ τῆς κυριότητός μας τὴν ἀπόδειξιν, ὥσανεὶ προέκειτο νὰ διεκδικήσω αὐτὴν κατὰ τρίτων νομέων διακωλυόντων τὴν ἐλευθέραν αὐτῆς ἐνάσκησιν.

Ἄλλ' ὁ ἐκτελεστὴς τῶν σχεδίων τοῦ δῆθεν πατρωνος τῶν μισθωτῶν τῶν κτημάτων ἡμῶν, ἀντὶ νὰ ἐνασχοληθῇ εἰς τὸ ἀνωτέρω ἔργον, ἐπεδόθη μετὰ θερμῆς εἰς τὸ ἔργον τοῦ προπηλακισμοῦ καὶ τῶν ὕβρεων καὶ τῆς διαστροφῆς τῶν γεγονότων, τῶν ἀποτελούντων τὴν καταγωγὴν τῆς ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ ἰδιοκτησίας· φαίνεται δὲ εἰς τοσοῦτον συγχύσεως τῶν ἐννοιῶν περιελθὼν, ὥστε καὶ ὑπευθύνους ζητεῖ νὰ κηρύξῃ ἡμᾶς πασῶν τῶν ἀδικιῶν, ἃς ὁ γνωστὸς Σατράπης τῆς Ἡπείρου Ἀλῆ Πασσᾶς διέπραξε καὶ κατὰ τῶν προγόνων ἡμῶν καὶ κατὰ τῆς ἰδιωτικῆς κτήσεως πρὸ ἐβδομήκοντα καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν (σελ. 27 — 35 τοῦ φυλλαδίου). Ἐκ τῆς αὐτῆς δὲ συγχύσεως ὁ ἀρχηγὸς τῆς κατὰ τῆς ἰδιοκτησίας τῶν ἀστῶν στρατείας ἐλησμόνησε τὸ θεμελιῶδες προσὸν πάσης συζητήσεως, τὸν σαφεῖ προσδιορισμὸν τοῦ ἀντικειμένου αὐτῆς. Τῶντι ἀφοῦ ἀναγνώσῃ τις τὸ φυλλάδιον ἐρωτᾷ ἂν τὰ ἀκίνητα, ἅπερ ἡγοράσαμεν, δὲν ἀνήκουσιν ἡμῖν, τίνος εἶναι ἰδιοκτησία; ὁ φυλλαδιογράφος λέγει: τῶν κατ' οἰκῶν. Ἐννοεῖ διὰ τῆς ἐκφράσεως ταύτης τὰ κατ' ἰδίαν φυσικὰ πρόσωπα, ἅπερ αὐτοπροσώπως γεωργοῦσι τὰ κτήματα; Ἄλλ' ἔχουσιν οὗτοι τίτλον κτήσεως; ὁ συγγραφεὺς λέγει, ὅτι κατὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἡπείρου αἱ

κοινότητες (!) καὶ τὰ χωρία ἔμειναν κτῆμα τῶν Ἑλλήνων. Καὶ πῶς μὲν κοινότητες δύνανται νὰ γείνωσι κτῆμα τῶν Ἑλλήνων ἄδηλον, ἀλλ' αὐτὸς ὁ τοῦ φυλλαδίου συντάκτης ἐπικαλούμενος τὸν Μενδελσῶνα (σελ. 13 καὶ 14) ἐξηγεῖ, ὅτι κτῆμα ἐννοεῖ τὰς διὰ ταπίου παραχωρηθείσας γαίας, λέγων, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἠδύναντο νὰ κληροδοτῶσι « τὴν κτηματικὴν αὐτῶν περιουσίαν εἰς τοὺς υἱοὺς των » καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς κληρονόμους ἐν γένει, τοῦθ' ὅπερ χωρεῖ ἐπὶ τῶν διὰ ταπίου παραχωρουμένων γαιῶν· ὅθεν αἱ ἐπὶ τῆς κατακτήσεως εἰς τοὺς μὴ Μουσουλμάνους δοθεῖσαι γαῖαι (arzi Kharadjie) δὲν ἐδόθησαν σιωπηρῶς. Πάντοτε ὑπάρχει ἔγγραφον (Les terres tributaires dont à l'époque de la conquête la possession à été confirmée aux possesseurs non mahométans. Journal asiatique 1844 σελ. 69. Législation ottom. Τόμ. I. σελ. 59. Les terres soit patrimoniales, soit tributaires (décimales) selon qu'il fut statué à l'époque de la conquête. M. d' Ohsson τόμ. VII σελ. 281). Ἀντὶ τῆς περιπαθοῦς, ἀλλὰ ματαίας ἐκτραγωδήσεως τῶν ὑπὸ τὴν τουρκικὴν δυναστείαν κακοπραγιῶν, ἃς οὐδεὶς ἀκριβέστερον γνωρίζει ἢ τὸ Ἑλληνικὸν κοινόν, διότι θύματα αὐτῆς ἦσαν ὅλων ἡμῶν οἱ πατέρες, δὲν ἀνέφερε κάλλιον ὁ συγγραφεὺς τοῦ φυλλαδίου ἐν ἔγγραφον, μαρτυροῦν τὴν εἰς ἓν πρόσωπον ἐκ τῶν δικαιοδοτῶν τῶν πελατῶν του προσκύρῳσιν τῶν γαιῶν; Ἄν ἐννοῇ διὰ τῆς λέξεως « χωρικῶν » τὸ νομικὸν πρόσωπον κοινότητος δὲν ἀναφέρει καὶ ἐν ἔγγραφον μαρτυροῦν τὴν ἀναγνώρισιν τοιούτων νομικῶν προσώπων ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας καὶ τὴν εἰς τοιαύτην κοινότητα προσκύρῳσιν τοιούτων γαιῶν;

Ἴσως εἶπη ὅτι, πρὸ τεσσάρων ἑκατονταετηρίδων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σώζωνται ἔγγραφα. Ἀλλὰ τότε ἂν μὲν πρόκειται περὶ κατ' ἰδίαν φυσικῶν προσώπων, τίς θέλει πιστεῦσαι ὅτι οἱ καθ' ἑκατοντάδας ἀριθμούμενοι οὗτοι ἰδιοκτῆται οὐδέποτε

ἐξεποίησαν τὸν κλῆρον αὐτῶν, ὅτε βεβαίως θέλουσιν ὑπάρχει ἐπίσημα ἔγγραφα τῆς ἐκποιήσεως; διατί δὲν ἀναφέρει τοῦλάχιστον ἐν κατ' ἰδίαν ὠρισμένον φυσικὸν πρόσωπον κτησάμενον τὴν κυριότητα ὅπωςδὴποτε ὠρισμένου κτήματος συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τῶν Ὀθωμανικῶν νόμων διὰ πράξεως ἐν ζωῇ, ἅμα δὲ ἐν τοῦλάχιστον γεγονόσῃ μαρτυροῦν ἐπίσημον ἀναγνώρισιν τῆς ἀπὸ προκτήτορος εἰς διάδοχον μεταθέσεως τῆς ιδιοκτησίας τῶν κτημάτων, ἅπερ ἡγοράσαμεν; Ἄν δὲ πρόκειται περὶ τῆς ιδιοκτησίας τῆς κοινότητος, καὶ περὶ ταύτης μόνον ὑποθέτομεν πρόκειται (ἐκ τῶν ἐν σελ. 13—14 εἰρημένων), τότε δὲν ὀρίζει ὁ φυλλαδιογράφος εἰς τί συνίσταται ἡ ιδιοκτησία τῆς κοινότητος, ἂν ὁ καλλιεργητὴς πληρόνων τοὺς φόρους εἰς τὸ Δημόσιον ἐλάμβανε δι' ἑαυτὸν πᾶσαν τὴν λοιπὴν πρόσοδον;

Ἐπὶ τέλους ἐξ ὅλης τῆς ὑφῆς τοῦ φυλλαδίου συνάγεται, ὅτι ὁ συντάκτης αὐτοῦ δὲν δέχεται ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἄρτης οὐδ' εἰς ἄλλην τινὰ ἐπαρχίαν τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας, ιδιοκτησίαν ἄλλην παρὰ τὴν τῶν ζευγηλατῶν τῆς γῆς. Ἐπὶ τῇ βᾶσει τοῦ συλλογισμοῦ τούτου ἐὰν ὑποτεθῇ χριστιανός, μὴ ζευγαρίζων ιδιοχείρως τὴν γῆν, ἀγοράσας δὲ πρὸ ἐξήκοντα ἢ ἑκατὸν ἐτῶν κτῆμα παρ' ἐτέρου, εἴτε ὀθωμανοῦ, εἴτε χριστιανοῦ, καλλιεργούμενον ὅμως ὑπὸ χωρικῶν πληρονόντων γεώμορον ὡς ἐν τῇ Ἀττικῇ, τῇ Φθιώτιδι, τῇ Εὐβοίᾳ καὶ ἄλλαχοῦ, ὁ χριστιανὸς οὗτος, κατὰ τὸν φυλλαδιογράφον, οὐδὲν ἐκτήσατο, διότι τὸ γεώμορον εἶναι δημόσιος φόρος, ὁ δὲ ἀγοράσας τὸ κτῆμα οὐδὲν ἄλλο ἐκτήσατο, ἢ τὴν ἐνάσκησιν τοῦ φορολογικοῦ δικαιώματος τοῦ Κράτους (τὸ γεώμορον—φόρος (!;)). Ὁ φόρος κατηργήθη, ἀρα ὁ γεωργὸς εἶναι ιδιοκτήτης, ὁ δὲ ἀγοραστὴς τοῦ κτήματος, ὁ πληρώσας ἑκατοντάδας χιλιάδων πρὸς κτῆσιν αὐτοῦ, ἀποπέμπεται ὡς ἐκδοχεὺς τῆς φορολογουμένης δημοσίας ἐξουσίας. Δύσκολον εἶναι ν' ἀπαντήσῃ τις εἰς τοιαύτας ὀνειροπολήσεις· ἀλλ' ἐπειδὴ πᾶς ἀναγνώστης δὲν

εἶναι ὑπόχρεως ν' ἀναλάβῃ τὸν ἑλεγχον τῶν τοιούτων συλλογισμῶν, ἐπιχειροῦμεν ἡμεῖς αὐτόν, καίτοι ἐν πολλοῖς πάντως ἄχαριν, διὰ τὴν ἀνήκουστον ἀπλότητα, μεθ' ἧς ὁ ἡγέτης τῆς κατὰ τῆς ἰδιοκτησίας στρατείας ἀναλαμβάνει τὴν κατ' αὐτῆς ἐπίθεσιν.

Ἐν πρώτοις ἀνάγκη νὰ ἱκανοποιήσωμεν τὴν φυσικὴν περὶ ἐργεσίαν τοῦ κοινοῦ ποθοῦντος βεβαίως νὰ μάθῃ τίς ὁ λόγος, δι' ὃν ὁ λεγόμενος συντάκτης τοῦ φυλλαδίου, ἀνέλαβε τὸν ἡκιστα ἐπίζηλον ἀγῶνα κατὰ τῆς ἰδιοκτησίας τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἄρτης ἀστῶν, εἰ καὶ στηριζομένης εἰς τίτλους καὶ εἰς πολυετὴ ἀνενόχλητον νομὴν.

Ἰδοὺ δὲ ὁ λόγος.

Ὀλίγον πρὸ τῆς κατολήψεως τῆς Ἄρτης παρὰ τῶν Ἑλλ. στρατευμάτων (τῆς 24^{ης} Ἰουνίου 1881) ὁ κ. Παχὺς διανοηθεὶς νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον ἐκλεγόμενος βουλευτῆς Ἄρτης, ἐμηχανεύθη νὰ ἐξεγείρῃ τοὺς χωρικοὺς αὐτῆς κατὰ τῶν ἰδιοκτητῶν καὶ πρὸς τοῦτο ἐπεμψε δύο τρεῖς ἀπεσταλμένους καὶ πλείους ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς προκρίτους τῶν χωρίων. Ὡς ὑπόδειγμα τῶν ἐπιστολῶν τοῦ τούτων δημοσιεύομεν τὴν ἑξῆς.

Ἀθήναις 20 Ἰουνίου 1881.

Κύριε Ἀναγνώστα Συμπέθερε

Ὁ Κύριος Ἰωάννης Γούλας θὰ σᾶς ἐγχειρίσῃ τὴν παροῦσάν μου.

Σκοπὸς μοι εἶναι διὰ τῆς παρούσης μου, νὰ σᾶς παρακαλέσω, ὅπως μοι παρέξητε τὴν συνδρομὴν σας διὰ τὰς βουλευτικὰς ἐκλογάς. Εἶμαι καὶ ἐγὼ Ἄρτηνός, καὶ ἐὰν καὶ δὲν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς γνωρίζω, παρὰ ἐκ φήμης, τολμῶ νὰ σᾶς γράψω, ἐπιφυλαττόμενος νὰ λάβω τὴν εὐχαρίστησιν τάχιστα νὰ σᾶς γνωρίσω καὶ προσωπικῶς. Εἶναι ἴσως τολμηρὸν ν' ἀπευθύνωμαι ἀπ' εὐθείας καὶ νὰ σᾶς ζητήσω τὴν συνδρομὴν σας, τοῦτο ὅμως τὸ κάμνω ἔχων θάρρος, ὅτι θὰ δυνηθῶ διὰ τῶν μέσων μου ἐδῶ πολὺ νὰ ὠφελήσω τὴν ἐπαρχίαν.

Ἐπειδὴ δὲ σὰς γράφω περὶ ἐκλογῶν, νομίζω, ὅτι θὰ ἦναι καλὸν νὰ σὰς εἶπω καὶ τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς πρεσβεύω.

Ἐν πρώτοις λοιπὸν θὰ ἀφοσιωθῶ καὶ θὰ ἐργασθῶ μόνον καὶ μόνον διὰ τὰ συμφέροντα τῶν συμπολιτῶν μου, καὶ νομίζω ὅτι ἡ κυριωτέρα ἐργασία εἶναι νὰ ἐλευθερωθῶν ἀπὸ τοὺς λεγομένους Κυρίους τῶν Τσιφλικίων. Οἱ κάτοικοι πρέπει ἀμέσως νὰ καταλάβουν τὰ κτήματά των καὶ τότε θὰ γίνῃ νόμος εἰς τὴν Βουλὴν, ὅπου θὰ κανονίσῃ τὰ συμφέροντα αὐτά.

Ἐγὼ νομίζω, ὅτι συμφέρον τῶν κατοίκων εἶναι νὰ ἐκλέξουν Βουλευτάς, οἱ ὅποιοι νὰ μὴ ἔχουν συμφέροντα εἰς τὰ κτήματα, δηλαδὴ ν' ἀναγνωρισθῶν οἱ σήμερον λεγόμενοι νοικοκυραῖοι καὶ Κύριοι εἰς τὸ μέλλον.

Ἐννοεῖτε δὲ κάλλιστα πιστεύω, ὅτι ἐὰν ἐκλεχθῶν βουλευταὶ αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἄνθρωποι τότε αὐτοὶ θὰ κανονίσουν τὰ ζητήματα εἰς τὴν Βουλὴν καὶ τότε διὰ πάντοτε οἱ χωρικοὶ κάτοικοι θὰ χάσουν τὰ δίκαιά των.

Αὐτοῦ βασιζόμενος τολμῶ νὰ σὰς ζητήσω τὴν συνδρομὴν σας καὶ ἐὰν τοῦτο κατορθώσω, ἐστὲ βέβαιος, ὅτι δὲν θὰ ἔχητε αἰτίαν νὰ μετανοήσητε διὰ τὴν καλοσύνην εἶχατε νὰ μὲ συνδράμητε.

Νομίζω ὅτι σὰς εἶπον ἀρκετά, καὶ παύω διὰ νὰ μὴν σὰς γίνωμαι φορτηγός. (Sic)*.

Ἐλπίζων ὅτι θὰ τύχω τῆς συγγνώμης σας σὰς προσκυνῶ.

(ὑπογ.) ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΧΥΣ.

* Σημ. Ἀντιγραφῆς. Πρὸς ἀποφυγὴν πάσης αἰτιάσεως περὶ τὸ ἀκριβὲς τῆς ἀντιγραφῆς παραθέτομεν πανομοιότυπον τῆς λέξεως ταύτης καὶ τῆς ὑπογραφῆς.

..... *Γεωργίου Παχὺς*
.....
Γεωργίου Παχὺς

Νομίσας, ὅτι διὰ τῶν ἐπιστολῶν του δυσκόλως ἤθελε πείσει τοὺς χωρικοὺς περὶ τῆς μετὰ τῶν ὑπουργῶν φιλικῆς σχέσεώς του καὶ ὠθήσει αὐτοὺς εἰς πλήρη ῥῆξιν καὶ ἐπανάστασιν κατὰ τῶν ἰδιοκτητῶν, κατώρθωσε νὰ φέρῃ εἰς Ἀθήνας τὸν Ἡγούμενον τῆς Μονῆς Σελάδων καὶ τρεῖς χωρικοὺς ἐκ τοῦ χωρίου Κομπότι, τὸν Σ. Παππαρίζον καὶ δύο ἄλλους. Τούτους περιφέρων ἀπὸ ὑπουργείου εἰς ὑπουργεῖον ἐβεβαίοντο περὶ τῆς φιλίας του μετὰ τῶν ὑπουργῶν καὶ τῆς δῆθεν ὑποστηρίξεως, ἣς ἐτύγχανον παρ' αὐτοῖς αἱ κατὰ τῆς ἰδιοκτησίας δοξασαί αὐτοῦ. Οἱ χωρικοὶ οὗτοι ὑπέγραφον καθ' ἡμῶν διατριβάς, ὧν ἠγνόουν ἴσως τὸ περιεχόμενον καὶ ἃς ἐδημοσίευσεν ἕν τισι τῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων, ἐτηλεγράφουν δὲ καὶ ἔγραφον πρὸς τοὺς χωρικοὺς Ἄρτης ὅ,τι αὐτὸς ὑπηγόρευεν. Ἴδου ἓν ἐκ τῶν οὕτω σταλέντων τηλεγραφημάτων.

Τηλεγράφημα. 13/25 Ἰουλίου 1881

Ἀθηναί.

ΜΗΤΡΟΝ ΜΠΙΤΖΟΝ καὶ ΓΕΩΡΓΙΟΝ ΤΑΤΖΗΝ

Ἀννινόν.

Λιμὴν καὶ Νεοχωράκιον. Εἶδομεν ὑπουργὸν Στρατιωτικῶν· εὐχαριστημένοι ἀπὸ ὑποδοχῆς. Ἐδημοσιεύθη Βασιλ. διάταγμα· χαρίζει γεννήματα χωρικοῖς, ἀλωνίσσατε, ὑποθηκεύσατε γεννήματα χωρὶς νὰ δώσητε κανενός, εἰδοποιήσατε ὅλα χωρία. Προσέχετε μήπως ἐξαπατηθῇτε καὶ ὑπογράψητε χαρτί.

(ὑπογ.) ΠΑΠΠΑΡΙΖΟΣ, ΗΓΟΥΜΕΝΟΣ.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν χωρικῶν τούτων δι' Ἄρταν ὁ κ. Παχὺς ἐξηκολούθησεν ὁ ἴδιος τὸ ἔργον, ὅπερ εἶχεν ἤδη ἐγκαινίσει. Διὰ σειρᾶς δὲ μὴ ἀληθῶν εἰδήσεων κατώρθωσε νὰ πείσῃ τοὺς χωρικοὺς ὅτι ἢ ἐκ τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα προσαρτήσεως ἐπελθοῦσα πολιτικὴ μεταβολὴ ἐπήνεγκεν ὡσαύτως καὶ τὴν κατάργησιν τῆς ἰδιοκτησίας. Ὡς ὑπόδειγμα δὲ τῶν τοιοῦτων ἐνεργειῶν του δημοσιεύομεν τὸ ἐξῆς τηλεγράφημα αὐτοῦ.

Φίλτατε Κύριε,

Πρὸ δύο ἡμερῶν ἔστειλα αὐτοῦ τὸ κατωτέρω τηλεγράφημα σχετικὸν διὰ τὴν ὑπόθεσιν· ἵνα καὶ ὑμεῖς λάβῃτε γνῶσιν σὰς ἐσωκλείω ἀντίγραφον αὐτοῦ, συνιστῶν ὑμῖν νὰ συμμορφωθῇτε πρὸς αὐτό.

(ὑπογ.) Ὑμέτερος Γ. ΠΑΧΥΣ.

Τηλεγράφημα 1 Αὐγούστου 1881

Ἀθῆναι.

ΝΙΚΟΛΑΟΝ ΠΑΠΠΑΚΩΣΤΑΝΤΗ διὰ ΠΑΠΠΑΡΙΖΟΝ.

Κραθασαρά.

Κυριακὴν Καραπάνος ἔκαμε δικηγορικὸν συμβούλιον, ὅπως συντάξῃ ἑκθεσιν περὶ δικαιωμάτων του ἐναντίον χωρικῶν. Δικηγόροι του ἐγνωμοδότησαν, ὅτι χωρικοὶ ἔχουσι δίκαιον· διὰ τοῦτο δὲν ἐτόλμησε νὰ κοινοποιήσῃ τὴν γνωμοδότησιν οὔτε εἰς τὴν Κυβέρνησιν, οὔτε νὰ τὴν δημοσιεύσῃ εἰς ἐφημερίδας, μόνον ὁ φίλος του Γκινάκας ἔγραψεν ὕβρεις ἐναντίον ὅλων χωρικῶν καὶ ἐμοῦ, ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἔχουν ἀξίαν καὶ σημασίαν, οὔτε κατεδέχθην ν' ἀπαντήσω. Ἀντὶ ἀπαντήσεως θὰ δημοσιεύσω λαμπράν ἑκθεσιν δικηγόρων μας, διὰ τῆς ὁποίας ἀποδεικνύεται καθαρὰ ἡ ιδιοκτησία τῶν χωρικῶν, ὥστε μὴ φοβεῖσθε τίποτε. Ἡ Κυβέρνησις ἐν τῇ δικαιοσύνῃ αὐτῆς ἐδέχθη νομίμους προτάσεις μας διὰ τὸ ἴμορον, τὸ ὁποῖον θὰ παραδώσωμεν εἰς αὐτὴν δι' ἐγγράφου ὡς εἰς ἐγγυητὴν καὶ θὰ μένῃ εἰς χεῖράς της, ἕως ὅτου ἀποφασίσῃ ἡ Βουλὴ, ἢ τὰ δικαστήρια, καὶ χωρὶς ν' ἀναγνωρίσωμεν διόλου τὸν Καραπάνον, καὶ οἷονδήποτε ἄλλον. Προσέξατε ὅμως μὴν ἀλωνίσθητε πρὶν ἔλθω αὐτοῦ, διότι ἡ σύνταξις τοῦ ἐγγράφου τῆς παραδόσεως δύναται νὰ σὰς ῥίψῃ εἰς κινδύνους ἐὰν δὲν γίνῃ τακτικὴ, καὶ διὰ τοῦτο θέλω νὰ ἦμαι αὐτοῦ ὅταν θὰ γίνῃ ἡ παράδοσις. Εἰδοποιήσατε ἀμέσως ὅλα τὰ χωρὰ περὶ διατρεχόντων διὰ νὰ ἦναι σύμφωνα καὶ μὲ περιμένωσι πρὶν ἀλω- νίσωσι. Μὴ φοβεῖσθε· ἔχομεν τοὺς νόμους ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τὸ δίκαιον· τὰ δικαιώματά μας ἐξησφαλίσθησαν.

(ὑπογ.) Γ. ΠΑΧΥΣ.

Ἰδοὺ δὲ ἡ γνωμοδότησις, ἣν ὁ τῆς ἀληθείας ὑπέρμαχος παριστᾷ ἐν τῷ τηλεγραφήματί του ὡς δίδουσιν δίκαιον εἰς τοὺς χωρικοὺς.

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΙΣ

«Ὁ κ. Καραπάνος ἀξιοῖ ἐπὶ τινων χωρίων κειμένων ἐντὸς τοῦ ἐκχωρηθέντος εἰς τὴν Ἑλλάδα μέρους τῆς Ἡπείρου, δικαίωμα κυριότητος, περιελθούσης αὐτῷ διὰ ταπίων ἀπὸ ἐννέα ἤδη ἐτῶν παρὰ τῶν κληρονόμων τοῦ Μουσταφᾶ Πασσᾶ, ἀφοῦ ἐπὶ τεσσαράκοντα περίπου ἔτη οἱ δικαιοπάροχοι αὐτοῦ ὡς ἀποκλειστικοὶ κύριοι δυνάμει τίτλων, κατὰ τοὺς Τουρκικοὺς νόμους ἐκδεδομένων, διετέλεσαν ἐν τῇ νομῇ τῶν χωρίων· ἀλλ' οἱ καλλιεργοῦντες ταῦτα χωρικοὶ μετὰ τὴν διεθνή σύμβασιν περὶ ἐπανορθώσεως τῶν Ἑλληνοτουρκικῶν μεθορίων, φιλονεικοῦσι τὸ ἐννομον κῦρος τῆς εἰρημένης ἀξιώσεως τοῦ νεομομένου τὰς γαίας κ. Καραπάνου.

»Κληθέντες δὲ οἱ ὑποφαινόμενοι παρὰ τοῦ τελευταίου ὅπως ἐκφέρωμεν γνώμην περὶ τῶν ἀναφυνέντων ζητημάτων ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἀμφισβήτησεως, ἀποφαινόμεθα ὡς ἑξῆς.

»Ἡ παρὰ τοῦ κ. Καραπάνου κτῆσις τῆς κυριότητος τῶν διαληφθέντων χωρίων, κειμένων ἐν χώρᾳ τέως Τουρκικῇ, κριθέσεται ἀνενδοιάστως κατὰ τοὺς Ὀθωμανικοὺς νόμους, ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ὁποίων αὕτη ἐγένετο. Ἐκ τούτων ὅμως, καὶ ἰδίως ἐκ τοῦ ἀπὸ 7 Ραμαζὰν 1274 Ὀθωμανικοῦ νόμου, ἰσχύοντος ἐν Ἡπείρῳ ὅτε ὁ ἀνωτέρω γαιοκτήμων ἰσχυρίζεται, ὅτι περιῆλθεν αὐτῷ ἡ κυριότης τῶν εἰρημένων χωρίων, προκύπτει σαφῶς, ὅτι ἡ διὰ ταπίων παραχώρησις ἀκινήτου κτήσεως ἔχει πλήρη ἰσχύν, γενομένη ἄνευ ἀντιρρήσεως προγενεστέρου τυχόν δικαιοδόχου, ἀδεία τῆς ἀρμοδίας ἀρχῆς, ὥστε ὁ κ. Καραπάνος λογίζεται κτησάμενος προσηκόντως τὴν κυριότητα τῶν κατεχομένων παρ' αὐτοῦ χωρίων ἐν Ἡπείρῳ, ἀφοῦ οἱ κληρονόμοι τοῦ προμνησθέντος Πασσᾶ διὰ ταπίων μετεβίβασαν αὐτῷ ὅσα ἤσκουν ἐμπράγματα δικαιώματα, ἀνευ προγενεστέρας πρὸς τρίτον παραχωρήσεως τῶν αὐτῶν γαιῶν.

»Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου ὁ κ. Καραπάνος καὶ οἱ δικαιοπάροχοι

αὐτοῦ ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐνιαυτῶν ἐξηκολούθησαν ἀδιαλείπτως . καὶ ἀταράχως νεμόμενοι τὰ χωρία, περὶ ὧν πρόκειται, δυνάμει τῶν ἀνηκόντων αὐτοῖς ταπίων· ὥστε ἡ νομὴ τοῦ κ. Καραπάνου συνεχόμενη μετὰ τῆς τῶν ιδίων δικαιοπαρόχων, ὑπερβαίνει τὰ δέκα ἔτη· ὑπὸ τοιούτους δὲ ὅρους ὁ κ. Καραπάνος κατέχων τὰ χωρία, δικαιούται ν' ἀποκρούσῃ διὰ τῆς ἐνστάσεως παραγραφῆς πᾶσαν περὶ διεκδικήσεως αὐτῶν ἀγωγὴν, διότι ἐνῶ τὸ ἄρθρον 20 τοῦ παρατεθέντος Τουρκικοῦ νόμου καθιεροῖ ῥητῶς, ὅτι ἐξαιρέσει τῶν περιπτώσεων ἐγκύρου τινὸς κωλύματος, νομίμως ἀποδεδεγμένου, οἷον ἀνηλικιότητος, φρενοβλαβείας, βίας καὶ ἀποδημίας εἰς μεμακρυσμένους τόπους, πᾶσα ἀγωγή ὀφροῦσα εἰς γαίας κατεχομένας ἐπὶ δέκα ἔτη διὰ ταπίων καὶ ἄνευ διενέξεως, παραγράφεται, οὐχ ἥττον οὐδεμία τῶν ἐξαιρετικῶν τούτων περιπτώσεων συντρέχει ἐπὶ τοῦ προκειμένου κατὰ τὰ ὑποβληθέντα ἡμῖν πραγματικὰ περιστατικά.

» Ἀνεξαρτήτως τῶν ἀνωτέρω, ἡ τῶν χωρικῶν ἀξίωσις περὶ ἰδίου δῆθεν δικαιώματος ἐγκαταστάσεως εἰς τὰς ὑπ' αὐτῶν καλλιεργουμένας γαίας, ἀντὶ τοῦ ἰδιοκτητήμονος κ. Καραπάνου, καταρρέει ἐνώπιον τοῦ ἀναμφισβητήτου γεγονότος, ὅτι οὗτοι ἐξηκολούθουν μέχρι τοῦδε καταβάλλοντες αὐτῶ τὸ κοινῶς λεγόμενον ἴμορον (γεώμορον), ὅπερ ἀναντιρρήτως ἀποτελεῖ τὴν ἀναλογοῦσαν τῷ κυρίῳ τοῦ καλλιεργουμένου κτήματος μοῖραν τῶν καρπῶν, ὡς πρὸς ιδιώτην παρεχόμενον, ἀνεξαρτήτως τῶν πρὸς τὸ Δημόσιον φόρων. Ἡ καταβολὴ αὕτη περιέχει σαφῆ ὁμολογίαν τῶν χωρικῶν περὶ τῆς ιδιότητος αὐτῶν ὡς ἀπλῶν καλλιεργητῶν, ἣν οὐδαμῶς ἐπετρέπετο αὐτοῖς νὰ μεταβάλωσιν αὐτογνωμόνως κατὰ τὸ ἀξίωμα « *nemo sibi causam possessionis mutare potest*, » ὅπερ ἐκύρωσε ῥητῶς καὶ ἡ Ὁθωμανικὴ νομοθεσία δι' ἀπαγορευτικῆς διατάξεως ἐν ἄρθρῳ 23 τοῦ περὶ γαιῶν νόμου, ἐνθα ὁ νομοθέτης ὥρισεν « ὅτι ὁ ἀλλοτρίῳ ὀνόματι κατέχων γαίας δὲν δύναται μετὰ πολυχρόνιον διακατοχὴν καὶ καλλιέργειαν ν' ἀποκτήσῃ ἐπ' αὐτῶν δι-

καίωμα ἐγκαταστάσεως, ἐν ᾧ ὁμολογεῖ τὴν ιδιότητά του ὡς ἐνοικιαστοῦ.

»Εἰς τὸ ἐρώτημα ἐπὶ τέλους, κατὰ τίνα τρόπον ὁ γαιοκτήμων δύναται νὰ ὑπερασπίζῃ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, μέχρι τῆς ἰδρύσεως δικαστηρίων ἐν τῇ προσαρτηθείσῃ χώρᾳ, κατὰ τῆς ἐνδεχομένης αὐτοδικίας τῶν καλλιεργητῶν καὶ τῆς ἀρνήσεως τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἰδίων ὑποχρεώσεων, παρατηροῦμεν, ὅτι κατὰ τὰ ἄρθρα 4 καὶ 6 τῆς διεθνοῦς συμβάσεως ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀνεδέξατο τὴν ὑποχρέωσιν ν' ἀναγνώρισῃ τὸ τῆς ἰδιοκτησίας δικαίωμα ἐφ' οἷουδὴποτε ἀκινήτου κτήματος κατεχομένου παρ' ἰδιωτῶν δυνάμει φερμανίων, χοτσετίων, ταπίων καὶ ἄλλων τίτλων, ἢ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Ὁθωμανικοῦ νόμου, ἐντὸς τῶν παραχωρουμένων εἰς τὴν Ἑλλάδα μερῶν, καὶ ὅτι οὐδεμία τροποποίησις δύναται νὰ ἐπενεχθῇ εἰς τὰς μεταξὺ ἰδιοκτητῶν καὶ καλλιεργητῶν σχέσεις, εἰμὴ διὰ γενικοῦ νόμου ἐφαρμοστέου καθ' ὅλον τὸ Βασίλειον· ὥστε ὁ γαιοκτήμων καὶ πρὸ τῆς ἰδρύσεως τῶν δικαστηρίων ἔχει ἀνενδοιάστως τὸ δικαίωμα ὅπως ἀπαιτήσῃ παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἢ παρὰ τοῦ ἐν Ἡπείρῳ Βασιλικοῦ ἐπιτρόπου τὴν προσήκουσαν ἀρωγὴν πρὸς ἐλευθέραν ἐνάσκησιν παντός δικαιώματος, ἀπορρέοντος ἐκ τῆς κυριότητος, ἣν διὰ νομίμων τίτλων ἐκτήσατο, ὡς εἴρηται, ἐπὶ τῶν κατεχομένων παρ' αὐτοῦ χωρίων, οὔσης ὑποχρέου τῆς Κυβερνήσεως νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτὸν δεόντως κατὰ τῶν ἀποστεργόντων τὴν πλήρωσιν τῶν ἰδίων ὑποχρεώσεων χωρικῶν, αἵτινες πηγάζουσιν ἐκ τῆς νομικῆς σχέσεως μεταξὺ γαιοκτήμονος καὶ καλλιεργητοῦ, ὅποια ὑφίστατο καὶ ἐτηρεῖτο μέχρι τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχῶν, διότι ἄλλως ἡ Κυβέρνησις ἤθελε παρεκκλίνει ἀπὸ τῶν διεθνῶν αὐτῆς ὑποχρεώσεων.

»Ἐν Ἀθήναις τὴν 27 Ἰουλίου 1881.

» Οἱ παρὰ τοῖς αὐτόθι δικαστηρίοις δικηγόροι

» Β. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ, Π. ΚΑΛΛΙΓΑΣ, ΞΕΝΟΦ. ΨΑΡΑΣ.»

Μετά τὰς πρὸς τοὺς χωρικοὺς ὑποσχέσεις καὶ ἐνεργείας ὁ κ. Παχὺς μὴδὲν ἄλλο δυνάμενος νὰ πράξῃ, ὥφειλε νὰ ἀναδειχθῇ τοῦλάχιστον ὑπεύθυνος συντάκτης τοῦ ἐν λόγῳ φυλλαδίου, τὸ μὲν ἔπως δικαιολογηθῇ πρὸς τοὺς πελάτας, οἵτινες ἐξελέξαντο αὐτὸν βουλευτὴν ἐπὶ τῇ ῥητῇ ὑποσχέσει, ὅτι ἐπιδαψιλεύσει αὐτοῖς ἀλλοτρίας κτήσεις, τὸ δὲ ὅπως παραπείσῃ τοὺς ἀγνοοῦντας τὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκείνῃ ἀπὸ 60 ἡδὴ ἐτῶν συμβαίνοντα, ὅτι οὐδεὶς ἐν αὐτοῖς ἦν ἰδιοκτῆτης γῆς, ἢ μόνοι οἱ ζευγηλάται (σελ. 43 τοῦ φυλλαδίου). Πᾶς δὲ ὁ ἄλλος πληθυσμὸς ὁ ἐξ ὀθωμανῶν χριστιανῶν καὶ πάσης ἄλλης ἐθνότητος ἐμπόρων, γεωργῶν καὶ βιομηχάνων συγκείμενος, ἦσαν ἀπλοῖ φορολόγοι, ἀγοράζοντες τὸ τῆς φορολογίας δικαίωμα παρὰ τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ κ. Παχὺς ἐνόμισε καλὸν νὰ ἐγκαινίσῃ τὸ φιλολογικὸν αὐτοῦ στάδιον ἐξιστορῶν γεγονόσ λαθὼν χώραν ἐν τῷ χωρίῳ Πέτα κατὰ τὸ 1873 καὶ ἀγωνιζόμενος νὰ παραστήσῃ αὐτὸ ὡς συνεχόμενον μετὰ γενικωτέρου δῆθεν ἀγροτικοῦ ζητήματος ἐν Ἡπείρῳ. Καὶ τί μὲν εἶπεν αὐτῷ ὁ ἐν φιλολογίᾳ συνάδελφός του Πέτρος Παππαγεωργίου, τί δὲ ἀπεκρίθῃ αὐτῷ ὁ κ. Παχὺς δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν. Τὸ γεγονὸς ὅμως τοῦτο ἔχει ὡς ἐξῆς.

Ἐν ἔτει 1870 ἡ Διεύθυνσις τοῦ Γεν. Κτηματολογίου Κ/πόλεως (Δεφτερχανέ) ἐπεφόρτισε τὸν ἐν Ἄρτῃ ἐπὶ τῶν ταπίων ὑπάλληλον ἵνα μεθ' ἐνὸς μέλους τοῦ Νομαρχιακοῦ Συμβουλίου Ἰωαννίνων, ἐνὸς τοῦ Ἐπαρχιακοῦ Συμβουλίου Πρεβέζης, ἐνὸς τοῦ δημοτικοῦ Συμβουλίου Ἄρτης καὶ ἐνὸς ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου τῆς Ὑψ. Πύλης — ὁ ἔκτακτος οὗτος ἀπεσταλμένος εἶναι ὁ ἐκ Τρικκάλου Χατζῆ—Ἀπτοῦλ Ἐφένδης, εἷς τῶν σημαντικωτέρων Ὀθωμανῶν, ἀπολαύων καὶ νῦν ἐτι μεγίστης ὑπολήψεως ἐν τῇ πατρίδι του, ὅπου ἔμεινε μετὰ τὴν προσάρτησιν τῶν νέων ἐπαρχιῶν—περιέλθωσι τὰ εἰς τὸν Μουσταφᾶ Πασσᾶν ἀνήκοντα χωρία, θέσωσι τὰ ὅρια ἐκάστης οἰκίας, ἐκάστου γηπέδου, ἐκάστου χωραφίου καὶ ἐκάστου τμήματος ἄλλων γαιῶν ἀνήκου-

σῶν αὐτῶ, ὅπως κατὰ τὸν περὶ ταπίων νόμον τοῦ 1858 ἐκδοθῶσι τὰ ἀπαιτούμενα ταπία. Ἐπὶ τοῦ προσδιορισμοῦ τῶν ὀρίων τούτων ἐφύη ἕρις ἐν τῷ χωρίῳ Πέτα περὶ ὀγδοήκοντα μὲν στρεμμάτων κατεχομένων ὑπὸ Πετανιτῶν, ἃς ἡξίου οἱ τοῦ Πασσᾶ ἀντιπρόσωποι, περὶ 220 δὲ στρεμμάτων, ἐφ' ὧν εἶχον οἱ αὐτοὶ ἀντιπρόσωποι ἀξιώσεις, κατεχομένων ὑπὸ διαφόρων κατοίκων Ἄρτης. Ἡ ἕρις ἔπαυσε διὰ συμβιβασμοῦ, καθ' ὃν κατελείφθησαν ἀναμφισβήτητοι εἰς τοὺς Ἄρτηνοὺς αἱ ἐν τῇ κατοχῇ αὐτῶν γαῖαι, ἃς ἡξίου ὁ Πασσᾶς, ὑπεχρεώθησαν δὲ οὗτοι ν' ἀποζημιώσωσι τοὺς Πετανίτας τοὺς κατέχοντας τὰ ῥηθέντα 80 περίπου στρέμματα, ἅπερ παρεχωρήθησαν εἰς τὸν Πασσᾶν. Ἰδοὺ δὲ τὸ ἔγγραφον τοῦ συμβιβασμοῦ ἐν τῇ Μητροπόλει συνταχθὲν καὶ καταχωρηθὲν εἰς τὸν ἐπίσημον αὐτῆς κώδικα.

«Οἱ ὑποφαινόμενοι πολῖται Ἄρτης ἐπειδὴ μερικαὶ γαῖαι καλλιεργήσιμοι περὶ τὰ ὀγδοήκοντα στρέμματα ὡς ἔγγιστα κείμεναι κατὰ τὴν θέσιν Τμήματος Βρύσεως διαφιλονεικοῦνται παρὰ τοῦ Μουσταφᾶ Πασσᾶ ὡς ἀνήκουσαι εἰς αὐτόν, καὶ ἐπειδὴ αἱ γαῖαι αὗται πιθανὸν νὰ περιέλθωσιν εἰς αὐτόν, ἐν περιπτώσει καὶ λάβει ταύτας οὐχὶ δικαστικῶς, ἀλλ' αὐτοθελήτως τοῦ παρεχωρηθῶσιν αὗται παρὰ τῶν κατεχόντων μέχρι τοῦδε αὐτάς, τότε ὑποσχομέθα οἱ ὑποφαινόμενοι ἀναλόγως τῶν στρεμμάτων ἔχει ἕκαστος χωραφίων ἐδῶθεν τοῦ Μπαλόγλου τὸ πηγάδι ν' ἀποζημιώσῃ χάριν φιλανθρωπίας χριστιανικῆς τοὺς ἔχοντας τὰ ὀγδοήκοντα ὡς ἔγγιστα ἐκεῖνα στρέμματα, πέραν τοῦ πηγαδίου Μπαλόγλου, τὰ ὅποια ὁ Μουσταφᾶ Πασσᾶς θὰ λάβῃ οὐχὶ περισσότερον τῆς ἀγορᾶς, ὁποῖαν αὐτοὶ τότε ἔκαμαν, ὅτε τὰ ἡγόρασαν. Ἐπὶ τῷ ἀγαθοεργῷ ὅθεν τούτῳ σκοπῷ συνετάχθη τὸ παρόν, ὑπογραφόμενον παρ' ἐνὸς ἐκάστου σημειοῦντος καὶ τὰ στρέμματα ἔχει διὰ τὴν ἀνάλογον πληρωμὴν.

» Ἄρτα, τὴν 7 Ὀκτωβρίου 1870.

» Υ. Γ. Σαφηνίζεται ὅτι εἰς τὴν ἄνωθι πληρωμὴν θὰ περιλη-

φθοῦν ὅλοι αἱ γαῖαι γενικῶς, αἵτινες εἶναι ἐδῶθεν τοῦ Μπαλόγλου τὸ πηγάδι, ἀναλόγως τῶν στρεμμάτων ἔχει ἕκαστος ὅσαι δὲν εἰσὶ γεγραμμένοι εἰς τὴν συμφωνίαν τοῦ Χατζῆ Ἀβδου, μὴ ὑποχρεομένων τῶν ὑποφαινομένων νὰ πληρώσωσι περισσότερον τῶν ὅσων κατέχει ἕκαστος.

»Αὐθημερόν.

»Γ. Χ. ΚΡΟΚΙΔΑΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΖΟΡΜΠΑΣ

»ΣΑΒΒΑΣ ΒΙΤΟΥ

ΚΩΝΣΤ. Ν. ΚΑΡΙΤΣΙΝΟΥ

»ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ν. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΗΜΗΤΡ. ΖΥΓΟΥΡΗ

»ΔΗΜ. Γ. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΡΑΧΑΝΑΣ

»ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΠΑΛΑΝΤΑΣ »

Οἱ Πετανῖται δὲν ἐδέχθησαν τὸν συμβιβασμὸν τοῦτον, ἐπειράθησαν δὲ νὰ κρατήσωσι βία τὰ παρ' αὐτῶν κατεχόμενα 80 στρέμματα· τοῦτο προεκάλεσε τὴν ἐπέμβασιν τῆς ἀρχῆς, εἰς ἣν οἱ Πετανῖται ἀντέστησαν, ἡ δὲ Τουρκικὴ Διοίκησις ἐφυλάκισέ τινας ἐξ αὐτῶν. Ἡ ἔρις αὕτη ὑφίστατο μεταξὺ τῶν Πετανιτῶν καὶ τοῦ Ἀλῆ Ἐφένδῃ ἐπιστάτου τῶν κτημάτων τοῦ Μουσταφᾶ Πασσᾶ*, ὅτε ἡγόρασα ἐν Κ/πόλει παρὰ τῶν κληρονόμων τοῦτου τὰ κτήματα αὐτοῦ. Ἔνεκα τῆς ἔριδος ταύτης δύο ἐκ τῶν ἐνδιαφερομένων εἰς τὰ ρηθέντα 80 στρέμματα χωράφια Πετανιτῶν, ὧν μεταξὺ καὶ ὁ Πέτρος Παππαγεωργίου, ἀπῆλθον δι' Ἀθηνῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐντεταλμένοι (ὡς ἔλεγον) παρὰ τῶν ἄλλων κατοίκων Πέτα, καὶ οὐχὶ ὡς διατείνεται ὁ κ. Παχὺς παρ' ὅλων τῶν χωρίων τοῦ τμήματος Βρύσης, ὅπως ἀντ' ἐμοῦ ἀγοράσωσιν αὐτοὶ παρὰ τῶν κληρονόμων τοῦ Μουσταφᾶ Πασσᾶ τὸ χωρίον Πέτα. Ἐξ

* Ὑποθέτομεν ὅτι ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ κ. Παχὺ ὁ γράψας τὸ φυλλάδιον παρίστησι τὸν μακαρίτην πατέρα μου ὡς ἐπιστάτην τοῦ Μουσταφᾶ Πασσᾶ· εἰς αὐτὸν ὁ Μουσταφᾶ Πασσᾶς εἶχεν ἀναθέσει τὴν ἐπίβλεψιν τῆς διευθύνσεως τῶν κτημάτων του· ὁ κ. Παχὺς δὲ γινώσκων τὰ κατὰ τὴν Ἀρταν, ἐξ ἧς εἶναι βουλευτής, γινώσκει βεβαίως τὴν κοινωνικὴν θέσιν ἣν κατεῖχεν ἐκεῖ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Ἠπείρῳ ὁ Γεράσιμος Καραπάνος.

ὅσων διηγεῖται ὁ τὸ φυλλάδιον συντάξας ἐν Ἀθήναις ἐδόθη αὐτοῖς ἢ συμβουλὴ νὰ δημοσιεύσωσι παράπονα καὶ κατηγορίας κατὰ τοῦ μακαρίτου πατρός μου, ὅπως εὐκολύνωσι, φαίνεται, τὴν ἐν Κ/πόλει ἐργασίαν των. Οἱ κύριοι οὗτοι μετέβησαν εἰς Κ/πολιν καὶ ἀφοῦ ἀνηνέχθησαν εἰς τὰς ἀρμοδίας ἀρχὰς καὶ ἔλαβον ἴσως τὰς ἀναγκαίας πληροφορίας περὶ τοῦ βασίμου, ἢ μὴ τῶν ἀπαιτήσεων καὶ ἰδεῶν των, προσῆλθον εἰς ἐμὲ καὶ ἐζήτησαν νὰ πωλήσω αὐτοῖς τὸ παρ' ἐμοῦ ἀγορασθὲν χωρίον Πέτα· (οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν οὔτε ἐφυλακίσθη οὔτε παρηνωχλήθη ἐν Κ/πόλει, ὡς ὀνειροπολεῖ ὁ τοῦ φυλλαδίου συντάκτης)· ὅτε ἐδήλωσα αὐτοῖς ἀντὶ πόσου τιμήματος ἡγόρασα τὸ κτῆμα, ἐβεβαιώθησαν δὲ τοῦτο καὶ παρὰ τῶν κληρονόμων τοῦ Μουσταφᾶ Πασσᾶ, εὗρον τὸ τίμημα ὑπερβολικὸν καὶ εἶπον ὅτι δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν ν' ἀγοράσωσιν αὐτό. Μὴ ἔχοντες δὲ τ' ἀναγκαῖα ἔξοδα ὅπως ἐπανεέλθωσιν εἰς Ἄρταν, μὲ παρεκάλεσαν νὰ τοῖς δώσω αὐτά, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ὅτε δὲ μετὰ ἐν ἔτος ἦλθον αὐτοπροσώπως εἰς Ἄρταν, ὁ Πέτρος Παππαγεωργίου μὲ παρεκάλεσεν ἵνα τὸν παραλάβω εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μου, οὕτω δὲ διωρίσθη φύλαξ εἰς τὸ χωρίον Πέτα, ὅπου διετηρήθη ὡς τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1880. Τῷ 1876 ἐλθὼν ἐκ νέου εἰς Ἄρταν διέμεινα ἐπὶ τινα καιρόν· τότε δὲ ὁ Πέτρος Παππαγεωργίου καὶ λοιποὶ ἐνδιαφερόμενοι μὲ παρεκάλεσαν ἵνα φροντίσω περὶ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἐν τῇ Μητροπόλει γενομένου κατὰ τὰ 1870 συμφωνητικοῦ, ὅπως ἀποζημιωθῶσι διὰ τὰ εἰς αὐτοὺς ἀνήκοντα ἐκ τῶν ἐκεῖ ἀναφερομένων 80 στρεμμάτων. Ἀναχωρήσας ἐξ Ἄρτης εἰς Παρισίους ἐπεφόρτισα τὴν διεύθυνσιν τῶν κτημάτων μου ἵνα τακτοποιήσῃ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην. Ἡ διεύθυνσις δ' αὕτη, ὅπως εὐκολύνῃ τὰ περὶ αὐτῆς, ἐπροτίμησε νὰ πληρώσῃ ἢ ἰδίᾳ εἰς τοὺς Πετανίτας τὴν ἀξίαν τῶν χωραφίων καὶ ἐπιφυλαχθῇ νὰ ἐκτελέσῃ ἀκολουθῶς τὸ ῥηθὲν συμφωνητικόν. Πρῶτος ἐκ τῶν ἐνδιαφερομένων ὠφελήθη ἐκ τῆς ὑπὲρ τῶν Πετανιτῶν διαθέσεώς μου ταύτης ὁ Πέτρος Παππαγεωρ-

γίου, ὅστις λαβὼν τὴν ἀξίαν τῶν γαιῶν τοῦ ὑπέγραψε τὸ ἔξῃς ἐπίσημον ἔγγραφον.

Ἀντίγραφον. «Ἐν Ἄρτῃ σήμερον τὴν 15^{ην} Ὀκτωβρίου τοῦ 1880
 »ἔτους ἡμέραν τετάρτην καὶ ὥραν δευτέραν πρὸ μεσημβρίας παρουσια-
 »σθεις ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ὁ Κύριος Γεώργιος
 »Βαρζέλης ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐν Παρίσιος προσωρινῶς διαμένοντος
 »Κυρίου Κ. Καραπάνου, κατέθεσεν, ὅτι, ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἔτος 1870
 »ἐκανονίσθησαν τὰ ὅρια τοῦ ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Ἄρτης κειμένου χωρίου
 »Πέτα, καὶ ἀπεφασίσθη ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ Μητροπόλει κατὰ τὴν 8^{ην}
 »88^{ου} τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὅπως ἐὰν γαῖαι τινες καλλιεργήσιμοι ἀνή-
 »κουσαι εἰς Πετανίτας καὶ ἄλλους, καὶ κείμεναι ἐντὸς τῶν συνόρων
 »πέραν τοῦ πηγαδίου Μπαλόγλου μείνωσιν εἰς τὴν κυριότητα τοῦ
 »τότε ιδιοκτῆτου ἔσοχ. Μουσταῶ Ναϊλῇ Πασσᾷ, οὗτος μὲν ν' ἀφήσῃ
 »τὰς ἀπαιτήσεις, τὰς ὁποίας εἶχεν ἐπὶ διακοσίων εἴκοσι στρεμμάτων
 »περίπου γαιῶν, ἀνηκουσῶν εἰς Ἀρτινούς, οἱ δὲ Ἀρτινοὶ οὗτοι ν' ἀπο-
 »ζημιώσωσι τοὺς ιδιοκτῆτας Πετανίτας καὶ ἄλλους διὰ τὰς ἐντὸς τῶν
 »ὁρίων συμπεριληφθισομένας ταύτας γαίας των ἐκ στρεμμάτων 80 πε-
 »ρίπου. Καὶ ἐπειδὴ τὸ χωρίον τοῦτο περιῆλθεν εἰς τὴν κυριό-
 »τητα τοῦ κ. Κωνσταντίνου Καραπάνου, καὶ οὐδεμία ἔκτοτε περὶ
 »τῆς πληρωμῆς διὰ τὰς ἐντὸς τοῦ συνόρου περιληφθείσας ταύτας γαίας
 »τῶν κάτωθι ὑπογεγραμμένων ἐλήφθη πρόνοια παρὰ τῶν Ἀρτινῶν
 »σύμφωνα μὲν τὸ ἐν τῇ Μητροπόλει συνταχθὲν ἔγγραφον ὑπὸ ἡμερο-
 »μηνίαν 8 Ὀκτωβρίου 1870, ὑπάρχουσι δὲ ἔνεκα τούτου παράπονα
 »δίκαια ἀπὸ μέρους τῶν μὴ ἀποζημιωθέντων Πετανιτῶν, διὰ τοῦτο,
 »συνεπεῖα παρακλήσεών των, παρεδέχθη ὁ κ. Κ. Καραπάνος νὰ
 »πληρώσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἀξίαν τῶν παρὰ πόδας ἀναφερομένων
 »γαιῶν εἰς τὴν ἐκτιμηθεῖσαν αὐτῶν ἀξίαν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχικῆς
 »αὐτῶν ἀγορᾶς καὶ τῶν ἐν αὐταῖς εἰσαχθεισῶν βελτιώσεων, καὶ λάβῃ
 »ταύτην βραδύτερον παρὰ τῶν Ἀρτινῶν ἀποξενουμένων τῶν Πετα-
 »νιτῶν παντὸς δικαιώματος καὶ πάσης κατὰ τῶν Ἀρτινῶν ἀπαιτήσεως,
 »καὶ παραχωρῶντων εἰς τὸν κ. Κ. Καραπάνον τὰ δικαιώματά των
 »καὶ τὰς ἀπαιτήσεις των ταύτας. Ὅφειλουν δὲ οἱ ἐνδιαφερόμενοι Πε-
 »τανίται νὰ παρουσιασθοῦν ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως
 »καὶ λάβουν τὴν δέουσαν ἀποζημίωσίν των, παρακαταθέτοντες τοὺς
 »τίτλους των, τὸ βραδύτερον μέχρι τῆς εἰκοστῆς προσεχοῦς Ἰανουα-
 »ρίου 1881, ἄλλως, παρελθούσης τῆς προθεσμίας ταύτης, δὲν ἔχουν

»οὐδὲν δικαίωμα νὰ ζητήσουν ἀποζημίωσιν παρὰ τοῦ κ. Κωνσταντίνου
»Καραπάνου.

»Ἐκ τῶν ἐνδιαφερομένων πρῶτος παρουσιάσθεις ὁ ἀπὸ χωρίου Πέτα
»Πέτρος Παππαγεωργίου κατέθεσε τοὺς ἀκολούθους τίτλους.

»Α' Τίτλος, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 12 'Ρεβιούλ-'Αχρή· ἐν χωρά-
»φιον εἰς θέσιν Μπαλόγλου πηγὰδι στρέμματα 9 $\frac{1}{2}$ ἀξίας
»γροσίων δύο χιλιάδων ἦτοι 2,000

»Β' Τίτλος, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 1^{ης} θορίου 1867. Τρία χωρά-
»φια τὰ μὲν δύο εἰς θέσιν Σπηλιὰ στρέμματα 8, τὸ δὲ
»ἕτερον εἰς θέσιν 'Ρίγγια ποτιστικὰ ἐκ στρεμμάτων 2 $\frac{1}{2}$
»τὸ ὅλον 10 $\frac{1}{2}$ ἀξίας γροσίων 2,400

»Γ' Τίτλος ὑπὸ ἡμερομηνίαν 10 Τζεμαζήλ-'Αχρή 1280. Ἐν
»παλαιάμπελον εἰς θέσιν Παρλαφέστα τὸ ὅλον στρέμματα
»τρία, ἐξ ὧν $\frac{1}{2}$ στρέμμα μὲ 10 ρίζας ἐλαίας ἀξίας γροσίων $\frac{100}{4,500}$
»Γρ. 4,500

»Ἦτοι γρόσια τέσσαρας χιλιάδας καὶ πεντακόσια ἀρχικὴ ἀξία τῶν
»ἄνω κτημάτων ἐκτιμηθέντων μετὰ τῶν εἰσαχθεισῶν βελτιώσεων γρόσια
»ἕξ χιλιάδος καὶ τριακόσια Ἀριθ. 6300 πρὸς λίραν ὀθωμ. ἑκατὸν
»πέντε, ἦτοι λίρας ὀθωμανικὰς 60, τὰς ὁποίας ἔλαβε καὶ παραιτεῖται
»πάσης κατὰ τῶν Ἀρταίων ἀπαιτήσεως.

»Υ. Γ. Ἐκ τοῦ ἄνω Παλαιαμπέλου τῶν τριῶν στρεμμάτων, τὸ ὅποιον
»ἐγράψαμεν, μόνον τὸ ἡμισυ στρέμμα καταθέτει ὁ Πέτρος Παππαγεωρ-
»γίου ὡς ἰδιοκτησίαν του.

»Ἐλαβον τὰς ἄνω λίρας καὶ βεβαιῶ.

» (ὑπογεγραμμένος) ΠΕΤΡΟΣ ΠΑΠΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ »

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο θέλομεν ἀναπτύξει μετ' ὀλίγον, ὡς συν-
τελοῦν τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης
ἐκτεθειμένων περὶ τῶν σχέσεων ἡμῶν πρὸς τοὺς καλλιεργητὰς
τῶν κτημάτων ἡμῶν, ἔτη πολλὰ πρὸ τῆς ἐνώσεως τῆς Ἄρτης
μετὰ τῆς Ἑλλάδος, διότι ὁ φυλλαδιογράφος ἐν τῇ εἰσαγωγῇ
εἰς τὴν λεγομένην πραγματείαν αὐτοῦ ἀγωνίζεται νὰ συμπε-

ράνη τὸ ἀνύπαρκτον τῆς ἰδιοκτησίας ἡμῶν, ἅμα δὲ καὶ τὰς φοβερὰς λεηλασίας καὶ ἀρπαγὰς εἰς ἅς, ὥς ἄλλοι κατακτηταί, περιεπέσαμεν.

Διηγεῖται λοιπὸν ὁ κ. Παχὺς, ἀλλ' ὥς μαθὼν δῆθεν ταῦτα παρὰ τῶν προκρίτων τῶν χωρίων Πέτα καὶ λοιπῶν, μὴ θέλων ν' ἀποφανθῇ ἐὰν πιστεύῃ εἰς τὰ λεχθέντα ἢ οὐ, διηγεῖται, λέγομεν, ὅτι οἱ χωρικοί, «οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων,» ἐπλήρωνον εἶδος φόρου καλουμένου ἰμῶρου, εἰσπραττομένου μέχρι τινὸς ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως *, ἢ τῶν ἐκδοχέων αὐτῆς, ἐν οἷς καὶ ὁ Μουσσταφᾶ Πασσᾶς, ἀλλ' ἀφοῦ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ μετέθεσαν τὸ δικαίωμα τῆς εἰσπράξεως τοῦ φόρου εἰς τὸν κ. Καραπάνον, οἱ ἐπιστάται καὶ ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ ἐπειράθησαν δῆθεν νὰ ἀποξενώσωσιν ἐντελῶς τῆς περιουσίας των τοὺς κατοίκους, ἐκβιάζοντες αὐτοὺς εἰς σύνταξιν ἐγγράφων προσδιδόντων αὐτῷ τὴν ἐπὶ τῶν γαιῶν κυριότητα. Ἀρνούμενοι δὲ οἱ κάτοικοι νὰ χορηγήσωσιν εἰς τὸν Καραπάνον ὅσα οὗτος ἀπῆτει ἤχθησαν δεδεδεμένοι εἰς τὰς φυλακὰς μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων· ἄλλοι δὲ καταλιπόντες τὰς ἐστίαις των κατέφυγον εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος, συνελήφθησαν δὲ ὑπὸ Τούρκων στρατιωτῶν καὶ ἐπανήχθησαν

* Σημειωτέον ὅτι ὁ φόρος ὁ ἐπὶ τῶν ἰδιοκτητῶν, τῶν ἐν νομῇ ἢ ἐμφυτευτικῶν γαιῶν, ὅπως θέλομεν ἂς ὀνομάσωμεν αὐτάς, καταβαλλόμενος κατὰ τοὺς ὀθωμανικοὺς νόμους εἶναι ἐπὶ τῶν *mulk* (ἰδιοκτητῶν γαιῶν) ἢ δεκάτη, (*uschr* ἢ *œuschr*) ἐντεῦθεν αἱ γαῖαι *uschrié*· ἐπὶ τῶν δημοσίων ἢ βασιλικῶν ὁ ἔγγειος φόρος (χαράτζη - *Kharadjî*) ὅστις εἶναι διττός, ἢ ἐπὶ τῆς ἀξίας τοῦ κτήματος (*Kharadjî muvassef*), ἢ ἐπὶ τῶν προϊόντων (*Kharadjî mucassemé*)· ὁ τελευταῖος οὗτος δύναται νὰ ὑπερβῇ τὸ δέκατον καὶ νὰ φθάσῃ μέχρι τῶν 50 τοῖς %· τοιοῦτον δὲ τι συνέβη καὶ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, ὅτε ἡ Τουρκία ἠῤῥξησε τὴν δεκάτην καὶ ἔλαβεν ἐπὶ τινα ἔτη 15 ἀντὶ 10 τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τῶν παραχθέντων προϊόντων. (*Journal asiatique* 1884, τόμ. 4, σελ. 69. *Muradjat d' Ohsson* τόμ. 5 σελ. 48 καὶ ἐπ. *Legislation Musulmane*, τόμ. 1, σελ. 59.) Ἄλλος φόρος ἐπὶ τῶν γεωργικῶν κτημάτων δὲν ὑπάρχει. Οὐδεὶς δὲ τῶν τριῶν φόρων ἔχει γλωσσικὴν τινα σχέσιν πρὸς τὸ ἴμωρον.

εἰς τὴν γῆν, ἣν εἶχον ἀναγκασθῇ νὰ καταλείψωσι. Ταῦτα πάντα ἐξέθηκαν τῷ κ. Παχὺ οἱ δῆθεν ἀντιπρόσωποι τῶν χωρικῶν, ἐπανελάβον δὲ αὐτὰ εἰς τε τὸν ἐνταῦθα πρέσβυν καὶ τὸν γενικὸν Πρόξενον τῆς Τουρκίας, ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθησαν.

Πρὶν ἢ ἀναχωρήσωσιν ὁμῶς κατέστησαν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κοινὸν γνωστὰ τὰ μαρτύρια, εἰς ᾧ ὑπέβαλε δῆθεν αὐτοὺς ὁ Καραπάνος. Χάριν δὲ πλείονος ἀκριβείας δημοσιεύει ἐκ νέου ὁ τοῦ φυλλαδίου ὑπεύθυνος συντάκτης τὴν ἐκθεσιν τοῦ Π. Παππαγεωργίου ὅπως δείξῃ ἡμῖν ὅτι καὶ τότε δῆθεν ἐφρόντιζε περὶ τῶν ἀγροτῶν Ἄρτης. Καὶ περὶ τί μὲν ἡσυχολεῖτο τότε ὁ ὑπεύθυνος οὗτος συντάκτης εἶναι γνωστὸν ἐν Ἀθήναις· κατὰ πόσον δὲ ἐνδιέφερεν αὐτὸν ἡ κατάστασις τῶν ἀγροτῶν Ἄρτης τοῦτο γνωρίζουσιν αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἀγρόται, οἵτινες τὴν ὑπαρξιν αὐτοῦ ἔμαθον τὸ πρῶτον διὰ τῶν ἐπιστολῶν, δι' ὧν οὗτος ἔγραφεν αὐτοῖς, ὅτι εἶναι καὶ αὐτὸς Ἀρτηνὸς καί, γιγνόμενος ἢ μὴ φορτηγός, ἐζήτει παρ' αὐτῶν συγγνώμην, διότι, ἄγνωστος ὢν, ἐτόλμα ν' ἀπευθυνθῇ πρὸς αὐτοὺς.

Ἀλλὰ τί ἐκτίθουσιν ὁ ἀντιπρόσωπος οὗτος; Παραλείπομεν τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ μακαρίτου Γερασίου Καραπάνου, ὅστις, ἐβδομηκοντούτης περίπου ὢν, ἐπλήρωσεν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἰδίαις χερσὶ περὶ τοὺς 40 ἀνθρώπους, ἐπλήρωσεν ὁμοφύλων χριστιανῶν τὰς φυλακὰς τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῆς Ἄρτης, ἀπὸ τοῦ 1869 μέχρι τοῦ 1873 ἐπὶ 4 ἔτη, ἤρπαζε διὰ στρατιωτῶν γεννήματα ἀπὸ τὰς οἰκίας τῶν χωρικῶν καὶ ἀπέστελλεν αὐτὰ εἰς τὴν οἰκίαν του, κλπ. παραλείπομεν, λέγω, τὰς τερατολογίας ταύτας, περὶ ἀνδρός, περὶ οὗ ἐλέγετο κοινῶς ἐν Ἄρτῃ «ὁ Καραπάνος, δὲν φυλακόνει ποτέ» *. Ἐν τῷ καιρῷ τῶν πετωμάτων ὁ συν-

* Εἶναι περίεργον ὅτι ὁ Γεράσιμος Καραπάνος ὁ σύρων εἰς φυλακὰς ἐπὶ 4 ἔτη πληθυσμὸν ὁλόκληρον πληγόνων καὶ θραύων θύρας, δέχεται, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ ἰδίου φυλλαδιογράφου, νὰ πληρώσῃ 2000 Γρόσια εἰς χωρικὸν διὰ νὰ ἀγοράσῃ τόπον πρὸς κατασκευὴν ἀποθήκης.

τάκτης τοῦ φυλλαδίου, ὁ λαθὼν ὡσαύτως τὸ μέρος του, ἔδει νὰ γινώσκῃ τὰς προσπάθειάς τοῦ μακαρίτου Καραπάνου, ὅπως σώσῃ ἀπὸ τὰς φυλακὰς πολλοὺς ἔνεκα τῶν κινήματων ἐκείνων φυλακισθέντας.

Ἀναξιοπρεπὲς νομίζομεν νὰ ἀναιρέσωμεν τὰς ὕβρεις καὶ τὰς συκοφαντίας ταύτας τὰς παρὰ τοῦ κ. Παχὺ κατὰ τοῦ ἀποβίωσαντος πατρὸς ἡμῶν δημοσιευόμενας. Ἀσύγνωστον ἄγνοιαν τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων ἐν Τουρκίᾳ δεικνύει ὁ νομίζων, ὅτι εἶναι δυνατόν διὰ πληγώσεων καὶ φυλακίσεων ν' ἀρπάσῃ τις τὴν ιδιοκτησίαν οὐχὶ χιλιάδων χωρικῶν καὶ πολυαριθμῶν Μονῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀσθενεστάτου ιδιοκτήτου. Ἡ παρ' ιδιοκτήτου τινὸς μεταβίβασις εἰς ἄλλον τῆς ιδιοκτησίας ἐν Τουρκίᾳ διέπεται παρὰ τύπων, τῶν βάσις εἶναι ἡ προφορική καὶ ἔγγραφος ὁμολογία τοῦ ἐκποιούντος ἐνώπιον ὀλοκλήρου τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου. Ἀπατᾶται δὲ οἰκτρῶς ὁ τοῦ φυλλαδίου συντάκτης ἂν νομίζῃ, ὅτι ὁ μακαρίτης πατήρ μου, ἢ πᾶς ἄλλος ἡδύνατο νὰ φέρῃ διὰ τῆς βίας ἐνώπιον τοῦ συμβουλίου τούτου χωρικόν τινα ἢ ἄλλον ιδιοκτήτην, ὅστις νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἐπώλησε τὴν ιδιοκτησίαν του.

Παραλείποντες πάντα περαιτέρω λόγον περὶ τῶν συκοφαντιῶν τούτων, ἴδωμεν τί βεβαιοῖ ὁ πληρεξούσιος τοῦ Πέτα· ἄρα γε, ὅτι ὁ Καραπάνος μεταποιεῖ τὸν φόρον ἱμορον εἰς μίσθωμα; οὐδαμῶς. Κατὰ τὸν πληρεξούσιον τοῦ Πέτα ὁ Καραπάνος ἰσχυρίζεται ἀδίκως, ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ὀφείλουσι τὸ τρίτον γεώμορον εἰς τὸν Μουσταφᾶ Πασσᾶν, ὅπερ δὲν εἶναι ἀληθές, κατὰ τὸν ἴδιον πληρεξούσιον, διότι οἱ Πετονῖται (δίδόντες τακτικῶς τὸ γεώμορον) οὐδέποτε ἔμειναν χρεῶσαι ἀπὸ τοῦ 1847—1869.

Ἐνταῦθα, ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, οὔτε λέξις περὶ τοῦ νῦν δημιουργηθέντος φόρου ἱμόρου, οὔτε περὶ βιαιοπραγιῶν τοῦ ἐκδοχέως τοῦ ὑποτιθεμένου φόρου, ὅπως οἱ κάτοικοι παραχωρήσωσιν αὐτῷ τὰς ιδιοκτησίας των. Τὸ τελευταῖον ἐδάφιον

τῆς ἀναφορᾶς του μόνον ἤρκει ν' ἀνατρέψῃ πάντα τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἐφευρετῶν τῆς ἐξηγήσεως τοῦ ἱμόρου, ὡς φόρου τοῦ δημοσίου θησαυροῦ. Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Πέτα προστίθῃσιν, ὅτι ὁ Καραπάνος θέλει νὰ πάρῃ ὁλόκληρον τὸ χωρίον σκλάβους διὰ 13,000 γρόσια, ἅπερ πληρώνει κατ' ἔτος Μουατζέλι, δηλ. τὸ τρίτον γεώμορον. Σημειωτέον ὅτι πρόκειται περὶ τῶν ἀκινήτων τοῦ Μουσταφᾶ Πασσᾶ.

Κατὰ τὸν φυλλαδιογράφον, ὁ Μουσταφᾶ Πασσᾶς εἶχεν ἐνοικιάσει τὸν φόρον, ἀπέκτησε δηλαδή δι' ἐκχωρήσεως τὴν κατὰ τῶν μισθωτῶν ἀπαίτησιν φόρου, ἀνερχομένου εἰς τὸ τρίτον τῶν καρπῶν. Ὑποθέσωμεν πρὸς στιγμήν, ὅτι ὁ Μουσταφᾶ Πασσᾶς δὲν ἦτο εἰσέτι ἰδιοκτῆτης τῶν ἐν Ἄρτῃ κτημάτων του, ἀλλ' εἶχε τὴν ἐμφύτευσιν αὐτῶν πληρώνων εἰς τὸν Σουλτάνον τὸ Μουατζέλι, δηλ. τὸν ἐμφυτευτικὸν κανόνα καὶ ὅτι τοῦτον (ὄν, ἔνεκα παχυλῆς ἀγνοίας ἢ κακῆς πίστεως, ὁ φυλλαδιογράφος χαρακτηρίζει ὡς φόρον) θέλει νὰ παραχωρήσῃ ὁ πωλητῆς Μουσταφᾶ Πασσᾶς· αὐτὸν δὲ πρόκειται νὰ ἀγοράσῃ ὁ ἐκδοχεύς.

Ὁ Καραπάνος λοιπὸν πρόκειται νὰ ἐξαγοράσῃ τὸ Μουατζέλι, τὸ ὅποσον ἐπλήρωνον οἱ χωρικοὶ εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ Μουσταφᾶ Πασσᾶ οὗτοι δὲ εἰς τὸν Σουλτάνον· τοῦτο ἄς παραδεχθῶμεν ὅτι ἦν διὰ τὸ χωρίον Πέτα 13,000, διὰ δὲ τὰ εἴκοσιν ὀκτὼ χωρία, ἅπερ ἐπρόκειτο ν' ἀγοράσῃ ὁ Καραπάνος παρὰ τῶν κληρονόμων τοῦ Μουσταφᾶ Πασσᾶ, ἀνήρχετο εἰς γρόσια 216,500. Πρόκειται περὶ ἀριθμῶν, πιστοποιουμένων διὰ δημοσίων ἐγγράφων, ὥστε δὲν δύναται περὶ αὐτῶν νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία· τὰ γρόσια ταῦτά εἰσι ταμὰκᾶ (τὰ ἐν Τουρκίᾳ λεγόμενα μεταλλικά), πρὸ δέκα δὲ ἐτῶν ἡ χρυσῇ ὀθωμανικῇ λίρᾳ ἥξιζεν ἐν Τουρκίᾳ περὶ τὰ γρόσια μεταλλικά 110· ὅθεν τὸ δωδεκαπλοῦν τοῦ Μουατζελίου τῶν 216,500 εἶναι 2,598,000 γρόσια, ὅπερ ἐστὶ λίραι ὀθωμανικαὶ 23,618.

Πᾶς τις θέλει ἐρωτήσῃ, διατί ὁ Καραπάνος ἔδωκεν 60,000 λίρας, κατὰ τὸ φυλλάδιον (σελ. 36), πρὸς ἐξαγορὰν τοῦ ἐτησίως ὀφειλομένου ποσοῦ; τοσοῦτον μωρὸν ὑποθέτει ὁ φυλλαδιογράφος τὸν Καραπάνον, δυνάμενον ἀντὶ 23,618 λιρῶν νὰ γενῇ δικαιούχος τοῦ φόρου, ἐπισηφαλοῦς προσόδου, διότι ἀπὸ τοῦ 1853 ἤδη εἶχεν ἀρχίσει νὰ ἐμπεδοῦται ἡ δόξα, ὅτι δὲν ἤθελε μείνει διηνεκὴς ἡ κυριαρχία ἡ Τουρκικὴ, ἐν Ἡπείρῳ, τοσοῦτον, λέγω, μωρὸν ὑποθέτει τὸν Καραπάνον, ὥστε νὰ πληρώσῃ 60,000 λίρας, ὅπως ἀντικαταστήσῃ ἑαυτὸν φορολόγον ἀντὶ τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως ἢ τοῦ ἐκδοχέως αὐτοῦ Μουσταφᾶ;

Ἄλλὰ ταῦτα ἐν παρόδῳ. Πῶς ὅμως ὁ κατὰ τῆς τῶν ἐν Ἄρτῃ ἀστῶν ιδιοκτησίας στρατευόμενος θὰ συμβιβάσῃ πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ ἰσχυρισμοὺς τὰ ἑξῆς: Ὁ πληρεξούσιος τοῦ χωρίου Πέτα ἀρνεῖται ἐν ἔτει 1873, κατὰ τὸν κ. Παχύν, πᾶν δικαίωμα ιδιοκτησίας τοῦ Μουσταφᾶ Πασσᾶ ἐπὶ τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἄρτης ἀκινήτων. Διατί λοιπὸν ἐν ἔτει 1880 ὁ αὐτὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ Πέτα Πέτρος Παππαγεωργίου ὁμιλεῖ περὶ τῆς τοῦ Μουσταφᾶ Πασσᾶ κυριότητος τοῦ κτήματος Πέτα καὶ περὶ τῆς παρὰ τῶν κληρονόμων αὐτοῦ εἰς τὸν Καραπάνον μεταθέσεως τῆς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κτήματος κυριότητος καὶ τέλος περὶ τῆς εἰς τὸν Καραπάνον παραχωρήσεως ποσότητός τινος ἀκριβέστατα ὠρισμένων στρεμμάτων γῆς, κειμένης ἐν τῷ τῶν ὀρίων τοῦ χωρίου, ἐπὶ τιμήματι γροσίων 6300; Ταῦτα πάντα βεβαίῳ ὁ Π. Παππαγεωργίου διὰ τοῦ ἀπὸ 15 Ὀκτωβρίου 1880, πρὸ μικροῦ παρατεθέντος, ἐγγράφου του, ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἄρτης, ἢ μήπως ἔγραψε ταῦτα αἰκιζόμενος, πληγόμενος καὶ φυλακιζόμενος ὑπὸ τοῦ Καραπάνου, εὐρισκομένου τὴν 15 Ὀκτωβρίου 1880 αὐτοῦ μὲν ἐν Παρισίοις, τοῦ πατρὸς δ' αὐτοῦ εἰς Κέρκυραν;

Ἄλλοι τὸ κτήμα Πέτα ἀνῆκεν εἰς τὴν κυριότητα τοῦ ἑξο-

χωτάτου (ὡς τὸν ὀνομάζει ὁ Πέτρος Παππαγεωργίου) Μουσταφᾶ Πασσᾶ καὶ εἶχε περιέλθει τότε εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Κωνσταντίνου Καραπάνου.

Ταῦτα ὡς ἐν προοιμίῳ. Ἐρχόμεθα νῦν εἰς τὴν τοσοῦτον εὐκόλον ἀνασκευὴν τῶν ἐπιχειρημάτων, δι' ὧν ὁ τῶν χωρικῶν Ἄρτης δῆθεν πατέρων ἀγωνίζεται ν' ἀναιρέσῃ πᾶσαν παντὸς μὴ ζευγηλάτου ἐν Ἄρτῃ ἀγροτικὴν ἰδιοκτησίαν. Ἐπειδὴ πρόκειται μόνον ἐὰν ἐγὼ εἰμὶ ἰδιοκτήτης τῶν κτημάτων, ἅπερ ἠγόρασα κατὰ τοὺς Τουρκικοὺς Νόμους παρὰ τοῦ κατ' αὐτοὺς νομίμου ἰδιοκτήτου, οὐδόλως δὲ περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς ἰδιοκτησίας τῶν Ὀθωμανῶν μεγιστάνων, νομίζω μάταιον νὰ ἐνασχοληθῶ εἰς τὰς λεπτομερείας τῆς καταστάσεως τῆς ἀκινήτου κτήσεως ἐν Ἠπείρῳ ἐν τῷ καιρῷ τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως. Ἀνῆκεν ἄρα γε αὕτη εἰς τοὺς χωρικοὺς καὶ λοιποὺς κατοίκους τῆς χώρας, ἢ εἰς μεγάλους κτηματίας, (βαρόνους φράγκους, μεγιστᾶνας βυζαντινοὺς κλπ.) καλλιεργοῦντας αὐτὰ διὰ χωρικῶν καλλιεργητῶν; Ἄλλ' οὔτε ἡ λεπτομερὴς ἐξιστόρησις τῶν περιπετειῶν τῶν κτημάτων τούτων κατὰ τὴν μακρὰν ἐποχὴν τῆς τουρκοκρατίας ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ἐνταῦθα. Πρὸς ἐκτίμησιν ὅμως τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ συντάκτου τοῦ φυλλαδίου, ἀνάγκη νὰ συνοψίσωμεν αὐτὰ ἐνταῦθα δι' ὀλίγων ἀναφέροντες τὰ πρὸς ἀντίκρουσιν αὐτῶν ἀναγκαῖα.

Τὸ πρῶτον ἐπιχείρημα εἶναι, ὅτι αἱ ἀξιώσεις ἡμῶν ἐπὶ τῆς ἰδιοκτησίας τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἄρτης ἀκινήτων, στηρίζονται εἰς ἀγορὰν αὐτῶν παρ' Ὀθωμανῶν. Ἀλλὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἢ κτήσις ἐν Ἠπείρῳ στηρίζεται εἰς τὴν κατάκτησιν, ἣτις ἐν Ἄρτῃ δὲν ἀπηλλοτρίωσε τοὺς κατοίκους τῆς ἰδιοκτησίας (σελ. 12), θεωροῦντος τοῦ φυλλαδιογράφου ὡς ὡμολογημένον καὶ ἀναμφίλεκτον γεγονός, ὅτι τὰ ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἄρτης κτήματα παρέμειναν πάντοτε ἰδιοκτησία τῶν ἀνέκαθεν καλλιεργούντων αὐτὰ χωρικῶν (σελ. 13).

Ἐνῷ δὲ θεωρεῖ ταῦτα ἀναμφίλεκτα, δέχεται καθ' ὑπόθεσιν τὴν ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ ἀρπαγὴν τῆς ιδιοκτησίας τῶν ὑποτεταγμένων, καὶ ἔπειτα ἐξακολουθεῖ τὴν ἐν εὐλαβεῖ ἀγανακτήσει ἀνάπτυξιν τοῦ δόγματος, ὅτι τὴν βίαν καὶ τὴν ἀρπαγὴν οὐδέποτε δύναται τις νὰ ἐπικαλεσθῇ πρὸς στήριξιν δικαιωμάτων. Δικαιώματα δὲ διὰ θηριώδους βίας ἀρπαγέντα δὲν παραγράφονται καὶ ἂν ἑκατὸν παρέλθωσιν αἰῶνες κλπ. (σελ. 15). Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἐκτίθενται, ἐνῷ, κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦ φυλλαδίου, εἶναι βέβαιον καὶ ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας ὅτι «τὰ χωρία τῆς Ἡλείρου παρέμειναν ἀνέκαθεν ιδιοκτησία τῶν χωρικῶν» (σελ. 16). Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου παρατίθεται ὁ ἱστορικὸς Μενδελώων, καθ' ὃν χωρία καὶ κοινότητες (!) ὅλαι ἔμειναν κτῆμα τῶν Ἑλλήνων, ὀφειλόντων φόρον καὶ δυναμένων νὰ κληροδοτῶσι τὴν κτηματικὴν περιουσίαν των εἰς τοὺς υἱοὺς καὶ ἐγγόνους.

Ἀλλὰ μήπως ἐπὶ Ἀλῇ Πασσᾷ ἐπῆλθον γεγονότα ἀπαλλοτριώσαντα τοὺς χωρικοὺς τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν; Οὐδαμῶς, λέγει ὁ συντάκτης τοῦ φυλλαδίου. Διηγούμενος τὰ γνωστὰ κακουργήματα τοῦ θηριώδους τούτου τυράννου ἐπιφέρει «ὅτι» τὰ κτήματα τῆς Ἄρτης δὲν ἐγένοντο ποτὲ ιδιοκτησία τοῦ τυράννου, ἀλλὰ διετηρήθησαν ἐλεύθερα, ἀπὸ τὰ ὅποια ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς περιωρίζετο ἐν ἀρχῇ, εἰσπράττων τὸ μίρι (δεκάτην). »

Ἀλλ' ἡ περιπαθὴς αὕτη περικοπὴ «ὅτι δικαιώματα διὰ» θηριώδους βίας ἀρπαγέντα δὲν παραγράφονται καὶ ἂν ἑκατὸν παρέλθωσιν αἰῶνες» ἦτο πάντως περιττή, ἀφοῦ, κατὰ τὸν συγγραφέα τῆς πραγματείας, ὁ κατακτητὴς ἀπὸ τῆς 15' ἑκατονταετήριδος δὲν ἀφήρυσεν ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνας κατοίκους τὴν ιδιοκτησίαν τῶν ἀκινήτων αὐτῶν! ὁ δὲ Ἀλῆ Πασσᾶς οὐδὲν τῶν κτημάτων τῆς Ἄρτας ἐκτήσατο (σελ. 23) ἀλλὰ ἐλάμβανε παρ' αὐτῶν μόνον φόρον μίρι (!), ἐν ἀπὸ δέκα ηῦξεν εἰς 30 %. Φαίνεται ὅμως, ὅτι ζητῶν νὰ δημιουργήσῃ

ἀγροτικὸν ζήτημα, δὲν ἔχει πλήρη πεποιθήσιν εἰς τὸ ἱστορικὸν τοῦτο ποίημα, διὸ ἐνόμισε καλὸν νὰ στιγματίσῃ τὰς βιαιοπραγίας τῶν τε πρώτων κατακτητῶν, καὶ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ. Ἀλλ' ἐπὶ τῇ ὑποθέσει, ὅτι τὰ κτήματα τῆς Ἡπείρου ὑπήχθησαν εἰς τὸν γενικὸν Νόμον περὶ ἀκινήτου κτήσεως ἐν χώραις κατακτηθείσαις ὑπὸ τῆς Τουρκίας, θέλομεν δὲ ἀμέσως ἰδεῖ ἐκ κειμένου τοῦ νόμου, ὅτι ὑπήχθησαν, ματαίᾳ εἶναι ἢ τῶν τοῖς πᾶσι γνωστῶν βιαιοπραγιῶν ἐκτραγώδης. Τὰ ἐκ τῶν βιαιοπραγιῶν δὲ τούτων δεινὰ δὲν δύνανται νὰ διασεύωσι τὰ τῆς ἰδιοκτησίας δικαιώματα, ἅπερ πᾶς ἐν Ἀρτῇ καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ ἰδιοκτῆτης ἐκτήσατο, ἂν ὁ προκτήτωρ, ὢν κατὰ τὸν Τουρκικὸν Νόμον ἐξουσιαστὴς τῆς γῆς, μετεβίβασεν αὐτὴν εἰς τὸν διάδοχον συνεργείᾳ τῆς ἀρμοδίας ἀρχῆς καὶ δυνάμει ἐγκύρου δικαιογράφου.

Ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ τοῦ προκτήτορος ἡμῶν ἔμμεσος προκτήτωρ, τὸ Ὁθωμανικὸν Δημόσιον, ἐγένετο δι' ἀρπαγῆς ἐξουσιαστὴς τῶν γαιῶν πρὸ 400 ἐτῶν, ἢ ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς πρὸ ἐβδομήκοντα, μήπως ἡ ἰδιοκτησία ἡμῶν δὲν εἶναι ἀξία προστάσεως; Ἄν τὸ τοσοῦτον εὐγλώττως διατυπωθὲν δόγμα τοῦ ἀπαραγράφτου τῶν θηριώδει βίᾳ ἀφαιρεθέντων ἦν ἀληθές, τί ἤθελον γενῇ οἱ νῦν γαιοκτῆμονες τῆς Ἀγγλίας, ὧν ἡ ἰδιοκτησία στηρίζεται εἰς τὴν κτηνώδη ἀρπαγὴν πάσης ἀκινήτου κτήσεως ἀπὸ τῶν ἰθαγενῶν καὶ τὴν διανομὴν αὐτῶν εἰς τὰ μέλη τῆς ληστρικῆς νορμαννικῆς συμμορίας, ἥτις κατέκτησε τὴν Ἀγγλίαν; Ἡ τί ἤθελον γενῇ οἱ πρὸ ἑκατὸν περίπου ἐτῶν ἀγορασταὶ τῶν ἐθνικῶν ἐν Γαλλίᾳ κτημάτων, ἅπερ θηριώδης φανατισμὸς ἀφῆρεσεν ἀπὸ τὰς χήρας καὶ τὰ ὀρφανὰ δυστυχῶν γονέων, ὧν ἀπεκόπτοντο αἱ κεφαλῶν μόνων καὶ μόνων, διότι τυχόντες ἀγωγῆς ἐλευθερίου ὑπετίθετο ἐκ τῆς ὀψεως μόνης, ὅτι ἦσαν εὐγενεῖς, *ci devant*. Γνωστὸν δέ, ὅτι τὰ κτήματα ταῦτα ἐπωλήθησαν ἀντὶ εὐτελεστάτου τιμήματος. Ἡ τί ἤθελε γενῇ ἡ ἰδιοκτησία ἐν Ἰταλίᾳ, ἐὰν ἐλέγετο εἰς τοὺς

νῦν ἰδιοκτητὰς κατόχους: Ἔχετε τὰ κτήματα νῦν, διότι κατάγεσθε ἀπὸ τοὺς γερμανοὺς βαρῶνους τῆς 1γ' ἑκατονταετηρίδος, οἵτινες, ὄντες πάντες σχεδὸν Γιβελλῖνοι, ἀντημείφθησαν διὰ τῶν κτημάτων τῶν Γουέλφων, ἀλλὰ καὶ σεῖς οἱ Γουέλφοι μήπως δὲν εἴσθε ἐκ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Καρόλου τοῦ Μεγάλου, οὗς οὗτος ἐπλούτισε διὰ τῆς ἀρπαγῆς τῶν κτημάτων τῶν Λομβαρδῶν; Τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν ἔπρεπε νὰ συζητῇται ἐν ἔτει 1882. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ συντάκτης τοῦ φυλλαδίου τοῦ κ. Παχὺ οὐ μόνον τὸ προκαλεῖ, ἀλλὰ δίδει εἰς αὐτὸ τὴν ἀνωτέρω τερατώδη λύσιν, ἀναγκαζόμεθα νὰ ἐπαναλάβωμεν ἐν ὀλίγοις ὅσα περὶ αὐτοῦ ἐρρέθησαν ἀπειράκις ὑπὸ τῶν σπουδαιότερων δημοσιολόγων*.

Πᾶσα ἰδιοκτησία ἔχει τὴν ἀρχὴν αὐτῆς εἰς τὴν μονομερῆ τῆς νομῆς κτῆσιν, ἥτις σπανίως χωρεῖ ἄνευ βίας· μετ' αὐτὴν κατ' ὀλίγον ἔρχεται ἡ τακτικὴ μετάθεσις δυνάμει ἀνταλλαγῆς τῆς κυριότητος πρὸς τὸ νόμιμον προϊὸν τῆς ἐργασίας τοῦ λήπτου. Ὅπως δὲ καταστῇ ἀσφαλὴς ἡ ἀνταλλαγή, ὑποτίθεται ὅτι πᾶσα ἰδιοκτησία, μείνασα ἐπὶ τριάκοντα ἔτη εἰς τὰς αὐτὰς χεῖρας ἄνευ ἀντιρρήσεως ἢ ἀξιώσεως τρίτων, ἦν νόμιμος εἰς τὰς χεῖρας ταύτας, ἢ ἐνομιμοποιήθη διὰ τῆς τοῦ νομέως ἐργασίας. Λέγοντες δὲ ἐργασίαν δὲν ἐννοοῦμεν, ὅτι ὁ νομεὺς δέον ἀφεύκτως νὰ θέτῃ αὐτοπροσώπως χεῖρα εἰς τὸ ἄροτρον ἢ τὸν θεριστῆρα, ἀρκεῖ ἡ καλλιέργεια νὰ ἐγένετο καὶ δι' ἄλλων χειρῶν, ὥς ὁ νομεὺς διευθύνει καὶ ἀνταμείβει διὰ τοῦ προϊόντος ἰδίας ἐργασίας. Αἱ γὰρ αἱ, αἱ οὕτω διαρκῶς ἀνταλλασσόμεναι ὑπὸ μόνιμον νομοθεσίαν, ἐκπροσωποῦσι νόμιμον ἰδιοκτησίαν, διότι δὲν εὐρίσκονται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νῦν ἐξουσιαστοῦ, χωρὶς ν' ἀνταλλαγῶσι πρὸς ἰσότημον ἀξίαν, ἥτοι ἀντάλλαγμα ἐργασίας. Ἡ πεπολιτισμένη κοινωνία δὲν εἶναι παλαιόστρα ἀρπαγῆς καὶ δηλώσεως, πρὸς καθ-

* Πρὸς Thiers, Du droit de propriété, Μέρους Β' σελ. 128 — 137.

σύχασιν δὲ τῶν συνειδήσεων δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν, ὅτι ἀπὸ τῶν πρώτων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον βιαιῶν καταλήψεων, μέχρι τῆς νῦν τῶν κτημάτων ἀξίας, τοσαύτη εἶναι ἢ διὰ τῆς εἰς αὐτὰ καταβληθείσης ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπου διαφορά, ὥστε οἱ νῦν κάτοχοι αὐτῶν, οἱ δι' ἀνταλλάγματος ἐν κόποις κεκτημένοι, κτησάμενοι καὶ δι' ἀλλεπαλλήλου ἐργασίας μεταβαλόντες τὴν ὄψιν καὶ πολλαπλασιάσαντες τὴν ἀξίαν αὐτῶν, εὐσυνειδήτως δύνανται νὰ εἴπωσιν ὅτι ἐξουσιάζουσι μᾶλλον τὸ ἄμεσον ἢ ἔμμεσον τῆς ἰδίας ἐργασίας προϊόν, ἢ ὅτι εἶναι συνεργοὶ τῆς παναρχαίας καὶ ἐν τῷ βυθῷ τῆς ἀρχαιότητος κειμένης βιαιοπραγίας. Τοιοῦτοι συλλογισμοὶ ἐπενήργησαν εἰς τὴν καθιέρωσιν τοῦ θεσμοῦ τῆς παραγραφῆς, ὃν ἀναγνωρίζει καὶ αὐτὸς ὁ Τουρκικὸς Νόμος * (Ἄρθρ. 20 καὶ 77 τοῦ περὶ Γαιῶν Ὁθωμ. Νόμου, ἐκδ. Δ. Νικολαΐδου σελ. 434).

* Ἄρθρ. 20. Ἐκτὸς τῶν περιπτώσεων ἐγκύρου κωλύματος νομίμως ἀποδεδειγμένου, ἥτοι ἀνηλικιότητος, φρενοβλαθείας, βίας καὶ ἀποδημίας εἰς μεμακρυσμένους τόπους, πᾶσα ἀγωγή, ἀφορῶσα γαίας κατεχομένης ἐπὶ δέκα ἔτη διὰ ταπίου καὶ ἄνευ διενέξεως παραγράφεται· δικάζονται δὲ αἱ ἀφορῶσαι γαίας ἀγωγαὶ μέχρι δέκα ἐτῶν ἀριθμουμένων ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς καταπαύσεως καὶ ἀποτροπῆς τῶν ῥηθέντων ἐγκύρων κωλυμάτων, μετὰ παρέλευσιν δὲ τοῦ χρόνου τούτου παραγράφονται.

Ἄν ὅμως ὁ ἐναγόμενος ὁμολογήσῃ, ὅτι ἀδίκως κατέσχε καὶ ἐκαλλιέργησε τὰς παρ' αὐτοῦ κατεχομένας γαίας, δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν ἡ παρέλευσις καιροῦ καὶ ἡ κατοχή, ἀλλ' αἱ γαῖαι ἐπιστρέφονται τῷ κυρίῳ αὐτῶν.

Ἄρθρ. 77. Ἄν ἀποδειχθῇ ὅτι ὁ ἔχων δικαίωμα ταπίου κατὰ τὸν ἀνώτερον βαθμὸν ἐπὶ γαιῶν διαθεσίμων ἔλαβεν αὐτὰς κρύφα καὶ αὐτογνωμόνως ὑπὸ τὴν κατοχὴν τοῦ χωρὶς νὰ πραραχωρηθῶσιν αὐταὶ εἰς αὐτὸν παρὰ τοῦ δημοσίου καὶ τὰς καθεῖξεν ὀλιγώτερον ἀπὸ δέκα ἔτη, λαμβάνεται παρ' αὐτοῦ τὸ ἀντίτιμον τοῦ ταπίου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ διατίθεται αἱ γαῖαι εἰς αὐτόν. Ἄν οὗτος δὲν θέλῃ, ὑπάρχει δὲ ἄλλος, ἔχων δικαίωμα ταπίου, τοῦ ὁποίου ἡ ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὁρισθεῖσα προθεσμία δὲν παρῆλθε, δίδονται εἰς αὐτόν. Ἐν ἐλλείψει τοιούτου, ἢ ἂν ὑπάρχωσι τοιοῦτοι, ἀλλ' ἀπώλεσαν τὰ δικαιώματά των, δίδονται τῷ πλειοδοτήσαντι. Ἄν ὅμως ἀποδειχθῇ, ὅτι

Οὐδεὶς τῶν πελατῶν τοῦ ὑπευθύνου συντάκτου τοῦ φυλλαδίου θέλει ἰσχυρισθῇ σπουδαίως, ὅτι ὠρισμένος αὐτοῦ προκλή-
τῳ ἀπεβλήθη βία ἀνόμῳ παρ' ὠρισμένου δημοσίου ὑπαλλήλου
τῆς Τουρκίας, ἢ καὶ ἰδιώτου Ὀθωμανοῦ ἐν ἔτεσι 1450—1460,
διὸ ἄς περιορισθῶμεν εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, τοῦ γνω-
στοῦ σατράπου τῆς Ἡπείρου γενομένας κτήσεις κτημάτων.

Ἐάν τις τῶν πελατῶν τοῦ κ. Παχὺ ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ προπά-
τωρ αὐτοῦ, ὡν νομεὺς ὠρισμένου κτήματος, βία τοῦ σατράπου
ἐξεβλήθη αὐτοῦ, ἢ ἠναγκάσθη νὰ συναινέσῃ εἰς τὴν ἐκποίησιν
αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἡ δυναστεία τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ ἐπαυσεν ἀφ' ἧς
ἀπεκρηύχθη ὡς ἀντάρτης, ἔκτοτε, ἦτοι ἀπὸ τοῦ 1821, ἤρξατο
ἡ προθεσμία τῶν δέκα ἐτῶν ὅπως ὁ ληστευθεὶς ἢ βιασθεὶς ἐπι-
διώξῃ τὴν ἀνάκτησιν τοῦ ἀποσπασθέντος αὐτῷ ἀκινήτου, ἢ ἐξ
προθεσμίας αὕτη ἔληξεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1830 ἦτοι πρὸ ἡμισείας
ἐκατονταετηρίδος. Ἀλλὰ καὶ τοιοῦτόν τι δυσκόλως θὰ δυνηθῇ
ν' ἀποδείξῃ ὁ τε πελάτης καὶ ὁ δῆθεν πάτρων, διότι, ὅπως θέ-
λομεν ἀναπτύξῃ κατωτέρω, εἶναι λίαν ἀμφίβολον, ἂν οἱ σήμερον
καλλιεργηταὶ εἰσὶ πράγματι οἱ ἀπόγονοι τῶν ἐπὶ Ἀλῆ Πασσᾶ
κατοικούντων ἐν τοῖς χωρίοις Ἀρτης.

Ἐντεῦθεν δῆλον, ὅτι οὐδεὶς δικαστὴς θέλει δώσῃ προσοχὴν
εἰς τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι παρὰ τῆς Τουρκικῆς δικαστικῆς ἐξου-
σίας δὲν προσεδόκατο δικαστικὴ κρίσις, ἄρα ἡ παραγραφή τοῦ
Τουρκικοῦ νόμου ἡργεί, ἐνόσω διήρκει καὶ ἡ Τουρκικὴ
ἐξουσία, διότι ὁ Τουρκικὸς νόμος βεβαίως τὴν ἐρμηνείαν καὶ
ἐφαρμογὴν αὐτοῦ ἀναθέτει εἰς τὰ Τουρκικὰ καὶ οὐχὶ εἰς ξένα
δικαστήρια. Ἀλλ' ἐνταῦθα ἀπαντῶμεν τὸν ἀκρογωνιαίον λίθον

ἐκεῖνος, ὅστις, καθ' ἃ ἀνωτέρω εἴρηται, κατέλαβε καὶ ἐγώρησεν αὐτο-
γνωμόνως ὀλιγώτερον ἀπὸ δέκα ἔτη τοιαύτας γαίας, εἶναι ἐκ τῶν ἀλλοτρίων
(ἦτοι τῶν μὴ ἔχόντων δικαίωμα ταπίου), αἱ γαῖαι λαμβάνονται παρ' αὐτοῦ
καὶ δίδονται τῷ ἔχοντι δικαίωμα ταπίου ἐπὶ ἀντιτίμῳ ταπίου τῆς ἐποχῆς
ἐκείνης. Ἐν ἐλλείψει τοιούτου, ἢ ἂν ἀπώλεσε τὰ δικαιώματά του, δίδον-
ται τῷ πλειοδοτῶντι.

τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος τοῦ δῆθεν πάτρωνος τῶν ἐν Ἄρτῃ ζευγηλατῶν. Τὰς ἰδιοκτητήτους ἡμῶν γαίας δὲν κατείχομεν, λέγει, διανοία κυρίου, ἀλλ' ἐλαμβάνομεν ἐξ αὐτῶν φόρον.

Τίς ἡ σχέσηις τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ καὶ μετ' αὐτὸν τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως, καὶ τῶν εἰδικῶν διαδόχων αὐτῆς ἐν οἷς καὶ ὁ Μουσταφᾶ Πασσᾶς καὶ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ; τέλος δέ, τίς ἡ σχέσηις ἡμῶν αὐτῶν πρὸς τὰ ἐν λόγῳ κτήματα; Ὁ φυλλαδιογράφος ἀποκρίνεται: Πάντες οὗτοι ἐφορολόγουν τὰς γαίας, εἰσπράττοντες τὸ ἴμορον. Τὸ ἴμορον, λέγει, παράγεται ἐκ τοῦ μιρί, τουτέστιν ἀραβιστί, φόρος, οὐδὲν δὲ ἄλλο εἶναι ἢ δεκάτη, ἣν αὐθαιρέτως καὶ ἀρπακτικῶς ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς ἀνεβίβασεν εἰς 30 τοῖς % (σελ. 23). Οἱ χωρικοὶ ἐπλήρονον τὸν φόρον εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἢ εἰς τοὺς ἐκδοχεῖς αὐτῆς, τὸν Ῥεσῆτ Πασσᾶν κλπ. καὶ τὸν Μουσταφᾶ Πασσᾶν, τοὺς πληρώνοντας ἐτησίως ὠρισμένον τοῦ φόρου τούτου (κατ' ἀποκοπὴν) τίμημα (Μουατζέλ). Ἐπειτα ὁ Μουσταφᾶ Πασσᾶς ἀγοράσας, διὰ τῆς καταβολῆς τοῦ δωδεκαπλοῦ τοῦ ἐτησίου κατ' ἀποκοπὴν ποσοῦ, τὸ κεφάλαιον, ὅπερ ἐξεπροσώπει τὸ ἐτήσιον ποσὸν τοῦ ἀνταλλάγματος τοῦ φόρου καὶ λαβὼν τὸ ἀντίστοιχον ποσὸν ὡς δῶρον παρὰ τοῦ Σουλτάνου, ἐγένετο διαρκῆς καὶ μόνιμος ἐκδοχεὺς τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ αὐτοῦ φόρου καὶ τοῦτον ἐπώλησεν εἰς ἐμέ.

Ἰδοὺ λοιπὸν κατὰ τὸν διώκτην τῆς ἐν Ἄρτῃ ἰδιοκτησίας τῶν ἀστῶν, ἡ σχέσηις τῶν καλλιεργητῶν πρὸς ἡμᾶς. Τίς ὁ κύριος τῶν γαιῶν; οὐδεὶς, διότι ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἦν ἀπλοῦς φορολογητής· τῶν ἰδίων δὲ κτημάτων δὲν εἰσπράττει τὸ δημόσιον φόρους. Ὁ Μουσταφᾶ Πασσᾶς ἐγένετο φορολογητής δι' ἐκχωρήσεως, παρὰ τῶν δικαιοδόχων τοῦ δημοσίου, ἐγὼ δὲ διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου, ὑποκαταστάς εἰς τὴν θέσιν τοῦ Μουσταφᾶ Πασσᾶ δὲν ἡδυνάμην, κατὰ τὸν φυλλαδιογράφον, νὰ γίνω κύριος. Ἄρα μὴ ὦν μῆτε νομεύς, διότι ὁ φορολογῶν δημόσιος θησαυρός, οὗ ἐκχωρητῆς ἤμην ἐγώ, δὲν εἶναι νομεύς, ἀνάγκη

ν' αποδείξω ἀπέναντι τῶν νομέων, (ἀφοῦ οὔτε τὸ μιρί, οὔτε ὁ Μουσταφᾶ Πασσᾶς οὔτε ἐγὼ ἡμεθα νομεῖς, νομεῖς ὑποθέτει ὅτι ἦσαν οἱ εἰς χεῖράς των ἔχοντες τοὺς ἀγρούς) τὴν κυριότητα ἐμοῦ, ἀφίνων αὐτοὺς ἡσυχούς ἀπολαύοντας τῆς νομῆς των, μέχρις οὗ προσαγάγω τὰς ἀποδείξεις τῆς ἰδίας κυριότητός μου!

Ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, ὅλος ὁ συλλογισμὸς οὗτος στηρίζεται εἰς τὴν ἔννοιαν, ἣν ἀποδίδει ὁ συντάκτης τοῦ φυλλαδίου εἰς τὴν λέξιν Ἰμορον ἣν συγχέει μὲ τὸ Μιρί. Τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως ταύτης φαίνεται ἀγνοῶν ὁ συνεργάτης τοῦ κ. Παχύ, ἀντιπρόσωπος τοῦ χωρίου Πέτα, διότι ὁμιλεῖ οὐχὶ περὶ φόρου ἱμόρου, ἀλλὰ περὶ γεωμόρου πληρωνομένου ὑπὸ τῶν χωρικῶν (ἐκθεσις Π. Παππαγεωργίου σελ. 6). Πᾶς δὲ ὁ ἀκούων γεώμορον ὅτι εἶναι φόρος τοῦ δημοσίου ἐπὶ τῶν ἰδιοκτητῶν κτημάτων, θέλει βεβαίως γελάσει. Ἀλλ' ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ κ. Παχύς, μὴ σεβόμενος τὴν ἰδέαν τοῦ συνεργάτου του, διατείνεται ὅτι τὸ Ἰμορον, ὃν διάφορον τοῦ γεωμόρου, παράγεται ἐκ τοῦ μιρί καὶ εἶναι φόρος. Οἱ φόροι, εἵπομεν ἤδη ἀνωτέρω, ἐπὶ τῶν γαιῶν εἰσὶ τρεῖς, ἐπὶ τῶν μούλκ ἢ δεκάτη *uschr* ἢ *Oeuschr* — Ἐπὶ τῶν δημοσίων ὁ ἔγγειος φόρος (*Kharadj*) ἐπὶ τῆς ἀξίας τοῦ κτήματος (*Kharadj muvassef*), ἢ ἐπὶ τῶν προϊόντων (*Kharadj mucassemé*) (ὄρα τὰ κείμενα τῶν περὶ τούτου διατάξεων ἀνωτέρω σελ. 18 σημ.) Οὐδεὶς νόμος, οὐδεὶς νομικὸς συγγραφεὺς ἀνέφερε ποτε φόρον ἀκινήτων ὀνόματι *miri*· *miri* σημαίνει τὸ παρ' ἡμῖν Δημόσιον, τὸν δημόσιον θησαυρόν, *le fisc*. Εἶναι δὲ τῶντι λυπηρὸν νὰ γράφη περὶ τοιούτων σχέσεων ἄνθρωπος ἀγνοῶν μέχρις αὐτοῦ τοῦ βαθμοῦ τὴν Ὀθωμανικὴν ὀνοματολογίαν τῶν φόρων. Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς παραδόξου ταύτης δόξης, ὅτι Ἰμορον εἶναι φόρος, καλούμενος μιρί, ὁ τοῦ φυλλαδίου συντάκτης παρατίθησι δύο κείμενα α') τὸ ὑπόμνημα ἀξιωματικοῦ τοῦ μηχανικοῦ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, ὅστις, κατὰ τὸν συντάκτην, λέγει, *cet impôt (la dixième) s'appelle miri*.

Ἄλλ' ἐπειδὴ συνεστάλη καὶ αὐτὸς ὁ ὑποκρινόμενος τὸν ὑπέρ-
μαχον τῶν χωρικῶν νὰ στηριχθῇ εἰς τὸν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ
ἥττον μηχανικὸν τοῦ Ἀλῆ, προκειμένου περὶ ὀνοματολογίας
φόρων, διὰ τοῦτο παρατίθῃσι πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι *miri* σημαί-
νει φόρος β') τὸν Ὄθωμανικὸν νόμον. Αὕτη τῶντι ἤθελεν
εἶναι σπουδαία μαρτυρία, ἂν ὑπῆρχε. Παρατηρητέον ἐν πρῶ-
τοις πῶς ἔχει ἡ παράθεσις τοῦ φυλλαδιογράφου ἐν σελ. 61
σημ. 1 τοῦ φυλλαδίου τοῦ «Ὁρα, λέγει, σελ. 66 τοῦ πρώτου
παραρτήματος τῶν Ὄθωμανικῶν κωδίκων, ἐνθα ἐν τῷ ἄρθρῳ
28» φέρεται. . . . *miri* (φόρος).» — Ἐχομεν ὑπ' ὅψιν δύο ἐκ-
δόσεις τῶν Ὄθωμανικῶν νόμων, τὴν μὲν Γαλλικὴν τοῦ Ἀρι-
στάρχη Βέη, τὴν δὲ Ἑλληνικὴν, ἀμφοτέρας δημοσιευθείσας
ὑπὸ τοῦ Νικολαΐδου. Ἐν μὲν τῇ Γαλλικῇ σελ. 66 δὲν ἀνα-
φέρεται καὶ ἡ λέξις *miri*, οὔτε πρόκειται ἐν αὐτῇ περὶ ἄρθρου
28. Ἐν τῇ σελίδι ὅμως 76 καὶ ἄρθρῳ 28 γίνεται λόγος πολ-
λάκις περὶ *miri*. Ἐν τῷ κειμένῳ (σελ. 76) *la dîme légale*
seulement est prélevée sur la récolte pour le compte du
miri, διὰ λογαριασμὸν τοῦ *miri*. Τί σημαίνει *miri*; ἄρα γε
φόρον; δηλ. ἡ δεκάτη προκαταβάλλεται εἰς λ/σμὸν τοῦ φόρου,
δηλ. ὁ φόρος εἰς λ/σμὸν τοῦ φόρου, εἶναι δυνατόν τοῦτο;
Ἐν τῷ αὐτῷ ἄρθ. 28ῳ λέγεται «ἔστις ἀποκόψει ἢ ἀφαιρέσει
δένδρον τι ἐξ αὐτῶν (τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ ἀναφερομένων) serait
passible envers le *miri*, δηλ. ὀφείλει εἰς τὸ *miri* τὴν
ἀξίαν τοῦ δένδρου. Κατὰ τὸν συντάκτην τοῦ φυλλαδίου τοῦτο
σημαίνει, ὁ ἀποκόψας ὀφείλει εἰς τὸν δημόσιον φόρον τὴν
ἀξίαν τοῦ δένδρου. Ἐνῷ ὁ νόμος λέγει, «ὀφείλει εἰς τὸν δη-
μόσιον θησαυρόν.» — Ἐν τῇ σελ. 77 ἄρθρ. 3ο λέγεται
«ἔσον ὁρᾶ τὸ ἔδαφος τῶν τοιούτων δασῶν *le miri perçoit*
l'idjaré Zémin» δηλ. τὸ *miri* εἰσπράττει τὸ *Idjaré Zémin*
(ἐνοίκιον) — τί σημαίνει τὸ *miri* ἐνταῦθα; τὸ λέγει ὁ ὑπο-
μνηματιστής *pour le compte du miri* — c' est à dire de
l'État σημ. 63 «διὰ λογαριασμὸν τοῦ *miri* — δηλ. τοῦ Κρά-

τους.» Ἐν δὲ τῇ Ἑλληνικῇ ἐκδόσει ἐν τῷ ἄρθρῳ 28 λέγεται «Ἐκ τοῦ εἰσοδήματος πληρῶνεται τὸ δέκατον εἰς τὸ Δημόσιον.» Τὸ «pour le compte du miri» σημαίνει λοιπὸν διὰ λ/σμὸν τοῦ Δημοσίου.—Ἐν δὲ τῷ ἄρθρῳ 30 «Ἄν τις φθάς ἀποκόψῃ δένδρα, λαμβάνεται παρ' αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Δημοσίου ἡ πρὸ τῆς ἐκκοπῆς ἀξία.» Ἐκ τῶν κειμένων τούτων ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ σημασία τοῦ μιρι ὡς φόρου ἐδημιουργήθη ὑπὸ τοῦ φυλλαδιογράφου, ἐπικαλουμένου καὶ διαστρέφοντος καὶ κείμενα νόμων, ἅπερ ὁμως ῥητῶς ἀποκρούουσιν αὐτήν.

Ἐρχόμεθα εἰς τὰ λοιπὰ ἐπιχειρήματα τοῦ συγγραφέως, ὅτι τὸ ἴμορον εἶναι φόρος τοῦ Δημοσίου.

1) Ἡ Κυβέρνησις ὥριζε τὸ ἴμορον· ἂν τοῦτο ἦν μίσθωμα, λέγει, ἤθελε συμφωνεῖται μετὰ τῶν καλλιεργητῶν, ὡς γίνεται ἐν Ἀττικῇ.

Περίεργον, ὅτι ὁ συγγραφεὺς δὲν νοεῖ τὸν πλημμελῆ κύκλον, εἰς ὃν περιστρέφεται. Ἡ κυβέρνησις ὥριζε τὸ ἴμορον· τίς εἶπεν αὐτῷ τὸν τερατώδη τοῦτον ἰσχυρισμόν; Ἄν τὸ ἴμορον (ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Πέτα λέγει κοινότερον, γεώμορον) ἦναι φόρος δημόσιος, ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἤθελε κατατάξῃ αὐτὸ μετὰ τῶν ἄλλων φόρων καὶ ρυθμίσει τὸν τρόπον τῆς εἰσπράξεώς του· ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον συμβαίνει. Πρὸς φωτισμὸν δὲ τοῦ συντάκτου ἀνάγκη νὰ τῷ παρατηρήσωμεν ὅτι ἐν Ἀττικῇ, ἐν Φθιώτιδι καὶ ἐν Εὐβοίᾳ οἱ ἀγοράσαντες κτήματα παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν εὔρον τοὺς καλλιεργητὰς αὐτῶν τελοῦντας τὸ μίσθωμα ὡς ποσοστὸν καρπῶν ἐν Ἀττικῇ συνήθως 25, ἐν Εὐβοίᾳ καὶ Φθιώτιδι 30 τοῖς %. Συμβόλαιον μετὰ τῶν χωρικῶν περὶ τούτου δὲν συντάσσεται. Σιωπηρῶς ἐξακολουθεῖ ἡ σχέσις αὕτη τοῦ κολλίγου, ὁ δὲ χωρικός, ὁ μὴ συναινῶν νὰ πληρώσῃ τὸ εἰθισμένον μίσθωμα, τὸ γεώμορον ἢ ἴμορον (ὅπως, ὑποθέτομεν, ὠνομάζετο τοῦτο ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ ἐν ταῖς παλαιαῖς τῆς Ἑλλάδος ἐπαρχίαις) ἀποπέμπεται. Ταῦτα δύνανται νὰ μάθῃ ὁ συντάκτης τοῦ φυλλαδίου

ἀπὸ πάντα γαιοκτήμονα, κτησάμενοι κτήματα διὰ ταπίου ἢ χο-
τζετίου, ἀπαράλλάκτως ὡς ἀπεκτήσαμεν αὐτὰ καὶ ἡμεῖς. Ἰδίως
δὲ παραπέμπομεν αὐτὸν εἰς τὸν γνωστὸν ἐπὶ τῇ νοημοσύνῃ
καὶ ἐπὶ ταῖς νομικαῖς αὐτοῦ γνώσεσι, καὶ ἰδίως τοῦ τουρκικοῦ
δικαίου, ἅμα δὲ καὶ τῇ μακρᾷ πείρᾳ δικηγόρον κ. Πετσάλην,
ὅστις καὶ αὐτὸς ἠγόρασε τὸ ἐν Εὐβοίᾳ κτῆμά του Ἀγία Ἄννα
παρ' Ὀθωμανῶν. Ὄταν ὁ κ. Πετσάλης ἤκουσε τὰς ἀξιώσεις
τοῦ ὑποκρινομένου τὸν πάτρωνα τῶν ἐν Ἄρτῃ ζευγηλατῶν, ὅτι
τοῦ Δημοσίου φόρος εἶναι τὸ γεώμορον, ἢ ἴμορον, ἥτοι
τὸ ποσοστὸν τῶν καρπῶν, ὅπερ δίδουσιν οἱ χωρικοὶ εἰς τὸν
κύριον ὡς μίσθωμα, ἢ καὶ εἰς τὸ μισθόν, ὅταν τὸ κτῆμα εἶναι
τοῦ Δημοσίου, δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ τὸν γέλωτα.

2) Οἱ λαμβάνοντες τὸ ἴμορον ἰδιοκτῆται πληρώνουσιν ἐνοί-
κιον εἰς χωρικοὺς ἰδιοκτῆτας διὰ τὰς οἰκίας, ὧν ἐντὸς κατα-
λύουσιν οἱ ἐπιστάται αὐτῶν.

Ὁ συντάκτης τοῦ φυλλαδίου νομίζει ὅτι, διότι χωρικός τις
καλλιεργεῖ κτῆμα ἰδιόκτητον ἐτέρου, δὲν δύναται (ὁ χωρικός)
νὰ ἔχῃ καμμίαν ἰδιοκτησίαν. Οὐδεὶς ἰσχυρίσθῃ τοῦτο. Ἀπόδει-
ξεις δὲ τοῦ ἐναντίου εἶναι αὕτη ἢ παρὰ χωρικοῦ ἀγορὰ οἰκο-
πέδου ὑπὸ τοῦ μακαρίτου πατρός μου, ὅπως κτίσις ἀποθήκην,
διότι ὁ χωρικός, φαίνεται, ἦν ἰδιοκτήτης τῆς γῆς ἐκείνης, ὁ δὲ
μακαρίτης πατήρ μου εἶχεν ἀνάγκην αὐτῆς. Ἐκτὸς δὲ τού-
του εἶς τῶν ὄρων τῶν μεταξὺ ἰδιοκτητῶν καὶ καλλιεργητῶν
καθιερωμένων σχέσεων εἶναι καὶ ἡ παρὰ τούτου χρῆσις τῆς εἰς
τὸν ἰδιοκτήτην ἀνηκούσης οἰκίας. Ὁ καλλιεργητὴς χωρικός
ἔχει ἐπομένως δικαίωμα ἐτέρας τινὸς ἀμοιβῆς χρηματικῆς
ἢ ἄλλης, ὁσάκις, εἴτε χάριν τοῦ ἐπιστάτου τοῦ ἰδιοκτήτου,
εἴτε χάριν ἄλλου, παραχωρήσῃ προσκαίρως τὴν χρῆσιν τῆς
οἰκίας ταύτης. Ἄλλ' ἐπεταὶ ἐκ τούτου, ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι
ἰδιοκτήτης τῶν κτημάτων, τῶν ἀγορασθέντων κατὰ τοὺς ὀρι-
σμοὺς τοῦ νόμου, εἰς ὃν ὑπέκειντο ταῦτα ἐν τῷ καιρῷ τῆς
ἀγορᾶς;

3) Ἐπικαλεῖται ὁ συντάκτης τοῦ φυλλαδίου τὰ περὶ τοῦ ἐν Ἄρτῃ τοιφτιλικίου Κομμένου.

Ἄν τῷ ὄντι τοῦ κτήματος τούτου οἱ γεωργοὶ ἐπλήρωνον τὸ γεώμορον εἰς τὸ μίρι, δηλ. τὸ Ὀθωμ. Δημόσιον, ἀπόδειξις, ὅτι ὁ Σουλτάνος δὲν εἶχεν ἐκποιήσῃ αὐτὸ εἰς ἰδιώτην, ὡς ἔπραξεν ἐπὶ τῶν κτημάτων, τῶν εἰς τὸν Μουσταφᾶ Πασσᾶν ἐκποιηθέντων, ὥστε ἡ ἰδιοκτησία αὐτοῦ ἔμεινεν εἰς τὸν Σουλτάνον κατὰ τὸ ἄρθρ. 4 τῆς ἀπὸ 21 Ἰουνίου 1881 συνθήκης. Ἄν δὲ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐθεώρησε τοὺς καλλιεργητὰς κυρίου τοῦ κτήματος, τοῦτο εἶναι ἴσως μεγαλοδωρία αὐτῆς· δὲν ἡξεύρομεν ὅμως κατὰ πόσον ἡ ὑπουργικὴ ἐξουσία ἐκτείνεται παρ' ἡμῖν μέχρι τῆς δωρήσεως ἀκινήτου κτήματος, ἀνήκοντος εἰς ἀλλοδαπὸν ἡγεμόνα.

Ἄν ὁ συγγραφεὺς τοῦ φυλλαδίου ἤθελε νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Τουρκικὴν γλῶσσαν ὅπως εὖρη τὴν παραγωγὴν τῆς λέξεως ἴμορον, ἥτις εἶναι ἐν χρήσει καὶ παρ' Ἑλλήσι καὶ παρὰ Τοῦρκοις, ἡδύνατο νὰ ἐκλέξῃ ἄλλην λέξιν παρὰ τὸ μίρι ἐξ οὗ παράγει αὐτήν· ἡδύνατο νὰ λάβῃ τὴν λέξιν ἱμαρέ, *immaré* = *qui commande avec autorité*. — *Immaré* = *calcul, compte* (Diet. Ture-Français par Blanchi-et Kieffer) ἥτις πλησιάζει πρὸς τὸ ἴμορον πλεον τῆς λέξεως μίρι. Ἡδύνατο δὲ διὰ τῆς λέξεως ταύτης νὰ σχηματίσῃ πιθανωτέραν τινὰ σημασίαν τοῦ ἐξηγουμένου ἱμόρου οὕτω: εἰς λογαριασμὸν τοῦ κυρίου, διότι τὸ ἱμαρέ (ἐκ τοῦ ἐμᾶρ) σημαίνει κύριος καὶ λ/σμός.

Ἀντὶ ὅμως νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Τουρκικὴν φιλολογίαν καὶ χαρακτηρίσῃ τὸ ἴμορον ὡς Τουρκικὴν λέξιν, ἐναντίον καὶ τῶν Τουρκικῶν λεξικῶν καὶ τῆς Τουρκικῆς νομολογίας καὶ φιλολογίας, ἥτις οὐδέποτε κάμνει χρῆσιν αὐτῆς, διατί νὰ μὴ παραδεχθῇ ὅτι καὶ αὕτη, ὡς καὶ πολλαὶ ἄλλαι, εἶναι Ἑλληνικὴ τις παρεφθαρμένη λέξις; Ἡ τοιαύτη ἐρμηνεία τῆς λέξεως ἴμορον ὀτηρίζεται καὶ ἐπὶ φιλολογικῶν καὶ ἐπὶ νομικῶν ἐπιχειρημάτων. Ἐν ταῖς παλαιαῖς ἐπαρχίαις τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχουσι τοιφτλίκια

λαβόντα τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον εὗρεν αὐτά, τὰ ἐσεβάσθη καὶ τὰ ἀφῆκεν εἰς πλήρη ἰδιοκτησίαν τῶν κυρίων αὐτῶν, οἵτινες οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν εἰμὴ δικαιοδόχοι τῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας Τούρκων ἰδιοκτητῶν, ὅπως καὶ οἱ ἰδιοκτῆται τῶν τοιφτλικίων τῆς Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας. Τὰ τοιφτλίκια ταῦτα διέπονται ὑπὸ ἐθίμων ὁμοίων καὶ ἀπαρалаκτῶν πρὸς τὰ ἔθιμα ἅτινα διέπουσι τὰ τοιφτλίκια τῆς Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας*. Τὸ μέρος δὲ τῶν καρπῶν ὅπερ λαμβάνει ὁ ἰδιοκτήτης ἐν ταῖς παλαιαῖς ἐπαρχίαις ὀνομάζεται γεώμορον ἐν δὲ τῇ Ἡπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ ὀνομάζεται ἄλλοτε μὲν ἴμορον, ἄλλοτε δὲ γίμορον καὶ ἄλλοτε γεώμορον (ὡς μαρτυρεῖ καὶ ὁ Π. Παππαγεωργίου). Ἡ ταυτότης τῆς σημασίας τῶν δύο λέξεων, καὶ ἡ μεταξὺ αὐτῶν γραμματικὴ ὁμοιότης, δικαιολογεῖ τὴν κατὰ διαφθορὰν παραγωγὴν τῆς λέξεως ἴμορον ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς γεώμορον.

Ἡ Τουρκικὴ νομοθεσία ὀνομάζει σαφῶς, ὡς πρὸ μικροῦ ἀνεφέραμεν, ὅλα τὰ εἶδη τῶν φόρων τῶν ἐπιβληθέντων ἐν Τουρκίᾳ· ἐπὶ τοῦ θέματος μάλιστα τούτου ὑπάρχει μέγας πλοῦτος νομοθετικῶν διατάξεων ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Κράτει. Οὐδαμοῦ δὲ οὔτε μνεία, οὔτε νύξιος τις δίδεται περὶ φόρου ἀναλόγου πρὸς τὸ ἴμορον. Οὐδαμοῦ τῆς Τουρκικῆς νομοθεσίας εὐρίσκει τις διατάξιν ἐπιτρέπουσαν, ἔστω καὶ τὴν ὑπόθεσιν

* Ὁ συντάκτης τοῦ φυλλαδίου καὶ πᾶς τις ἄλλος ἀμφιβάλλων περὶ τούτου θέλει ἀποβάλλει πᾶσαν ἀμφιβολίαν, ἂν, διερχόμενος τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀράχθου γέφυραν, μεταβῇ εἰς τὴν ἀπομείνασαν τῇ Τουρκίᾳ πεδιάδα τῆς Ἀρτης, καὶ ζητήσῃ πληροφορίας παρὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἰδιοκτητῶν καὶ καλλιεργητῶν. Θέλει μάθει παρ' αὐτῶν, ὅτι αἱ σχέσεις καὶ αἱ ἀμοιβαῖαι ὑποχρεώσεις καὶ δικαιώματα αὐτῶν τε καὶ τῶν εἰς τὴν ἰδίαν μὲ αὐτοὺς εὐρισκομένων κατηγορίαν, ἰδιοκτητῶν καὶ καλλιεργητῶν τοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα προσαρτηθέντος μέρους τῆς ἐπαρχίας Ἀρτης, κατ' οὐδὲν διαφέρουσι τῶν ἐν Φθιώτιδι, Εὐβοίᾳ, Ἀττικῇ καὶ λοιπαῖς ἐπαρχίαις τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ἐπικρατουσῶν τοιούτων, μεταξὺ ἰδιοκτητῶν καὶ καλλιεργητῶν.

ὅτι ἐν Τουρκίᾳ ὑπῆρχον καὶ ὑπάρχουσι φόροι, δυνάμενοι νὰ ἀποτελέσωσιν ἀντικείμενον ἰδιωτικῆς κτήσεως, πωλούμενοι καὶ ἀγοραζόμενοι, ὡς πωλεῖται καὶ ἀγοράζεται πᾶν εἶδος κτήματος.

Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐπετρέπετο ἡ παρ' ἰδιωτῶν ἀπόκτησις κυριαρχικῶν ἀξιωμάτων, ἅτινα ἔδιδον αὐτοῖς καὶ δικαιώματα φορολογικὰ ἐπὶ τῶν πληθυσμῶν, ἐφ' ὧν ἐξετείνοντο τὰ δικαιώματα ταῦτα. Οἱ ἡγεμόνες ἠδύναντο τότε νὰ παραχωρήσωσιν, ἢ καὶ πωλήσωσι Κομητείας, Βαρωνείας, κτλ., παρέχοντες εἰς τοὺς περιβεβλημένους τοὺς τίτλους τούτους καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλωσι καὶ φόρους τινὰς εἰς τοὺς ὑπηκόους των. Οὐδαμοῦ ὅμως, οὔτε κατὰ τὸν μεσαίωνα, εὐρίσκομεν τὸ δικαίωμα τοῦ ἐπιβάλλειν καὶ εἰσπράττειν φόρον, κεχωρισμένον τοῦ μερικοῦ, ἢ γενικοῦ κυριαρχικοῦ ἀξιώματος, καὶ πωλούμενον καὶ ἀγοραζόμενον ὡς ἐμπόρευμα μεταξὺ ἰδιωτῶν. Εἰς οὐδὲν δὲ ἔθνος, μηδ' αὐτῆς τῆς κεντρικῆς Ἀφρικῆς ἐξαιρουμένης, ἠκούσαμεν ποτε ὑφιστάμενον δικαίωμα τοιοῦτον, οἷον ἡ ἰδιοτελῆς φαντασία τοῦ διώκτου τῆς ἰδιοκτησίας τῶν μὴ ὑπαγομένων εἰς τὴν τάξιν τῶν ζευγηλατῶν, προσπαθεῖ νὰ δημιουργήσῃ· ἀστεῖον δὲ καὶ τὸ παράδειγμα, ὅπερ φέρει ὁ φυλλαδιογράφος, τῶν κατὰ τὸ 1854 διαπραγματεύσεων τοῦ μακαρίτου Μιχ. Τοσίτσα, ὅπως ἀγοράσῃ τὸ χαράτσι τοῦ Μετσόβου. Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ βιωῶν τότε ὁ ὑπεύθυνος συντάκτης τοῦ φυλλαδίου, δὲν δύναται νὰ γνωρίζῃ τὰς ἀληθεῖς διαθέσεις τοῦ μακαρίτου Τοσίτσα, ὅστις ἦν τοσοῦτον νουνεχῆς, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ παραλογίζηται, ὅπως ὁ φυλλαδιογράφος. Ὁ μακαρίτης Τοσίτσας, ὡς μᾶς ἐβεβαίωσαν, ἤθελε τότε νὰ καταθέσῃ ἐν τῇ Τραπεζῇ ποσόν τι, ἐξ οὗ τῶν τόκων νὰ πληρώνηται ὁ φόρος τοῦ χαρατσίου τῆς πατρίδος του Μετσόβου. Δὲν ἔπραξε δὲ τοῦτο, διότι μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον κατηργήθη ἐν Τουρκίᾳ ὁ φόρος οὗτος.

Μετὰ τὰ εἰρημένα δὲν θέλομεν ἀσχοληθῇ νὰ ἀναιρέσωμεν τὴν τελευταίαν παράγραφον τοῦ σ' ζητήματος τῆς γνωμοδοτή-

σεως, ἐν ἣ οἱ νομικοὶ σύμβουλοι τοῦ ὑπευθύνου συντάκτου τοῦ φυλλαδίου, παρασυρθέντες ὑπὸ τῶν ἀνυπάρκτων γεγονότων, ἐφ' ὧν οὗτος ἐπεκαλέσθη τὴν γνώμην των, περιπίπτουσιν εἰς τὸν σκοτεινὸν καὶ ἀδιέξοδον λαβύρινθον τῆς περὶ βακουφίων (ιερῶν καθιδρυμάτων) Τουρκικῆς νομοθεσίας (σελ. 83 καὶ 84), ἧς οἱ ὀρισμοὶ οὐδεμίαν ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὰς γαίας ἐραζιέ-μιριέ. Περιοριζόμεθα δὲ νὰ παραθέσωμεν τὴν ἰδίαν θεωρίαν τοῦ συντάκτου τοῦ φυλλαδίου εἰς ἣν πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ του κατέφυγεν, ὅταν εὐρέθῃ ἐνώπιον τῶν διατάξεων τῆς Τουρκικῆς νομοθεσίας, αἵτινες ἀπαγορεύουσι πᾶσαν ἐνοικίαν, καὶ ἰδίως τὴν ἐνοικίαν φόρου, διὰ χρονικὸν διάστημα ὑπερβαῖνον τὰ πέντε ἔτη.

« Οὐδὲ πρέπει, λέγει, νὰ γίνηται σύγχυσις (σελ. 60 τοῦ » φυλλαδίου του) μεταξύ δεκάτης καὶ ἱμόρου, διότι ἡ μὲν » δεκάτη εἶναι ὁ ἐτήσιος φόρος, ὃν ὁ καλλιεργητὴς ὀφείλει ἐκ » τῆς παραγωγῆς του εἰς τὸ Δημόσιον, τὸ δὲ ἱμόρον ἀντι- » προσωπεύει τὸν φόρον ὅστις ἐκ τῆς ἐτησίας » παραγωγῆς ὀφείλεται εἰς τὸν Σουλτάνον **ὡς κύ- » ριον τῆς γῆς**, ὅστις τὸ τοιοῦτον δικαίωμα του » ἡδύνατο νὰ ἀπαλλοτριώσῃ ἐπὶ ὠρισμένῳ χρόνῳ ἢ » καὶ διὰ παντός. »

Ἐρωτῶμεν πάντα τὸν γνωρίζοντα τὴν σημασίαν τῆς λέξεως φόρος, ἂν αὕτη δύναται νὰ χαρακτηρίσῃ τὸ δικαίωμα τὸ ὅποιον ἔχει ὁ κύριος τῆς γῆς, δηλ. ὁ ἰδιοκτήτης (εἴτε Σουλτάνος εἶναι οὗτος, εἴτε Αὐτοκράτωρ, εἴτε ἔθνος τι, εἴτε ἰδιώτης), ὡς τοιοῦτος, ἐπὶ τῶν προϊόντων τῆς ἰδιοκτησίας αὐτοῦ καὶ τὸ ὅποιον δύναται νὰ ἀπαλλοτριώσῃ ἐπὶ ὠρισμένῳ χρόνῳ ἢ καὶ διὰ παντός; Ἐὰν τὸ δικαίωμα τοῦτο δὲν εἶναι τὸ οὐσίωδέ-στερον στοιχεῖον τῆς ἰδιοκτησίας καὶ ὁ κυριώτερος σκοπός, δι' ὃν πᾶς τις κέκτηται καὶ ἀγοράζει αὐτήν, ποῖον ἄλλο ἤθελεν εἶναι; Τὸ δικαίωμα τοῦτο εἶναι τὸ εἰσόδημα, τὸ γεώ-μορον ἢ ἱμόρον ὅπερ λαμβάνει καὶ ὁ Σουλτάνος ἐκ τῶν ἰδίων

του κτημάτων, ὡς κύριος αὐτῶν, καὶ πᾶς δικαιოდόχος αὐτοῦ. Τὸ δικαίωμα δὲ τοῦτο, ὡς καὶ τὴν πλήρη ἰδιοκτησίαν τῶν κτημάτων αὐτοῦ, ὁ Σουλτάνος ἠδύνατο καὶ δύναται νὰ μεταβιβάσῃ εἰς ὅντινα βούλεται. Μετεβίβασε δὲ ταῦτα εἰς τοὺς δικαιοπαρόχους ἐμοῦ. Ἐγὼ δέ, συμφώνως πρὸς ὅλας τὰς διατάξεις τῆς Ὀθωμανικῆς νομοθεσίας, ἡγόρασα ταῦτα, καὶ εἰμὶ κύριος αὐτῶν, δηλ. τῶν παρ' ἐμοῦ ἀγορασθεισῶν ἰδιοκτησιῶν, ὡς εἶναι κύριος τῶν ἰδιοκτησιῶν του, ἐν τε τῇ Ἑλλάδι καὶ ἐν τῇ Τουρκίᾳ, πᾶς ὁ νομίμως ἀγοράσας ἢ ἄλλως ἀποκτήσας τοιαύτας.

Οὕτω καταρρέουσι πάντες οἱ λόγοι, οὓς ἐπεκαλέσθη ὁ συντάκτης τοῦ φυλλαδίου ὑπὲρ τοῦ τερατώδους ἰσχυρισμοῦ του, ὅτι τὸ γεώμορον, ἢ ἱμορον εἶναι φόρος τοῦ Δημοσίου.

Ἐπειδὴ δὲ εἶπεν ὅτι δὲν ὑπάρχουσι συμβόλαια μεταξὺ ἰδιοκτήτου καὶ τῶν εἰς μίσθωσιν λαμβανόντων τὸ κτῆμα, παραθέτω ἐνταῦθα δημόσιον εὐτυχῶς ἐγγραφον περὶ τῆς ἐκμισθώσεως πέντε ἐκ τῶν ἐν λόγῳ κτημάτων μου.

Ἀντίγραφον. «Ἐν Ἄρτῃ τὴν ἐνδεκάτην Ἰουνίου τοῦ 1296 ἐν-
»νεήκοντα ἕξ τουρκιστί, ἡμέραν τετάρτην παρουσιασθέντες ἐνώπιον
»ἐμοῦ τοῦ ἀρχιγραμματέως τοῦ δικαστηρίου τῶν ἐνταῦθα Πρωτοδικῶν
»Ἀχμέτ Νεμπῆ Ἐφέντη υἱοῦ Ἐμπῆ Μπεκήρ, κατοικοῦντος ἐνταῦθα
»ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ Σουλτάν-Μπαγιαζίτη καὶ ἐκπληροῦντος χρέη
»Συμβολαιογράφου καὶ τῶν κάτωθι συνυπογεγραμμένων μαρτύρων,
»Κυρίου Δημητρίου Ζάρα, κατοικοῦντος ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ Ἀγίου
»Κωνσταντίνου, καὶ Παντελῆ Οἰκονόμου, κατοικοῦντος ὡσαύτως ἐν τῇ
»συνοικίᾳ Ἀγίου Δημητρίου, ἀμφοτέρων ὑπηκόων Ὀθωμανῶν· ἀφ'
»ἐνδὸς ὁ κύριος Γεώργιος Ν. Βαρζέλης ὑποπρόξενος τῆς Ῥωσσίας,
»διαμένων ἐνταῦθα ἐν τῇ συνοικίᾳ Ἀγίου Δημητρίου καὶ ἐπίτροπος
»τοῦ ἐν Κερκύρᾳ προσωρινῶς διαμένοντος Κυρίου Κωνσταντίνου Κα-
»ραπάνου, υἱοῦ Γερασίου Καραπάνου, δυνάμει τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν
»15 Φεβρουαρίου 1295 πληρεξουσίου ἐγγράφου, ἐπικυρωθέντος παρὰ
»τοῦ Ὀθωμανικοῦ Προξενείου Νεαπόλεως τῆς Ἰταλίας τῇ 16 Φε-
»βρουαρίου τοῦ 1295. Ἀφοῦ προηγουμένως οἱ μάρτυρες Ἐμὴν Μοσ-
»σλῆς ἕξ Ἀργυροκάστρου ὑπήκοος Ὀθωμανὸς τὸ ἐπάγγελμα
»Ἰλιζαμτζῆς καὶ Γεώργιος Καλέλης ἕξ Ἄρτης ὑπήκοος Ὀθωμανὸς

»ἐμπορος, ἐβεβαίωσαν τὴν εἰς Κέρκυραν προσωρινὴν διαμονὴν τοῦ
 »Κυρίου Κωνστ. Καραπάνου· καὶ ἀφ' ἑτέρου οἱ Κύριοι Χρῆστος
 »Παναβέλης ἐκ Κωστακίων ὑπήκοος Ὁθωμανός τὸ ἐπάγγελμα ἐμπορος,
 »κατοικῶν ἐν τῇ συνοικίᾳ Ἀγίου Δημητρίου, Ἀναστάσιος Πάτζης
 »κατοικῶν ἐνταῦθα ἐν τῇ συνοικίᾳ Ἀγίους Θεοδώρους ὑπήκοος Ὁθω-
 »μανός, ἐμπορος καὶ Ἀντώνιος Ἰ. Χαβέλας ἀπὸ Κομπότιον ὑπήκοος
 »Ὁθωμανός κατοικῶν εἰς Κομπότιον, τὸ ἐπάγγελμα ζευγηλάτης· ἔλα-
 »βον χώραν αἱ ἐξῆς συμφωνίαι:

»1) Ὁ ἐντολεὺς τοῦ Κυρίου Γεωργίου Βαρζέλη, Κύριος Κωνσταν-
 »τίνος Καραπάνος, ἰδιοκτῆτης τῶν χωρίων Κομποτίου, Συκιῶν, Λέζ-
 »μιπης, Λιμῆνης καὶ Νεοχωρακίου, κειμένων εἰς τὸν Καζὰν Ἀρτης
 »Σαντζακίου Πρεβέζης καὶ Βιλαετίου Ἰωαννίνων, ἐνοικιάζει τὸ ἴμωρον
 »γεννημάτων καὶ λοιπῶν προϊόντων εἰς τοὺς Κυρίους Χρῆστον Πα-
 »ναβέλην, Ἀναστάσιον Πάτζην καὶ Ἀντώνιον Χαβέλαν, τουτέσιν ἑάν
 »π. χ. ἕνας ἀπὸ τοὺς Τσιφτσίδες (καλλιεργητάς) κάμη εἰσόδημα ἑκατὸν
 »ὀκάδας, πρῶτον ἀπὸ τὰς ἑκατὸν ὀκάδας θὰ ἐξαχθῇ τὸ Βασιλικὸν δέ-
 »κατον, δέκα ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, ἀκολούθως ἀπὸ τὰς ἐναπολειφθησομένας
 »ἐνεννῆκοντα ὀκάδας θὰ λάβῃ ὁ ἐνοικιαστής τὸ συμφωνηθὲν ἴμωρον ὀκά-
 »δας τριάκοντα, τὰς δὲ ἐξήκοντα θὰ λάβῃ ὁ γεωργός, καὶ τοιοιτοτρόπως
 »θὰ γίνηται ἡ διανομή τοῦ ἴμωρου. Συνάμα ἐνοικιάζει καὶ τὰ σήμερον
 »ὑπάρχοντα προβατολίβαδα (Κισλάδες) τῶν χωρίων καὶ λοιπῶν κατὰ
 »τὸ σενεὶ σαμπήκ (ἀνέκαθεν εἰθισμένον). Ἡ ἐνοικίασις τῶν γεννημάτων
 »καὶ Κισλάδων ἔγεινεν ἀπὸ σήμερον διὰ πέντε ἔτη, ἀρχόμενα ἀπὸ τὴν
 »πρώτην Μαρτίου τοῦ τρέχοντος ἔτους 1296 καὶ λήγοντα τὴν πρώτην
 »Μαρτίου 1301. Καὶ δι' ἐνοίκιον γεννημάτων καὶ Κισλάδων τῆς
 »πενταετίας θὰ πληρώσουν οἱ Κύριοι Χρῆστος Παναβέλης, Ἀνα-
 »στάσιος Πάτζης καὶ Ἀντώνιος Χαβέλας εἰκοσάφραγκα χρυσᾶ ἑννέα
 »χιλιάδας ἑπτακόσια εἴκοσι δύο καὶ ἡμισυ (ἀριθ. 9,722 $\frac{1}{2}$) εἰς τὸν
 »Κύριον Κωνσταντῖνον Καραπάνον, ἢ εἰς τὴν διαταγὴν του, ἀνὰ χί-
 »λια ἑννεακόσια τεσσαράκοντα τέσσαρα ἡμισυ (1944 $\frac{1}{2}$) καθ' ἑκα-
 »στον ἔτος.

»2) Οἱ εἰρημένοι ἐνοικιασται Χρῆστος Παναβέλης, Ἀναστάσιος
 »Πάτζης καὶ Ἀντώνιος Χαβέλας, δεχόμενοι τὴν ἐνοικίασιν ταύτην,
 »ὕποχρεοῦνται νὰ πληρώσουν εἰς τὸν ἰδιοκτῆτην κύριον Κωνσταντῖνόν
 »Καραπάνον, ἢ εἰς τὴν διαταγὴν του, ἀνευ προφάσεώς τινος, τὸ ἔτη-
 »σιον ἐνοίκιον εἰκοσάφραγκα χρυσᾶ χίλια ἑννεακόσια τεσσαράκοντα
 »τέσσαρα ἡμισυ εἰς τρεῖς δόσεις, δηλ. τὴν μὲν πρώτην δόσιν εἰκοσά-

»φραγκα ἑξακόσια τεσσαράκοντα ὀκτώ (ἀριθ. 648) εἰς τὴν πρώτην
 »προσεχοῦς Σεπτεμβρίου τοῦ παρόντος ἔτους· τὴν δευτέρα εἰκοσά-
 »φραγκα ἑξακόσια τεσσαράκοντα ὀκτώ (ἀριθ. 648), εἰς τὴν δεκάτην
 »πέμπτην Ἰανουαρίου τοῦ παρόντος ἔτους· καὶ τὴν τρίτην δόσιν εἰκοσά-
 »φραγκα ἑξακόσια τεσσαράκοντα ὀκτὼ ἡμισυ (648 1/2) εἰς τὴν πρώτην
 »Ἀπριλίου 1297. Οὕτω θὰ γίνηται ἡ πληρωμὴ τοῦ ἔτησις ἐνοικίου
 »καὶ τὰ ἀκόλουθα ἔτη, μέχρις ἔτου τελειώσῃ ἡ πενταετία. Ἐὰν δὲ
 »δὲν πληρώσουν τὸ ποσὸν ἐκάστης δόσεως εἰς τὴν ὠρισμένην προθε-
 »σμίαν οἱ ἐνοικιασταί, καὶ παραταθῇ οὕτω, τῇ συγκαταθέσει τοῦ ἰδιοκτή-
 »του, δι' ὀλίγας ἡμέρας ἢ πληρωμὴ δόσεώς τινος, οἱ ἐνοικιασταὶ ὑπο-
 »χρεοῦνται νὰ πληρώσουν προσέτι καὶ τὸν νόμιμον τόκον πρὸς δώδεκα
 »τοῖς ἑκατὸν εἰς τὸν ἰδιοκτήτην κύριον Κωνσταντῖνον Καραπάνον διὰ
 »τὰς ἡμέρας τῆς ὑπερῆμερίας. Οἱ ἐνοικιασταὶ ἅμα ἔχουν χρήματα
 »ἔτοιμα θέλουν μετρᾶ αὐτὰ εἰς τὴν Διεύθυνσιν τῶν κτημάτων τοῦ κ.
 »Κωνσταντίνου Καραπάνου καὶ πρὸ τῆς προθεσμίας, ἐπὶ ἀποδείξει τῆς
 »Διευθύνσεως.

» 3) Οἱ ἐνοικιασταὶ ὑποχρεοῦνται νὰ προσέχωσι καὶ προφυλάττουν
 »κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐνοικιάσεως τὰ γνωστὰ καὶ ὠρισμένα σύνορα
 »τῶν ἄνω πέντε (5) χωρίων, καὶ ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἤθελεν ἀφαι-
 »ρέσει κανεὶς ἀπὸ τοὺς πλησίον συνορίτας, ἔστω καὶ σπιθαμὴν γῆς, ἐκ
 »τῶν συνόρων τῶν χωρίων, εἶναι ὑπεύθυνοι ἀμέσως νὰ εἰδοποιήσωσι
 »τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ ἰδιοκτήτου.

» 4) Διὰ τὴν διατήρησιν τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ἄνω χωρίων ὁ ἰδιο-
 »κτήτης ἄφησε μερικὰ χωράφια, τὰ ὁποῖα εἶναι γνωστὰ, ἔπου τὰ ἄφινε
 »κατ' ἔτος [σενεὶ σαμπήκ] ἐξ αὐτῶν τῶν χωραφίων δὲν ἔχουν τὸ δικαίωμα
 »οἱ ἐνοικιασταὶ νὰ λάβωσιν ἴμωρον, ἀπὸ δὲ τὰ ἄλλα χωράφια θὰ λαμ-
 »βάνωσιν ἀνεξαιρέτως κατὰ τὸ σενεὶ σαμπήκ ἴμωρον, ἐπομένως κάθε
 »χωρικὸς (ζευγηλάτης) χρεωστεῖ πρῶτον ὑποχρεωτικῶς νὰ καλλιεργῇ
 »τὰ χωράφια τοῦ ἰδιοκτήτου καὶ μετὰ τὴν περάτωσιν αὐτῶν νὰ καλ-
 »λιεργῇ τὰ τῆς ἐκκλησίας χωράφια.

» 5) Τὸ ἴμωρον γεννημάτων καθὼς καὶ τοὺς Κισλάδες Κομποτίου,
 »Συκίων καὶ Λιμήνης θὰ κάμνουν ζάπτι (θὰ διαχειρισθῶν) οἱ ἐνοικια-
 »σταὶ κατὰ τὸ σενεὶ σαμπήκ.

» 6) Οἱ ἐνοικιασταὶ ὑποχρεοῦνται ἐν καιρῷ τῷ δέοντι νὰ διορθώ-
 »νουν τοὺς ὑπάρχοντας χάνδακας (Μάνες) εἰς ἕκαστον χωρίον δι'
 »ἰδίων τῶν ἐξόδων, καὶ νὰ διατηροῦν αὐτοὺς ἐν καλῇ καταστάσει καθ'
 »ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐνοικιάσεως. Οἱ ἐνοικιασταὶ ὡσαύτως χρεωστοῦν

»νά διατηροῦν ἐν καλῇ καταστάσει τὴν ἀποθήκην Κομποτίου. Ὡσαύτως θέλουν φροντίζει νὰ διατηρῶνται τὰ ὑπάρχοντα δάση καὶ θέλουν ἐμποδίσαι τὸ κόψιμον ξύλων πρὸς πώλησιν.

» 7) Ἄν κανεὶς ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς ἀφήσῃ τὰ χωράφια τοῦ ἀκαλλιέργητα, δύνανται οἱ ἐνοικιασταὶ νὰ τὰ παραχωρήσουν εἰς ἄλλον συγχωριανὸν ζευγηλάτην διὰ νὰ τὰ καλλιερῇ. Ἐν περιπτώσει δὲ καθ' ἣν μείνῃ μέρος γῆς ἀκαλλιέργητον, ἔχουν τὸ δικαίωμα οἱ ἐνοικιασταὶ νὰ φέρουν καὶ ἐξ ἄλλων χωρίων ζευγηλάτας, ἀφοῦ ὅμως λάβουν τὴν ἄδειαν τοῦ ἰδιοκτῆτου.

» 8) Οἱ ἐνοικιασταὶ δικαιοῦνται νὰ ἐνοικιάζουσι τὰς βοσκὰς τῶν Κισλάδων εἰς ὅποιονδήποτε θέλουν κατὰ τὸ σενεὶ σαμπήκ.

» 9) Ὅσον σπóρον ἔχει δώσει ὁ ἰδιοκτῆτης πρὸς τοὺς χωρικοὺς κατὰ τὰ ὑπογεγραμμένα δευτέρια, ὑποχρεοῦνται οἱ ἐνοικιασταὶ νὰ συνάζουν αὐτὸν κατ' ἔτος τακτικά· καὶ ὅταν χρειασθῇ πάλιν τῶν ζευγηλατῶν νὰ τοῖς τὸν διανέμουν· τοιοῦτοτρόπως θὰ πράττουν καθ' ὅσον τὸ διάστημα τῆς ἐνοικιάσεως· εἰς δὲ τὸ τέλος τῆς ἐνοικιάσεως θὰ παραδώσουν τὸν σπóρον αὐτὸν εἰς τὸν ἰδιοκτῆτην. Τὸν ἀραδόσιτον ὅμως τὸν ὅποιον ἔδωκε καὶ θὰ δώσῃ ὁ ἰδιοκτῆτης διὰ σπóρον ὑποχρεοῦνται νὰ τὸν ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸν ἰδιοκτῆτην κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ παρόντος ἔτους 1880 (ἤτοι τουρκιστὶ Ἐβίλιούλ 1296).

» 10) Οἱ ἐνοικιασταὶ θέλουν προσπαθεῖ μετὰ κάθε τρόπον νὰ ἐμποδίσουν τοὺς χωρικοὺς τοῦ νὰ προστοιχίζουσι.

» 11) Οἱ ἐνοικιασταὶ θὰ προσπαθοῦν τὸ κατὰ δύναμιν εἰς κάθε ἐσοδεῖαν νὰ συνάζουν καὶ δίδουν εἰς τὸν ἰδιοκτῆτην μέρος ἀπὸ τῶν ὅσων χρεωστοῦν οἱ χωρικοί, συνεννοούμενοι πάντοτε καὶ μετὰ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ ἰδιοκτῆτου.

» 12) Ἐὰν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐνοικιάσεως συμπέσῃ καμμία φιλονεικία μετὰ τοῦ ἐνοικιαστοῦ καὶ ζευγηλατῶν, οἱ ἐνοικιασταὶ χρεωστοῦν πρῶτον νὰ καθυποβάλλουν τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸν ἰδιοκτῆτην ἢ ἀντιπρόσωπόν του, καὶ ἐὰν ὁ ἰδιοκτῆτης ἢ ὁ ἀντιπρόσωπός του δὲν δυνήθῃ νὰ συμβιβάσῃ τὴν ὑπόθεσιν, τότε οἱ ἐνοικιασταὶ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ἀναφερθοῦν εἰς τὴν Κυβέρνησιν ζητοῦντες τὸ δίκαιόν των.

» 13) Τὸ κατὰ τὸ σενεὶ σαμπήκ Βασιλικὸν δέκατον τῶν Κισλάδων εἶνε εἰς βάρος τῶν ἐνοικιαστῶν.

» 14) Ἡ ἀλικὴ Λέζμπεη δὲν ἐμπεριέχεται εἰς τὴν παροῦσαν ἐνοικίαν, ὁ δὲ ἰδιοκτῆτης δύναται νὰ διαθέσῃ αὐτὴν ὅπως βούλεται.

» 15) Τὸ σημερινὸν Τεμετοῦ (ἐγγειος φόρος) καθὼς καὶ πᾶς τυχόν

» νέος φόρος επιβαρύνον τὰ τζίφτλίκια καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου ῥητῶς ἐπι-
» βαλλόμενος εἰς τοὺς Ἀλιακά-σαχεμπήδες (ιδιοκτήτας) θέλει εἶσθαι
» εἰς βάρος τοῦ ιδιοκτήτου.

» 16) Διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑποχρεώσεων των, οἱ ἐνοικιασταὶ δι-
» δουν ἀλληλεγγύους ἐγγυητὰς τὸν ἐν Κερκύρα διαμένοντα Κύριον Δη-
» μήτριον Παναβέλην καὶ τὸν ἐν Ἀρτῇ Κύριον Σπυρίδωνα Κοτζάνην
» ἔμπορον, οἱ ὁποῖοι, συνυπογραφόμενοι εἰς τὸ παρὸν συμφωνητικόν,
» ὑπόσχονται ἀλληλεγγύως τὴν τακτικὴν καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιρρή-
» σεως πληρωμὴν ὅλων τῶν ἐτησίων ἐνοικίων τῆς παρούσης πενταε-
» τοῦς ἐνοικιάσεως.

» Ἐγένετο ὅθεν τὸ παρὸν συμβόλαιον, ὅπερ ἀναγνωσθὲν εὐκρινῶς
» ἐνώπιον τῶν συμβαλλομένων μερῶν, ἦτοι τῶν ἐπιτρόπων τοῦ Κυρίου
» Καραπάνου, Κυρίου Γεωργίου Βαρζέλη καὶ τῶν ἐνοικιαστῶν Χρήστου
» Παναβέλη, Ἀναστασίου Πάτζη καὶ Ἀντωνίου Χαβέλα κατεχωρήθη
» εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ βιβλίον καὶ ὑπεγράφη παρ' αὐτῶν καὶ τῶν κάτωθι
» συνυπογεγραμμένων μαρτύρων.

» Ἐν Ἀρτῇ τὴν 11 Χαζηράν 1296 (1297 Ῥετζέπ 16 ἔτος σελη-
» νιακόν) ἢ 1880 Ἰουνίου 11 (ἔτος παλαιόν).

» Ὅτι ἀκριδῆς μετάφρασις τοῦ ὑπὸ χρονολογίαν ἑνδεκα Χαζηράν
» 1296 ἔτος τουρκικόν ἢ 16 Ῥετζέπ ἔτος σεληνιακόν (11 Ἰουνίου 1880
» ἔτος παλαιόν) ἐνοικιαστηρίου ἐγγράφου τοῦ ἐπικυρωθέντος παρὰ τοῦ
» Γραφείου τοῦ δικαστηρίου τῶν ἐνταῦθα Πρωτοδικῶν (Μπενταετίου)
» μετάφρασις τὴν ὁποῖαν ἀναγνωρίζουσι καὶ παραδέχονται ὡς ὑπο-
» χρεωτικὴν ἀμφότερα τὰ συμβαλλόμενα μέρη.

» Ἐγένοντο δύο ἀντίγραφα μεταφράσεως ἐν δι' ἕκαστον τῶν συμ-
» βαλλομένων μερῶν καὶ ὑποφαινόμεθα.

» Ἐν Ἀρτῇ τὴν 11 Ἰουνίου 1880

» Ὁ ἐπίτροπος τοῦ ιδιοκτήτου Κυρίου Κωνσταντίνου Καραπάνου
» (ὑπογρ.) ΓΕΩΡ. Ν. ΒΑΡΖΕΛΗΣ

» Οἱ ἐνοικιασταὶ
(ὑπογρ.) ΑΝΑΣΤ. ΠΑΤΖΗΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΝΑΒΕΛΗΣ, ΑΝΤΩΝ. ΧΑΒΕΛΑΣ

» Οἱ ἐγγυηταὶ
(ὑπογρ.) ΣΠΥΡ. Δ. ΚΟΤΣΙΑΝΗΣ

» Οἱ μάρτυρες

» ΠΑΝΤΕΛΗΣ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ μαρτυρῶ
» ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΖΑΡΑΣ μαρτυρῶ.»

Ἐπάρχουσιν ἐκμισθώσεως ἔγγραφα καὶ δι' ἄλλα κτήματά μου. Ἐκ τοῦ παρατεθέντος δ' ἔγγραφου θέλει ἰδεῖ ὁ διώκτης τῆς τῶν ἀστῶν ἰδιοκτησίας ἀκινήτων ἐν Ἄρτῃ, ὅτι, ἐνώπιον δημοσίας ἐν Ἄρτῃ ἀρχῆς καὶ μὲ τὴν ἐπικύρωσιν ταύτης, ὁ Καραπάνος ὁρίζει τὸ ποσὸν τοῦ ἰμόρου, ὅτι ὁ ἰδιοκτήτης Καραπάνος προσδιορίζει χωράφια, ὧν τὴν πρόσοδον δὲν θέλουσι λαμβάνει οἱ μισθωταί, καθὼ ὠρισμένην διὰ τὰς ἐκκλησίας, ὅτι οἱ ἐνοικιασταὶ ὀφείλουν νὰ διορθώσωσι τοὺς χάνδακας καὶ νὰ διατηρῶσι τὰ ὑπάρχοντα δάση, ὅτι, ἂν τις τῶν καλλιεργητῶν χωρικῶν ἀφήσῃ ἀκαλλιέργητα τὰ χωράφια, οἱ μισθωταὶ δύνανται νὰ τὰ παραχωρήσωσιν εἰς ἄλλον ζευγηλάτην, ὅτι ὁ ἰδιοκτήτης ἔδωκε τὸν σπόρον εἰς τοὺς χωρικοὺς κατὰ τὸ ὑπογεγραμμένα δεφτέρια (κατάστοιχα), ὅτι οἱ μισθωταὶ ὀφείλουσι νὰ ἐμποδίζωσι τοὺς χωρικοὺς νὰ προστοιχίζωσι, δηλ. νὰ ἐμποδίζωσιν αὐτοὺς νὰ πωλῶσι καρποὺς πρὸ τῆς συλλογῆς, ὅπερ ὁρᾷ τὴν προστασίαν τῶν χωρικῶν κατὰ τῶν κερδοσκοπῶν. Σημειωτέον, ὅτι τὸ συμβόλαιον τοῦτο ἐγένετο ἐν ἔτει 1880, ἐν ἔτος πρὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνθήκης περὶ τῆς ἐνώσεως τῆς Ἀρτῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος· ἐξετελέσθη δὲ ἀκριβέστατα κατὰ τὸ 1880. Τί φρονεῖ ὁ συντάκτης τοῦ φυλλαδίου περὶ τοῦ φοροδῶντος, ὅστις δίδει σπόρον εἰς τὸν καλλιεργητήν, φρονεῖ περὶ τῶν δασῶν, περὶ τῆς πληρωμῆς τοῦ φόρου εἰς τὸ Δημόσιον παρὰ τῶν ἐνοικιαστῶν, καὶ περὶ τοσούτων ἄλλων σχετικῶν πρὸς τὴν διατήρησιν καὶ τὴν διαχείρισιν τῆς ἰδιοκτησίας του;

Διὰ τοῦ συμβολαίου τούτου καὶ τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ ἀνατρέπεται καὶ τὸ ἕτερον ἀστεῖον ἐπιχείρημα, ὅτι οὐδέποτε ἔλαβον τὴν νομὴν τῶν κτημάτων μου. Παραδόξους ἐννοίας περὶ νομῆς πρέπει νὰ ἔχῃ τις, ἀρνούμενος, ὅτι ἔχει τὴν νομὴν κτήματος, ὁ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἐκμισθῶν αὐτὸ διὰ δημοσίου ἔγγραφου, ὁ συνομολογῶν ὅτι ἂν τις τῶν γεωργῶν δὲν καλλιεργῇ προσηκόντως δέον νὰ ἀποπέμπηται, ὁ δίδων εἰς τοὺς γεωργοὺς τὸν

ἀναγκαῖον πρὸς καλλιέργειαν σπόρον καὶ εἰσπράττων ὡς κύριος ἀνενοχλήτως τὸ συνομολογηθὲν μίσθωμα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ συντάκτης τοῦ φυλλαδίου ἐπιμόνως διατείνεται ὅτι οὐδέποτε ἔλαβα κατοχὴν τῶν ιδιοκτησιῶν μου, ἀνάγκη νὰ προσθέσω εἰς τὰ πρὸ μικροῦ ἐκτεθέντα περὶ ἐνασκήσεως τῆς φυσικῆς ἐξουσίας μου ἐπὶ τῶν ἐν λόγῳ κτημάτων μου καὶ τὰ ἑξῆς.

1) Οἱ Διευθύνται καὶ οἱ ἐπιστάται τῶν ἐν Ἄρτῃ κτημάτων μου διηύθυνον πάντοτε τὴν καλλιέργειαν ἐκάστου· κατεσκεύαζον κατ' ἔτος ὅλους τοὺς ἀναγκαίους χάνδακας· παρώτρυνον καὶ ἐβοήθουν τοὺς καλλιεργητάς, ὅπως καλλιεργῶσι τὰς εἰς αὐτοὺς δοθείσας γαίας· ἀφήρουν παρὰ τῶν καλλιεργητῶν, οἵτινες ἄνευ δεδικαιολογημένης αἰτίας δὲν ἐκαλλιέργουν, τὰς εἰς αὐτοὺς δοθείσας γαίας, καὶ ἔδιδον αὐτὰς εἰς ἄλλους· ἐπέτρεπον καὶ ἐβοήθουν καλλιεργητάς, ὅπως ἐκχερσώσωσι καὶ καλλιεργήσωσι χέρσους γαίας· ἔδιδον εἰς τοὺς καλλιεργητάς τοὺς ἀναγκαίους σπόρους διὰ τὰ πρῶϊμα γεννήματα· ἐδάνειζον εἰς αὐτοὺς τὰ ἀναγκαῖα χρήματα πρὸς ἀγορὰν βοῶν, ὡς ἂν εἶχον ἀνάγκην τοιούτων· παρεῖχον εἰς τοὺς καλλιεργητάς πᾶσαν συνδρομὴν πρὸς ἐπισκευὴν ἢ ἀνοικοδόμησιν πάσης τυχὸν βλαφθείσης οἰκίας· κατεσκεύαζον οἰκίας καὶ ἔδιδον αὐτὰς εἰς νέους καλλιεργητάς ἐν τοῖς χωρίοις, ἐν οἷς ὑφίστατο τοιαύτη ἀνάγκη· προσδιώριζον τὴν ἐποχὴν τῆς συλλογῆς τῶν καρπῶν, ἐπέβλεπον τὴν παρὰ τῶν καλλιεργητῶν συλλογὴν καὶ προετοιμασίαν αὐτῶν, ἐλάμβανον τὸ εἰς ἐμὲ ἀνήκον γεώμορον, καὶ ἀπεθήκευον αὐτὸ ἐν ταῖς ἀποθήκαις μου, ταῖς κειμέναις συνήθως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χωρίου αὐτοῦ· ἐνοικίαζον τὰς χειμερινὰς καὶ θερινὰς βοσκάς· ἐσύναζον τὸ χόρτον τῶν λειβαδίων, τὰ ὅποια ἤθελον νὰ φυλάξωσιν ὡς τοιαῦτα· διώριζον τοὺς ἀναγκαίους ἀγροφύλακας· ἐφρόντιζον περὶ τῆς καλῆς διατηρήσεως τῶν ἐκκλησιῶν καὶ σχολείων, ὑποκόμουν δὲ ἢ ἐβοήθουν τοὺς χωρικοὺς νὰ οἰκοδομήσωσι τοιαῦτα ὅπου δὲν ὑπῆρχον· καὶ ἐν γένει ἔπραττον πᾶν ὅ,τι ἐπιστάται κυρίων μεγάλων ιδιοκτησιῶν δύνανται νὰ πράξωσι.

2) Οἱ χωρικοί, ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ μετὰ τῶν διευθυντῶν καὶ ἐπιστατῶν μου, παρεδέχοντο πάντα τὰ ἀνωτέρω· συνυπέγραψον οἱ κυριώτεροι ἐξ αὐτῶν μετὰ τῶν ἐπιστατῶν μου πρωτόκολλα τῆς παραγωγῆς (τοιαῦτα δὲ εὐρίσκονται πλεῖστα ὅσα εἰς χεῖρας τῆς ἐν Ἄρτῃ διευθύνσεως τῶν κτημάτων μου) τῶν γεννημάτων καὶ τοῦ εἰς τὸν ἰδιοκτήτην ἀναλογούντος γεωμόρου· παρεδέχοντο πάντοτε ὡς ὑποχρεωτικά τὰ πρωτόκολλα ταῦτα διὰ πάντα καλλιεργητὴν, ὅστις δὲν μετέφερεν ἐγκαίρως τὸ γεώμορον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην τοῦ ἰδιοκτήτου· ἐδίδον περὶ παντός δανείου, ὅπερ ἐλάμβανον παρὰ τῶν διευθυντῶν καὶ ἐπιστατῶν μου ὁμόλογα, (ἅτινα εὐρίσκονται εἰς χεῖράς μου) βεβαιοῦντα τὰ παρὰ τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ χωρίου των δοθέντα αὐτοῖς δάνεια· καὶ ἐν γένει διῆγον ἀπέναντι ἐμοῦ τε καὶ τῆς διευθύνσεως τῶν κτημάτων μου, ὅπως διάγουσι πάντες οἱ καλλιεργηταί, πρὶν ἢ ἄνθρωποι, παριστάμενοι ὡς κατέχοντες θέσιν τινὰ ἐν τῇ κοινωνίᾳ, κατορθώσωσι νὰ παραπείσωσιν αὐτούς, ὅτι δύνανται, δι' ἀντιστάσεως καὶ δι' ἀρπαγῶν, νὰ γίνωσι κύριοι τῶν ἀλλοτρίων γαιῶν, ἅς αὐτοὶ καλλιεργοῦσιν.

3) Ἐπλήρωνα τακτικῶς κατ' ἔτος εἰς τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν τὸν ἔγγειον φόρον διὰ τὰς οἰκίας, χωράφια, κλπ. ἰδιοκτησίας μου, καὶ ἐλάμβανα παρὰ τῆς ἀρμοδίου Ὁθωμ. ἀρχῆς τὰ νόμιμα διπλότυπα τῆς πληρωμῆς τῶν φόρων τούτων, ἅτινα κατέχω καὶ σήμερον, οἱ δὲ χωρικοὶ οὐδέποτε ἐπλήρωσαν ἔγγειόν τινα φόρον ἐξ ἐκείνων, οὗς ὁ Τουρκικὸς νόμος ἐπιβάλλει εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας *.

* Συμφώνως μὲ τὸν δημοσιευθέντα κατὰ τὸ ἔτος 1277 Ὁθωμ. Νόμον περὶ Ἀπογραφῆς τῶν Κτημάτων (Ὁθωμ. Κώδικες Νικολαΐδου σελ. 707) ἐγένετο καθ' ὅλην τὴν Τουρκίαν ἀπογραφὴ τῶν κατοίκων καὶ τῶν κτημάτων. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν ταύτην ἐβεβαιώθη ἐπισήμως ἡ ἰδιοκτησία ἐκάστου κατοίκου τῆς Τουρκίας καὶ ὁ ἔγγειος φόρος (τεμετουῦ), ὃν ἔδει οὗτος νὰ πληρῶνῃ κατ' ἔτος εἰς τὸ δημόσιον. Ἐὰν οἱ καλλιεργηταὶ τῶν ἐν Ἄρτῃ κτημάτων μου, ἢ τῶν Κτημάτων ἄλλων ἰδιοκτητῶν ἐν Ἠπείρῳ καὶ Θεσ-

Πρὸς ἀπόδειξιν δέ, ὅτι οἱ καλλιεργηταὶ οὐδέποτε ἠδύναντο, μήτε δύνανται νὰ κατέχωσι, διανοία κυρίου, ὡς διατείνεται ὁ συγγραφεὺς τοῦ φυλλαδίου, τὰς γαίας μου, ἄρκοῦμαι πρὸς τοῖς ἀνωτέρω νὰ παραθέσω ἐνταῦθα τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ.

σαλία, εἶχον τὴν ιδέαν, ὅτι νέμονται τὰ κτήματα ταῦτα, διανοία κυρίου, ἤθελον εἶπει βεβαίως τοῦτο εἰς τὴν ἐπὶ τῆς καταγραφῆς ταύτης ἐπιτροπὴν, ὅπως ἀναγνωρισθῶσιν ἐπιστήμως ὡς ιδιοκτητῆται αὐτῶν καὶ πληρῶνωσιν αὐτοὶ τὸν ἑγγεῖον φόρον. Συνέβη ὅμως τὸ ἐναντίον· οἱ καλλιεργηταὶ τῶν κτημάτων μου ἐβεβαίωσαν τὴν ιδιοκτησίαν μου κατὰ τὴν καταγραφὴν ταύτην, καὶ συμμετέσχον εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν κτημάτων μου, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας ἐπλήρωνον κατ' ἔτος τὸν ἑγγεῖον φόρον. Πρὸς ἄρσιν πάσης ἀμφιβολίας ἀνατυποῦμεν τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τῶν κτημάτων διατάξεις τοῦ ρηθέντος Νόμου.

Μ Ε Ρ Ο Σ Β'

"Ἀρθρ. 2. 'Ἄλλ' ἐπειδὴ ὅταν οἱ ὑπάλληλοι, ὑπερβάντες τὴν πρωτεύουσαν, προχωρήσωσι κατὰ τμήματα εἰς τὰ χωρία, θὰ ἔχωσι μεθ' ἑαυτῶν δύο μόνον πραγματογνώμονας, πρὸς μείζονα ἀσφάλειαν καὶ πρὸς ταχύτεραν ἀπογραφὴν ἐν τῇ ἐκτιμήσει, σχηματίζεται ἐκ τῶν κατοίκων τῶν χωρίων, εἰς τὰ ὅποια ἄρχεται ἡ ἀπογραφὴ, καὶ ἐκ τῶν κατοίκων τῶν πλησιοχώρων κωμῶν, ἐπιτροπὴ πραγματογνώμωνων, συνισταμένη ἀπὸ ἐξ τὸ πολὺ μέλη, διοριζόμενα ἐκ τῶν ἀξιοχρέων καὶ τιμίων προσώπων. Παρόντων δὲ καὶ ἐμίσθων πραγματογνώμωνων, ἐνεργεῖται ἡ ἐκτίμησις διὰ τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης.

"Ἀρθρ. 9. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τῶν κτημάτων ἐξακριβοῦται πρῶτον ἡ ἀληθὴς ἀξία τῶν οἰκιῶν, γανίων, ἐργαστηρίων καὶ ἄλλων τοιούτων, ἔτι δὲ τῶν τσιφλικίων καὶ μυλώνων, ἐργουσιῶν καὶ λοιπῶν προσοδοφόρων κτημάτων, καὶ τῶν ἀνοικοδομήτων οἰκοπέδων, ἀμπελώνων κήπων καὶ ἐν γένει γαιῶν, κατὰ τὴν θέσιν αὐτῶν καὶ τὴν τρέχουσαν τιμὴν, συμφώνως πρὸς τοὺς ἐν τῷ 2 ἄρθρῳ ἐκτεθειμένους κανόνας· πρὸς δὲ τούτοις ἐξετάζονται καὶ ἐξακριβοῦνται τὰ ἐτήσια εἰσοδήματα καὶ προϊόντα ἐκάστου εἴδους κτημάτων καὶ γαιῶν. Ἀφοῦ δὲ μετὰ ταῦτα ἐξετασθῇ καὶ ἐπιβεβαιωθῇ, τίνα τῶν κτημάτων τούτων εἰσὶ προσδοφόρα καὶ τίνα μή, καὶ τίνες ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν οἰκιῶν κατοικοῦνται ὑπὸ τῶν ιδιοκτητῶν, καὶ τίνες ἐνοικιάζονται, καὶ ποῖον τὸ εἶδος τῆς κτήσεως τῶν ιδιοκτητῶν, ἂν ᾖναι ιδιοκτησία (μούλικον) ἢ ἐπὶ διπλῷ μισθώματι (ιδζαρετέιν) ἢ διὰ ταπίου, μελετῶνται τὰ σενέτια καὶ χουτζέτια, καὶ καταγράφονται ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ κατὰ χώραν

23 τοῦ περὶ Γαιῶν Ὁθωμ. Νόμου, καθ' ἣν, ὁ ἀλλοτρίῳ ὀνόματι κατέχων γαίαν (ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ τακτικῶς πληρόνων τὸ εἰς καρποὺς μίσθωμα, γεώμορον) δὲν δύναται μετὰ πολυχρόνιον διακατοχὴν καὶ καλλιέργειαν ν' ἀποκτήσῃ ἐπ' αὐτῶν δικαίωμα ἐγκαταστάσεως *.

Ἐκαστον μετὰ τῶν γενικῶν καὶ εἰδικῶν αὐτῶν ἀριθμῶν· καὶ αὐταὶ δὲ αἱ μετὰ τὸν χρόνον τῆς ἀπογραφῆς γεγόμεναι πωλήσεις καὶ μεταβιβάσεις καταχωρίζονται εἰς τὴν θέσιν τῶν παρατηρήσεων καὶ εἰς τὸ βιβλίον τῶν συμβαινόντων (βουκουάτ τεφτερί).

Ἄρθρ. 12. Ὅταν οἱ καταγραφεῖς ἐξετάζωσι τὰ σενέτια τῶν ἐκάστου εἶδους κτημάτων καὶ γαιῶν, τὰ κτηματικά σενέτια, τῶν ὁποίων δὲν διενεργήθῃ ἡ μεταβίβασις, τὰ ἀναθέτουσιν εἰς τοὺς τὴν ἐξέτασιν τῶν γαιῶν ἐπιτετραμμένους ὑπαλλήλους, πρὸς ἀνανέωσιν αὐτῶν ἐν τοῖς βακουφίοις ἢ ἐν τοῖς δικαστηρίοις. Τῶν δὲ ἰδιοκτητῶν, τῶν ἀληθῶς μὴ δυναμένων νὰ πληρῶνωσι δικαιώματα μεταβιβάσεως, οἱ δικασταὶ ἢ ὁ ἔφορος τῶν μουαδζελάτ, γράφουσι καὶ ἀλλάσσουσι τὰ σενέτια δωρεάν, λαμβανομένης μόνον τῆς ἀξίας τοῦ χαρτοσήμου· ἐν δὲ τοῖς γραφησομένοις χοτζετίοις καὶ σενετίοις περιγράφονται καὶ σημειοῦνται ἡ ὁδὸς καὶ ἡ συνοικία μετὰ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν, τὸ σχῆμα, τὸ μέτρον καὶ ὁ ἀριθμὸς τῆς οἰκίας, καὶ οἱ ἐν τοῖς σενετίοις τῶν γαιῶν καὶ τοῖς βιβλίοις τῶν κτημάτων γεγραμμένοι δημόσιοι ἀριθμοί, σχήματά, μέτρα, καὶ ὅρια.

ΜΕΡΟΣ 5'

Ἄρθρ. 3. Ἐπειδὴ, ὅπως διεξαχθῇ δίκη, ἀφορῶσα πάσης κατηγορίας γαίας καὶ κτήματα, καὶ διενεργηθῇ παρὰ τοῖς ὑπαλλήλοις τοῦ βακουφίου πώλησις ἢ μεταβίβασις αὐτῶν, δεόν ἀναποφύκτως νὰ ἐξετασθῇ ἂν ἐπληρώθῃ ὁ φόρος αὐτῶν, διὰ τοῦτο οἱ ναίπιδες καὶ οἱ ὑπάλληλοι, πρὶν ἢ θεωρήσωσι τὸν τοῦ φόρου τεσκερέν, καὶ βεβαιωθῶσιν ὅτι ἀπεδόθη ὁ φόρος, δὲν δύναται νὰ διενεργήσωσι τὴν πώλησιν καὶ τὴν μεταβίβασιν· ἐν δὲ τῷ ὑπ' αὐτῶν γραφησομένῳ σενετίῳ σημειοῦσι τὸν ἐν τῷ τεσκερέ τοῦ φόρου γενικὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ ἐν τίνι βιβλίῳ καὶ ἐν τίνι τούτου σελίδι ἐστὶ σεσημειωμένον τὸ πωληθὲν ἢ μεταβιβασθὲν κτῆμα.

* Ἄρθρ. 23. Ὅταν κάτοχος τις γαιῶν ἐνοικιάσῃ ἢ δανείσῃ αὐτάς, ὁ ὑπὸ ἐνοίκιον ἢ δάνειον λαβὼν αὐτάς δὲν δύναται μετὰ πολυχρόνιον κατοχὴν καὶ καλλιέργειαν ν' ἀποκτήσῃ ἐπ' αὐτῶν δικαίωμα ἐγκαταστάσεως, ἐν ᾧ ὁμολογεῖ ὅτι εἶναι ἐνοικιαστής. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει δὲν λαμβάνεται

Ἄλλ' ἐν τῇ γνωμοδοτήσει τῶν νομομαθῶν εὔρηται, ὅτι ὁ κ. Καραπάνος ἔδει νὰ καλλιεργήσῃ τὰς γαίας του αὐτοπροσώπως, ἢ διὰ μισθωτῶν, ὅπως λογισθῇ νομεὺς αὐτῶν. Καὶ περὶ μὲν τῆς αὐτοπροσώπου διευθύνσεως τοῦ ἀρότρου καὶ τοῦ θεριστήρος, ἀγνοοῦμεν ἂν αὕτη ᾗναι δυνατὴ τῷ ὑπευθύνῳ συντάκτῃ τοῦ φυλλαδίου, εἰς ἡμᾶς ὅμως, ὁμολογοῦμεν, ὅτι εἶναι ἀδύνατος· ἀλλ' οὔτε ἀναγκαῖος ὁ τοιοῦτος τρόπος τῆς κτήσεως τῆς νομῆς, διότι κατὰ πάντας τοὺς νόμους τοῦ κόσμου καὶ « δι' ἑτέρου προσώπου, ὡς ὄργάνου τῆς βουλήσεώς μου, κτῶμαι νομὴν ». Ὅσον δὲ ὀρᾷ τὴν διὰ μισθωτῶν καλλιέργειαν, τοῦτο ἡδυνάμην νὰ πράξω, ἂν δὲν ὑπῆρχον ἐν Ἀρτῇ καλλιεργηταί, δεχόμενοι νὰ καλλιεργήσωσι τὰς γαίας μου, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐκεῖ ἐπικρατούσης ἐπιμόρτου καλλιεργείας, ἧς τοὺς ὅρους κανονίζουσιν ἔθιμα ἀπ' αἰώνων καθιερωθέντα*. Ἴσως ἄλλοι

ὕπ' ὅψιν ἡ παρέλευσις καιροῦ, ἀλλὰ πάντοτε δύναται ὁ κάτοχος αὐτῶν νὰ τὰς παραλάβῃ ὑπὸ τῶν διακατόχων του, ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ κρατοῦντος αὐτὰς ὑπὸ ἐνοίκιον ἢ ὑπὸ δάνειον.

* Ἡ ἐπίμορτος καλλιέργεια, ἥτοι ἡ διὰ κολλίγων γιγνομένη (ὅπως ὀνομάζουσιν αὐτὴν σήμερον ἐν Ἑλλάδι) δὲν εἶναι σύστημα καλλιεργείας, εὕρισκόμενον μόνον εἰς τὰς νέας καὶ τὰς παλαιὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος. Τοῦτο ἐπεκράτησε καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις ἔθνεσι. Τὰ ὅρια τῆς παρουσίας ἐκθέσεως δὲν μᾶς ἐπιτρέπουσι ν' ἀναπτύξωμεν ὅλας τὰς λεπτομερείας τοῦ συστήματος τούτου. Νομίζομεν ὅμως ἀναγκαῖον νὰ εἴπωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς ἐπιμόρτου καλλιεργείας ἐν τοῖς κυριωτέροις πεπολιτισμένοις ἔθνεσι, καὶ περὶ τῶν ὅρων καθ' οὓς ἐνεργεῖται αὕτη ἐν αὐτοῖς, ὅπως πᾶς ἐνδιαφερόμενος δυνήθῃ νὰ συγκρίνῃ τούτους, πρὸς τοὺς ὅρους, οὔτινες διέπουσιν ἔν τε ταῖς παλαιαῖς καὶ ταῖς νέαις ἐπαρχίαις τῆς Ἑλλάδος τὰς μεταξὺ ιδιοκτητῶν καὶ καλλιεργητῶν σχέσεις.

Ἐν Γαλλίᾳ ἡ ἐπίμορτος καλλιέργεια (*métayage*) ἀναφέρεται ὡς ὑπάρχουσα πολλαχού, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἥδη τοῦ μεγάλου Καρόλου δηλ. ἀπὸ τοῦ Η' αἰῶνος (*capit. de Charlemagne* I 163). Κατὰ δὲ τὸν ΙΕ', ΙΣ', ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνα, τὸ εἶδος τοῦτο τῆς καλλιεργείας ἦτο γενικὸν ἐν Γαλλίᾳ (*Le P l a y s, La Réforme sociale en France, I, 36, et Dupuy n o d e, De la propriété territoriale*). Σήμερον δὲ ἐκ τῶν 43 ἑκατομμ. ἑκατοπλέθρων

ἤθελον πράξει τοῦτο, τουτέστιν ἤθελον ἀποβάλλει τοὺς ἐντοπίους καλλιεργητὰς καὶ μεταφέρει ἔξωθεν ἐργάτας, ὅπως ἐφάρμοσσωσι τὴν διὰ μισθωτῶν καλλιέργειαν. Ἄλλ' ἐγὼ οὐδέποτε

(500 ἑκατομ. στρεμ. περίπου), 20 ἑκατομ. καλλιεργοῦνται ἀπ' εὐθείας παρὰ τῶν ἰδιοκτητῶν, 8 παρ' ἐνοικιαστῶν καὶ 15 ἑκατομ. (170 ἑκατομ. στρεμ. περίπου) παρὰ καλλιεργητῶν, ἧτοι κολλίγων (Cochut, De l'industrie agricole en France). Ἡ διανομὴ τῶν προϊόντων, μετὰξὺ τῶν ἰδιοκτητῶν καὶ τῶν καλλιεργητῶν, διαφέρει κατὰ τὰς διαφόρους τῆς Γαλλίας ἐπαρχίας. Παρὰ τὰ Πυρηναῖα ὁ ἰδιοκτήτης λαμβάνει τὸ $\frac{1}{2}$ τῶν προϊόντων πλέον $\frac{1}{10}$, ὡς συνεισφορὰν τοῦ καλλιεργητοῦ διὰ τὸν παρὰ τοῦ ἰδιοκτήτου πληρονόμενον ἔγγειον φόρον. Παρὰ τὰς Ἄλπεις καὶ εἰς διαφόρους ἄλλας ἐπαρχίας, ἂν ὁ ἰδιοκτήτης δώσῃ τὰ ζῶα καὶ τὸν σπόρον (ὃν προαφαιρεῖ ἐκ τῆς παραγωγῆς), λαμβάνει τὸ $\frac{1}{2}$ ἐκ τῶν δημητριακῶν προϊόντων καὶ τὰ $\frac{2}{3}$ τῶν ἐλαίων καὶ τῶν σταφυλῶν (Enquête agricole de la France Vol. II et suiv.).

Ἐν Ἰταλίᾳ ἡ ὑπαρξίς τῆς ἐπιμόρτου καλλιέργειας (colonia parziaria) ἀναφέρεται ἀπὸ τοῦ ἐνάτου αἰῶνος (Muratori, Antichità del medio evo, Dissert. XIII—Fantuzzi, Monumenti di Ravenna tom. I, II, IV καὶ V). Καὶ σήμερον δὲ ἡ καλλιέργεια αὕτη ἐπικρατεῖ εἰς πλείστα μέρη τῆς βορείας, τῆς κεντρικῆς καὶ τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας (Relazione intorno alle condizioni dell' agricoltura in Italia nel Quinquennio 1870 — 1874 III, 9). Ἡ διανομὴ τῶν προϊόντων γίνεται συνήθως ἐξ ἡμισείας μετὰξὺ τοῦ καλλιεργητοῦ καὶ τοῦ ἰδιοκτήτου, δίδοντος τὰ ζῶα τῆς καλλιέργειας καὶ τὸν σπόρον, ὅστις προαφαιρεῖται. Εἰς πολλὰς δ' ἐπαρχίας ὁ καλλιεργητὴς λαμβάνει ὀλιγώτερον τοῦ ἡμίσεως ὡς π. χ. εἰς τὸ Porto Maurizio, οὗτος λαμβάνει μόνον τὰ $\frac{2}{3}$, εἰς διάφορα δὲ μέρη τῆς Ρώμης, Γενούης, Φέρμου, Ὀρβιέτου, (Génova, Fermo, Orvieto) τὸ $\frac{1}{2}$ τῶν δημητριακῶν καρπῶν καὶ τῶν καστώνων, καὶ τὸ $\frac{1}{3}$ τῶν ἐλαίων καὶ τῶν σταφυλῶν (Relazione etc. III, 32, et suiv.).

Ἐν Ἰσπανίᾳ, ὅτε οἱ Ἀράβες κατέκτησαν αὐτήν, ἐδήμειυσαν τὰς πλείστας γαίας, ὧν πολλὰς διένειμον εἰς τιμαριούχους, ἀφῆκαν δὲ τὴν καλλιέργειαν αὐτῶν εἰς τοὺς χωρικοὺς, οἵτινες, διατηροῦντες καὶ καλλιεργοῦντες αὐτὰς δι' ἰδίων αὐτῶν δαπανῶν, ἐλάβανον τὰ $\frac{2}{3}$ τῶν παραγομένων καρπῶν (Colmeiro, Historia de la Economía politica en Espana 1, 179). Καὶ εἰς τὰς μὴ κατακτηθείσας δὲ ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἐπαρχίας τῆς Ἰσπανίας, ὡς π. χ. εἰς Καστιλιὰν ἐπεκράτει τὸ ἴδιον σύστημα τῆς ἐπιμόρτου καλλιέργειας (aparceria) (Pardo Bazan, Revue de Galice). Καὶ σήμερον ἐπι-

ἐσκέφθην νὰ πράξω τοιοῦτόν τι ἄπεναντίας προσεπάθουν νὰ περιποιῶμαι καὶ νὰ συντρέχω ἐκ παντὸς μέσου τοὺς καλλι-
εργητάς, βοηθῶν αὐτούς, ὅπως ἐπεκτείνωσι καὶ βελτιῶσι

κρατεῖ ὡσαύτως τὸ σύστημα τοῦτο εἰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Ἰσπανίας, ὅπου οἱ ἰδιοκτῆται λαμβάνουσι τὸ $\frac{1}{2}$ τῶν προϊόντων, ὡσάκισ δίδουσιν αὐτοὶ τὰ πρὸς καλλιέργειαν ζῶα καὶ τὸν σπόρον, τὸ $\frac{1}{3}$ δ' ὡσάκισ ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὸν καλλιεργητὴν (*Enquête Agricole de la France Ser. IV vol. II. Gasparin, Memoire sur le metayage III*).

Καὶ ἐν Βελγίῳ ὡσαύτως ἐπεκράτει ἡ ἐπίμορτος καλλιέργεια κατὰ τὸν μεσαιῶνα (*Cartulaire de Saint Bavon.—Lavergne, Économie rurale de la Belgique*). διατηρεῖται δὲ καὶ σήμερον εἰς διαφόρους αὐτῆς ἐπαρχίας. Ἡ διανομὴ τῶν προϊόντων γίνεται ἐξ ἡμισείας, μεταξὺ τῶν ἰδιοκτητῶν καὶ τῶν καλλιεργητῶν, οὔτινες πληρόνουσιν ὡσαύτως τὸ $\frac{1}{2}$ τῶν ἐγγείων φόρων, ἐξαιρέσει εἰς ἄφωρα τινὰ μέρη, ὅπου οἱ ἰδιοκτῆται πληρόνουσι τὸ ὅλον τῶν φόρων (*Lavergne, Économie rurale de la Belgique 43*).

Ἐν Γερμανίᾳ ἡ ἐπίμορτος καλλιέργεια ἀπαντᾶται ἀπὸ τοῦ ἐνάτου αἰῶνος (*Regino, De disciplina ecclesiastica I, 44.—Charta honorum Mauri Monasterii (anno 1120)*). Κατὰ δὲ τὸν ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνα ἐπεκράτει αὕτη εἰς τὰς πλείους Γερμανικὰς χώρας (*Memminger, Beschreibung von Wurtemberg IX, 77.—Tollemberg, Die landwirthschaftlichen Verhältnisse des Grossherzogthums Baden pag. 28.—Falk e, Die Geschichte des Kurfürsten August von Sachsen etc pag. 70. et suiv.*). Μολονότι, κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα, ἡλαττώθη πολὺ τὸ σύστημα τοῦτο τῆς καλλιεργείας, οὐχ ἥττον ὑπάρχει καὶ σήμερον εἰς πολλὰ μέρη τῆς Γερμανίας. Ἡ διανομὴ δὲ τῶν προϊόντων, μεταξὺ ἰδιοκτητῶν καὶ καλλιεργητῶν γίνεται διαφοροτρόπως· γενικωτέρα δὲ εἶναι ἡ ἐξ ἡμισείας διανομή, τοῦ κυρίου τῶν γαιῶν δίδοντος τὰ πρὸς γεωργίαν ζῶα καὶ τοὺς σπόρους, (*De Goltz, Enquête du Conseil allemand d'agriculture de 1874*).

Ἀπὸ τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος ἀπαντᾶται ὡσαύτως ἡ ἐπίμορτος καλλιέργεια ἐν Αὐστρίᾳ, Οὐγγαρίᾳ, Δαλματίᾳ καὶ ταῖς λοιπαῖς ἐπαρχίαις τῆς Αὐстро-Οὐγγρικῆς αὐτοκρατορίας (*Cantu II, 125.—Voyage du marechal Duc de Raguse I, 392*). Ἡ τοιαύτη δὲ καλλιέργεια ἐπικρατεῖ καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς πολλὰς χώρας τῆς Αὐστρίας, καὶ ἰδίως εἰς τὸ Τρεντίνον, τὴν Καρνιόλην, τὴν Ἰστρίαν καὶ τὴν Δαλματίαν, καὶ εἰς τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Οὐγγαρίας. (*Perini, Statistica del Trentino 647.—Lorenz, die Bodencultur Oesterreichs 253*). Διάφοροί εἰσιν οἱ τρόποι τῆς

τὴν καλλιέργειαν τῶν γαιῶν μου, πρὸς ἀμοιβαῖον ἡμῶν ὄφελος.

Ὁ κανονισμὸς ἐγγράφων ἐνοικιαστηρίων, ὃν ἐπικαλεῖται ὁ

διανομῆς τῶν προϊόντων μεταξὺ τῶν καλλιεργητῶν καὶ τῶν ιδιοκτητῶν. Ἐν Οὐγγαρίᾳ δὲ οἱ καλλιεργηταὶ ὑπεχρεοῦντο νὰ ἐργάζωνται, ὑπὲρ τῶν κυρίων τῆς γῆς, ὡρισμένον ἀριθμὸν ἡμερῶν κατ' ἔτος. Ἀπὸ τινων ὅμως ἐτῶν, αἱ τοιαῦται ὑποχρεώσεις τῶν καλλιεργητῶν ἤρχισαν νὰ καταργῶνται καὶ νὰ λαμβάνηται ὡς βάσις ἡ ἐξ ἡμισείας διανομή, τοῦ ιδιοκτήτου δίδοντος τὰ πρὸς γεωργίαν κτήνη καὶ τὸν σπόρον.

Ἐν Ῥωσσίᾳ ἡ ἐπίμορτος καλλιέργεια (polowniki) ὑπάρχει ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων (de Tcherniaeff, devant l'enquête agricole française, Ser. III p. 692). Ὁ Μέγας Πέτρος ἐφρόντισε πολὺ, ὅπως ἐπεκτείνῃ τὴν τοιαύτην καλλιέργειαν ἐφ' ὅλων τῶν Ῥωσσικῶν χωρῶν (Haxthausen studien über Russland I 292). Διάταγμα δὲ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἑσωτερικῶν, τοῦ 1827, κανονίζει ὡς ἐξῆς τὰς ἀμοιβαίας ὑποχρεώσεις τῶν ιδιοκτητῶν καὶ καλλιεργητῶν. — 1) Βάσις τῆς ἐπιμόρτου καλλιέργειας εἶναι ἡ ἐξ ἡμισείας διανομή. 2) Τὰ ζῶα καὶ τὰ γεωργικὰ ἐργαλεῖα συνεσφέρονται παρὰ τῶν καλλιεργητῶν. 3) Ὁ ιδιοκτήτης, ὅπως ἀποβάλλῃ καλλιεργητὴν, ὀφείλει νὰ εἰδοποιῇ αὐτὸν πρὸ ἐνὸς ἔτους. Τὸ αὐτὸ δ' ὀφείλει νὰ πράξῃ καὶ ὁ καλλιεργητὴς, ὁ θέλων ν' ἀπέλθῃ τοῦ κτήματος. 4) Ἀπαγορεύεται εἰς τὸν ιδιοκτήτην τὸ ἀπαιτεῖν προσωπικὰς ὑπηρεσίας παρὰ τοῦ καλλιεργητοῦ. — Αἱ σχέσεις αὗται ἐπικρατοῦσι καὶ σήμερον ἐν Ῥωσσίᾳ· οἱ ιδιοκτῆται ὅμως, πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας, δίδουσιν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὸν σπόρον καὶ προμηθεύουσι τὰς ἀλωνιστικὰς μηχανάς (Wilson, aperçu statistique de l'agriculture, de la sylviculture etc. en Russie 62, 63).

Καὶ ὑπὸ τοὺς Σάξωνας καὶ ὑπὸ τοὺς Νορμανδοὺς ἐπεκράτει τὸ σύστημα τῶν ἐπιμόρτων καλλιεργητῶν (Steelbow-tenants) ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν Σκωτίᾳ καὶ ἐν Ἰρλανδίᾳ (Laws of conq. C 20 καὶ 29. — A. Smith I, 3, 2. — Cameron serie IV vol. V). Ἡ διανομὴ ἐγένετο καὶ ἐκεῖ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ $1\frac{1}{2}$ ἢ τοῦ $\frac{1}{3}$. Ἀπὸ τοῦ τελευταίου ὅμως αἰῶνος ἡ ἐπίμορτος καλλιέργεια ἐξέλειπε σχεδὸν ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀντικατασταθεῖσα διὰ τοῦ συστήματος τῶν βραχέων ἢ πολυετῶν ἐνοικιάσεων (Lavergne, Essai sur l'Économie rurale de l'Angleterre).

Ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας, τὸ σύστημα τῆς ἐπιμόρτου καλλιέργειας (Shares-system, Working on Shares) ἤρχισε νὰ εἰσάγῃται καὶ ἐξαπλοῦται εἰς πλεῖστα

φυλλαδιογράφος, οὐδόλως ἀφορᾷ τὴν ἐπίμορτον καλλιέργειαν καὶ τὰς σχέσεις μεταξὺ ιδιοκτητῶν καὶ καλλιεργητῶν, δι' ἃς οὐδέποτε ἡ Τουρκικὴ νομοθεσία ἀπήτησε τὴν σύνταξιν ἐγ-

Κράτη (Monthly, Reports of the departement of agriculture, 1870). Ἡ διανομὴ τῶν προϊόντων μεταξὺ ιδιοκτητῶν καὶ καλλιεργητῶν γίνεται διαφοροτρόπως. Ὡς βάσιν ὅμως πρὸς προσδιορισμὸν αὐτῆς οἱ Ἀμερικανοὶ γενικῶς λαμβάνουσι τὰ τρία παραγωγικὰ ὄργανα, α') τὴν γῆν, β') τὸν σπόρον, γ') τὴν κτήνη καὶ τὰ γεωργικὰ ἐργαλεῖα, καὶ γ') τὴν ἐργασίαν. Ἀποδίδοντες δὲ εἰς ἕκαστον τῶν τριῶν τούτων ὀργάνων τὸ τρίτον τῆς προσόδου, ὀρίζουσι τὴν διανομὴν, μεταξὺ τῶν ιδιοκτητῶν καὶ τῶν καλλιεργητῶν, ἀναλόγως τῆς συνεισφορᾶς τῶν παραγωγικῶν ὀργάνων, ἣν ἕκαστος τούτων προσφέρει πρὸς παραγωγὴν τῶν προϊόντων, (Monthly, Reports etc. 1875).

Ἐν Ἑλλάδι τὸ σύστημα τῆς ἐπιμόρτου καλλιέργειας ἔχει τὴν πηγὴν τοῦ ἀπὸ τῆς Τουρκοκρατίας, ἣτις εὗρεν αὐτὸ ὑφιστάμενον ἐπὶ τῆς κατακτήσεως. Οἱ καρποὶ δὲ διανεμόνται μεταξὺ ιδιοκτητῶν καὶ καλλιεργητῶν, κατὰ διαφόρους ἀναλογίας. Διὰ τὰς ἐθνικὰς γαίας τὸ δημόσιον, ὡς ιδιοκτήτης, λαμβάνει μόνον 15 % τοῦτο δὲ διότι τὸ κράτος ἠθέλησε νὰ εὐκολύνῃ τὴν καλλιέργειαν τῶν μεγάλων ἐκτάσεων ἐθνικῶν γαιῶν, ἃς ἔλαβεν, ἥτοι ὡς διαδεχθὲν τὸ Τουρκικὸν κράτος, ἥτοι διὰ τῆς δημεύσεως τῶν κτημάτων τῶν ὀθωμανῶν. Ἐπὶ δὲ τῶν ιδιωτικῶν γαιῶν, οἱ δύο ἐπικρατέστεροι τρόποι τῆς διανομῆς τῶν προϊόντων εἰσὶν, ὁ «συντροφικός», καθ' ὃν ὁ ἀγρόδότης παρέχει τῷ καλλιεργητῇ τοὺς βόας καὶ τὸν σπόρον, μετὰ δὲ ταῦτα, προαφαιρουμένου τοῦ φόρου, οἱ καρποὶ διανεμόνται ἐξ ἴσου μεταξὺ ιδιοκτήτου καὶ καλλιεργητοῦ καὶ ὁ «τριτάρικος», καθ' ὃν ὁ καλλιεργητῆς καταβάλλει τὰς παραγωγικὰς δυνάμεις (συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν βοῶν καὶ τῶν σπόρων), μετὰ δὲ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ φόρου, ὁ μὲν ιδιοκτήτης λαμβάνει τὰ $\frac{3}{9}$, ὁ δὲ καλλιεργητῆς τὰ $\frac{6}{9}$. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἐπαρχίαι, ἐν αἷς ὁ ιδιοκτήτης λαμβάνει 28 καὶ 25 % ἢ καὶ τι ὀλιγώτερον ἐκ τῶν παραγομένων προϊόντων, ἀλλ' αἱ ἐπαρχίαι αὗται ἀποτελοῦσιν ἐξάίρεσιν τῆς γενικῆς ἐπικρατούσης «συντροφικῆς» ἢ «τριτάρικης» διανομῆς (Ι. Σούτσου, Πλουτολογία τόμ. Α' σελ. 209).

Τὸ αὐτὸ σύστημα τῆς διανομῆς τῶν προϊόντων καὶ ἰδίως τὸ «τριτάρικον» ἐπικρατεῖ εἰς ἀπάσας σχεδὸν τὰς ἐπαρχίας τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, ἐν αἷς τὰ πλεῖστα τῶν χωρίων εἰσὶ τσιφτλίκια καλλιεργούμενα ὑπὸ καλλιεργητῶν (κολλίγων). Ἰσχυε δὲ καὶ ἰσχύει καὶ εἰς τὰς προσαρτηθείσας τῇ Ἑλλάδι ἐπαρχίας τῆς Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας.

γράφου ἐνοικιαστηρίου. Αἱ σχέσεις αὗται, οὐ μόνον ἐν ὅλῃ τῇ Τουρκίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς πλείσταις τῶν παλαιῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος, στηρίζονται εἰς ἔθιμα, ἅτινα κανονίζουν αὐτάς. Ὀλίγιστα δὲ εἰσὶ καὶ ἐν Ἑλλάδι τὰ τοιφτλίκια, ἐν οἷς αἱ μεταξὺ ἰδιοκτητῶν καὶ καλλιεργητῶν σχέσεις κανονίζονται διὰ συμβολαίων. Ὁ Τουρκικὸς κανονισμὸς περὶ ἐνοικιαστηρίων συμβολαίων, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ τοιφτλίκια, ἐφαρμόζεται εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου εἰς ἄλλους ἐνοικίαςιν τοῦ εἰς αὐτὸν ἀνήκοντος γεωμόρου, τὸ ὅποῖον ὁ ἐνοικιαστής, ἐπὶ πληρωμῇ ὠρισμένου ἐνοικίου, λαμβάνει (ἀντὶ τοῦ ἰδιοκτήτου) παρὰ τῶν καλλιεργητῶν. Τοῦτο ῥητῶς ἀναφέρει τὸ ἄρθ. 6 καὶ 20 τοῦ ῥηθέντος Κανονισμοῦ*. Κατὰ δὲ τὸ ἄρθρ. 21 ** ἡ

* ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙ ΕΝΟΙΚΙΑΣΤΗΡΙΩΝ ΣΥΜΒΟΛΑΙΩΝ ΤΟΥ 1284

Ἄρθρ. 6. Ἐὰν τὸ ὅας δῆποτε καὶ ἂν ᾖ φύσεως κτῆμα, ᾗναι συνεταίρικόν, δέον ὅπως οἱ συνέταιροι συνυπογράψωσιν ἐν τῷ ἰδίῳ συμβολαίῳ τῆς ἐνοικιάσεως· ἐὰν δὲ πάντες δὲν ὦσι παρόντες, τότε ὀφείλουσιν οἱ ὡς ἐπίτροποι αὐτῶν ἀνεγνωρισμένοι, ἵνα ὑπογράψωσιν ἢ σφραγίσωσιν αὐτά, προσέτι δὲ δέον ἵνα διευκρινίζεται τὸ μερίδιον ἐκάστου συνεταίρου.

Ἐνοικιαζομένου κτήματός τινος, ἡγουν γαιοκτημάτων (τζιφτλικίου) περιβολίου (μποστανίου), ἀμπελίου καὶ κήπου, ἐν οἷς ὑπάρχουσιν ἐργαλεῖα γεδίκια καὶ πράγματα ἕκ τῶν λεγομένων δεμιρπάς, δέον ὅπως ἐν τῷ συνομολογουμένῳ ἐγγράφῳ διευκρινίζονται ἐν συνόψει τὰ ἐπὶ τῆς καθ' ὅλοκληρίαν κατοχῆς (Δεμιρ-Βάς) ἔγγραφα, ἅτινα θέλουσιν ἀνταλλαχθῇ μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων μερῶν, αἱ προθεσμῖαι καὶ δόσεις τῶν χρημάτων· ταῦτα δὲ θέλουσι καταχωρισθῇ κάτωθι τοῦ ἐπιφυλακτικοῦ ὅρου τοῦ συμβολαίου (Μουκαβελέ σενετέ).

Ἄρθρ. 20. Ἐὰν ὁ ἐνοικιαστής χανίου τινὸς ἢ γαιοκτημάτων (τζιφτλικίου), τὰ ὅποια ἐνοικίασεν ὀλικῶς, θελήσῃ ἵνα ὑπενοικιάσῃ ταῦτα διὰ συμβολαίου κατὰ τμήματα εἰς τρίτους, ἐπειδὴ γενομένης τῆς ὀλικῆς ἐνοικιάσεως ἐλήφθησαν τὰ διὰ τὸ ἐπίσημον συμβόλαιον δικαίωματα, ἐν τῇ ὑπενοικιάσει δὲν λαμβάνεται πλέον δικαίωμά τι παρὰ τοῦ ἐνοικιαστοῦ, εἰ μὴ μόνον τὸ δικαίωμα τοῦ χαρτοσήμου.

** Ἄρθρ. 24. Καθῆκον τῆς ἀστυνομίας εἶναι τὸ νὰ ὑποχρεῇ τὸν ἐνοικιαστήν, ὅπως συμμορφωθῇ μὲ τὰς διατάξεις καὶ τοπικὰς συνηθείας· ὡσαύτως

Ἄστυνομία ὀφείλει νὰ ὑποχρεοῖ τοὺς ἐνοικιαστὰς ἵνα συμμορφῶνται πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ νόμου καὶ τὰς τοπικὰς συνηθείας. Ὅθεν, ἐὰν ὁ Τουρκικὸς Νόμος ἐνόει, ὅτι πρέπει νὰ συντάττωνται συμβόλαια μεταξύ ἰδιοκτητῶν καὶ καλλιεργητῶν, ἡ Ἄστυνομία ἤθελε βεβαίως φροντίσει περὶ τῆς ἐκτελέσεως, ἀλλ' οὐδέποτε ἐγένετο τοιοῦτον τι, διότι ὁ Τουρκικὸς νόμος καθιερωὺν τὰς συνηθείας, αἵτινες διέπουν τὰς μεταξύ τῶν ἰδιοκτητῶν καὶ καλλιεργητῶν σχέσεις, καὶ ὀρίζουσι τὰ ἀμοιβὰς αὐτῶν δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις, διέταξε τὴν σύνταξιν ἐπισήμων συμβολαίων, μόνον ὡςάκις οἱ ἰδιοκτῆται τσιφλικίων ἐνοικιάζουσιν εἰς τρίτους, ἐπὶ ὠρισμένῳ τιμήματι, τὸ εἰς αὐτοὺς ἀνήκον μέρος τῶν καρπῶν, ἥτοι τὸ γεώμορον. Τοιαῦτα δὲ ἐνοικιαστήρια, ὡς ἀνέφερον ἤδη, συνέταξα, κατὰ τὸν περὶ αὐτῶν κανονισμόν, ὡςάκις ἐνοικίασα εἰς τρίτους τὸ γεώμορον κτημάτων μου. Ἐν δὲ τοιοῦτον συμβόλαιον κατεχωρίσθη ἀνωτέρω (ἐν σελ. 38). Ἐπὶ πᾶσιν ὅμως τί πρὸς ἐμὲ τὰ ἐνοικιαστήρια ἔγγραφα, ἀφοῦ αἱ πρὸς τοὺς ἀγρολήπτας σχέσεις μου, ἀρξάμεναι, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ νόμος ἐπέτρεπε τὴν ἀγράφως οὐσασιν αὐτῶν, ἐξακολουθοῦσιν ἔκτοτε· ἐνῷ ἐξ ἐτέρου ἐγὼ εἰμὶ ὁ ἰδιοκτήτης καὶ κάτοχος, οἱ δὲ πελάται, ἢ μᾶλλον τὰ θύματα τοῦ κ. Παχὺ μόνον ἐνοικιαστὰι δύνανται νὰ ᾧσι. Οὕτω δέ, ἂν θέλῃ οὗτος ἐγγράφως· ἐγγράφως ἂς ἀποδείξωσι τὰ δικαιώματά των.

Ἐπειδὴ περὶ κατοχῆς ὁ λόγος, ἡ δὲ κατοχὴ τῶν προκτητόρων μου καὶ ἐμοῦ αὐτοῦ ἀνέρχεται εἰς ἐξήκοντα ἔτη καὶ ἐπέκεινα, ἔδει νὰ ὑποστηριχθῇ ὑπὸ τοῦ δῆθεν πάτρωνος τῶν χωρικῶν, ὅτι ὁ Ὅθωμ. Νόμος δὲν ἀναγνwrίζει ἐπὶ τῆς παραγραφῆς τὴν προσθήκην τῆς νομῆς τοῦ προκτητορος (accessio

ἐν περιπτώσει παραπόνων ἐκ μέρους τοῦ ἰδιοκτήτου, ἕνεκα μὴ ἐκπληρώσεως τῶν ὅρων τοῦ συμφωνητικοῦ, ἡ Ἄστυνομία ἔχει τὴν ἀρμοδιότητα ἵνα ἐπέμβῃ πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν ὅρων αὐτοῦ.

possessionis)· ὥστε κατὰ τὴν πρωτότυπον ταύτην δόξαν, ἂν συνέπεσεν ἀκίνητόν τι νὰ περιέλθῃ εἰς δεκαπέντε νομεῖς ἐπὶ ἑκατὸν ἔτη, διότι οὐδεὶς αὐτῶν διετήρησε τὸ κτῆμα δέκα ἔτη παρ' ἑαυτῷ, ἀλλ' ἐξεποίει αὐτὸ διὰ ταπίου, ὁ ἐπὶ ἑκατόν, ἢ καὶ ἑκατὸν πενήκοντα ἔτῶν σιωπήσας καὶ ἀπρακτήσας δῆθεν δικαιοῦχος δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν τοῦ τελευταίου νομέως ἐξουσίαν. Ἴδου ἡ θεωρία, εἰς ἣν παρέσυρε τοὺς νομικοὺς αὐτοῦ συμβούλους ὁ τῶν χωρικῶν δῆθεν πάτρων, διότι ἀνέφερον εἰς αὐτοὺς, ὅτι ὑπάρχει κείμενον τοῦ Belin, μεταφράζοντος τὴν λέξιν φιράγ σημαίνουσαν τὴν διὰ πωλήσεως μεταβίβασιν κτήματος διὰ τῆς λέξεως abandon (ἐγκατάλειψις). Ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι δὲν ὑπέβαλεν εἰς αὐτοὺς τὸ κείμενον τοῦ χωρίου, ὅπως ἐκτιμήσωσιν αὐτὸ οἱ νομομαθεῖς· ἄρα, εἶπον οὗτοι, ἂν τοῦτο ᾔηναι ἀληθές, τὸ φιράγ σημαίνει ὅτι ὁ τέως νομεὺς ἐγκατέλιπε (ἄνευ νομέως) τὸ κτῆμα, ὁ δὲ νέος νομεὺς δὲν συνεχίζει τὴν τοῦ προκτήτορος νομήν. Ἀλλ' εἶναι ὀρθὴ ἡ μετάφρασις τοῦ φιράγ διὰ τοῦ abandon; Ἴδου τί περὶ τοῦ φιράγ λέγει ὁ Ἀριστάρχης βέης ὑπομνηματίζων τὸν περὶ κτημάτων Τουρκικὸν Νόμον ἄρθρ. 36 (ὄρα Législation ottomane, τόμ. I. σελ. 84. σημ. 71.): Firagh «abandon», le mot correspond exactement, dit M. Belin, à la traditio du droit romain. Mais nous pouvons dire qu'il correspond plutôt au terme alienatio, qui signifie en général un acte, par lequel une personne transmet un droit, lui appartenant à un autre. δηλ. ὁ Belin λέγει, ὅτι φιράγ ἀκριβῶς σημαίνει παράδοσις. Δὲν λέγει λοιπὸν ὁ Belin ὅτι σημαίνει abandon (ἐγκατάλειψιν), ἀλλὰ παράδοσιν, ἀπαρallάκτως ὅπως ἡ traditio τῶν Ῥωμαίων. Ὁ δὲ ὑπομνηματιστὴς προσθέτει, ὅτι ἀκριβέστερον ἤθελεν εἶναι νὰ εἴπωμεν ὅτι σημαίνει τὴν εἰς ἄλλον μεταβίβασιν τοῦ δικαιώματος ὅπερ ἔχει ὁ τέως κύριος καὶ νομεὺς. Τοῦτο σημαίνει ὅτι δὲν προστίθεται ἡ τοῦ προκτήτορος νομή!! ἀφοῦ μεταβιβάζεται πᾶσα ἡ ἐξου-

σία τοῦ προκτήτορος, δὲν ἔπεται, ὅτι μεταβιβάζεται ὡσαύτως καὶ ἡ τοῦ ὑπολογίζειν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸν τῆς παραγραφῆς χρόνον; Οἱ νομομαθεῖς δὲν εἶναι ἴσως ὑπόχρεοι νὰ γινώσκωσιν ἀκριβῶς τὴν σημασίαν τῆς ἀραβικῆς καὶ περσικῆς γλώσσης, ἀλλ' ὁ ὑποβάλλων αὐτοῖς ξένα ἰδιώματα καὶ ἀποκρύπτων τὴν ἀληθῆ σημασίαν αὐτῶν, κατ' οὐδὲν ὠφελεῖται, κτῶμενος γνωμοδοτήσεις ἐπὶ ἐσφαλμένων γεγονότων στηριζομένας.

Μετὰ τὴν τοῦ ἰμόρου, ὡς φόρου τοῦ δημοσίου δημιουργίαν, ἢ φαντασία τοῦ συντάκτου τοῦ φυλλαδίου ἐπιδίδεται εἰς τὴν διήγησιν τῶν ἐκβιάσεων δῆθεν κατὰ τὴν ὁροθεσίαν τῶν κτημάτων τοῦ Μουσταφᾶ Πασσᾶ, εἰς ἣν ὀνειροπολεῖ ὅτι περιελήφθησαν ἀνόμως καὶ κτήματα τῶν χωρικῶν (σελ. 35 ἐπ.)

Εἰς ταῦτα δύσκολον εἶναι ν' ἀντιτάξῃ τις ἄλλο, ἢ τὴν ἀπολυτον ἄρνησιν, ἀλλ' ἡ ἄρνησις αὕτη εἶναι λίαν πειστική, ὅταν ἀναμνησθῶμεν, ὅτι ἡ ἐπιτροπή, ἡ ὀρίσασα τὰ σύνορα καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν κτημάτων τοῦ Μουσταφᾶ Πασσᾶ, συνέκειτο ἐκ προσώπων, ὧν μόνῃ ἡ παρουσία εἶναι ἐγγύησις κατὰ πάσης βαιοπραγίας ἢ δολιότητος*. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποτεθῇ τοιοῦτόν τι

* Πρὸς φωτισμὸν τῶν ἀγνοούντων τὴν ὀθωμανικὴν Νομοθεσίαν παραθέτομεν τὰ ἄρθρα τοῦ Κανονισμοῦ περὶ Ταπίων τοῦ 1850, τῶν Ὁδηγιῶν πρὸς Ἐφαρμογὴν τοῦ Κανονισμοῦ τούτου τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ τῶν μεταγενεστέρων Ὁδηγιῶν (τοῦ 1868) περὶ τῶν ἀφορωσῶν τὰ Ταπία Ἐργασιῶν. Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἄρθρων τούτων ἕκαστος δύναται νὰ κρίνῃ, ἂν ᾖ δυνατὴ ἡ ἐκβίασις τῆς ὁροθεσίας κτημάτων, τῶν ὁποίων τὰ ὅρια ῥυθμίζονται παρὰ τῶν ἐν αὐτοῖς κατοικούντων καλλιεργητῶν καὶ παρὰ τῶν γειτόνων αὐτῶν.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙ ΤΑΠΙΩΝ

Ἄρθρ. 3. Προτιθέμενος νὰ ἐκποιήσῃ τις τὰς ἑαυτοῦ γαίας λαμβάνει ταῖς ἀφραγίαι τοῦ ἱμάμη καὶ τῶν προϊσταμένων τῆς συνοικίας, ἢ τοῦ χωρίου τοῦ ἐσφραγισμένου ἔγγραφον, δηλωτικὸν τῆς ἀληθοῦς τοῦ ἐκποιούντος κατοχῆς ἐπὶ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος γαιῶν, τοῦ ποσοῦ, ἀνθ' οὗ αὐταὶ ἐκποιεῖσθαι, τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ κεῖνται, τῶν ὁρίων αὐτῶν, καὶ ἐκ πόσων στρεμμάτων σύγκεινται· προσέρχονται δὲ μετὰ τοῦ πρὸς τὸν γενήσεται ἡ ἐκποίησης οἱ ἀμφοτέρων τούτων νόμιμοι πληρεξούσιοι, εἰς τὸ

συμβάν, καὶ μὴ παραγραφέν, οὐδεὶς δύναται νὰ κωλύσῃ τοὺς ἀδικηθέντας νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν ἀρωγὴν τῆς δικαιοσύνης πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς ἀδικίας.

Τελευταῖον προσβάλλει ὁ φυλλαδιογράφος τὰ εἰς χεῖράς μου

ἐγγώριον συμβούλιον, ἔνθα τὸ μὲν ἔγγραφον λαμβανόμενον φυλάττεται, καταβάλλεται δὲ τὸ ἐξοδὸν τῆς παραχωρήσεως. Ἀκολουθῶς ἂν μὲν ἡ πράξις αὕτη γίνεται ἐν ὑποδιοικήσει τινί, ἐνώπιον τοῦ ὑποδιοικητοῦ, ἂν δὲ ἐν τινι διοικήσει ἢ Γ. διοικήσει ἐνώπιον τῶν αὐτόθι οἰκονομικῶν ἀρχῶν, δηλοῦσι τὰ περὶ τῆς προκειμένης ἐκποιήσεως, ἐπὶ δὲ τῇ δηλώσει αὐτῶν, μετὰ τὰς ἀναγκαίας ἐν τῷ γραφείῳ σημειώσεις καὶ καταχωρήσεις, λαμβάνεται ὁ ἐπιφερόμενος περὶ τῶν γαιῶν Τίτλος (σενέτι), καὶ ἐν μὲν τῇ ὑποδιοικήσει πέμπεται δι' ἐκθέσεως μετὰ τοῦ ῥηθέντος ἐξόδου πρὸς τὴν ἀνωτέραν Διοικητικὴν ἀρχήν, παρ' ἣ φυλάττεται ἡ ἐκθεσις τῆς ὑποδιοικήσεως, καὶ, μετὰ τὴν ἀναγκαίαν καταχώρησιν, συντάσσεται ἑτέρα, ὑποβαλλομένη εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχαιοφυλακεῖον μετὰ τοῦ Τίτλου, ὅπως γραφῇ ἐν τῷ περιθωρίῳ ἡ ἐκποίησις, ἢ ἂν ὁ τίτλος εἶναι παλαιός, ἐκδοθῇ νέος, τοῦ παλαιοῦ φυλαττομένου ἐν τοῖς ἀρχείοις. ἂν δὲ ἡ πρὸς ἐκποίησιν γαιῶν αὕτη ἐνέργεια λαμβάνῃ χώραν ἐν τῇ ἑδρᾷ τῆς Διοικήσεως, συντάσσεται παραχρῆμα ἡ ἀνήκουσα ἐκθεσις καὶ πέμπεται ἀμέσως εἰς τὸ ἀρχαιοφυλακεῖον. Ἄν δ' ὁ ἐκποιῶν δὲν ἔχῃ παλαιὸν Τίτλον, ἐν ταῖς ὡς ἀνωτέρω συνταχθησομέναις ἐκθέσεσι πρέπει νὰ γίνηται μνεία τῆς πραγματικῆς αὐτοῦ κατοχῆς.

Ἄρθρ. 4. Ἄν τις, ἐν ἐπαρχίᾳ κατέχων γαίαν, θέλει νὰ ἐκποιήσῃ ταύτας πρὸς τινα ἐν Κωνσταντινουπόλει, δέον νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ συμβουλίου τῆς Διοικήσεως, ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς ὁποίας κεῖνται αἱ γαῖαι, ἔγγραφον ἐκθεσιν, ὅτι ὁ ἐκποιῶν εἶναι ἀληθῶς κάτοχος τῶν γαιῶν τούτων, ἀκολουθῶς δὲ αὐτός τε καὶ ὁ ἀγοραστής, ἢ νόμιμοι ἀμφοτέρων πληρεξούσιοι, προσελθόντες εἰς τὸ ἀρχαιοφυλακεῖον, νὰ δηλώσωσι τὰ δέοντα, καὶ ἐπὶ τούτῳ, κατὰ τὰ ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ ῥηθέντα, ἂν ὁ ἐκποιῶν ἔχῃ νέον Ταπίον, γραφῇσεται ἐν τῷ περιθωρίῳ, ἡ γενομένη ἐκποίησις, ἂν δὲ δὲν ἔχῃ νέον Τίτλον, δοθήσεται αὐτῷ τοιοῦτος. Ὅσακις δ' ἐκδίδεται Τίτλος, τὸ ἀρχαιοφυλακεῖον θέλει πέμπει πρὸς τὴν ἀνήκουσαν Διοικητικὴν ἀρχὴν τὴν δέουσαν εἰδοποίησιν, ὅπως γίνωνται ἐπιτοπίως αἱ ἀναγκαῖαι σημειώσεις.

Ἄρθρ. 11. Ἐπὶ τῇ δηλώσει τοῦ σχετικοῦ χωρίου, ἢ τῆς συνοικίας μετὰ τὰς δεούσας ἐξακριβώσεις συνταχθήσεται καὶ ὑποβληθήσεται μετὰ τοῦ δηλωτικοῦ ἐκθεσις πρὸς τὸ ἀρχαιοφυλακεῖον, ὅπως ἐκδοθῶσιν ἐξ ὑπαρχῆς τίτλοι, πρὸς μὲν τοὺς ἀνευ τοιούτων κατέχοντας γαίας (ἐκτὸς τῶν ἀνηκουσῶν

δικαιόγραφα (ταπία καὶ χ ο τ σ έ τ ι α) τὰ ἀποδεικνύοντα τὸ κληρονομικὸν δικαίωμα τῶν ἀμέσων προκτητόρων μου, τοῦ ἐξουσιάζειν καὶ καρποῦσθαι τὰς ἐν λόγῳ κτήσεις, καὶ τὴν εἰς ἐμέ μεταβίβασιν τοῦ δικαιώματός των τούτου ὡς πλαστὰ δῆθεν

τῷ δημοσίῳ, κατεχομένων δὲ λάθρα) ἐπὶ πληρωμῇ ἐξόδου, οἷον τὸ διὰ τὴν μεταβίβασιν αὐτῶν, καὶ τῆς ἀξίας τοῦ χάρτου, πρὸς δὲ τοὺς ἔχοντας παλαιὰ ἔγγραφα δοθέντα ὑπὸ Σεπαχίδων, ἐνοικιαστῶν καὶ ἄλλων τοιούτων, ἢ τοὺς ἀποδεδειγμένως, ὡς ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν ἐπισήμων σημειώσεων, ἀπολέσαντας τὰ ἔγγραφα αὐτῶν, ἐπὶ πληρωμῇ μόνης τῆς ἀξίας τοῦ χάρτου.

"Ἀρθρ. 14. Τὰ πρὸς τοὺς γαιοκτήτας ἐκδιδόμενα ἔντυπα ταπία, φέροντα ἄνωθεν ἐκτετυπωμένον τὸν αὐτοκρατ. τουγρᾶν, θέλουσι διαλαμβάνει ἐν τίνι ἐπαρχίᾳ καὶ χωρίῳ κεῖνται αἱ γαῖαι, ὡς καὶ τὰ ὅρια καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν σρεμμάτων, σφραγισθῆσονται δὲ δι' ὠρισμένης σφραγίδος τοῦ ἀρχαιοφυλακείου.

"Ἀρθρ. 15. Ὡς πρὸς τὰς δι' αὐτοκρατορικῶν ἰδιοκτησίας ἐγγράφων κατεχόμενα τσιφτλίκια ἐκτελεσθῆσονται οἱ ἐν τοῖς ἐγγράφοις τούτοις περιεχόμενοι ὅροι.

"Ἀρθρ. 20. Πρὸς τὸν ἀναγγείλαντα τὴν ὑπαρξιν γαιῶν, ὧν τὸ τῆς κατοχῆς δικαίωμα ἀνήκει μὲν εἰς τὸ δημόσιον, περὶ ὧν δὲ ἡ ἀρχὴ δὲν ἔλαβε γνῶσιν ἀπ' εὐθείας, δοθήσεται, μετὰ τὸν διὰ τοῦ συμβουλίου πλειστηριασμὸν καὶ τὴν παραχώρησιν αὐτῶν, ὡς ἀμοιβὴ τῆς ἀγγελίας, πέντε γρόσια τοῖς ἑκατὸν ἐκ τοῦ καταβληθέντος ἀνταλλάγματος.

ΟΔΗΓΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΑΠΙΩΝ

"Ἀρθρ. 1. Ἐφ' οἰουδήτινος λόγου ἂν στηρίζεται ἡ νομὴ, ἀπολύτως εἰς οὐδένα ἐπιτρέπεται τοῦ λοιποῦ νὰ νέμῃται βασιλικὰς γαίας, ἂν ἐν ἔγγράφῳ τίτλου. Ἐπομένως ὑποχρεωθῆσονται οἱ μὲν μὴ ἔχοντες ἔγγραφον νὰ λάβωσι τοιοῦτον, οἱ δ' ἔχοντες παλαιὸν (ἐκτὸς ἂν ᾖ ἐκ τῶν ἐγγράφων Ταπίου, τῶν φερόντων ἐπιγεγραμμένον τὸ αὐτοκρατορικὸν σημεῖον Τουγρᾶ), ν' ἀνταλλάξωσιν αὐτὸ πρὸς νέον. Ἡ μετ' ἐπιμελείας ἐνέργεια τῶν ἀναγκαίων ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐξακριβώσεων ἀνατίθεται εἰς τε τοὺς Γ. Διοικητάς, καὶ εἰς τὰς λοιπὰς διοικητικὰς ἀρχάς, εἰς τὰ μέλη τῶν συμβουλίων, τοὺς οἰκονομικοὺς ἐφόρους, τοὺς δημάρχους, καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν Ταπίων γραμματεῖς, ἐσομένους ἅπαντας ὑπολόγους ἐν περιπτώσει παραλείψεως ἢ ἀμελείας· εἰς τὴν ὑπηρεσίαν δὲ τοῦ ἐπὶ τῶν ταπίων γραμματέως ἐκλεγθήσεται καὶ προσληφθήσεται ὁ ἐμπιστοσύνης ἄξιος καὶ ἱκανότερος, μετὰ τῶν δικαστικῶν καὶ τῶν διοικητικῶν γραμματέων.

καὶ βία γεγόμενα (σελ. 53 καὶ ἐπ.) Καὶ περὶ τούτου οὐδεὶς δύναται νὰ κωλύσῃ τὰ θύματα πάσης πλαστογραφίας καὶ πάσης βίας, νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν ἀντίληψιν τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας.

Ἄρθρ. 3. Τοῦ λοιποῦ δὲν γίνονται σημειώσεις εἰς τὰ περιθώρια τῶν περὶ νομῆς τίτλων, ἀλλὰ δι' ἐκάστην ὑπόθεσιν ἐκδοθήσεται νέον ἔγγραφον, καὶ ληφθήσονται δι' ἑκάστον ἔγγραφον γρόσια τρία, ὡς ἀξία τοῦ χάρτου, καὶ ἓν γρόσιον προσέτι ὡς γραφικὸν ἔξοδον, πρὸς ὄφελος τοῦ ἐγγωρίου ἐπὶ τῶν ταπίων γραμματέως· ἕτερον δὲ οὐδέν.

Ἄρθρ. 8. Οἱ κατὰ τὸ 78 ἄρθρον τοῦ περὶ γαιῶν νόμου, νομίμως μὲν νεμόμενοι, στηριζόμενοι δηλονότι ἐπὶ τινος τῶν τῆς νομῆς λόγων (οἷον ὁ τῆς ἐκ τοῦ θανόντος περιελεύσεως τῶν γαιῶν εἰς τὸν δυνάμενον νὰ κληρονομήσῃ αὐτάς, ὁ τῆς ὑπ' ἄλλου τινὸς κατόχου ἐκποιήσεως, ἢ ὁ τῆς ὑφ' ἀρμοδίων προσώπων παραχωρήσεως) καὶ διὰ δεκαετοῦς ἀδιαφιλονεικίτου νομῆς κτησάμενοι τὸ δικαίωμα τοῦτο, μὴ ἔχοντες δὲ ἀνὰ χεῖρας τίτλον ἔγγραφον, οὗτοι λήφονται τὸ ἀνήκον ἔγγραφον, πληρώνοντες ἔξοδον γρόσια πέντε τοῖς ἑκατόν. Ὅφειλουσιν ὅμως καὶ οὗτοι νὰ πράξωσιν, ὅτι ἀνωτέρω εἴρηται ἐντὸς τῆς ἐξαμήνου προθεσμίας· προελθόντος τοῦ χρόνου τούτου ἀνευ νομίμου κωλύματος, οἱ μὴ προσελθόντες διὰ νὰ λάβωσι τὸν ἀναγκαῖον τίτλον, ὑποχρεοῦνται ἀκολούθως εἰς πληρωμὴν διπλασίου ἔξοδου.

Ἄρθρ. 9. Τὸ 44 ἄρθρον τοῦ περὶ ταπίων κανονισμοῦ διαλαμβάνει, ὅτι οἱ ἔχοντες ἔγγραφα παλαιά, ὑπὸ Σεπαχίδων, εἰσπρακτόρων καὶ τοιούτων ἄλλων ἐκδεδομένα, θέλουσι λάβει νέα ταπία, καταβάλλοντες γρόσια τρία διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ χάρτου· ἀλλὰ τὰ παλαιὰ ταῦτα ἔγγραφα πρέπει νὰ ᾧσι πίστεως ἀξία, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν κατὰλληλα, τουτέστιν, ἀνάγκη ἢ τοῦ ἐγγράφου σφραγὶς νὰ ᾧ γνωστὴ καὶ ὁμολογουμένη ἐν τῷ τόπῳ ἔνθα ἐξεδόθη· ἄλλως, τὸ ἀσφράγιστον ἢ τὸ ἀγνωστον σφραγίδα φέρον ἔγγραφον δὲν θεωρεῖται ὡς ἀληθὲς καὶ ἔγκυρος τίτλος, οἱ δὲ κατέχοντες γαίαν δυνάμει τοιούτων, ἀφομοιούμενοι πρὸς τοὺς μὴ ἔχοντας ἔγγραφα, ἂν μὲν ἔχωσιν ἤδη κεκτημένον τὸ τῆς νομῆς δικαίωμα, θέλουσι λάβει νέα, δίδοντες τὸ πέντε τοῖς ἑκατόν ἔξοδον, τὴν ἀξίαν τοῦ χάρτου καὶ τὸ διὰ τὸν γραφεὰ γρόσιον. Ἐν περιπτώσει δὲ καθ' ἣν δὲν ἔχουσι κεκτημένον τὸ ρηθὲν δικαίωμα ἐφαρμόζεται ἢ ἐν τῷ ἄρθρῳ 4 περὶ κεκρυμμένων γαιῶν διάταξις. Καὶ οἱ φέροντες δὲ παλαιά, ἀποδεικτικὴν ἰσχὺν ἔχοντα ἔγγραφα, ὡς ἀνωτέρω, ὀφείλουσι, νὰ προσαγάγωσι ταῦτα ἐντὸς τῆς ρηθείσης ἐξαμήνου προ-

Ἄς ἴδωμεν ἤδη ποία εἶναι, ἐπὶ τῇ βάσει αὐθεντικῶν πηγῶν, ἡ ἱστορία τῶν κτημάτων ἐν Ἡπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ ἀπὸ τῆς Τουρκικῆς κατακτήσεως δηλ. ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 15^{ου} αἰῶνος.

Ὅπως ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐπαρχίαις, οὕτω καὶ ἐν Ἡπείρῳ καὶ

θεςμίας, διὰ τὰ λάβωσι νέα· παρελθούσης ταύτης ἀνευ νομίμου κωλύματος, θέλουσι πληρώσει τὸ σύνθηδες ἐξόδον τῶν πέντε τοῖς ἑκατόν.

Ἄρθρ. 10. Κατὰ τὸ 11 ἄρθρον τοῦ περὶ ταπίων κανονισμοῦ, ὅσοι ἀποδεδειγμένως (ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν ἐπισήμων σημειώσεων) ἀπώλεσαν τὰ ἔγγραφα αὐτῶν, θέλουσι λάβει ἄλλα, πληρόντες μόνον γρόσια τρία δι' ἀξίαν χάρτου· ἀλλὰ τοῦτο ἐννοητέον περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ δαψιλοῦς ἀρχαιοφυλακείου ἐκδομένων, ἀνωθεν τῷ αὐτοκρατορικῷ σημείῳ σεσημασμένων τίτλων ταπίου, παρὰ δὲ τῶν ἰσχυριζομένων ὅτι ἀπώλεσαν τίτλους πρὸ τοῦ 63 ἔτους ὑπὸ Σεπαχίδων ἐνοικιαστῶν, εἰσπρακτόρων καὶ ἄλλων τοιούτων, δοθέντας, ληφθήσεται τὸ εἰσθὺς ἐξόδον γροσίων πέντε τοῖς ἑκατόν. Καὶ οἱ ἐξ ἐπισήμων σημειώσεων ἀποδεικνυόμενοι, ὅτι ἀπώλεσαν τὰ φέροντα τουγρᾶν ἔγγραφα αὐτῶν πρέπει ἐντὸς ἐξ μηνῶν νὰ λάβωσι τὰ νέα· ἂν δὲ ἐντὸς τοῦ χρόνου τοῦτου παραλείψωσι τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς διαταξέως ταύτης, μὴ ὑπάρχοντος κωλύματος νομίμου, ὑποβληθήσονται ἐν πάσῃ περιπτώσει εἰς τὴν καταβολὴν τοῦ εἰθισμένου ἐξόδου πέντε τοῖς ἑκατόν. Οἱ δὲ ἐκ τῶν ἐχόντων παλαιὰ μὲ Τουγρᾶν ἔγγραφα, θέλοντες νὰ τ' ἀλλάξωσι πρὸς τὰ νῦν συνταχθεσόμενα νέα, ὑφείλουσι νὰ καταβάλλωσι τρία μόνον γρόσια διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ χάρτου, καὶ ἐν διὰ τὸν γραφέα, ἀκολούθως, κατὰ τὸ νέον μέτρον, οἱ πίνακες αὐτῶν πεμφθήσονται εἰς τὸ ἀρχαιοφυλακεῖον· ἄλλως τε ἡ περὶ τῆς ὁ λόγος ἀνταλλαγῆς ἐξήρτηται ἐκ μόνης τῆς θελήσεως τῶν κατόχων τῶν τίτλων τούτων.

ΟΔΗΓΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΦΟΡΩΣΩΝ ΤΑ ΤΑΝΙΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Ἄρθρ. 4. Μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως τῆς τῶν γαιῶν καταγραφῆς, ἐν ἐκάστῃ τῶν Διοικήσεων (τῶν εἰς τὰς 5 Διοικήσεις ὑπαγομένων) ἔσται διωρισμένος εἰς ἐπὶ τῶν γαιῶν ὑπάλληλος, ἔχων παρ' ἑαυτῷ δύο ἢ καὶ τρεῖς γραμματεῖς κατὰ τὴν χρείαν· εἰς ἐκάστην δὲ τῶν ἐπαρχιῶν, ἐξ ὧν συγκροτοῦνται αἱ Διοικήσεις, θέλει παραμείνειν εἰς ἐπὶ τῶν ταπίων γραμματεὺς. Ἀπάντων τούτων κέντρον ἔσεται, ἐν τῇ πρωτεύουσὶ τῆς Γ. Διοικήσεως ἐδρεύων, εἰς ὑπάλληλος, φέρων τὸν τίτλον Διευθυντῆς τοῦ Δαψιλοῦς Ἀρχαιοφυλακείου, καὶ εἰς ὑποδιευθυντῆς, καὶ παρὰ τῷ Διευθυντῇ σχηματισθήσεται γραφεῖον ἐξ ἐπτὰ γραμματέων, ἐκάστου αὐτῶν εἰς τὰς ὑποθέσεις

Θεσσαλία, ἡ Τουρκικὴ δυναστεία ἐκήρυξε δημοσίας τὰς πλείους τῶν γαιῶν καὶ διένειμεν αὐτὰς μεταξύ τῶν τιμαριούχων, οἵτινες ἀπετέλουν τὴν βᾶσιν τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ. Περὶ τούτου οὐδεὶς ἀμφιβάλλει· ὅτι μάλιστα οἱ ῥαγιάδες δὲν ἔμειναν

μιᾶς Διοικήσεως ἀσχοληθησόμενοι. Καὶ οἱ μὲν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις γραμματεῖς ἀναφέρονται εἰς τοὺς ἐν ταῖς ἑδραῖς τῶν Διοικήσεων ἐπὶ τῶν γαιῶν ὑπαλλήλους, οὗτοι δὲ πάλιν εἰς τὴν ἐπὶ τῶν ταπίων Διεύθυνσιν, τὴν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Γεν. Διοικήσεως. Ἀπέναντι δὲ τῆς ἐξόχου ἐφορείας τοῦ δαψιλοῦς ἀρχαιοφυλακείου ἀποκλειστικῶς ὑπεύθυνος ἔσται ἡ Διεύθυνσις.

Ἄρθρ. 4. Ὡς ἐρρέθη ἀνωτέρω, ἡ περὶ τῶν ἐν τοῖς χωρίοις ἐκάστης ἐπαρχίας γαιῶν ἔρευνα, καὶ ἡ ὑπόδειξις τῶν παραχωρητέων, ἡ ἐκποιητέων, ἡ ἐκείνων, δι' ἃς θέλουσιν ἐκδοθῇ τίτλοι, γενήσεται διὰ τῆς εἰς τὰ χωρία μεταβάσεως τῶν ἐπὶ τῶν ταπίων γραμματέων, καὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀναγκαίων ἐξακριβώσεων. Ἐφ' ᾧ, οἱ γραμματεῖς οὗτοι, μεταβαίνοντες εἰς τὰ πρότερον καταγεγραμμένα καὶ εἰς τὰ μὴ καταγεγραμμένα χωρία, θέλουσι συγκαλεῖ τὰ τῶν δημογερόντων συμβούλια, καὶ παρ' αὐτοῖς λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὰ προσαχθησόμενα ταπία, παραβάλλοντες δὲ προσέτι, καθόσον τοῦτο δύναται νὰ γενῇ, τὰ ἔγγραφα πρὸς τὰς χείρας, θέλουσι προσδιορίζει τὰς λάθρα κατεχομένας καὶ τὰς ἄνευ κατόχου οὔσας, καὶ ἐκείνας, ὧν ἡ κατοχὴ δέον νὰ κυρωθῇ κατὰ τὸν νόμον, καὶ δι' ἃς πρέπει νὰ δοθῶσιν ἐκ νέου τίτλοι καὶ θέλουσι ὑποδεικνύει τὸ ἀληθὲς καὶ πραγματικὸν ποσὸν τῶν τυχόν ἐκποιητέων γαιῶν καὶ δασῶν. Καὶ τούτων μὲν ἐκποιουμένων διὰ δημοπρασίας, κατὰ τὸ προηγούμενον ἄρθρον, ἡ ἐκπλειστηρίασις ἐνεργηθήσεται ὑπὸ τῶν Ἐπαρχιακῶν συμβουλίων, ἂν δὲ ὧσιν ὀπωσοῦν ἐκτεταμένα καὶ πλείονος λόγου ἄξια, ἥτοι ὑπὲρ τινὰς ἑκατοστύας στρεμμάτων, ἐπομένως καὶ μείζονος ἄξιας, δέον νὰ ἐκπλειστηριάζωνται τότε ἐνώπιον τῶν Διοικητικῶν συμβουλίων, κυρουμένου, κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐκπλειστηριάσεως, δι' ἐγγράφου ἐκθέσεως (μαζπατᾶ) τοῦ συμβουλίου. Ἐπίσης, προκειμένου νὰ παραχωρηθῶσι γαῖαι πρὸς τοὺς ἔχοντας δικαίωμα ταπίου, ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ἀναλόγου ἀνταλλάγματος ἐπιτέτραπται τοῖς ἐπαρχιακοῖς ἢ τοῖς διοικητικῶς συμβουλίοις. Οἱ δὲ ἐπὶ τῶν ταπίων γραμματεῖς ὄντες ἐπιφορτισμένοι ἐν τοῖς χωρίοις νὰ ἐκτελῶσι τὰ ἐξῆς, ἥτοι τὴν κύρωσιν τοῦ τῶν κατόχων δικαιώματος ἐπὶ τῶν νομίμως περιέλθουσῶν αὐτοῖς γαιῶν, τὴν κύρωσιν τοῦ ἀποδεδειγμένου δικαιώματος νομῆς, καὶ τὴν τῶν παλαιῶν ἐγγράφων ἀνανέωσιν τῶν ἀγρῶν, βοσκῶν καὶ ἄλλων τοιούτων, τῶν περιελθόντων νομίμως, ἡ ὧν τὸ τῆς νομῆς δικαίωμα στήριζεται

κύριοι τῶν ὑπὸ σποράν καὶ γεωργίαν αὐτῶν εὕρισκομένων ἀγρῶν, ἀλλ' ἐλάμβανον, δυνάμει ταπίου, τὴν χρῆσιν καὶ κάρπωσιν αὐτῶν, ταῦτα πάντα ἀποδεικνύονται ἐκ τοῦ διατάγματος τοῦ Σουλεϊμάν τοῦ νομοθέτου, οὗ τὸ κείμενον δημοσιεύομεν κατωτέρω λαμβάνοντες αὐτὸ ἐκ τῆς Πλουτολογίας τοῦ κ. Ἰω. Α. Σούτσου (Ἑκδ. β'. σελ. 241 καὶ ἐπ.). Τοῦτο βεβαιοῦται ὡσαύτως καὶ ἐκ τῶν διατάξεων τῶν ἀρθρ. 3 καὶ 129 τοῦ Ὁθωμ. Νόμου περὶ Γαιῶν*.

ἐπὶ καλλιεργείας καὶ καρπώσεως ὑπερδεκαετοῦς ἄνευ τίτλου ἐγγράφου, ἢ δι' ἃ ζητεῖται ἡ ἐκδοσις νέου τίτλου, ἀντὶ τοῦ ὑπάρχοντος παλαιοῦ, θέλουσιν ἐξακριβῆ καὶ ὀρίζει τὸ εἶδος, τὸ ποσὸν καὶ τὰ ὅρια, ἐπὶ ταῖς μαρτυρίαις καὶ πληροφορίαις τῶν δημογερόντων καὶ ἄλλων ἐχόντων γνῶσιν τῶν πραγμάτων. Συμπληροῦντες δέ, κατὰ τὰς περὶ τούτου διατάξεις, τοὺς ἐντύπους πίνακας, καὶ δηλοῦντες πρὸς τοὺς κατόχους τὸ σύνθημα ἐξόδου, τὴν ἀξίαν τοῦ χάρτου, καὶ τὸ γραφικὸν δικαίωμα, ἀφ' οὗ ἐγγράψωσι ταῦτα πάντα εἰς τὸ ὅποιον κρατοῦσι βιβλίον, ἀναγινώσκουσιν εἰς ἐπήκοον τοῦ συμβουλίου τῶν δημογερόντων δημοσίᾳ, τὸ εἶδος, τὸ ποσόν, τὸ ἐξόδον, τὸ γραφικὸν δικαίωμα, καὶ τὰ ἄλλα περὶ τῶν γαιῶν ἐκάστου κατόχου, οἱ δὲ δημογέροντες σφραγίζουσι τὴν σημείωσιν κατὰ πρόσκλησιν τῶν γραμματέων. Περὶ δὲ τῶν ληπτέων παρ' ἐκάστου δι' ἐξοδα γραφικὰ καὶ ἀξίαν χάρτου γράφουσιν κατάλογον ἐν εἴδει ἀλύσεως, σημειοῦντες ἐν αὐτῷ τὰ ὀνόματα τῶν ὀφειλετῶν, καὶ τὸ χρηματικὸν ποσόν, καὶ δίδουσιν αὐτὸν πρὸς τὸν προϊστάμενον τοῦ χωρίου πρὸς εἴσπραξιν.

* Ἀρθρ. 3. Δημόσιαι γαῖαι εἰσὶ τὰ χωράφια, λειμῶνες, χειμᾶδια, θέρετρα (θεριναὶ βοσκαί), δάση καὶ παραπλήσια, τῶν ὁποίων ἡ ιδιοκτησία ἀνήκει εἰς τὸ δημόσιον. Παρεχωροῦντο δὲ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως καὶ, ἐν περιπτώσει πωλήσεως ἢ διαθεσιμότητος, ἐλαμβάνοντο ἄλλοτε ὑπὸ κατοχὴν, διὰ τῆς ἀδείας καὶ παραχωρήσεως τῶν ιδιοκτητῶν τῶν τιμαρίων καὶ ζιαιμετίων (siefs militaires), θεωρουμένων ὡς κυρίων τῆς γῆς, ἢ ἐνίοτε τῶν ἐκμισθωτῶν καὶ εἰσπρακτόρων αὐτῶν. Ἀλλ' ἐσχάτως καταργηθέντος τοῦ συστήματος τούτου, μεταβιβάζεται ἡ κατοχὴ τῶν, τῇ ἀδείᾳ καὶ παραχωρήσει τοῦ εἰδικοῦ ὑπαλλήλου τῆς Ὑψ. Πύλης. Ἐφοδιάζονται δὲ οἱ κάτοχοι αὐτῶν μὲν ταπία, φέροντα ἄνωθι τὸν Τουγρᾶν τοῦ Σουλτάνου.

Ταπίον λέγεται (καὶ) τὸ διδόμενον ποσὸν ἀπέναντι τοῦ δικαιώματος τοῦ κατέχειν, καὶ τὸ ὅποιον εἰσπράττεται παρὰ τοῦ εἰδικοῦ ὑπαλλήλου διὰ τὸ δημόσιον.

(Πρόβλ. ὡσαύτως περὶ τῆς εἰς τοὺς τιμαριούχους διανομῆς τῆς κατακτηθείσης γῆς *Journal Asiatique* 1844 τόμ. 1 σελ. 63 —85). Ἐκτὸς δὲ τῶν Τούρκων Σεπαχίδων καὶ ἄλλων Τιμαριούχων ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἔδωκε τοιαύτας γαίας καὶ εἰς πολλοὺς Καπετάνους, ἐπιτραπέντας τὴν διατήρησιν τῆς δημοσίας ασφαλείας, καὶ εἰς πολλοὺς προὔχοντας (κοτσαμπάσιδες) εἰς οὓς ἀνετίθεντο διοικητικὰ καὶ φορολογικὰ καθήκοντα. Οἱ ἰδιοκτῆται οὗτοι ἐκαλλιέργουν τὰς γαίας των διὰ ζευγηλατῶν (κολλίγων) ὅπως καὶ οἱ τῶν τῆς Ἀττικῆς, τῆς Φθιώτιδος, καὶ τῆς Εὐβοίας κτημάτων κύριοι, λαμβάνοντες οὐ μόνον ποσοστὸν τῶν καρπῶν, ἀλλὰ καὶ πολυειδεῖς παροχάς.

Ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς Τεπελενλῆς, οὗ πασίγνωστος ἡ πλεονεξία καὶ θηριωδία, ἅμα κατώρθωσε νὰ γείνη διοικητὴς τῶν Ἰωαννίνων, συνέλαβε τὴν ιδέαν οὐ μόνον νὰ γείνη ἀνεξάρτητος ἡγεμὼν, ἀλλὰ καὶ ἰδιοκτῆτης τῶν πλείστων τῶν μεγάλων ἰδιοκτησιῶν τῆς Ἠπείρου, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Φθιώτιδος καὶ τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν ἃς διώκει. Τοῦτο δ' ἐπεζήτησεν οὐ μόνον χάριν ἰδίου πλουτισμοῦ, ἀλλὰ καὶ πρὸς καταστροφὴν τῆς ἐπιρροῆς τῶν μεγάλων κτηματιῶν.

Τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ σκοποῦ του ἐπεδίωξεν οὐχὶ δι' ἀπλῶν καὶ ἀπροκαλύπτων ἀρπαγῶν, ἀλλὰ διὰ τακτικῶν ἀγορῶν, ἃς ἐπεχειρεῖ τῇ ἐκδεδηλωμένῃ συγκαταθέσει τῶν ἰδιοκτητῶν. Ἡ τοιαύτη συγκατάθεσις ἦτο συνήθως προϊὼν τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν χρεῶν τῶν ἰδιοκτητῶν πρὸς τοὺς ὀλίγους πλουσίους, ἐν χώρᾳ στερουμένη κεφαλαίων καὶ πίστεως· ὥς ἐκ τῆς ποιό-

*Ἀρθρ. 129. Αἱ γαῖαι αἱ καλούμεναι χασέ, αἵτινες πρὸ τοῦ Τανζιματίου εἶχον ἐξειδικασθῇ εἰς τοὺς Σεπαχίδες καὶ εἰς ἄλλους, καὶ αἱ ὀνομαζόμεναι Βατεκέ, αἱ ἐξειδικασμέναι εἰς τοὺς Βοϊνικίδες (Βουλγάρους ποιμένας) τῶν ὁποίων τὸ σύστημα κατηργήθη, καὶ αἱ παρὰ τῶν ἀγάδων τῶν δασῶν διὰ ταπίου διδόμεναι γαῖαι, ὅπερ ὁμοίως κατηργήθη, κατέχονται ἤδη διὰ ταπίου καὶ ὑπάγονται ἀπαραλάκτως εἰς τὰς διατάξεις τῶν δημοσίων γαιῶν ὥς πρὸς τὴν παραχώρησιν, κληρονομίαν καὶ μεταβίβασιν.

τητος δὲ καὶ τῆς παντοδυναμίας τοῦ ἀγοραστοῦ, συχνότατα ὁ φόδος καὶ ὁ δόλος ἐπενήργουν ἐπὶ τῆς θελήσεως καὶ τῆς ἀποφάσεως τῶν πολιτῶν. Περὶ τούτου περιττὴ πᾶσα συζήτησις· ἀλλ' ἦτο πάντοτε συγκατάθεσις ἐκφραζομένη ἐπισήμως ἐνώπιον τῶν ἀρμοδίων ὑπαλλήλων, δηλ. τοῦ Καδῆ καὶ τῶν ἄλλων ἱερῶν δικαστηρίων, ἅτινα δὲν ἐξηρτῶντο παρὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, ἀλλὰ διωρίζοντο ἀπ' εὐθείας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ μεθ' ἣν συγκατάθεσιν ἐξετελοῦντο ὅλοι οἱ παρὰ τῶν Ὀθωμανικῶν Νόμων καὶ ἰδίως παρὰ τοῦ ἱεροῦ Νόμου (Σερῆ), ἀπαιτούμενοί τύποι, πρὸς τακτικὴν καὶ νόμιμον κτῆσιν τῆς κυριότητος, μεθ' ὧν τὴν ἐκτέλεσιν κατεγράφετο ἐν Κωνσταντινουπόλει ἢ μεταβίβασις αὐτῆς εἰς ὄνομα τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ. Κατὰ τῆς βεβαιώσεως ταύτης διαμαρτύρεται ὁ συντάκτης τοῦ φυλλαδίου, ἀναφέρων μετὰ στόμφου, ὅτι τὰ κτήματα τῶν ἐν Ἡπείρῳ ἰδιοκτητῶν ἤρπαζεν ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς, ἄνευ ἐκπληρώσεως τῶν παρὰ τοῦ Νόμου ἀπαιτουμένων διατυπώσεων. Ἀλλὰ καίτοι διαμαρτυρόμενος ὁμολογεῖ οὐχ ἥττον ὁ φυλλαδιογράφος διὰ τῆς περικοπῆς τοῦ συγγράμματος τοῦ μηχανικοῦ Ἰβραήμ Μανσοῦρ Ἐφένδη, ἣν παραθέτει ἐν σελ. 27 καὶ 28 τοῦ φυλλαδίου του, ὅτι ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς δὲν ἤρπαζε τὰ κτήματα τῶν ἰδιοκτητῶν ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ τὰ ἡγόραζε, πειθαναγκάζων αὐτοὺς διὰ διαφόρων μέσων νὰ τῷ τὰ πωλήσωσιν.

Ἐκτὸς δὲ τοῦ χωρίου, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει οὗτος, καὶ ἐξ οὗ καθαρῶς ἐξάγεται, ὅτι ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς ἐποίει μὲν χρῆσιν στρεψοδικιῶν καὶ παντοίων μηχανορραφιῶν, ἀλλ' οὐδέποτε ἀνεγνώριζετο ἰδιοκτήτης τζίφτλικίου τινός, πρὶν γίνῃ πρὸς αὐτὸν τακτικὴ πώλησις παρὰ τοῦ κυρίου ἢ τῶν κυρίων τοῦ τζίφτλικίου τούτου, ὁ Ἰβραήμ Μανσοῦρ Ἐφένδης, δίδει περὶ τῶν τζίφτλικίων τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ καὶ ἄλλας πληροφορίας, ἃς ὁ φυλλαδιογράφος διῆλθεν ἐν σιγῇ. Ἐσιώπησε δὲ ταύτας, διότι δι' αὐτῶν ἀναιρεῖται ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτοῦ, ὅτι οἱ νῦν καλλιεργηταὶ τῶν κτημάτων μου, ὡς καὶ τῶν ἄλλων ἐν Ἡπείρῳ καὶ

Θεσσαλία τζίφτλικίων, εἰσὶν οἱ ἀπόγονοι τῶν ἰδιοκτητῶν ἢ κολλίγων, τῶν ἐπὶ Ἀλῇ Πασσᾷ καλλιεργούντων τὰς γαίας, ἃς σήμερον καλλιεργοῦσιν οὗτοι, ὡς ἀπλοῖ καλλιεργηταί. Ἴδου τί περὶ αὐτῶν διηγεῖται ὁ Ἰβραήμ Μανσοὺρ Ἐφένδης:

«Οἱ κάτοικοι τῶν τζίφτλικίων ὑπέκειντο προσέτι καὶ εἰς ἑτέραν βαρβαρότητα, εἰς ἣν σπανιώτατα ὑπήγοντο οἱ κάτοικοι τῶν Ἐλευθεροχωρίων. Ὁ τύραννος ἠρέσκετο νὰ μετοικίζη αὐτοὺς ἐκ τῶν πατρίδων αὐτῶν εἰς ἑτέρας χώρας, κκειμένας ἐν ἄλλαις ἐπαρχίαις, καὶ ἐχούσας ὅλως διάφορον κλίμα. Ἐπὶ τῶν ὁρέων τῆς Ἀλβανίας τὸ ψῦχος εἶναι ἐπαισθητόν, καὶ τὰ προϊόντα ἀνάλογα πρὸς τὸ ὁρεινὸν αὐτῶν κλίμα, ἐνῶ αἱ ἄκται τοῦ κόλπου τῆς Ἀρτης, ὡς καὶ ὁλόκληρος ἡ ἐπαρχία Ἀρτης καὶ αἱ ἄκται τῆς Τσαμουριᾶς, τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τῆς Αἰτωλίας ἔχουσι κλίμα θερμόν, καὶ παράγουσι προϊόντα ὅμοια πρὸς τὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Σικελίας, ὡς π. χ. πορτοκάλια, λεμόνια, ροιάς, σῦκα, ἐλαίας καὶ συκάμινα. Ἐν αὐταῖς ἡ γεωργία εἶναι ὅλως διάφορος ἐκείνης τῶν ὁρέων τῆς βορείου Ἀλβανίας, καὶ τῶν ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ Ἀλῆ Πασσᾷ ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν. Οἱ οὕτω μετοικιζόμενοι γεωργοί, πρὸς τῇ θλίψει, ἣν ἡσθάνοντο ἐγκαταλιμπάνοντες τὰς ἐστίας των, ὥφειλον νὰ μάθωσι καὶ νέον εἶδος γεωργίας. Μόλις δ' οὗτοι ἐξωκειοῦντο μὲ τὸ εἶδος τῆς καλλιεργείας, ὅπερ ἀπήτουν αἱ γαῖαι, ἐν αἷς εἶχεν ἐγκαταστήσῃ αὐτοὺς, ὁ τύραννος, ἔνεκεν ἑτέρας αὐτοῦ ἰδιοτροπίας, τοὺς μετώκιζε μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των εἰς ἄλλας χώρας, οἱ δὲ δυστυχεῖς χωρικοὶ ἔχανον οὕτω ἐκ νέου τὴν σειρὰν τῶν γεωργικῶν αὐτῶν ἐργασιῶν.»*

* Les habitants d'un tchiftlik étaient encore soumis à une autre barbarie, qui n'écrasait que rarement ceux des villages libres. C'était la manie que le tyran avait de les faire transporter de leur lieu natal, dans un autre endroit situé quelquefois dans une autre province, et même sous un climat très différent; car dans les montagnes de

Οὐδόλως ἀπίθανον, ὅτι ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς, ὁ μέχρι θηριωδίας ἀντιπροσωπεύων τὴν τυραννίαν, καὶ διὰ τῆς βίας ἐνίοτε κατέσχε κτήματα, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἐφρόντισεν ἀκολουθῶς νὰ νομιμοποιήσῃ διὰ τῆς ἐκτελέσεως τῶν παρὰ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενων διατυπώσεων. Ὅσων δὲ δὲν ἠδυνήθη νὰ νομιμοποιήσῃ τὴν ἄνομον ἀφαίρεσιν, τούτων δὲν ἐγένετο ποτὲ κύριος.

Δὲν ἠδύνατο δὲ νὰ πράξῃ ἄλλως ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς, διότι, ἐπιδιώκων φιλοδόξους σκοπούς, ἐπεριποιεῖτο τὴν Ὑψηλὴν Πύλην, πρὸς ἣν παρίστατο πάντοτε ὡς πιστὸς καὶ ὡς αὐστηρὸς ἐφαρμοστὴς τῶν νόμων καὶ τῶν διαταγῶν αὐτῆς. Ἀπέναντι τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς ἐπραττε πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο ὅπως νομιμοποιῇ καὶ αὐτὰς τὰς ἐκ βίας ἢ δόλου διαπραχθεῖσας πράξεις του. Τοῦτο ἄκων ὁμολογεῖ καὶ ὁ συγγραφεὺς τοῦ φυλλαδίου ἐν σελ. 33, λέγων, ὅτι ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς ἐφοβήθη, μήπως οἱ χωρικοὶ ἀνενεχθῶσι πρὸς τὴν Πύλην, καὶ ἐπειρᾶτο νὰ πείσῃ αὐτοὺς, ὅπως οἰκειοθελῶς συναινέσωσι ν' ἀναγνωρίσωσιν ἄνευ θορύβου τὴν πληρωμὴν τοῦ ἱμόρου.

L'Albanie, il fait très froid, et les productions territoriales sont analogues au climat, tandis que, vers les côtes du Golfe de Larta dans tout le district de cette ville, dans toutes les côtes de la Tchamourie, l'Acarmanie et l'Étolie, le climat est fort chaud, et les productions semblables à celles du royaume de la Sicile, tels que les oranges, les citronniers, les grenadiers, les figuiers, les oliviers et les mûriers; l'agriculture y est tout-à-fait différente de celle des montagnes du nord de l'Albanie, ainsi que dans celles à l'est des états d'Ali Pacha. Les cultivateurs, ainsi transportés, outre le chagrin de quitter les lieux qui les avaient vus naître, avaient encore un nouvel apprentissage d'agriculture à faire; mais à peine le tyran leur avait-il laissé le temps de se mettre au fait, pour tirer parti du nouveau sol qu'il leur avait assigné, que, par un nouveau caprice, il les faisait transporter ailleurs, avec leurs familles, et ces malheureux se trouvaient derechef déroutés dans leurs travaux agricoles.

(Ibrahim Manzour Efendi, Mémoires sur la Grèce et l'Albanie pendant le gouvernement d'Ali Pacha p. 350 et suiv.)

Ἐκτὸς τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ ἡγόρασαν μεγάλας ἰδιοκτησίας καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ ἰδίως ὁ Μουχτάρ Πασσᾶς καὶ ὁ Βελῆ Πασσᾶς, οἵτινες διώκησαν ὑπὸ τὸν πατέρα των διαφόρους ἐπαρχίας.

Ὁ ἰσχυρισμὸς δὲ τοῦ φυλλαδιογράφου (σελ. 23 καὶ 29) ὅτι τὰ χωρία τῆς περιφερείας Ἀρτης δὲν ἐγένοντο τσιφτλίκια τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, καὶ ὅτι μόνον φόρον ἐλάμβανε παρ' αὐτῶν, εἶναι φαντασιώδης καὶ ψευδής. Ἐὰν τὸ γεώμορον, ἢ ἴμορον ἦτο φόρος ἐπιβληθεὶς παρὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, οὗτος ἤθελεν ἐπιβάλει τοῦτον ἐπὶ ὅλων ἐν γένει τῶν χωρίων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ ἐκείνων μόνον, ὧν ἐγένετο κύριος. Τοιοῦτόν τι ὅμως οὐδέποτε συνέβη διότι οἱ μὲν κάτοικοι τῶν κεφαλοχωρίων, δηλ. τῶν χωρίων, ἐν οἷς ἕκαστος χωρικὸς ἦτο κύριος τῶν κτημάτων του, οὐδέποτε ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ γεωμόρου, μόνον δὲ οἱ καλλιεργηταὶ τῶν τσιφτλικίων, τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν, ἢ εἰς ἄλλους ἔδιδον τοῦτο, ὡς ἐνοίκιον πρὸς τοὺς κυρίους τῶν παρ' αὐτῶν καλλιεργουμένων γαιῶν.

Ἐκτὸς τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων καὶ τῆς μαρτυρίας ὁλοκληρου τῆς Ἡπείρου, τοῦτο μαρτυρεῖται καὶ παρὰ τῶν κυριωτέρων συγγραφέων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ὁ συνταγματάρχης Λήκ (ὁ περιηγηθεὶς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τοῦ 1804 μέχρι τοῦ 1810), εἰς οὗ τὰς πληροφορίας ἀποδίδεται ἡ πρώτη αὐθεντία παρὰ πάντων, καὶ ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐνταῦθα, καὶ ὁ Πουκεβίλ, οὗ τὴν μαρτυρίαν ἐπικαλεῖται πολλάκις καὶ ὁ συντάκτης τοῦ φυλλαδίου τοῦ κ. Παχύ, βεβαιοῦσιν ὅπως τὸ ἐναντίον τῶν ἰσχυρισμῶν τοῦ συντάκτου τούτου.

Ὁ Λήκ (W. M. Leake, *Travels in Northern Greece* t. IV σ. 230) λέγει:

«Ἡ πεδιάς τῆς Ἀρτης, ὡς καὶ ἡ περιφέρεια τῆς Λάμαρης, » ἐξαιρέσει δύο μόνον Τουρκικῶν τσιφτλικίων, ἀνήκουσι καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὸν Βεζύρην, ἢ εἰς τοὺς υἱοὺς του. Τὰ ἐτήσια » δὲ εἰσοδήματα τῶν γαιῶν καὶ τῶν βοσκῶν αὐτῶν, ὑπολογίζον-

»ται περίπου εἰς 1400 πουγγία κατ' ἔτος. Παρὰ τῶν ἐνοικιαστῶν λαμβάνει οὗτος τὰ $\frac{4}{10}$ τῶν προϊόντων εἰς εἶδη.
 »Ἐντὸς δ' αὐτῶν περιλαμβάνεται ὡσαύτως καὶ τὸ $\frac{1}{8}$ ἐπὶ τοῦ
 »σίτου, βρώμης καὶ κριθῆς καὶ τὸ $\frac{1}{10}$ ἐπὶ τοῦ ἀραβοσίτου τὸ
 »ὅποτον ὀφείλεται εἰς αὐτὸν ἐν τῇ ιδιότητι του ὡς βοϊδόδα
 »(διοικητοῦ).»

«The plain of Arta and the sub-district of Lamari belong entirely, with the exception of two Turkish *tjiftliks*, to the Vezir and his sons; and it is computed that the yearly revenue of their lands and flocks amounts on an average to 1400 purses. From the farmers he receives four-tenths of the crop in kind, which includes one-eighth in wheat, barley and oats and one-tenth in *rokka*, due to him as *Võivoda*.»

Ὑπολογίζων δὲ ὁ Λήκ, ἐν τῇ αὐτῇ καὶ τῇ ἐπομένῃ σελίδι, τὰς ἐκ τῆς Ἀρτης διαφόρους προσόδους τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, διακρίνει καθαρῶς τὰς ἐκ τῶν ιδιοκτησιῶν του προερχομένας ἐκεῖνων, ἅς ἐλάμβανεν ἐκ τῶν διαφόρων φόρων.

«Ἐκ τῆς δεκάτης, λέγει, τῶν γαιῶν τῶν μὴ παρ' αὐτοῦ ἀγορασθεισῶν, ἐλάμβανε κατ' ἔτος 290 πουγγία.»

«For the tithe of the lands not owned by him he receives annually 290 purses.»

Καὶ «τὸ σύνολον τῶν προσόδων του, τῶν προερχομένων ἐκ τῶν ὠφελειῶν, ἅς ἐπροσπορίζετο ἐκ τῶν φόρων, τῶν κατ' ἀποκοπὴν παρ' αὐτοῦ πληρονομένων (*Mukatà*), προστιθέμενον εἰς τὸ εἰσόδημα τῶν ἀκινήτων ιδιοκτησιῶν αὐτοῦ τε καὶ τῶν υἱῶν του, ἀνέρχεται περίπου εἰς 2000 πουγγία ἤτοι 60,000 λίρας στερλίνας, ἐκ μόνης τῆς ἐπαρχίας Ἀρτης.»

«So that the amount of his revenue from his gain upon the *mukatà* added to the produce of his landed property, including that of his sons, is near 2000 purses, or 60,000 l. sterling, from the *kazà* of Arta alone.»

Καὶ εἰδικώτερον δ' ἀναφέρων διάφορα ἐκ τῶν εἰς ἐμὲ ἀνηκόντων κτημάτων ἐν Ἄρτῃ, ὁ Λήκ ῥητῶς χαρακτηρίζει ταῦτα ὡς ἰδιοκτησίαν τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ.

Καὶ περὶ μὲν τῶν χωρίων Πέτα καὶ Κομποτίου (ἐν τ. IV σελ. 235) λέγει τὰ ἑξῆς:

« Τὸ Πέτα, ὅπερ τελευταῖον ἐγένετο τζιφτλίκιον τοῦ Μουχτάρ » Πασσᾶ, ἔχει ὀλίγας γαίας, ἐν αἷς παράγονται καλλίστης ποιότητος ἔλαιον, σῖτος καὶ ἀραβόσιτος. »

« Peta, which has lately become a tñiftlik of Mukhtar » Pacha has a small territory producing oil, corn, and ka- » lambokki, all which are of excellent quality. »

« Τὸ Κομπότι ἦτο ἄλλοτε ἐν μεγάλῳ ἐλευθεροχωρί, ἐγένετο » ὅμως καὶ τοῦτο τζιφτλίκιον τοῦ Μουχτάρ Πασσᾶ, καὶ σήμε- » ρον εὐρίσκεται εἰς παρακμὴν. »

« Komboti was once a large eleftherokkori, but having » become a tñiftlik of Mukhtar Pacha is now in a de- » clining state. »

Ἴδου δὲ τί ἀναφέρει περὶ τοῦ ἰδίου χωρίου καὶ ὁ Pouqueville (Voyage dans la Grèce T. III p. 482).

« Κομπότι, τσιφτλίκιον τοῦ Μουχτάρ Πασσᾶ, κατοικεῖται ὑπὸ » διακοσίων καὶ ἐπέκεινα Ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν. »

» Comboti tchiftlik de Mouktar Pacha est habité par » plus de deux cents familles Grecques. » *

* Περὶ πολλῶν ἄλλων ἐκ τῶν ἐν τῇ πεδιάδι καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἄρτης χωρίων μου ἴδε Leake τόμ. I, σελ. 202 καὶ τόμ. IV, σελ. 229. Pouqueville τόμ. I, σελ. 423 καὶ τόμ. II, σελ. 283. Αἱ μαρτυρίαι τῶν συγγραφέων τούτων ἐνισχύονται καὶ ἐξ ὧν διηγεῖται περὶ τσιφτλικίων ὁ Ἰβραήμ Μανσοῦρ Ἐφένδης, εἰς τὰς πληροφορίες τοῦ ὁποίου καὶ ὁ φυλλαδιογράφος, ἔχων, φαίνεται, ἰδιαιτέραν ἐμπιστοσύνην, κατέφυγε πολλάκις, χωρὶς ὅμως νὰ μεταδώσῃ ταύτας πλήρεις.

Ἴδου δὲ τί λέγει οὗτος (Ibrahim Manzour Efendi, Mémoires sur la Grèce et l'Albanie pendant le gouvernement d'Ali Pacha σελ. 347-349).

Παρά τίνων δὲ ἡγόραζον τὰ κτήματα ταῦτα ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς καὶ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του; Παρά τῶν μπέηδων, παρά τῶν καπεταναίων καὶ παρά τῶν κοτσαμπάσιδων· ὀλίγιστα δὲ παρά τῶν χωρικῶν, διότι ὀλίγιστοι ἐξ αὐτῶν ἦσαν ἰδιοκτητῆται, τῶν πλείστων ὄντων κολλίγων τῶν μπέηδων, τῶν καπεταναίων καὶ τῶν κοτσαμπάσιδων. Ἄν ἀμφιδόλη περὶ τούτου ὁ συντάκτης τοῦ φυλλαδίου τοῦ κ. Παχύ, ὅς ἐρωτήσῃ τὸν κ. Μόστραν καὶ θέλει μάθει παρ' αὐτοῦ, ὅτι ἡ οἰκογένειά του, οὕσα κοτσαμπασική οἰκογένεια, εἶχε πρὸ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ ἰδιοκτησίαν τῆς τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ χωρίου Πέτα. Ἄν

« Ἐκαστον τσιφτλίκιον διευθύνετο ὡς ἐξῆς: Ὁ τύραννος, εἰσέπραττε πρῶτον τὸ δέκατον τῶν προϊόντων διὰ τὸ μι ρί ¹, δηλ. διὰ τὸ εἰς τὸν Σουλτάνον πληρονόμενον καθ' ἣν ἐποχὴν τὸ χωρίον ἦτο ἐλεύθερον. Ἀκολουθῶς δὲ ἐλάμβανε τὰ $\frac{2}{3}$ ἀφίνων τὸ $\frac{1}{3}$ εἰς τοὺς δυστυχεῖς καλλιεργητάς ². ἄλλ' ἂν οἱ καλλιεργηταί, πτωχοὶ ὄντες, δὲν εἶχον τ' ἀναγκαῖα ὄργανα τῆς καλλιεργείας καὶ τοὺς σπόρους, καὶ συνεισέφερε ταῦτα ὁ βεζύρης, οὗτος ἐλάμβανε καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ εἰς αὐτοὺς ἀνήκοντος τρίτου· ἐν τῇ περιπτώσει δὲ ταύτῃ δὲν ἔμενεν εἰς τοὺς δυστυχεῖς χωρικοὺς, εἰμὴ τὸ ἔκτον τῶν προϊόντων, καὶ τοῦτο μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς εἰς τὸ μι ρί ἀνηκούσης δεκάτης· καὶ ἐκ τῆς εὐτελοῦς δὲ ταύτης μερίδος τῶν, οὗτοι ἦσαν ὑπόχρεοι ν' ἀφαιρέσωσι τὸ ἥμισυ, πρὸς πληρωμὴν τῶν τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων φόρων, τῶν προστίμων, τῶν ἀγγαριῶν κτλ. κτλ. Οἱ χριστιανοὶ δὲ καλλιεργηταί ὑπέκειντο προσέτι καὶ εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ κεφαλικοῦ φόρου, τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα χ α ρ ᾶ τ σ ι.

Ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς ἐνοικίαζε κατ' ἔτος μέγα μέρος τῶν τσιφτλικίων του διὰ πλειστηριασμῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἐλάμβανον μέρος ἄνευ διακρίσεως, Τούρκοι, Ἀλβανοί, Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες. Ὁ ἐνοικιαστὴς τσιφτλικίου τινὸς ὠνομάζετο ἰλτιζαμτζής, τὸ δὲ ἐνοίκιον Ἰλτιζάμ. Ἐν ἰδιαιτέρῳ δὲ βιβλίῳ, Ἑλληνιστὶ συντεταγμένῳ, ἐνεγράφοντο τὰ ὀνόματα τῶν ἐνοικιαστῶν καὶ τὰ εἰς χρέος αὐτῶν ποσά. Ἐὰν ὁ ἐνοικιαστὴς τσιφτλικίου τινὸς

1 Τὸ μι ρί τοῦτο συγγεί· ὁ φυλλαδιογράφος μετὰ τοῦ (μέρου (γεωμέρου) ὅπως πλάσῃ τὴν περὶ φόρου θεωρίαν του, περὶ ἧς ὠμιλήσαμεν ἥδη.

2 Ἐνταῦθα ἡ ἀπατάται· ὁ συγγραφεὺς, ἡ σφάλει ὁ ἐκδότης αὐτοῦ, διότι ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς ἐλάμβανεν ὡς γινώσκον τὸ $\frac{1}{3}$ τῶν προϊόντων, τὰ δὲ $\frac{2}{3}$ ἐλάμβανεν ὁ καλλιεργητής.

ἔζη ὁ μακαρίτης Γεροστάθης, ἠθέλαμεν παραπέμψει τὸν φυλάδιογράφον καὶ εἰς αὐτόν, ὅπως πληροφορηθῇ ὅτι ἡ οἰκογένειά του εἶχεν ἰδιοκτησίαν της, πρὸ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ Κομποτίου. Πῶς δὲ ἐκαλλιέργουν τότε τὰς γαίας των, οἱ Γεροστάθης, οἱ Μόστρα καὶ οἱ ἄλλοι κοτσαμπάσιδες καπεταναῖοι καὶ μπέηδες; Διὰ καλλιεργητῶν, οἵτινες ἐξηκολούθησαν καλλιεργοῦντες αὐτάς, καὶ μετὰ τὴν ἀγορὰν αὐτῶν παρὰ τοῦ Μουχτάρ Πασσᾶ.

Ἐκ τῶν ἐν Ἀρτῇ κτημάτων μου τὰ πλεῖστα ἀνῆκον εἰς τὸν Μουχτάρ Πασσᾶν, καὶ ὀλίγα εἰς τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν. Ὅπως

κατ'ὥκει ἐν τῷ χωρίῳ, ὅπως συνέβαινε συνήθως, ἐλάμβανε τὸν τίτλον σουῦ-μπασῆ, δηλ. διαχειριστοῦ τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ ἀντεπροσώπευε τὸν βεζίρη. Ὅτε δὲ ὁ σου-μπασῆς ἦτο Ἀλβανὸς (καὶ τοῦτο ἦτο τὸ συνηθέστερον), κύριος οἶδε πῶς διῆγεν οὗτος ἐν τῷ χωρίῳ. Ὅσάκις τις ἐνοικίαζε »πλειότερα τσιφτλίκια, ἢ ὅσάκις ὁ ἐνοικιαστὴς ἐνεκεν ὑπηρεσίας, ἢ ἀξιώματος τινος, διέμενεν ἐν τῇ αὐλῇ ἢ ἀλλαγοῦ, (διότι ὅλοι οἱ μεγιστάνες καὶ πολλοὶ στρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ὑπάλληλοι ἐνοικίαζον χωρία), ἔπεμπεν οὗτος εἰς ἕκαστον χωρίον ἓνα τῶν ὑπηρετῶν του, ἀλβανὸν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὅστις εἶχε τὸν τίτλον, τὸν βαθμὸν καὶ τὰς προνομίας τοῦ σου-μπασῆ.

»Εἰς τὰ Τσιφτλίκια, τὰ ὅποια δὲν ἐνοικιάζοντο, ὁ τύραννος εἶχεν ἀποθήκας, ἐν αἷς ἐφυλάττοντο τὰ προϊόντα ὑπ' εὐθύνην τοῦ Κοτζάμπασῆ (δηλ. μάρχου τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος).»

«L'administration d'un tchiftlick était ainsi que je vais la présenter ici. Le tyran percevait préalablement le dixième du produit total pour le miri, c'est-à-dire, pour ce qui était dû au Sultan, comme à l'époque ou le village était libre. Ensuite il prenait les deux tiers du reste, et un tiers restait aux infortunés cultivateurs; mais si le Visir, à défaut de moyens pécuniaires des habitants, avait été obligé de fournir les instruments aratoires et les semences, il prenait encore la moitié du tiers qui était destiné aux agriculteurs, de sorte qu'il ne restait à ces malheureux que le sixième du produit, après toutefois qu'on avait prélevé le dixième du miri; et sur cette modique portion ils étaient obligés d'en déduire au moins la moitié, pour subvenir aux

δὲ δώσω καὶ ἕτερα παραδείγματα τῶν τότε ἰδιοκτητῶν, ἀναδημοσιεύω διαταγὴν τοῦ Μουχτάρ Πασσᾶ πρὸς τὸν ἐνοικιαστήν τῶν κτημάτων του, ἵνα πληρώσῃ εἰς διαφόρους τὴν ἀξίαν ἀγορασθεισῶν παρ' αὐτοῦ γαιῶν. Ἡ διαταγὴ αὕτη ἐδημοσιεύθη πρὸ πολλοῦ διὰ τῶν ἐφημερίδων, καίτοι δὲ ἀπαρέσκουσα εἰς τὸν συντάκτην τοῦ φυλλαδίου, εἶναι ἔγγραφον ἐπίσημον καὶ πολλῶ ἀξιοπιστότερον τῶν εἰκασιῶν καὶ σοφισμάτων αὐτοῦ.

» 1815 Δεβρίου 13. Τὰ κάτωθεν χωράφια Ἀρτινῶν, ὅπου ἔμετρήθησαν εἰς τὸ Κομπότι καὶ Πέτα.

»contributions ordinaires et extraordinaires, amendes, avances etc., etc., etc. Les cultivateurs chrétiens étaient par dessus tout cela, obligés de payer la capitation annuelle, connue sous le titre de haradge.

»Ali-Pacha affermait chaque année une grande partie de ses tchiftlicks à celui, qui lui en donnait le plus haut prix; c'était un encan public, ou pouvaient intervenir indifféremment des Turcs, des Albanais, des Juifs et des Grecs. Le fermier d'un tchiftlick s'appelle Iltisamdgi, et le fermage Iltisam. Il y avait un registre particulier, tenu en grec, sur lequel étaient inscrits les noms des fermiers et la somme qu'ils étaient obligés de payer. Lorsque le fermier d'un tchiftlick allait résider dans le village, ce qui arrivait fort souvent, il obtenait le titre de Sou-bachi, c'est-à-dire, commandant du village, où il représentait, le Visir; et lorsque le Sou-bachi était un Albanais (ce qui était le plus fréquent), Dieu sait comme il agissait! Lorsqu'un homme avait affermé plusieurs tchiftlicks, ou bien qu'il était retenu par sa charge ou par son rang à la cour, ou ailleurs (car tous les grands seigneurs et quantité de personnes occupant des emplois civils ou militaires prenaient des villages à ferme), il envoyait un de ses domestiques dans chaque village, et ce domestique, ordinairement albanais, avait alors le rang, le titre et les prérogatives de Sou-bachi.

»Dans les tchiftlicks qui n'étaient point affermés, le tyran avait fait construire des magasins, dans lesquels ses récoltes étaient conservées sous la responsabilité du khodgia-bachi (maire de la communauté Grecque).»

“Όσα είναι τοῦ Μουχαμέτκου καὶ Χασᾶν Ἀγᾶ

28	στρέμ. εἰς τὸ Κομπότι πρὸς γρ. 25	τὸ στρέμ. γρ.	700
63	» τῶν ἰδίων μὲ 15 ῥίζας ἑληαῖς καὶ γούρ- τια πρὸς 15 γρ.	γρ.	945
2	» καὶ Καλέμια 6 1/2 ἐλαιοτόπι μὲ 66 ἑληαῖς »		200
2	ὅμοια μὲ 27 ῥίζας ἑληαῖς.	»	100
95	στρέμ. καὶ 6 1/2 καλ.	γρ.	1,945

“Όσα τοῦ Μουχαμέτκου μόνον

280	{ 42 στρέμ. πρὸς γρὸς. 25 γρ. 1050 118 » » 15 » 1770 120 » » 11 » 1320 }	γρ.	4,140
-----	--	-----	-------

“Όσα τοῦ Πλάτων

61	{ 35 στρέμ. πρὸς γρὸς. 25 γρ. 875 26 » » 15 » 390 }	γρ.	1,265
----	--	-----	-------

“Όσα τοῦ Σαρὶ Ἐφένδη

69	{ 14 στρέμ. πρὸς γρὸς. 25 γρ. 350 55 » » 15 » 825 }	γρ.	1,175
----	--	-----	-------

“Όσα τοῦ Βαφιᾶ

15	{ 7 στρέμ. πρὸς γρὸς. 25 γρ. 175 8 » » 15 » 120 }	γρ.	295
----	--	-----	-----

“Όσα τοῦ Μεχμέτ Μπάλου

77	{ 45 1/2 στρέμ. πρὸς γρ. 25 γρ. 1137 31 1/2 ὅμ. » 15 » 465 }	γρ.	1,602
----	---	-----	-------

“Όσα τοῦ Κόνιαρη

28	{ 17 1/2 στρέμ. πρὸς γρ. 25 γρ. 437 10 1/2 ὅμ. » 15 » 157 }	γρ.	594
625		γρ.	11,016

625

γρ. 11,016

Ὅσα τοῦ Χασὰν Φουρντάλα

80	{	30 στρέμ. πρὸς γρόσ. 25	γρ. 750	}	γρ. 1,500
		50 ὄμ. » 15	» 750		

Ὅσα τοῦ ἡγουμένου Φανερωμένης

64	{	30 στρέμ. πρὸς γρόσ. 25	γρ. 750	}	γρ. 1,260
		34 ὄμ. » 15	» 510		

Ὅσα τοῦ Καλαμάρα

40	{	10 στρέμ. πρὸς γρόσ. 25	γρ. 250	}	γρ. 700
		30 ὄμ. » 15	» 450		

Ὅσα τοῦ Κώστα Κατσόγιαννου

21	{	12 στρέμ. πρὸς γρόσ. 25	γρ. 300	}	γρ. 435
		9 ὄμ. » 15	» 135		

Ὅσα τοῦ μοναστηρίου Σελάδες

100	{	21 στρέμ. πρὸς γρόσ. 26	γρ. 525	}	γρ. 1,470
		19 ὄμ. » 15	» 285		
		60 ὄμ. σταῖς ἐλάδες 11	» 660		
930 στρέμ. καὶ 2 1/2 καλέμια					γρ. 16,381

Ὅσα εἰς Πέτα

15	στρέμ. τοῦ Γιαννάκη Ῥίζου προικιὸ πρὸς γρ. 15	— 225		
50	{	25 στρέμ. τοῦ Βλαχούτζη	}	γρ. 1,000
		πρὸς γρόσια 25 γρ. 625		
	25 ὄμ. » 15	» 375		
20	στρέμ. τοῦ Κολιοῦ Κουτσούμπα πρὸς γρ. 12	γρ. 240		
1015	στρέμ. καὶ 2 1/2 καλέμια . . . γρόσ. *	17,846		

* Σημειωτέον ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀγορᾶς ταύτης τὸ τουρκικὸν γρόσιον ἀντιστοιχεῖ περίπου πρὸς ἓν τέτληρον δηλ. πρὸς 5 δραχμάς.

»Τὸ ὅλον στρέμματα χίλια δεκαπέντε καὶ δύο-μισοῦ, κατὰ τὸ
 »ἄνωθεν παζάρι κάνουν γρόσια δέκα ἐπτὰ χιλιάδες ὀκτακόσια
 »σαράντα ἕξη, τὰ ὅποια ἔγειναν χαβαλές εἰς τὸν Θεοχαράκη
 »καὶ Σπύρο Πλέσιου, νὰ πληρωθοῦν τὸν Ἰούλιον ἀπὸ τὸ πρῶ-
 »τον κίσι τοῦ ἐλτιζαμιοῦ των.

»Ἀγαπητέ μοι Σπύρο Πλέσιο καὶ Θεοχάρη Νικολάου, τὰ
 »ἄνωθεν χωράφια, ὅπου ἀγόρασα ἀπὸ τὸ ἀ' κίσι ἀπὸ τὰ ὅσα
 »μοῦ χρεωστᾶτε νὰ πληρώσετε εἰς καθ' ἓνα ὡς ἄνωθεν, καὶ νὰ
 »πάρετε τὸ χοτζέτι καθ' ἑνὸς γράφοντας εἰς τὸ Χοτζέτι τὸ
 »χωράφι, τὰ στρέμματα καὶ τὰ ἄσπρα, εἰς τὴν 1 Ἰουλίου νὰ
 »τὰ δώσετε χωρὶς ἄλλο, καὶ νὰ μοῦ φέρετε τὰ Χοτζέτια διὰ
 »λογαριασμόν μας.

»1816 Μαΐου 3ο (σφραγὶς Μουχτάρ Πασσᾶ)»

Ἡ τουρκικὴ Κυβέρνησις κατὰ τὸ 1821, κηρύξασα τὸν Ἀλῆ
 Πασσᾶν ἀντάρτην, κατέστρεψεν αὐτὸν καὶ ἐδήμευσε, κατὰ τὸ ἐν
 Τουρκίᾳ ἰσχύον δίκαιον, τὴν περιουσίαν αὐτοῦ τε καὶ τῆς οἰκογε-
 νείας αὐτοῦ, οὐδὲν δὲ ἐκ τῶν δικαιωμάτων τῶν κεφαλοχωρίων,
 ἅτινα ἦσαν ἰδιοκτησία τῶν κατοίκων αὐτῶν, ἔθιξε. Ταῦτα ἔμει-
 ναν κεφαλοχώρια, ὅπως ἦσαν καὶ πρότερον, καὶ ὅπως εἰσὶ καὶ
 σήμερον.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, διάφοροι ἰδιοκτῆται παρουσιάσθησαν ἐνώ-
 πιον τοῦ Τούρκου πολιτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ ἀρχηγοῦ, καὶ
 ἐζήτησαν νὰ ἀνακτήσωσι τὰς ἰδιοκτησίας των, ὅσας ὁ Ἀλῆ
 Πασσᾶς εἶχε καταλάβει παρὰ τὸν Νόμον.

Ἐπὶ ταῖς αἰτήσεις αὐτῶν ἡ Κυβέρνησις ἐξήτασε τοὺς τί-
 τλους τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, καὶ τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγγραφὰς
 αὐτῶν, καὶ ἐπέστρεψε τὰ μὴ ἀγορασθέντα κατὰ τοὺς νομίμους
 τύπους κτήματα, εἰς τοὺς ἀποδείξαντας τὴν ἰδίαν κυριότητα,
 ἐκήρυξε δὲ ὀριστικῶς κτήματα τοῦ στέμματος, τὰς λοιπὰς ἰδιο-
 κτησίας τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας του, καὶ
 κατέγραψεν αὐτάς, ὡς τοιαῦτα, ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Οἰκονομι-

κῶν καὶ ἐν τῷ γενικῷ κτηματολογίῳ. Ὁ φυλλαδιογράφος ζητεῖ ἀποδείξεις καὶ παραδείγματα, ὅπως πεισθῇ περὶ τούτων. Καὶ περὶ μὲν τῶν κτημάτων, ἅτινα ἐκήρυξεν ὀριστικῶς κτήματα τοῦ στέμματος ἢ Ὀθωμανικῇ Κυβέρνησις, παραπέμπομεν αὐτὸν εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν, καὶ εἰς τὴν ἐκεῖ διεύθυνσιν τοῦ Γεν. κτηματολογίου, ὅπως ἴδῃ τὰς ἐγγραφὰς αὐτῶν. Περὶ δὲ τῶν παρὰ τῆς Ὑψ. Πύλης ἐπιστροφέντων εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας αὐτῶν κτημάτων, ἀναφέρομεν ἐκ τοῦ προχείρου τινά, πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς περιεργείας τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν.

α') Τὸ παρὰ τὸ Πέτα κείμενον κτῆμα Καραμουῦτσον, ὅπερ ὁ φυλλαδιογράφος νομίζει, ὅτι συμπεριλαμβάνεται εἰς τὰ κτήματα τῶν κληρονόμων τοῦ Μουσταφᾶ Πασσᾶ, ἃ ἡγόρασα παρ' αὐτῶν, δὲν ὑπάρχει μεταξὺ τούτων, διότι ἐπεστράφη ὑπὸ τῆς Ὑψ. Πύλης εἰς τοὺς πρώην ἰδιοκτῆτας αὐτοῦ, μικρὸν μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, μὴ ἐκπληρώσαντος τὰς ὑπὸ τοῦ Ὀθωμ. νόμου ἀπαιτουμένας διατυπώσεις πρὸς ἀγορὰν αὐτοῦ. Τὸ κτῆμα τοῦτο ἡγόρασα, πρὸ ὀκτῶ ἐτῶν, παρὰ τῶν ἰδιοκτητῶν αὐτοῦ, τῶν ἐν Ἰωαννίνοις ἀδελφῶν Μεχμέτ Ἐμὴν ἐφένδῃ καὶ Μαχμούτ ἐφένδῃ.

β') Τὸ παρὰ τὸ ἐπάνω Πέτα κείμενον κτῆμα Σέλινον, ὅπερ ἐπεστράφη ὡσαύτως παρὰ τῆς Πύλης εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας αὐτοῦ, καὶ τὸ ὁποῖον ἡγόρασα, ἐπίσης πρὸ ὀκτῶ ἐτῶν, παρὰ τῆς Θεοδώρας Νάνῃ, συζύγου τοῦ Γ. Πουρνάρη.

γ') Πολλὰ χωράφια, κείμενα μεταξὺ τῶν γαιῶν Κομποτίου, ἅτινα ἡγόρασα παρὰ τῶν ἐν Ἀρτῇ κληρονόμων τοῦ Χασανᾶκη, καὶ παρ' ἄλλων, κατὰ διαφόρους ἐποχάς.

δ') Τὰ χωράφια τὰ κείμενα ἐν Κομποτίῳ, καὶ τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸν σήμερον διοικητὴν Φιλιππιάδος Φεημὴ ἐφένδῃ καὶ εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἀποθανόντος Ἰβραήμ ἐφένδῃ, καὶ ὅπερ καλλιεργεῖ ὁ φίλος καὶ συνεταῖρος τοῦ κ. Παχύ, Στράτος Παπαρίζος, δίδων τακτικῶς τὸ γεώμορον εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας αὐτῶν.

Ἡδυνάμην ν' ἀναφέρω πλεῖστα ἄλλα παραδείγματα τοιούτων κτημάτων, κειμένων μεταξύ τῶν ἰδιοκτησιῶν μου, καὶ ἀγορασθέντων ἢ μὴ παρ' ἐμοῦ· ἔτι δὲ πλείοτερα κτημάτων κειμένων ἐκτὸς τῶν ἰδιοκτησιῶν μου. Ἀλλὰ τὰ ἄνω μνημονευόμενα νομίζω ἀρκοῦντα, ὅπως πείσωσι πάντα καλῆς πίστεως ἀναγνώστην, μέχρι τίνος ὑπάρχει αὕτη παρὰ τῶ ὑποβολεῖ τοῦ φυλλαδιογράφου.

Ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν δήμευσιν τῶν κτημάτων τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἤρχισε νὰ πωλῇ ἐξ αὐτῶν. Ὅπως δὲ εὐκολύνῃ τὴν ἐκποίησιν, παρεδέχθη τὴν πώλησιν, εἴτε εἰς πλήρη ἰδιοκτησίαν, ὅτε ὁ ἀγοραστής, πληρώνων τὴν συμφωνουμένην ἀξίαν τοῦ κτήματος, ἐγένετο ἰδιοκτήτης αὐτοῦ καὶ ἐλάμβανε τακτικὰ ταπία, εἴτε εἰς ἀπλὴν ἐμφύτευσιν, ἐπὶ πληρωμῇ τοῦ ἐμφυτευτικοῦ κανόνος (μουατζελέ), ὅτε ὁ ἀγοραστής ἐπλήρωνε μικρότερον ποσὸν διὰ τὴν ἀγοράν τοῦ δικαιώματος τῆς ἐμφυτεύσεως, ἐλάμβανε δὲ, οὐχὶ ταπία, ἀλλὰ φερμάνιον ὀνομαζόμενον Μουλκίναμέ. Ἐδωκε δὲ συνάμα ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις τὸ δικαίωμα τῆς ἐπιλογῆς εἰς τοὺς ἀγοραστάς, ὅπως μεταβάλωσιν ὅσας θέλωσιν, τὴν ἐμφύτευσιν εἰς πλήρη ἰδιοκτησίαν, πληρόνοντες τὸ δωδεκαπλάσιον τοῦ ἐμφυτευτικοῦ κανόνος. Τοιοῦτοτρόπως δ' ἐπωλήθησαν, ἐν τε Ἡπείρῳ καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ, τὰ πλεῖστα τῶν τοιφλικίων τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ. Ἐκ τῶν πωληθέντων δ' ὡσαύτως, τὰ πλεῖστα ἐγένοντο πλήρης ἰδιοκτησία τῶν ἀγοραστῶν, διὰ τῆς ἀγορᾶς, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Κράτους δωρήσεως τοῦ ἐμφυτευτικοῦ κανόνος.

Ἄλλ' ἵνα πείσωμεν καὶ αὐτὸν τὸν φυλλαδιογράφον, ὅστις δύσκολον εἶναι νὰ τυφλώτῃ πρὸς τὴν πασιφανῆ ἀλήθειαν, δυνάμει τίνος διατάξεως καὶ μετὰ τίνος ἀποτελέσματος ἐγένοντο αἱ ἐκποιήσεις αὗται, παραθέτομεν ἐνταῦθα τὴν ἐξῆς περικοπὴν τοῦ Μακριζί.

(Khitas τόμ. 2. σελ. 492 ἔκδ. τοῦ Boulay, Journal asiatique 1861 τόμ. 2 σελ. 429 καὶ ἐπ.)

«Ἡ περιουσία τοῦ Κράτους σύγκειται ἐκ τῶν γαιῶν, men-
»roufé ἤτοι τῶν ἐθνικῶν vacouf, ἐπηυξημένων διὰ τῶν κτη-
»μάτων mulk, ἅπερ ἔνεκα ἀκληρίας, ὠρισμένης ἐκ τοῦ νόμου,
»ἐπανάχθησαν εἰς τὸ κράτος. Αἱ γαῖαι αὗται ἀποτελοῦσιν ὑπὸ
»τὴν γενικὴν ὀνομασίαν miriîé, τὴν περιουσίαν τοῦ Κράτους,
»διοικούμεναι καὶ διαχειριζόμεναι διὰ λογαριασμὸν τῆς μου-
»σουλμανικῆς κοινότητος, ὑπὸ τοῦ Ἰμάμη δηλ. τοῦ Κυριάρχου.
»Ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ εἴθισται νὰ ἐκποιῇται διὰ
»πλειστηριασμοῦ εἰς ὠρισμένας ἐποχὰς μέρος τῶν ἀκινήτων
»miriîé. Τὸ προῖόν τῶν τοιούτων πωλήσεων ἦν, διὰ τὴν
»χρῆσιν 1860, 505,000 γροσίων.

«Ἡ κατακύρωσις ὠρισμένου ἀριθμοῦ ἀκινήτων τῆς προκει-
»μένης κατηγορίας, κειμένων ἔν τε τῇ Ῥουμηλίᾳ καὶ ἐν τῇ
»Ἀνατολῇ, ἐγένετο τελευταῖον ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Οἰκονο-
»μικῶν, ἀλλ' ὁ Σουλτάνος, ὡς διαχειριστὴς τῆς τοῦ Δημοσίου
»περιουσίας, δύναται, καὶ ἂν ὁ δημόσιος θησαυρὸς δὲν ἔχει
»ἀνάγκην, νὰ πωλήσῃ, ἢ καὶ νὰ δωρήσῃ ὡς μουλκ οἶρονδῆ-
»ποτε μέρος τῶν ἀκινήτων τοῦ μιρί, ἐφ' οὗ οὐδεὶς ἔχει
»ἐννομον δικαίωμα. (Πρὸς. Djéridéi-havadis φύλ. τῆς 30
»Ἀπριλίου 1860).—Τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου ἐκποιηθέντα ἀκί-
»νητα σύγκεινται ἐκ ξενοδοχείων, ἐργαστηρίων, μεταξοκλω-
»στειῶν, λουτρῶν, κτηνοστασίων, λειβαδίων, ἀμπελώνων κλπ.»

Τὰ εἰς ἐμὲ ἀνήκοντα κτήματα ἐν Ἄρτῃ, (ἐκτὸς ἐκείνων,
ἅτινα ἡγόρασα ἐκ διαλειμμάτων παρὰ διαφόρων ἄλλων ἰδιοκτη-
τῶν), ἐπωλήθησαν πρὸ 40 ἐτῶν παρὰ τῆς Τουρκικῆς Κυβερ-
νήσεως, ἐπὶ πληρωμῇ ἐμφυτευτικοῦ κανόνος, εἰς τὸν τότε Μέγαν
Βεζύρην Ῥεσῆτ Πασσᾶν, εἰς τὸν Ῥεφᾶτ Πασσᾶν, καὶ εἰς τὸν
Μέγαν Λογοθέτην Νικόλ. Ἀριστάρχην. Παρ' αὐτῶν τὰ ἡγό-
ρασεν ὁ Ἀντιβασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, καὶ παρὰ τούτου τὰ
ἡγόρασεν ὁ Μουσταφᾶ Πασσᾶς τὸ 1859, ἐκτὸς τοῦ Κομπο-
τίου, ὅπερ ἡγόρασε τῷ 1864, παρὰ τῶν κληρονόμων τοῦ
Ῥεφᾶτ Πασσᾶ. Τὸ 1868 ὁ Σουλτάνος ἐδῶρῃσεν εἰς τὸν

Μουσταφᾶ Πασσᾶν τὸν ἐμφυτευτικὸν κανόνα, ὅστις ἀνήρχετο εἰς γρόσια 216,500 κατ' ἔτος, ὁ δὲ Μουσταφᾶ Πασσᾶς, γενόμενος οὕτω πλήρης ιδιοκτήτης, ἀντὴλλαξε τὸν Μουλκιναμέ, ὃν εἶχεν ὡς ἐμφυτευτῆς, διὰ χοτζετίων καὶ ταπίων, ἅτινα, ὡς εἴπομεν ἤδη, ἐγένοντο συμφώνως με τοὺς ἐπικρατοῦντας νόμους, τὰ μὲν κατὰ τὸ Σερῆ παρὰ τοῦ ἱεροδικαστηρίου, τὰ δὲ κατὰ τὸν περὶ Ταπίων νόμον παρὰ τοῦ Δεφτερχανέ (Législation Ottomane Τόμ. Α' σελ. 188 καὶ ἐπ. Νόμος τῆς 7 Σιαβάν 1276 *). Ταῦτα δ' ἐγένοντο τῇ συμπράξει τῆς Ἐπιτροπῆς, ἣν ἀνεφέραμεν ἐν σελίδι 12 καὶ ἣτις ὥρισε τὰ ὅρια ἐκάστου τμήματος γαιῶν, περὶ οὗ ἀπηρτεῖτο ἰδιαίτερον ταπίον, μετὰ ἐπιτόπιον ἔρευναν, καὶ μετὰ ἔνορκον κατάθεσιν τῶν τε καλλιεργητῶν τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ ἔκειντο αἱ γαῖαι, καὶ τῶν κατοίκων τῶν πλησιοχώρων αὐτῷ χωρίων. Αἱ καταθέσεις καὶ αἱ ἔρευναι τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης κατεγράφησαν ἐν πρωτοκόλλοις, ἅτινα ἐστάλησαν εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Γεν. κτηματολογίου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῶν ἀντίγραφα ἔχω εἰς χεῖράς μου. Ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῶν πρωτοκόλλων τούτων, καὶ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἄλλων, παρὰ τοῦ νόμου ἀπαιτουμένων τύπων, ἔλαβεν ὁ Μουσταφᾶ Πασσᾶς τὰ ταπία τῶν ἐν Ἄρτῃ ιδιοκτησιῶν του.

Κακῶς ἐπληροφόρησαν τὸν συντάκτην τοῦ φυλλαδίου, ὅτι ὁ Μουσταφᾶ Πασσᾶς καὶ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ δὲν ἐλάμβανον κανὲν εἰσόδημα ἐκ τῶν κτημάτων των τούτων. Οὗτοι ἐλάμβανον τακτικῶς 5—6,000 λίρας ὀθωμανικᾶς, ἐτήσιον καθαρὸν εἰσόδημα. Ἄν δὲ ὁ συντάκτης τοῦ φυλλαδίου ἀμφιβάλλῃ, δύναται νὰ γράψῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως πληροφορηθῇ τοῦτο παρὰ τῶν ἐπιζώντων ἐκ τῶν κληρονόμων τοῦ Μουσταφᾶ Πασσᾶ. Δυνάμεθα δ' ὡσαύτως καὶ ἡμεῖς νὰ δείξωμεν εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους νὰ μάθωσι τοῦτο, διαφόρους λογαριασμοὺς τοῦ Μου-

* Ἴδε σχετικὰ ἄρθρα ἐν σελ. 56 καὶ ἐπ. ἐν σημ.

σταφᾶ Πασσᾶ, δεικνύοντας τὸ εἰσόδημα τῶν χωρίων του, ἐπὶ σειράν ὄλων ἐτῶν.

Κατάχρησις τῆς ἀγνοίας τοῦ συντάκτου τοῦ φυλλαδίου, ἐκ κακῆς πίστεως τοῦ ὑποβολέως προερχομένη, ἦν ἡ δοθεῖσα αὐτῷ πληροφορία, ὅτι ἡ πρόσδοσις τῶν χωρίων τούτων ἐπεβαρύνθη μὲν χρέος 20,000 λιρῶν. Ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον συνέβη. Ἐκτὸς τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος τῶν 5—6000 λιρῶν κατ' ἔτος, ὁ Μουσταφᾶ Πασσᾶ εἶχε λαμβάνειν, παρὰ διαφόρων καλλιεργητῶν καὶ παρ' ἄλλων, μεγάλα ποσά. Τὰ εἰς τὸν Μουσταφᾶ Πασσᾶ ὀφειλόμενα ταῦτα ποσά ὁ συντάκτης τοῦ φυλλαδίου, παριστᾷ ὡς ὀφειλόμενα δῆθεν παρ' αὐτοῦ.

Τὰ κτήματα ταῦτα τοῦ Μουσταφᾶ Πασσᾶ, ὡς καὶ τὰ ὀφειλόμενα παρὰ τῶν καλλιεργητῶν, ἠγγόρασα παρὰ τῶν κληρονόμων αὐτοῦ, μέρος κατὰ τὸ 1872, καὶ μέρος κατὰ τὸ 1873.

Ἡ ἀγορὰ αὕτη ἐγένετο κατὰ τοὺς τότε ἐπικρατοῦντας ἐν Τουρκίᾳ νόμους, δηλ. τῶν μὲν μιλκίων κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Σερῆ, τῶν δὲ ἐραζί-Μιριέ κατὰ τὸν περὶ γαιῶν νόμον καὶ καθ' ὅλους αὐτοῦ τοὺς τύπους. Θῦμα δέ, ἡ δημιουργὸς ἀσυστόλου ψεύδους ἐγένετο ὁ ἡγέτης τῆς στρατείας κατὰ τῆς τῶν ἀστῶν ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας, λέγων ὅτι οἱ χωρικοὶ διεμαρτυρήθησαν κατ' αὐτῆς, καὶ παρενέβαλον δυσκολίας Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω ἐκτεθείσης, περιορισμένης φιλονεικίας μεταξὺ τινῶν Πετανίτων καὶ τοῦ Μουσταφᾶ Πασσᾶ, ἥτις ἐξηκολούθησε μὲν ἐπ' ὀλίγον, καὶ μετὰ τὴν παρ' ἐμοῦ ἀγορὰν, ἔπαυσε δὲ μετὰ τὴν ἐκ Κων/πόλεως εἰς Ἄρταν ἐπάνοδον τοῦ Πέτρου Παπαγεωργίου, οὐδεμία φιλονεικία, ἡ διαφωνία ἔλαβε χώραν, μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τῶν καλλιεργητῶν μου. Κατὰ δὲ τὸ 1880 ὅτε εὐρισκόμην εἰς Κέρκυραν, εἶς ἐκ τῶν κυριωτέρων καλλιεργητῶν τοῦ Κομποτίου ὁ Ἄντ. Χαβέλας μετέδωκεν, καὶ μὲ παρεκάλεσεν, ἵνα ἐνοικιάσω εἰς αὐτὸν καὶ εἰς δύο συνεταίρους του, τὴν πρόσδοσιν τῶν γαιομόρων πέντε χωρίων μου, ἦτοι τοῦ Κομποτίου, Συκιῶν, Λέσμπης, Λίμνης καὶ Νεοχωρακίου.

Πράγματι δὲ ἐνοικίασα εἰς αὐτοὺς ταῦτα, δυνάμει τοῦ ἐπι-
σήμου συμβολαίου, τοῦ συνταχθέντος ἐνώπιον τῆς ἀρμοδίας ἀρ-
χῆς Ἑρτῆς, ὅπερ παρεθέσαμεν ὁλόκληρον ἀνωτέρω (ἐν σελ.
38 καὶ ἐπ.)

Κατὰ τὴν αὐτὴν δ' ἐποχὴν, οἱ καλλιεργηταὶ τῶν χωρίων
μου Μαρκινάδας, Ἐπάνω Πέτα, Δημαριοῦ καὶ Χωσάνων ἔστει-
λαν εἰς Κέρκυραν ἀντιπροσώπους των, καὶ μὲ παρεκάλεσαν ἵνα
ὡσαύτως ἐνοικιάσω εἰς αὐτοὺς τὴν πρόσοδον τοῦ γαιομόρου
τῶν χωρίων τούτων· πράγματι δὲ ἔπραξα τοῦτο ἐμμέσως, δι'
ὁμοίου ἐπισήμου συμβολαίου, οἱ δὲ καλλιεργηταὶ τῶν χωρίων
μου τούτων εἰσπράττουσι, καὶ σήμερον, αὐτοὶ τὸ εἰς ἐμὲ ἀνήκον
γεώμορον, πληρώνοντες τὸ συμπεφωνημένον ἐνοίκιον.

Οἱ καλλιεργηταὶ τῶν ἰδιοκτησιῶν μου οὐδεμίαν ποτὲ παρενέ-
βαλον δυσκολίαν, οὔτε ἡγείραν φιλονεικίαν τινα. Ἦσαν μάλιστα
ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ μετὰ τῆς ἐν Ἑρτῇ διευθύνσεως τῶν κτη-
μάτων μου, παρ' ἧς εὗρισκον πᾶσαν ἀρωγὴν καὶ ὑποστήριξιν, εἴτε
διὰ τῆς ἀποσοδήσεως πάσης τῶν ὀργάνων τῆς Τουρκικῆς ἐξου-
σίας καταπίεσεως, εἴτε διὰ τῆς παροχῆς εἰς αὐτοὺς πολυειδῶν
βοηθημάτων καὶ ἀτόκων δανείων, ὅπως προμηθεύονται τὰ εἰς
τὴν ἐργασίαν των καὶ τὴν διατήρησίν των ἀναγκαιοῦντα αὐτοῖς.
Ἀναφέρομεν δέ, ὡς παράδειγμα, γεγονὸς λαβὸν χώραν κατὰ
τὸ 1879, ὅτε, ἔνεκα κακῆς ἐσοδείας, οἱ χωρικοὶ ἐστεροῦντο δη-
μητριακῶν κάρπων πρὸς διατροφήν αὐτῶν, ἡ δὲ διεύθυνσις τῶν
κτημάτων μου κατὰ παραγγελίαν μου, οὐ μόνον διένειμεν εἰς
αὐτοὺς ὁλόκληρον τὸν ἐν ταῖς ἀποθήκαις μου ἀραβόσιτον, ἀλλ'
ἡγόρασε καὶ ἕτερον, ὃν ἔδωκεν αὐτοῖς. Δὲν ἀγνοεῖ δὲ τοῦτο
ὁ σημαιοφόρος τῆς κατὰ τῶν ἐν Ἑρτῇ ἀστῶν ἐκστρατείας,
διότι φίλος τις τῷ ἔγραψε μὲν τότε ἐξ Ἑρτῆς νὰ πράξῃ
καὶ αὐτὸς τὸ ἴδιον, καὶ στείλῃ βοήθειάν τινα διὰ τοὺς πτωχοὺς,
αὐτὸς δὲ ἐκώφευσεν εἰς τὴν αἴτησιν ταύτην, διότι οἱ πτωχοὶ
χωρικοὶ δὲν εἶχον τότε ψήφους, ὅπως θεωρηθῶσι παρ' αὐτοῦ
ὡς ἄξιοι τῆς ὑποστηρίξεώς του.

Οἱ καλλιεργηταὶ τῶν χωρίων Ἄρτης, ὡς εἶπομεν ἤδη, δὲν ἐξηγέρθησαν κατὰ τῶν ἰδιοκτητῶν, εἰμὴ ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἑλλ. στρατοῦ, ὅτε αἱ ἐπιστολαὶ καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ δῆθεν πάτρωνος αὐτῶν ἐπεισαν αὐτοὺς, ὅτι ἡ πολιτικὴ μεταβολὴ τῆς πατρίδος τῶν ἐπέφερε καὶ τὴν κατάργησιν τῆς ἰδιοκτησίας, καὶ ὅτι δεόν νὰ ἀντιτάξωσι μὲν τὴν βίαν κατὰ τῶν δικαιωμάτων τῶν ἰδιοκτητῶν, νὰ ἐκλέξωσι δ' αὐτὸν βουλευτὴν ὅπως ὑποστηρίξῃ αὐτοῦς.*

* Τὸ αὐτὸ ἐπραξάν καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ διάφοροι λαοπλάνοι, οἵτινες ὡς κυρίαν ἔδραν τῶν δημαγωγικῶν καὶ ἀνατρεπτικῶν αὐτῶν ἐνεργειῶν ἐξελέξαντο τὸ χωρίον Ζάρκον, ὅπου ὁ πολὺς πληθυσμὸς τῶν παρὰ κεντέδων, δηλ. τῶν μὴ γεωργῶν κατοίκων, τῶν ἐκμυζόντων τοὺς γεωργούς, εὐρίσκει ἰδιαιτέρον συμφέρον ν' ἀφαιρέσῃ αὐτοὺς πᾶσαν προστασίαν τῶν ἰδιοκτητῶν. Καὶ ἐκεῖ ἡ αὐτὴ διαστροφὴ τῶν γεγονότων καὶ τῶν δικαίων. Τὸ Ζάρκον, λέγουσιν, ἦτο κεφαλοχώρι, ἐφ' οὗ ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς τῶν Ἰωαννίνων ἐπέβαλε τὸν φόρον τῶν 30 %, ἀναγνωρίσας δῆθεν τὰ δικαιώματα τῶν κατοίκων ἐπὶ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν, τῶν ἀμπέλων, κήπων, λειμῶνων, τσαϊρίων, ἰχθυοτροφείων καὶ μύλων, διατηρηθέντων ὑπὸ τῶν Σουλτάνων καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, καὶ μετὰ τὴν πώλησιν τοῦ Ζάρκου ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν αὐτοῦ Ἀαλῆ Πασσᾶν, μέχρι τοῦ 1874, ὅτε ἠγόρασεν αὐτὸ ὁ κ. Χρηστάκης Ζωγράφος.—Οὐδὲν τούτων ψευδέστερον. Ἐν τῷ Κτηματολογίῳ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας (δεφτερχανέ) φέρεται ὅτι οὐδέποτε τὸ Ζάρκον ὑπῆρξε κεφαλοχώρι, ἀλλὰ τσιφλίκιον ἀνήκον εἰς ὑπερδεκαπέντε χωροδεσπότας, εἰς οὓς κατὰ τμήματα (ἀλακάδες) ἀνήκον αἱ γαῖαι τοῦ χωρίου. Τοῖς γαιοκτηταῖς αὐτοῖς ἀνήκον οἱ ἀγροί, οἱ λειμῶνες, τὰ τσαῖρια, οἱ οἶκοι, αἱ ἀμπελοὶ, οἱ μύλοι, τὰ ἰχθυοτροφεῖα καὶ τὰ πορθμεῖα. Παρ' αὐτῶν πολλοὶ Ζαρκιοὶ ἠγόρασαν, πρὸ τοῦ Τεπελενλῆ, κτήματά τινα τμηματικῶς, οἷον οἴκους, ἀμπέλους, ἀγροὺς ἢ λειμῶνας, κτησάμενοι ἐπ' αὐτῶν πλήρη κυριότητα, ὡς καὶ οἱ δικαιοπάροχοί των. Βαρυθέντες ὅμως μὲ δάνεια βαρύτοκα, πρὸς πληρωμὴν τοῦ τιμήματος, καὶ πιεζόμενοι πρὸς πληρωμὴν ὑπὸ τῶν δανειστῶν αὐτῶν Ἀλβανῶν, ἐζήτησαν πολλοὶ τούτων παρὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ ν' ἀγοράσῃ αὐτά, οὗτος δὲ τὰ ἠγόρασε πληρώσας, ὡς καὶ πᾶς ἄλλος, τὸ τίμημα εἰς τοὺς πωλητὰς καὶ γενόμενος κύριος τέλειος, δυνάμει ἐγκύρων τίτλων. Γενόμενος οὕτω ἰδιοκτήτης πολλῶν τμημάτων τοῦ Ζάρκου, ὁ Τεπελενλῆς ἤρχισε λαμβάνων ὡς ἰδιοκτήτης τὸ γέωμρον, ἥτοι τὰ 30 % τῶν

Καὶ ἄνομος ἂν θεωρηθῇ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ κτήσις τῶν ἐν λόγῳ ἀκινήτων, ἐρρέθη ἤδη, ὅτι ἅπαντα ἡ περιουσία αὐτοῦ ἐδημεύθη καὶ περιῆλθεν εἰς τὸν Ὀθωμανικὸν δημόσιον θησαυρόν· οὗτος ἐπώλησε τὴν ἐμφύτευσιν τῶν προκειμένων ἀκινήτων εἰς ἄλλους, οὗτοι πάλιν εἰς ἄλλους, καὶ τελευταῖον οἱ κληρονόμοι τοῦ Μουσταφᾶ πασσᾶ, καταστάντος κυρίου, ἐπώλησαν αὐτὰ εἰς ἐμέ. Ἐχω εἰς χεῖράς μου τὰ δημόσια ἔγγραφα, τα-

καρπῶν. Πεσόντος τοῦ Τεπελενλῆ καὶ δημευθείσης τῆς περιουσίας του, ὑπεισήλθεν ὁ Σουλτάνος καὶ εἰς τὰς ἐν Ζάρκῳ ἰδιοκτησίας αὐτοῦ, καταστὰς καλὸς γείτων ἐκείνων ἐκ τῶν Ζαρκηνῶν, οἵτινες εἶχον διατηρήσει τὰς ἰδιοκτησίας των· τινὲς τούτων διετήρησαν αὐτὰς μέχρι τοῦ 1868, νομίζομεν, ὅτε ὁ Σουλτάνος μετεβίβασε τὰ δικαιώματα ἰδιοκτησίας αὐτοῦ εἰς τὸν πρωθυπουργὸν αὐτοῦ Ἀαλῆ Πασσᾶν. Οὗτος γενόμενος κύριος τοῦ πλείστου μέρους τοῦ χωρίου Ζάρκου, ἤρχισεν ἀγοράζων ἀβιάστως, καθ' ὅλους τοὺς νομίμους τύπους, δι' ἔγγράφων ἐπιστήμως μεμαρτυρημένων διὰ τοῦ κτηματολογίου, καὶ τῶν εἰς χεῖρας τοῦ νῦν ἰδιοκτήτου εὐρισκομένων τίτλων, πολλὰς τῶν εἰς Ζαρκηνοὺς ἀνηκουσῶν ἰδιοκτησιῶν· τὰς ἀγορὰς αὐτὰς συνεπλήρωσεν ὁ κ. Χρηστάκης Ζωγράφος ἀπὸ τοῦ 1874, ὅτε δι' ἀγορὰς τακτικῆς καὶ νομίμου ἐγένετο κύριος τοῦ χωρίου Ζάρκου. Ὁ πρωθυπουργὸς λοιπὸν Ἀαλῆ Πασσᾶς εἶχεν εἰς τὴν πλήρη κυριότητα, καὶ διανοίᾳ κυρίου κατοχὴν αὐτοῦ τὰ 0,95 τοῦ Ζάρκου ἐπὶ πεντήκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη, συναριθμουμένης καὶ τῆς κατοχῆς τῶν προκατόχων του, τὰ δικαιώματά του δ' αὐτὰ μετεβίβασε πρὸ 8 ἐτῶν, δυνάμει νομίμων τίτλων, εἰς τὸν νῦν κύριον, ὅστις ἐπιθυμῶν νὰ πῆξῃ ἰδιοκτησίαν ἐνιαίαν, ἠγόρασεν ὡς καὶ πᾶς ἄλλος, τῇ ἐλευθέρᾳ βουλήσει τῶν ἰδιοκτητῶν, τὰς ὀλίγας ἐναπολειπομένας τοῖς Ζαρκηνοῖς κτήσεις. Ἰδοὺ διατὶ ὁ κ. Χρηστάκης Ζωγράφος ἔχει τοὺς ἀγροὺς καλλιεργουμένους ἢ μὴ τοῦ χωρίου Ζάρκου, τὰ ὄρη, τοὺς λευμῶνας, τὰ τσαῖρια, τὰ ἰχθυοτροφεῖα, τὸ δικαίωμα τοῦ λαμβάνειν ἐπὶ τῶν βοσκόντων ζώων ποσὸν τι κατὰ κεφαλὴν, τὰ ἀμπέλια καὶ αὐτοὺς τοὺς οἴκους, διότι τοὺς εἶχον οἱ δικαιοπάροχοί του, διότι τοὺς εἶχον ἄλλοτε αὐτοὶ οἱ Ζαρκηνοί, οἱ πωλήσαντες εἰς ἐκείνους καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον κ. Ζωγράφον· ἰδοὺ διατὶ τινες Ζαρκηνοὶ εἶχον μὲν ἄλλοτε ἰδιοκτησίας τινάς, δὲν ἔχουσι δὲ σήμερον, διότι οἱ ἴδιοι τὰς ἐπώλησαν εἰς τὸν νῦν ἰδιοκτήτην καὶ τοὺς δικαιοπαρόχους αὐτοῦ· ἔκτοτε ἰδίως πᾶσαι αἱ οἰκίαι ἀνήκουσι τῷ ἰδιοκτήτῃ τοῦ χωρίου, ὅστις ἐνοικιάζει αὐτὰς διὰ συμβολαίων, λαμβάνων ἐνό-

πία καὶ χοτζέτια, δι' ὧν οἱ κληρονόμοι τοῦ Μουσταφᾶ Πασσᾶ, κύριοι τῶν κτημάτων τούτων, μοὶ μετεβίβασαν αὐτὰ ὡς ἄμεσοι ἐμοῦ δικαιοδότηι*. ἅμα δὲ καὶ νομὴν ἰδίαν, τινῶν μὲν δεκαετῇ, ἄλλων δὲ ὀκταετῇ· συνυπολογιζομένης δὲ τῆς νομῆς τῶν προκτητόρων, ἡ ὑπὲρ ἐμοῦ νομὴ ἀνέρχεται εἰς ἐξήκοντα ἔτη καὶ ἐπέκεινα. Ἄρα καθ' ὅλους τοὺς νόμους παντὸς ἔθνους, ἔδει νὰ ᾧ ἥσυχος ἐν τῇ ἀνενοχλήτῳ ἐνασκήσει τῆς κυριότη-

κιον παρ' ἐκείνων, οἵτινες κατοικοῦσιν ἐν Ζάρκω, οὐχὶ ὡς καλλιεργηταί, ἀλλ' ὡς μεταπράται καὶ παρακεντέδες. Ἀπὸ τῆς προσαρτήσεως ὅμως, τινὲς τῶν παρακεντέδων τούτων τοῦ χωρίου Ζάρκου, βραδιουργούμενοι ἠθέλησαν ν' ἀρνηθῶσιν καὶ τὴν ἐκκένωσιν αὐτῶν καὶ τὴν ἀνανέωσιν τῶν ἐνοικιαστηρίων, τούτων δὲ τὴν ἀποβολὴν ἐπεκύρωσε δικαίως καὶ νομίμως τὸ Ἐφετεῖον Δαρίσεως, ἐφ' ᾧ γελοίως φερόμενοι παρεπονέθησαν πρὸς τὴν Βουλὴν. Κατὰ ἐν μόνον οὗτοι εἶχον δίκαιον, ὅτι φορολογηθέντες ὑπὸ τῶν πατρῶων των, δι' ἑξοδα δικῶν πρὸς ἀρπαγὴν ξένης ιδιοκτησίας, εἶδον τὰς ἐλπίδας των ματαιωθείσας ἐνώπιον τῶν Δικαστηρίων.

* Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ὅσων ἀνωτέρω κατεχωρίσαμεν, σχετικῶν πρὸς τὴν πώλησιν Δημοσίων γαιῶν, ἀρθρῶν τοῦ περὶ Γαιῶν Ὁθωμ. Νόμου, ἀναδημοσιεύομεν καὶ τὸ ἀρθρ. 36 τοῦ αὐτοῦ Νόμου, τὸ ὁποῖον ὀρίζει ὡσαύτως πότε εἶναι ἔγκυρος πᾶσα πώλησις τοιούτων γαιῶν.

Ἄρθρ. 36. Ὁ κάτοχος τῶν διὰ ταπίου κατεχομένων γαιῶν δύναται νὰ παραχωρήσῃ αὐτὰς εἰς ὅν τινα θελήσῃ τῇ ἀδείᾳ τοῦ ἀρμοδίου ὑπαλλήλου, εἴτε δωρεάν, εἴτε ἀντὶ γνωστοῦ τιμήματος. Ἐν γένει δὲ εἶναι ἄκυρος πᾶσα παραχώρησις δημοσίων γαιῶν, ἄνευ τῆς ἀδείας καὶ συμπράξεως τοῦ εἰδικοῦ ὑπαλλήλου. Ἀπαιτεῖται ἀφεύκτως ἡ ἀδεία τοῦ εἰδικοῦ ὑπαλλήλου ἵνα ὁ ἐκδοχεὺς λάβῃ κατοχὴν. Ἄν ὁ ἐκδοχεὺς ἀποθάνῃ χωρὶς νὰ δοθῇ ἡ ἀδεία τοῦ ὑπαλλήλου, ὁ παραχωρητὴς δύναται νὰ τὰς κατέχῃ ὡς καὶ πρότερον (ἤτοι πρὸ τῆς παραχωρήσεως). Ἄν δὲ ὁ παραχωρητὴς ἀποθάνῃ, ἡ κυριότης μεταβιβάζεται εἰς τοὺς κατὰ τὸν ἐφεξῆς τρόπον ἔχοντας δικαίωμα κληρονομίας· ἂν δὲ δὲν ὑπάρχωσι τοιοῦτοι, καθίστανται διαθέσιμοι διὰ ταπίου, καὶ ὁ ἐκδοχεὺς λαμβάνει τὸ παρ' αὐτοῦ δοθὲν τίμημα ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ παραχωρητοῦ. Πρὸς ἀνταλλαγὴν γαιῶν ἀπαιτεῖται ὁμοίως ἡ ἀδεία τοῦ εἰδικοῦ ὑπαλλήλου· εἰς τὰς παρὰ τοῦ κατόχου τῶν γαιῶν τούτων, τῇ ἀδείᾳ τοῦ εἰδικοῦ ὑπαλλήλου γινομένης παραχωρήσεις ἀπαιτεῖται, ὅπως ὁ ἐκδοχεὺς ἢ ὁ ἐπίτροπός του δεχθῇ τὴν παραχώρησιν.

τός μου. Ἴδωμεν δέ, ἂν εἰς τὰ ἀνωτέρω ἀντίκηται κατὰ τι ἡ Τουρκικὴ νομοθεσία, ὅπως διατείνεται ὁ συγγραψας τὸ φυλλάδιον τοῦ κ. Παχύ.

Ἐξετάσωμεν πρὸς τοῦτο τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἄρθρων τῶν Τουρκικῶν νόμων, ἅτινα παρεξηγεῖ, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ περικόπτει ὁ συντάκτης τοῦ φυλλαδίου.

1^{ον}) Καὶ ὡς κεφαλὴ τοῦ φυλλαδίου, καὶ διὰ μεγάλων γραμμάτων ἐπαναλαμβάνεται ἐν τῷ κειμένῳ τὸ ἄρθρ. 130 τοῦ περὶ Γαιῶν Ὀθωμανικοῦ Νόμου τοῦ 1858. Ἐξάγει δ' ἐξ αὐτοῦ ὁ φυλλαδιογράφος τὸ συμπέρασμα, ὅτι δὲν δύνανται νὰ πωληθῶσιν εἰς ἓν ἄτομον αἱ γαῖαι ἐνὸς χωριοῦ, τοῦ ὁποῦ οἱ κάτοικοι ὑπάρχουσιν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ εἰς τὰ χωρία τῆς Ἄρτης, ὡς καὶ εἰς τὰ χωρία ὁλοκλήρου τῆς Τουρκίας, ὑπάρχουσι κάτοικοι, διότι ἄλλως δὲν ἤθελον εἶναι χωρία, ἔπεται ὅτι ἐν Τουρκίᾳ δὲν δύναται νὰ γίνῃ τζίφτλίκιον οὐδὲν χωρίον! Καὶ ὅμως, καὶ πρὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ νόμου τούτου, καὶ μετὰ τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ, τὸ ἥμισυ, ἢ καὶ τὰ δύο τρίτα τοῦ ὅλου τῶν χωρίων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας εἰσὶ τζίφτλίκια. Εἶναι δὲ ἄπορον πῶς παρατίθεται τὸ ἄρθρον τοῦτο, ὅπως ἀποκρουσθῇ ἡ κτήσις τῶν ἐν λόγῳ ἀκινήτων; Γελοία ἤθελεν εἶναι ἡ ὑπόθεσις, ὅτι ὁ Σουλτάνος καὶ ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις ἠθέλησαν νὰ καταργήσωσι, σιωπηρῶς οὕτως εἶπεῖν, διὰ τοῦ ἁρθρου 130, τὴν ἰδίαν αὐτῶν κυριότητα ἐπὶ τῶν τσιφτλικίων τοῦ δημοσίου, καὶ τὴν κυριότητα τῶν πολυαρίθμων ἰδιοκτητῶν ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν τσιφτλικίων. Ἔτι δὲ γελοιωδέστερος ἤθελεν εἶναι ὁ ἰσχυρισμός, ὅτι ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἠθέλησε διὰ τῶν διατάξεων τοῦ ἁρθρου τούτου, ν' ἀπαγορεύσῃ, εἰς ἑαυτὴν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἰδιοκτήτας, τὸ δικαίωμα νὰ ἐκποιήσωσι τὰ εἰς αὐτοὺς ἀνήκοντα τσιφτλίκια. Τὸ ἄρθρον λέγον, « αἱ γαῖαι » χωρίου δὲν δύνανται νὰ παραχωρηθῶσι (ihâlé) εἰς ἓν καὶ μόνον πρόσωπον » ἐννοεῖ τὰς γαίας, αἵτινες, ἢ ἀνήκουσιν εἰς τὴν ὁμάδα τῶν χωρικῶν, ἢ εἰς ὠρισμένα κατ' ἰδίαν φυσικὰ πρόσωπα.

Βέβαια δὲν συγχωρεῖται νὰ ἀφαιρεθῶσιν ἀπὸ τοὺς κατοίκους καὶ ἰδιοκτητῆς πάντας, πόλεως τινὸς ἢ χωρίου (Κεφαλοχωρίου), πᾶσαι αἱ γαῖαι ἵνα δοθῶσιν εἰς ἓν καὶ μόνον πρόσωπον. Ἀλλὰ τίς εἶπε τῷ συντάκτῃ, ὅτι αἱ γαῖαι καὶ λοιπαὶ ἰδιοκτησίαι χωρίου τινός, αἱ ἀνήκουσαι εἰς διαφόρους κυρίους, δὲν δύνανται ν' ἀπαλλοτριωθῶσι παρ' ἐκάστου αὐτῶν καὶ περιέλθωσι νομίμως (λ. χ. διὰ πωλήσεως, διὰ κληρονομίας, ἢ καὶ διὰ δημεύσεως, ὡς αἱ ἐπιτρέπουσι τοῦτο οἱ Τουρκικοὶ νόμοι) εἰς τὴν κυριότητα ἑνὸς ἀτόμου; Τοιοῦτος παραλογισμὸς δὲν ὑπάρχει βεβαίως μήτε ἐν τῷ ἄρθρῳ 130, μήτε ἐν ἄλλῳ τινι, ἄρθρῳ τῆς Τουρκικῆς νομοθεσίας.

Συνδυάζοντες τὸ ἄρθρον τοῦτο πρὸς τὸ 72, εὐκόλως νοήσομεν τί προτίθεται νὰ ἐπιτύχῃ ὁ νομοθέτης τοῦ 1858*. Πρόκειται περὶ κώμης ἢ χωρίων, ἐγκαταλειφθέντων παρὰ τῶν κατοίκων αὐτῶν, δι' ἓνα οἰουδήποτε λόγον, καὶ ἐν οἷς ἕκαστος κάτοικος ἦτο ἰδιοκτήτης μέρους τῶν ἐν αὐτοῖς μουλκίων καὶ ἐραζι-μιριέ. Ὁ Ὄθωμανὸς νομοθέτης, διὰ τῶν διατάξεων τῶν

* Ἄρθρον 72. Ἄν οἱ κάτοικοι χωρίου ἢ κωμοπόλεως, εἴτε ὅλοι ἐν γένει, εἴτε τινὲς ἐξ αὐτῶν, παραιτήσωσι τὴν πατρίδα των, συνεπεῖα ἀληθοῦς κωλύματος, αἱ παρ' αὐτῶν κατεχόμεναι γαῖαι δὲν καθίστανται διαθέσιμοι διὰ ταπίου, ἂν ὅμως καταλίπωσι τὴν πατρίδα των ἄνευ κωλύματος, ἢ ἂν δὲν ἐπανακάμψωσιν ἐντὸς τριῶν ἐτῶν, ἀριθμουμένων ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἔπαυσε τὸ ἀναγκάζον αὐτοὺς ν' ἀποδημήσωσι κώλυμα, καὶ ἀφῆσωσιν οὕτως ἀργὰς τὰς γαίας των ἄνευ αἰτίας, τότε καθίστανται αὐταὶ διαθέσιμοι διὰ ταπίου.

Ἄρθρ. 130. Δὲν δύνανται νὰ δοθῶσιν ἀποκλειστικῶς εἰς ἓν ἄτομον καὶ νὰ μετασχηματισθῶσιν εἰς ζευγηλατεῖον αἱ γαῖαι χωρίου τινός, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι ἐπάρχουσιν. Ἀλλὰ, καθὰ διαλαμβάνει τὸ 72 ἄρθρον, ὅταν οἱ λοιποὶ κάτοικοι ἑνὸς χωρίου διασκορπισθῶσι, καὶ αἱ γαῖαι των καταστῶσι διαθέσιμοι διὰ ταπίου, μεταφέρονται ἐκ νέου γεωργοὶ καὶ συνοικίζονται, δίδονται δὲ ἰδίᾳ εἰς ἕκαστον αὐτῶν γαῖαι, καὶ ἂν ᾖναι ἀδύνατον νὰ ἐπανεέλθῃ τὸ χωρίον ἐκεῖνο εἰς τὴν προτέραν του κατάστασιν, δίδονται αἱ γαῖαι τοῦ συλλήβδην εἰς ἓν, δύο ἢ τρία ἄτομα διὰ νὰ μετασχηματισθῇ εἰς ζευγηλατεῖον.

ἄρθρων 72 καὶ 130, προτίθεται νὰ εὐκολύνῃ τὸν ἐκ νέου συνοικισμόν τῆς ἐγκαταλειφθείσης κώμης ἢ χωρίου. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον, διατηρεῖ ἐπὶ τρία ἔτη τὸ δικαίωμα τῶν πρώην κατοίκων, ἵνα ἐπαναλάβωσι τὰ ἐγκαταλειφθέντα κτήματά των· μετὰ παρέλευσιν δὲ τῆς προθεσμίας ταύτης προσκαλεῖ ἐτέρους γεωργούς, ὅπως πραγματοποιήσωσι τὸν συνοικισμόν. Οὐ μόνον δὲν ἀπαγορεύει τὴν εἰς ἓν ἄτομον παραχώρησιν τοῦ ὅλου τῶν γαιῶν τοῦ ἐγκαταλειφθέντος χωρίου ἢ κώμης, ἀλλὰ ῥητῶς ἐπιτρέπει τοῦτο, ὡς ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συνοικισθῶσι ταῦτα διὰ νέων γεωργῶν· Παρανοῶν, ἢ διαστρέφων τὸν σκοπὸν τοῦτον τοῦ Ὁθωμανοῦ νομοθέτου καὶ τὸ γράμμα τῶν ἄρθρων 72 καὶ 130, ὁ συντάκτης τοῦ φυλλαδίου μετὰ στόμφου κηρύττει κατηρηγμένα ὅλα τὰ ἐν Τουρκίᾳ τζίφτλίκια (!).

Διέφυγε δὲ συγχρόνως τὴν προσοχὴν τοῦ συντάκτου ἐκεῖνο, ὅπερ καθίστησι μάταιον πάντα περὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν ἄρθρων τούτων ἀγῶνα, ὅτι δηλ. πρόκειται περὶ νόμου τοῦ 1858, ὅστις δὲν δύναται νὰ διέπῃ κτήματα ἀποκτηθέντα μὲν παρὰ τῆς Ὁθωμ. Κυβερνήσεως τριάκοντα καὶ πέντε ἔτη πρὸ τῆς ἐκδόσεώς του, νομίμως δὲ μεταδιδασθέντα εἰς ἄλλους δικαιοδόχους αὐτῆς.

2^α) Ἐκ τῶν γεγονότων, ἅπερ κατήρτισεν ἡ φαντασία τοῦ ὑπερμάχου τῆς καταλύσεως πάσης τῶν ἀστῶν ιδιοκτησίας ἐν Ἡπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ, οἱ νομομαθεῖς, ὧν ἐζήτησεν οὗτος τὴν γνώμην, ἐξέφερον τὰς ἐν τέλει τοῦ φυλλαδίου διατυπωθείσας λύσεις τῶν τεθέντων αὐτοῖς ζητημάτων, αἵτινες ὁμῶς ἤθελον ἀποβῇ πάντως διάφοροι, ἂν δὲν παρεμορφοῦντο τὰ γεγονότα, ἐφ' ὧν τῇ βάσει προέκειτο νὰ γνωματεύσωσιν οἱ νομομαθεῖς· οὕτω λ. χ. ἐν σελ. 69 λέγεται ὅτι ἡ μετατροπὴ τῶν ιδιοκτητῶν καὶ ιδίως τῶν φορολογουμένων γαιῶν εἰς δημοσίαν εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατος, καὶ οὐδέποτε δύναται νὰ συμβῇ τοῦτο· ὑπὲρ τοῦ δόγματος δὲ τούτου ἀρατίθεται ἡ δόξα τοῦ M. d' Ohsson· ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν ἐφαρμόσῃ τις τὸ ἄρθρον 2. τοῦ περὶ γαιῶν νόμου, ὡς νέου νόμου (ῥητῶς καὶ σαφῶς ὀρίζοντος τὸ ἐναντίον),

ὑπάρχει τις ὁ ἀγνοῶν, ὅτι διὰ δημεύσεων, ἢ δι' ἀκληρίαν πληθος κτημάτων φορολογουμένων (uschrié) μετατρέπονται εἰς δημόσια (miriié); (Journal asiatique 1861 τόμ. 2 σελ. 421 καὶ ἐπ.). Ταύτην τὴν πασίδηλον ἀρχὴν ἐπανέλαβε καὶ αὐτὸς ὁ νέος νόμος τοῦ 1858, οὗ τὸ ἄρθρον 2 ὀρίζει ῥητῶς ἐν τῇ προτελευταίᾳ αὐτοῦ παραγράφῳ ὅτι « πᾶσα ιδιόκτητος γῆ, δεκατιζομένη ἢ φορολογουμένη (uschrié ou Kharadjiié), ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ κυρίου αὐτῆς ἄνευ κληρονόμων, ἐπανερχεται εἰς τὴν ιδιοκτησίαν τοῦ Δημοσίου καὶ μετατρέπεται οὕτω εἰς δημοσίαν (miriié) ». Τὴν διάταξιν ταύτην κατέπιεν ὁ συντάκτης τοῦ φυλλαδίου, ὅπως ἐξαγάγῃ συμπεράσματα πάντως αὐθαίρετα, καὶ δείξῃ, ὅτι ἐπειδὴ πρὸ τῆς κατακτήσεως λ. χ. ὁ τοῦ τρίς-πάππου (!) τρίς-πάππος (πρὸ δώδεκα γενεῶν) τῶν πελατῶν τοῦ κ. Παχῦ (κατ' ἰδίαν ὠρισμένων φυσικῶν προσώπων) ἦν κύριος τῶν γαιῶν (τίνων γαιῶν ἢ φυσικῶν προσώπων; δὲν μᾶς εἶπεν ἔτι ὁ φυλλαδιογράφος), αὗται ἐθεωρήθησαν τότε ὡς ιδιόκτητοι (;!) καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μετατραπῶσι ποτὲ εἰς δημοσίας καὶ πωληθῶσιν ὡς τοιαῦται.

3^{ον}) Ἐν σελ. 70 παρέσυρεν ὁ φυλλαδιογράφος τοὺς συμβούλους αὐτοῦ εἰς ἐτέραν ἐσφαλμένην δόξαν, ὅτι ὁ οἰκοδομῶν ἢ φυτεύων ἐπὶ δημοσίας γῆς γίνεται κύριος καὶ τοῦ ὑποκειμένου ἐδάφους. Ἀλλὰ πάντως ἄλλην ἀρχὴν καθιεροῦσι τὰ ἄρθρα 66 καὶ 81 τοῦ περὶ Γαιῶν Νόμου, ἅτινα ἐπικαλεῖται. Κατ' αὐτὰ εἰς τὸν κύριον τῶν δένδρων καὶ τῶν οἰκοδομῶν δὲν ἀνήκει ἡ γῆ, ὡς παράρτημα τοῦ δένδρου ἢ τῆς οἰκοδομῆς, ἀλλὰ δίδεται μόνον τὸ δικαίωμα ν' ἀγοράσῃ τὴν γῆν, ἐφ' ἧς ὠκοδόμησεν ἢ ἐφύτευσε, κατὰ προτίμησιν ἄλλων ξένων, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ὁ ιδιοκτήτης τῆς γῆς ταύτης, ἤθελεν ἀποθάνει ἄνευ νομίμων κληρονόμων *. Κατὰ τίνα δὲ τρόπον ἐπιτρέπεται ἡ

* Ἄρθρ. 66. « Ὁ ιδιοκτήτης τῶν δένδρων προτιμᾶται τῶν ἄλλων, καὶ ἂν ζητήσῃ τὰς γαίας δίδοντα αὐτῷ ἐπὶ πληρωμῇ ἀντιτίμου ».

οικοδομή καὶ ἡ φύτευσις δένδρων ἐπὶ ἐδάφους ἀνήκοντος εἰς ἄλλον, ἐξηγοῦσι σαφῶς τὰ ἄρθρα 14, 27 καὶ 35 * τοῦ περὶ Γαιῶν Νόμου, ἐξ ὧν ἐξάγεται, ὅτι ἡ παρ' ἐτέρου οἰκοδομή, ἢ φύτευσις ἐπὶ ἀλλοτρίου ἐδάφους ἐπιτρέπεται μόνον τῇ συγκαταθέσει τοῦ ιδιοκτῆτου τῆς γῆς· ἄλλως δύναται οὗτος νὰ κατεδαφίσῃ τὴν οἰκοδομὴν καὶ ἐκριζώσῃ τὰ δένδρα. Μόνον δὲ ὅταν ὁ οἰκοδομήσας ἢ φυτεύσας, ἀγνοῶν ὅτι τὸ ἐδαφος ἀνῆκεν εἰς ἄλλον, ἀπέκτησεν αὐτὸ κατὰ τοὺς νομίμους τύπους καὶ ὅρους καὶ ἐφύτευσεν ἢ ὑποδόμησεν ἐν αὐτῷ καλῇ τῇ πίστει, ἀκολουθῶν δὲ ὁ ἀληθὴς κύριος τοῦ ἐδάφους διεκδικήσῃ αὐτό, τότε ὁ Ὅθωμ. νόμος παραδέχεται συμβίβασμόν τινα, καθ' ὃν ὁ τοῦ ἐδάφους κύριος ἀποζημιῶσι τὸν οἰκοδομήσαντα ἢ φυτεύσαντα, πληρώων αὐτῷ τὴν ἀξίαν, οὐχὶ τῶν οἰκο-

* Ἀφοῦ δέον νὰ τῷ δοθῶσιν, ἂν τὰς ζητήσῃ, πῶς εἶναι κύριος τῆς γῆς δυνάμει τοῦ νόμου;

* ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙ ΓΑΙΩΝ ΤΟΥ 1859

"Ἀρθρ. 14. Δὲν δύναται τις νὰ διορύξῃ χάνδακας, ἢ νὰ κάμῃ ἀλώνιον, ἢ νὰ λάβῃ κατοχὴν, δι' ὁποίου δήποτε ἄλλου τρόπου ἐπὶ τῶν παρ' ἄλλου κατεχομένων γαιῶν ἀδίκως καὶ ἄνευ τῆς ἀδείας καὶ συμπράξεως τοῦ κατόχου αὐτῶν.

"Ἀρθρ. 27. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἐμβολιάσῃ καὶ νὰ καταστῇ ιδιοκτήτης δένδρων αὐτομάτως βλαστησάντων εἰς γαίαν, κατεχομένην παρ' ἄλλου ἀτόμου ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ τελευταίου. Δύναται δὲ ὁ ιδιοκτήτης νὰ ἐμποδίσῃ ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελεν ἀποπειραθῇ νὰ πράξῃ τοῦτο. "Ἄν ὅμως φθάσῃ ἐμβολιάσῃ ταύτας, ὁ κάτοχος τῶν γαιῶν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἐκκοπὴν τῶν δένδρων, ἀπὸ τοῦ μέρους ἐφ' οὗ ἐμβολιάσθησαν.

"Ἀρθρ. 35. "Ἄν ἐπὶ τῶν ἀληθῶς παρὰ τινος κατεχομένων γαιῶν οἰκοδομήσῃ ἀδίκως ἄλλος τις οἰκοδομήματα ἢ φυτεύσῃ κλήματα ἢ δένδρα, ὁ διακάτοχος τῶν γαιῶν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ διὰ τοῦ ἐιδικοῦ ὑπαλλήλου τὴν κατεδάφισιν καὶ ἐξόρυξιν τῶν οἰκοδομῶν, κλημάτων καὶ δένδρων. "Ἄν εἰς τῶν συνεταίρων ἐγείρῃ ἀδίκως οἰκοδομάς, ἢ φυτεύσῃ δένδρα ἐπὶ τοῦ ὅλου τῶν ἐταιρικῶς κατεχομένων γαιῶν, χωρὶς νὰ ζητηθῇ ἡ ἄδεια τοῦ ἄλλου συνεταίρου, ἐνεργοῦνται τὰ ἄνωθι ὡς πρὸς τὴν μερίδα τοῦ ἄλλου συνεταίρου. "Ἄν ὅμως κατασκευάσῃ τις οἰκοδομάς, ἢ φυτεύσῃ δένδρα ἐπὶ

δομῶν καὶ τῶν δένδρων ὡς εὐρίσκονται, ἀλλὰ τὴν ἀξίαν τοῦ ὕλικου αὐτῶν, ἀφοῦ κατεδαφισθῶσιν αἱ οἰκοδομαὶ καὶ ἐκρίζωθῶσι τὰ δένδρα. Εἰς ἐσφαλμένην κρίσιν παρέσυρε τοὺς ἰδίους συμβούλους ὁ συντάκτης τοῦ δῆθεν ἱστορικοῦ τῆς ὑποθέσεως, ὅπως συναγάγῃ ἀκολούθως συμπεράσματα ὅτι, ἐὰν ὑπάρχωσι χωρικοὶ κτίσαντες ἢ φυτεύσαντες ἐπὶ ἐδάφους ἀνήκοντος, εἰς ἄλλον γίνονται κύριοι τοῦ ἐδάφους τούτου. Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ὅμως τοῦ ἄρθρου 35 ἐξάγεται τὸ ἥκιστα ὀρθὸν τοιοῦτου συμπεράσματος. Ὅσοι δὲ χωρικοὶ ἔκτισαν ἢ ἐφύτευσαν ἐπὶ ἐδάφους, μὴ ἀνήκοντος εἰς αὐτοὺς, ἐπραξαν τοῦτο συγκαταθέσει τοῦ ἰδιοκτήτου, δοθείσῃ ἐπὶ τῷ ὄρῳ νὰ ἐκτελῶσι τὰς ὑπὸ τῶν ἐθίμων καθιερουμένας ὑποχρεώσεις των καλλιεργητῶν πρὸς τοὺς ἰδιοκτήτας. Ἐὰν δὲ παραβῶσι τὰς ὑποχρεώσεις

γαϊῶν, τὰς ὁποίας κατέχει δυνάμει ἐγκύρων τίτλων καὶ δι' ἐνὸς τῶν μέσων τῆς κατοχῆς, ἥτοι συνεπέα παραχωρήσεως ἄλλου ἀτόμου, ἢ τοῦ δημοσίου, νομίσαντος ὅτι εἶναι ἐξ ἀκληρίας ἀδέσποτος γῆ (μαχλούλιον), ἢ διὰ κληρονομικῆς μεταβιβάσεως ἀπὸ πατρὸς ἢ μητρὸς, ἀναφανῇ δὲ μετὰ ταῦτα ἄλλος τις ἔχων δικαιώματα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐκείνων τῶν οἰκοδομῶν καὶ δένδρων, καὶ ἀποδειχθῇ τὸ δικαίωμα τῆς κατοχῆς του, ἐν τῇ αὐτῇ περιπτώσει, ἂν ἢ μετὰ τὴν κατεδάφισιν καὶ ἐξόρυξιν ἀξία τῶν οἰκοδομῶν καὶ δένδρων ᾗναι ἀνωτέρα τῆς ἀξίας τοῦ ὑπ' αὐτὰ ἐδάφους, πληρόνεται ἡ ἀληθὴς αὐτοῦ ἀξία εἰς τὸν ἀποδείξαντα τὰ ἐπ' αὐτοῦ δικαιώματά του, αἱ δὲ ἐπ' αὐτοῦ οἰκοδομαὶ καὶ τὰ δένδρα μένουσιν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ κυρίου των. Ἄν ὅμως ἡ ἀξία ἐκείνου τοῦ τόπου ὑπερβαίνῃ τὴν τῶν οἰκοδομῶν καὶ δένδρων, ὑπολογίζεται ἡ ἀξία, τὴν ὁποίαν ἤθελον ἔχει ἐν περιπτώσει ἐξορύξεως καὶ κατεδάφσεως, καὶ πληρόνεται τῷ κυρίῳ αὐτῶν, τὰ δὲ δένδρα καὶ αἱ οἰκοδομαὶ μεταβαίνουν εἰς τὴν κυριότητα τοῦ ἀτόμου ἐκείνου (ἥτοι τοῦ ἀποδείξαντος τὰ ἐπὶ τῆς γῆς δικαιώματά του). Ἄν δὲ εἰς ἕνα μέρη γαιῶν, κατεχομένων ἐταιρικῶς, ἀνεγείρῃ ὁ εἰς τῶν συνεταίρων οἰκοδομὰς ἢ φυτεύσῃ δένδρα, ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ ἐτέρου συνεταίρου, αἱ γαῖαι αὗται διανεμονται κατὰ τὸν ἐν τῷ 15 ἄρθρῳ διαγραφόμενον τρόπον, καὶ ἂν ὁ τόπος, ἐφ' οὗ ὑπάρχουν αἱ οἰκοδομαὶ ἢ τὰ δένδρα, πῆσῃ εἰς τὴν μερίδα τοῦ ἐτέρου συνεταίρου, ἐνεργοῦνται καὶ ἐν ταύτῃ τῇ περιπτώσει τὰ ἄνωθι διαγραφόμενα.

ταύτας, οὐδὲν δικαίωμα δύνανται νὰ διεκδικήσωσιν, οὔτε ἐπὶ τῶν γαιῶν, οὔτε ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν καὶ τῶν δένδρων. Τὸ μόνον δὲ ὅπερ δύνανται ν' ἀπαιτήσωσι (καὶ ὅπερ γίνεται συνήθως, ὅσάκις ὁ ἰδιοκτήτης ἀποβάλλῃ καλλιεργητὴν τινα διὰ παράβασιν τῶν ὑποχρεώσεών του), εἶναι τὸ νὰ λάβωσι συμφώνως μὲ τὸ ἄρθρ. 35 τὴν ἀξίαν τοῦ ὑλικοῦ τῶν οἰκοδομῶν, μετὰ τὴν κατεδάφισιν αὐτῶν, καὶ τὴν τῶν δένδρων, μετὰ τὴν ἐκρίζωσιν αὐτῶν.

Δὲν εἶναι δὲ δυνατόν οἱ καλλιεργηταὶ νὰ ζητήσωσι νὰ γίνωσι κύριοι τοῦ ἐδάφους, πληρῶνοντες τὴν ἀξίαν αὐτοῦ, ἐν ἣ περιπύτῃ τὸ ὑλικὸν τῆς κατεδαφισθείσης οἰκοδομῆς, ἢ τὰ ἐκρίζωθέντα δένδρα ἤθελον ἔχει ἀνωτέραν ἀξίαν. Τὸ ἄρθρον 35 δίδει τοιοῦτο δικαίωμα μόνον εἰς τοὺς καλῇ τῇ πίστει κτησαμένους, κατὰ τοὺς νομίμους τύπους, ξένον ἔδαφος καὶ οἰκοδομήσαντας ἢ φυτεύσαντας ἐπ' αὐτοῦ*.

Ἐν ταῖς σελίσιν 70-77 ἐπιδίδονται οἱ νομικοὶ τοῦ κ. Παχὺ σύμβουλοι εἰς τὴν ἔρευναν τῆς φύσεως καὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ δικαιώματος τεσσαρούφ, ὅπερ ἔχει ὁ δυνάμει ταπίου κτῶμενος γαίας ἀσκεπεῖς, ἀναφέρουσι δὲ καὶ πάντας τοὺς περιορισμοὺς τοῦ δικαιώματος τούτου. Ἀλλὰ πῶς δὲν ἐθεώρησαν τὸν ἀγῶνα τοῦτον πάντως μάταιον, ἀφοῦ, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνυπάρκτων γεγονότων, ἅπερ παρέστησεν αὐτοῖς ἡ φαντασία τοῦ διώκτου πάσης ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας ἐν Ἀρτῇ, ἀποφαίνονται ὅτι τὰ κτήματα, ἅπερ δυνάμει 60,000 λιρῶν ἠγόρασα, δὲν ἦσαν δημόσια (ἐμιριέ) ἀλλὰ ἰδιωτικά, ἐφ' ὧν ἀργεῖ πᾶσα διὰ ταπίου κτήσις; Εἶναι δέ, κατὰ τὸν φυλλαδιογράφον, ἰδιωτικά δηλ. τῶν γεωργούντων αὐτὰ ἰδίαις χερσί, διὰ τοὺς λόγους οὓς δυνάμει κειμένων σαφῶν καὶ ἐγγράφων δημοσίων, ἀνωτέρω ἤδη ἀπεκρούσαμεν. Ἐπειδὴ μόνη ἡ ὀνομασία αὐτῶν παρέχει τῷ ἀναγνώστῃ τὸ μέτρον, μέχρις οὗ κατώρθωσεν ὁ φυλλαδιογράφος νὰ διακωμωδήσῃ τὸ τῆς ἰδιοκτησίας ζήτημα, ἐπαναλαμβάνομεν αὐτούς, ἐν ὀλίγοις, ἐνταῦθα· οὗτοί εἰσι: τὸ ἀμετάβλητον τῶν ἰδιωτικῶν γαιῶν ἢ ἀπὸ τῆς κατακτήσεως κατοχῇ τῶν ζευ-

γηλατῶν· τὸ ἄρθρον 130 τοῦ περὶ γαιῶν νόμου τοῦ 1857, ὅστις δέον νὰ διέπη τὰς ἀπὸ τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος παραχθείσας σχέσεις τῶν ἐν λόγῳ κτημάτων!!· Ἡ παράλειψις ἐμοῦ τοῦ ὀργόνειν καὶ σπεῖρειν ἰδίαις χερσὶ τὰς γαίας μου· καὶ τέλος ἢ ἐπὶ τριετίαν παρ' ἐμοῦ παράλειψις τοῦ καλλιεργῆσαι τὰς γαίας· Ἐξ ἀπλῆς δὲ συγκαταβάσεως τίθεται τὸ «ἐπὶ τρία ἔτη», διότι ὅχι ἐπὶ τρία ἔτη, ἀλλ' ἀφ' ὅτου ἠγόρασα τὰς γαίας ἔπραξα δύο σφάλματα: 1) Δὲν ὀργόνω αὐτοπροσώπως αὐτάς. 2) Δὲν ἀπέπεμψα τοὺς οὓς εὗρον καλλιεργητὰς αὐτῶν ὅπως ἀποθάνωσιν ἐκ τῶν στερήσεων, καὶ δὲν προσέλαβον μισθωτοὺς καλλιεργητὰς (τὰ λεγόμενα ἐν Ἀττικῇ κοπέλια). Ἀλλ' ἀφοῦ κατὰ τὸ σύστημα τῶν διωκτῶν τῆς τῶν ἀστῶν ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας ἐν Ἠπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ, δὲν πρόκειται περὶ γαιῶν ἐμιριέ, ματαίως συζητεῖται τὸ ζήτημα τί ἐστὶ τε σσαροῦφ· οὐδὲν ἦττον δὲν εἶναι πάντως περὶ τὸν νὰ εἴπωμεν ὀλίγα περὶ αὐτοῦ, διότι ὁ ὀρισμὸς καὶ ἡ ἔκτασις τοῦ δικαιώματος τούτου τοσοῦτον σαφῶς διατυποῦται ἐν τῷ Διατάγματι Σουλεϊμὰν τοῦ νομοθέτου καὶ τῶν σημειώσεων τοῦ κ. Ἀριστάρχου Βέη (εἰς τὴν § 8 τοῦ περὶ κτημάτων νέου νόμου) ὥστε οὐδεμία ἔδει νὰ ὑπάρχῃ περὶ αὐτοῦ ἀμφισβήτησις. Ὁ ὑπομνηματιστὴς οὗτος ἐξηγῶν τὸ τεσσαροῦφ λέγει ὅτι ἡ νομὴ (possession) αὕτη ἔχει συγγένειαν 1) πρὸς τὴν διηνεκὴ μίσθωσιν — *agrorum civitatis rectigallium*. — δηλ. τὴν ἐμφύτευσιν (ἐμπράγματον κληρονομικὸν δικαίωμα προσεγγίζον τῇ κυριότητι (6. 3) (101. B) (ΙΕ'. 3)· καὶ 2) πρὸς τὴν ἐπικαρπίαν. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο τούτων θεσμῶν κειμένη, παρέχει τὴν ἰδιοκτησίαν τῆς ἐπικαρπίας (ζητούμεν συγγνώμην διὰ τὴν σόλοικον ἔκφρασιν, ἀλλ' οὕτως εὐρῆται ἐν τῇ παρατεθείσῃ σημειώσει) κατ' ἀντίθεσιν τῆς ἰδιοκτησίας τῆς ψιλῆς κυριότητος (*dominium proprietatis*) ἀνηκούσης εἰς τὸ Δημόσιον. Τίνες κυρίως αἱ ἐξουσίαι τοῦ δικαιοῦχου τούτου, ὅστις κτᾶται διὰ τοῦ ταπίου, ὀρίζει τὸ διάταγμα Σουλεϊμὰν τοῦ νομοθέτου ἔχον ὡς ἑξῆς :

«Ὅταν ὁ Σουλτάνος, υἱὸς Σουλτάνου, Σουλτάν Σουλεϊμάν
 »Χάν, Σουλτάνος τῶν Ἀράβων, τῶν Περσῶν καὶ τῶν Ῥωμαίων,
 »προστάτης τῶν ἱερῶν χαρεμίων καὶ τῶν δύο ἱερῶν σκηνωμά-
 »των (Μέκκας καὶ Μεδίνης, κλπ.), τῇ εὐδοκίᾳ τοῦ Ὑψίστου
 »κατέκτησε τὸν νομὸν Βιδινίου (τὸν ἀνήκοντα τότε μὲν εἰς
 »τὴν Οὐγγαρίαν, νῦν δὲ εἰς τὴν Βουλγαρίαν), καὶ ἐδέησε νὰ
 »ψηφισθοῦν νόμοι δικαιοσύνης καὶ εὐθύτητος, δι' αὐτοκρατορικοῦ
 »αὐτοῦ διατάγματος ἐθέσπισε καὶ διέταξε τάδε· Ἄπαντες οἱ
 »ράγιάδες (ὑπήκοοι) καὶ ὑποτελεῖς θέλουν μείνει ἕκαστος εἰς
 »τοὺς τόπους των σταθερῶς, τόσον δὲ ἢ ὑπὸ τὴν κατοχὴν αὐτῶν
 »εὐρίσκομένη κινητὴ περιουσία, ὅσον καὶ ἡ βελτίωσις καὶ ἀπο-
 »κατάστασις τῶν οἰκιῶν, ἀμπέλων καὶ κήπων αὐτῶν, τῶν κειμέ-
 »νων εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία, θέλουν εἶναι ἰδιοκτησία
 »αὐτῶν, δυναμένων νὰ τὴν διαθέτωσι κατ' ἀρέσκειαν, τουτέστι
 »νὰ τὴν πωλῶσι, χαρίζωσι καὶ μεταχειρίζωνται ἐν κυριότητι
 »καὶ ἰδιοκτησίᾳ ὅπως βούλωνται, καὶ ν' ἀποδίδωσι τὸν νενομι-
 »σμένον φόρον διὰ τὰς ἀμπέλους των καὶ τοὺς κήπους των,
 »καὶ μετὰ θάνατον αὐτῶν νὰ περιέρχωνται ταῦτα εἰς τοὺς
 »κληρονόμους αὐτῶν, δυναμένους ὁμοίως νὰ διαθέτωσιν αὐτὰ
 »ἐν κυριότητι καὶ ἰδιοκτησίᾳ, χωρὶς νὰ κωλύωνται παρ' οὐδενός.
 »Ὅμοίως δὲ θέλουν μένει ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν ἰδίων οἱ ὑπὸ
 »τὴν σπορὰν καὶ γεωργίαν αὐτῶν εὐρισκόμενοι ἀγροί· ἀλλ' ὅμως
 »οἱ ἀγροὶ δὲν θέλουν εἶναι ἰδιοκτησία αὐτῶν, ὅπως τὰ ἀνωτέρω.
 »κτῆματά των, ἀπεναντίας μάλιστα θέλουν ὑπάγεσθαι εἰς τὴν
 »κατηγορίαν τῆς εἰς τὰ λοιπὰ τῆς Ὁθωμ. αὐτοκρατορίας βασι-
 »λεια κειμένης γῆς, τῆς ἐγνωσμένης ὑπὸ τὸ ὄνομα δημοσία
 »γῆ, τῆς ὁποίας ἡ ἰδιοκτησία ὀρισθεῖσα διὰ τὸν οἶκον τῆς κοινῆς
 »τῶν Μουσουλμάνων περιουσίας (τὸ Δημόσιον), διατελεῖ ἐν
 »εἰδὲι παρακαταθήκης ὑπὸ τὴν κατοχὴν καὶ κάρπωσιν τῶν ῥα-
 »γιάδων. Εἰς τὴν γῆν ταύτην δύνανται οὗτοι νὰ σπεύρωσι
 »παντὸς εἶδους ὄσπρια καὶ δημητριακοὺς καρπούς, νὰ συλλέγωσι
 »καὶ νὰ θερίζωσιν αὐτούς, ν' ἀποδίδωσι τὸ ὑπὸ τὸ ὄνομα δέκα-

»τον ὠρισμένον διανεμητικὸν χαράτζιον, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ
 »δικαιώματα καὶ τοιοῦτῳ τρόπῳ νὰ καρπῶνται αὐτὴν κατὰ
 »τὸ δοκοῦν αὐτοῖς· ἐνόσω δὲ δὲν ἀφίνουσιν αὐτὴν ἀργίην,
 »ἀλλὰ τὴν σπεύρουσι, τὴν γεωργοῦσι καὶ τὴν καλλιεργοῦσι δεόν-
 »τως καὶ ἀποδίδουσι τὰ ἐπ' αὐτῆς νενομισμένα δικαιώματα, οὐδεὶς
 »θέλει ἐπεμβαίνει καὶ ἐνοχλεῖ αὐτοὺς, ἀλλὰ μάλιστα θέλουν δια-
 »χειρίζεσθαι καὶ καρποῦσθαι αὐτὴν κατ' ἀρέσκειαν καὶ
 »ἐφ' ὅρου ζωῆς των, καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν θέλει περιέρχε-
 »σθαι εἰς τοὺς υἱοὺς των, οἵτινες θέλουν καρποῦνται αὐτὴν,
 »καθ' ἃ ἀνωτέρω ὠρίσθη. Ἐν ἐλλείψει ὅμως υἱῶν αὐτῶν*, ἡ γῆ

* Ἡ διάταξις αὕτη, ἥτις εἶναι ὁ σπουδαιότερος περιορισμὸς τῆς κυριότητος τῶν δημοσίων ἢ βασιλικῶν γαιῶν, ἐτροποποιήθη καὶ προηγουμένως, ἰδίως δὲ διὰ τοῦ κατὰ τὴν 19 Μουχαρέμ 1284 (1868) ἐκδοθέντος Κανονισμοῦ περὶ κληρονομικοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῶν δημοσίων καὶ ἀφιερωμένων γαιῶν (Μιριέ καὶ Μεβκουφέ), διὰ τοῦ ὁποίου, καὶ ἐπὶ τῶν ἐραζιῶν Μιριέ, τὸ κληρονομικὸν δικαίωμα ἐπεκτείνεται σχεδὸν ὅσον καὶ ἐπὶ τῶν Μουλκίων.—Ἰδοὺ αἱ κυριώτεραι διατάξεις τοῦ κανονισμοῦ τοῦτου.

«Ὅπως, διευκολυνόμενων τῶν ἐπὶ τῆς ἐγγείου κτήσεως συναλλαγῶν, ἀναπτυχθῇ ἡ γεωργία καὶ τὸ ἐμπόριον, κατὰ συνέπειαν δὲ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ εὐημερία τῆς χώρας, ἐπεκυρώθησαν εὐμενῶς ὑπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου αἱ ἐπόμεναι διατάξεις, ἀφορῶσαι τὰς ἀρχὰς τῆς εἰς τοὺς κληρονόμους περιελεύσεως τῶν τε βασιλικῶν καὶ τῶν ἀφιερωμένων γαιῶν, αἵτινες ἐπεκράτησε νὰ κατέχωνται δυνάμει ταπίου.»

Ἄρθρ. 1. Ὅσα ὁ περὶ γαιῶν νόμος ὀρίζει, περὶ τῆς ἐξίσου εἰς τὰ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γενῶν τέκνα μεταβιβάσεως τῶν διὰ ταπίου κατεχομένων γαιῶν, δημοσίων τε καὶ βακουφικῶν, τηρηθήσονται καὶ τοῦ λοιποῦ, ὡς ἔχρη τοῦδε. Ἄν ὅμως ὁ κάτοχος τοιούτων γαιῶν δὲν καταλείπη τέκνα, αὗται περιελεύσονται:

β') Εἰς τοὺς ἐγγόνους, δηλαδὴ εἰς τοὺς υἱοὺς καὶ θυγατέρας τῶν τέκνων αὐτοῦ.

γ') Εἰς τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα.

δ') Εἰς τοὺς ἀμφιθαλεῖς καὶ τοὺς ὁμοπατέριους ἀδελφούς.

ε') Εἰς τὰς ἀμφιθαλεῖς καὶ τὰς ὁμοπατέριους ἀδελφάς.

ς') Εἰς τοὺς ὁμομητέριους ἀδελφούς.

ζ') Εἰς τὰς ὁμομητέριους ἀδελφὰς ἐξ ἴσου καὶ ἄνευ ἀνταλλάγματος.

»αὕτη θέλει διατίθεται (κατὰ τὰ ἀνέκαθεν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ
»κράτη τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας νενομισμένα καὶ ἐφαρ-
»μοζόμενα) εἰς τοὺς λοιποὺς αὐτῶν συγγενεῖς, ἐπὶ πληρωμῇ
»τοῦ δικαίωματος τοῦ ταπίου (παρὰχωρητηρίου), οἵτινες
»θέλουν κατέχει καὶ καρποῦνται αὐτὴν ἐπίσης κατὰ τὰ ἀνωτέρω
»διατεταγμένα. Ὅμοίως δὲ αἱ ἄμπελοι καὶ οἱ κῆποι αὐτῶν, οἵ-
»τινες δὲν ὑπάγονται εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην τῶν γαιῶν,
»μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς φυτείας αὐτῶν, θέλουν μείνει ὑπὸ
»τὴν κατοχὴν καὶ κάρπωσιν τῶν ἰδίων, ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς, ὡς ἀνω-
»τέρω, ὠρισμένους ὅρους, καὶ δὲν θέλουν στερεῖσθαι τῆς κατοχῆς
»καὶ καρπώσεως αὐτῶν, ἔνεκα τῆς καταστροφῆς τῆς φυτείας.»

Ἡ ἀπαρίθμησις τῶν περιορισμῶν τοῦ δικαίωματος τούτου τοῦ χρωμένου καὶ καρπομένου καὶ εἰς τοὺς ἰδίους κληρονόμους παραπέμποντος τὰς ἐν λόγῳ γαίας εἶναι ἐντελὴς ματαιοπονία. Περὶ ἐργον ὅμως ὅτι, ὡς ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω, οἱ νομικοὶ τοῦ κ. Παχὺ σύμβουλοι δὲν διστάζουσι νὰ χαρακτηρίσωσιν ἰδιοκτησίαν τὸ δικαίωμα τοῦτο τοῦ δυνάμει ταπίου* κτωμένου γῆν πρὸς

* Ἐν ἐλλείψει δὲ κληρονόμων ἐξ ὅλων τούτων τῶν βαθμῶν, μεταβιβασθή-
σονται αἱ γαῖαι εἰς τὸν ἐπιζῶντα ἐκ τῶν συζύγων.

Ἄρθρ. 4. Αἱ διατάξεις, αἱ ἐφαρμοστέαι ἐπὶ τῶν δημοσίων καὶ ἀφιερω-
μένων γαιῶν (Ἐμιριγὲ καὶ Μεθκουφέ), ἐφαρμοσθήσονται καθ' ὅλοκληρίαν
καὶ ἐπὶ τῶν γαιῶν καὶ τῶν τσιφλικίων, τῶν κατεχομένων δυνάμει Σουλ-
τανικῶν ἐγγράφων ἰδιοκτησίας (μουλκναμέϊ χουμαγιούν), εἰσπραττομένου
ὅμως καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τοῦ ἐτησίως πληρονομένου δασμοῦ αὐτῶν, κατὰ
τὸν περὶ τούτου εἰδικὸν νόμον, ὡς καὶ ἄχρι τοῦδε.

* Ὅπως νοήσῃ ὁ ἀναγνώστης μέχρι τίνος βαθμοῦ φθάνει ἡ τοῦ συντάκτου
τοῦ φυλλαδίου ἄγνοια τῶν περὶ κτημάτων ὀρισμῶν τοῦ τουρκικοῦ δικαίου,
ἀρκεῖ νὰ ἀναγνώσῃ τὸν ἐξῆς παρ' αὐτοῦ διδόμενον ὀρισμὸν τῶν διὰ ταπίου δια-
θεσίμων ἢ ἀδεσπότην γαιῶν «αὗται εἰσὶ γαῖαι χωρίου, ἔνθα δὲν ὑπάρχουσι
κάτοικοι, οἵτινες καλλιεργοῦσι καὶ κατέχουσιν αὐτάς», σελ. 17, σημ. 1.
Ἄρα γαῖαι παρὰ τινι πόλει δὲν εἶναι διαθέσιμοι διὰ ταπίου (!), γαῖαι αἱ ἐν
χωρίῳ κείμεναι, ἃς εἶχεν τις κεκτημένας διὰ ταπίου, θέλει δὲ νὰ μεταβιβάσῃ
εἰς ἄλλον (firagh τῶν γαιῶν mirié) δὲν εἶναι διαθέσιμοι διὰ ταπίου, διότι
δὲν εἶναι ἀδέσποτοι, δὲν εἶναι γαῖαι χωρίου ἐρήμου κατοίκων (!!)· καὶ ὅμως

χρήσιν, κάρπωσιν καὶ εἰς τοὺς ἰδίους κληρονόμους μεταβίβασιν.

Καὶ τὰ Ἑλληνικὰ δικαστήρια δὲν ἐδίστασαν, διὰ σταθερᾶς νομολογίας, ν' ἀποφανθῶσιν, ὅτι ὁ διὰ ταπίου ἀσκεπεῖς γαίας, διὰ χοτζετίου δὲ φθαρτὰ λεγόμενα κτήματα κτώμενος, κατὰ τὸν Τουρκικὸν νόμον, κέκτηται, μετὰ τὴν ἄρσιν τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας, ἀληθῆ κυριότητα ὑπὸ τὸν Ἑλληνικὸν νόμον (Πρβλ. Ἀπόφ. τοῦ Ἀρείου Πάγου 285, 1849, 163 τοῦ 1850, 37 τοῦ 1856, 294 τοῦ 1857, 178 τοῦ 1865, καὶ Ἀπόφ. 17122 59 τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐφετῶν. Α. Π. Ἀπόφ. 285 τοῦ 1849. Πρβλ. τὴν διακήρυξιν τῆς κατὰ τὴν Ἀττικὴν καὶ Εὐβοίαν Ἑλλ. ἐπιτροπῆς συνδυσασμένην πρὸς τὴν ἀπὸ 28 Μαρτίου 1835 Σύμβασιν τῆς Ἑλλ. ἐπιτροπῆς μετὰ τῶν ἀπεσταλμένων τῆς Ὑψ. Πύλης). Κατὰ τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἀσφαλῶς οἱ Ἕλληνες ἡγόραζον ἀκίνητα παρ' ἰδιώτου Ὁθωμανοῦ, δηλ. ὁ Ἑλλ. νόμος πλήρῃ ἀναγνωρίζει κυριότητα τῶν τοιούτων ἀγοραστῶν, ἂν μόνον τὰ κτήματα δὲν εἶναι τοῦ Δημοσίου θησαυροῦ ἱεραὶ κτήσεις (vacouf) ἢ ἀκληρονόμητα (mahloulis).

Ἀλλὰ ἡ σπουδαιότερα ἀπόδειξις ὅτι τὸ δυνάμει ταπίου ἀποκτώμενον δικαίωμα εἶναι κατὰ τὸ νῦν ἐν Ἑλλάδι δίκαιον κυριότητος δικαίωμα συνάγεται ἐκ τῆς συσταθείσης ἐν Ἑλλάδι ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν «Ὁθωμανικῶν κτημάτων», ἧς ἔργον ἦν νὰ ἐξετάζη, ἂν αἱ δυνάμει χοτζετίων καὶ ταπίων παρ' Ὁθωμανῶν, ἐν ταῖς παραχωρηθείσαις τῇ Ἑλλάδι ἐπαρχίαις Ἀττικῆς, Εὐβοίας καὶ Φθιώτιδος, πωλήσεις εἰς ἡμεδαπούς, ἦσαν κατὰ τοὺς νομίμους Ὁθωμανικοὺς τύπους, τὰ δὲ πωλούμενα παρ' ἰδιώτου Ὁθωμανοῦ, δὲν ἀνῆκον εἰς τὴν τάξιν τῶν ἰδιοκτησιῶν τοῦ Ὁθωμανικοῦ Δημοσίου. Ἐὰν δὲ εὗρισκε τὰ ταπία καὶ τὰ χοτζέτια

ἡ μετάθεσις firagh ἀπὸ τοῦ νῦν κυρίου καὶ νομέως εἰς ἕτερον γίνεται διὰ ταπίου (τοῦτο διδάσκουσιν οἱ σύμβουλοι τοῦ κ. Παχὺ λίαν ὀρθῶς πρβ. σελ. 72). Τὴν ἀνωτέρω τερατολογίαν ἐκτίθησιν ὁ συγγραφεὺς τοῦ φυλλαδίου, διότι τὸ ἄρθρ. 72 τοῦ περὶ κτημάτων Τουρκικοῦ νόμου λέγει, ὅτι διὰ ταπίου παραχωροῦνται καὶ αἱ ἐγκαταλειμμέναι γαῖαι.

κατ' ἀμφοτέρους τοὺς ὅρους τούτους ἐν τάξει, ἀπεφαίνετο, ὅτι « ἀναγνωρίζει νόμιμον κύριον τοῦ ἀγορασθέντος κτήματος τὸν ἀγοραστήν Κ. δεῖνα ».

Ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς χρόνῳ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Τουρκίᾳ, τὸ τεσσαροῦφ θεωρεῖται πλήρης κυριότης, ὡς ἀποδεικνύει ὁ τοῦ 1860 Τουρκικὸς Νόμος, ὁ κανονίζων τὰς σχέσεις μεταξύ ἰδιοκτητῶν καὶ καλλιεργητῶν ἐν Βοσνίᾳ καὶ Ἑρζεγοβίνῃ, ἐν ᾧ ῥητῶς ἀναγνωρίζεται ἡ πλήρης καὶ τελεία κυριότης τῶν ἰδιοκτητῶν τσιφτλικίων. Τὸ ἄρθρον 1 τοῦ Νόμου τούτου λέγει ῥητῶς:

« Εἰς τὰ πλεῖστα, τῶν εἰς τὴν Διοίκησιν τοῦ Σεραγίου ὑπαγομένων μερῶν, ἐπικρατεῖ τὸ σύστημα τῆς ἐκμισθώσεως ἐπὶ »παροχῇ τοῦ τρίτου, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ τοῦ ἡμίσεος τῶν προϊόντων. Τηρουμένων ὅθεν ἐν τῇ Διοικῇσι ταύτῃ, ὡς ἔχουσι, τῶν »λοιπῶν ἀνέκαθεν ἰσχυόντων ὅρων μεταξύ τῶν γαιοκτημόνων καὶ τῶν μισθωτῶν, μόνον ἐνθα ἐφαρμόζεται τὸ »σύστημα τοῦ τρίτου, ἀντὶ τοῦ ἄχρι τοῦδε τοῖς γαιοκτηταῖς »ἀνήκοντος ἡμίσεος, τοῦ λοιποῦ θέλει δίδοσθαι αὐτοῖς τὸ τρίτον τῆς ἐκ τῶν ὀπωρῶν προσόδου, τὰ δὲ δύο τρίτα θέλουσι »κρατεῖ οἱ ἐνοικιασταί ».

Ὁ λόγος δὲ, δι' ὃν ἡ Ὑψ. Πύλη ἐκανόνισε τὰς σχέσεις ταύτας δι' ἰδιαιτέρου νόμου ἐν Βοσνίᾳ καὶ Ἑρζεγοβίνῃ, ἀφῆκε δὲ αὐτὰς νὰ διέπωνται παρὰ τῶν ἀνέκαθεν ἰσχυόντων ὅρων καὶ ἐθίμων εἰς τὰς ἄλλας ἐπαρχίας, εἶναι ὅτι ἐν μὲν τῇ Βοσνίᾳ καὶ τῇ Ἑρζεγοβίνῃ ἐπῆλθε κατὰ τὸ 1859 ῥῆξις μεταξύ ἰδιοκτητῶν καὶ καλλιεργητῶν, ἐν ταῖς ἄλλαις δὲ ἐπαρχίαις, καὶ ἰδίως ἐν Ἡπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ, οὐδὲν τοιοῦτον συνέβη, ἀλλ' ἀπ' ἀπεναντίας οἱ ἰδιοκτητῆται καὶ οἱ καλλιεργηταὶ διῆγον ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ.

Ὑπάρχουσιν οὐχ ἥττον διάφοροι κανονισμοί, εἰς εἰδικὰ ἀναφερόμενοι θέματα, τῶν σχέσεων τῶν ἰδιοκτητῶν πρὸς τοὺς καλλιεργητὰς καὶ ἐν Ἡπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ· π. χ. ὁ κατὰ τὸ 1278 δημοσιευθεὶς Κανονισμὸς διὰ τὰ ἐν Τρικκάλοις τσιφτλίκια τοῦ ὁποίου τὸ Α" ἄρθρον ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Ὁ τρόπος τῆς διανομῆς τῶν προϊόντων τῶν ἐν Τρικκὰ-
 »λοις Τσιφτλικίων, τῶν ἐχόντων ἰδιοκτητήτας, εἶναι δύο εἰδῶν.
 »Ἐπειδὴ τὰ τσιφτλίκια τὰ εὐρισκόμενα εἰς μέρη χάσικα καὶ
 »παίρια, ἥτοι καλλιεργημένα καὶ μὴ, ἔχουσιν ὀλίγα θερινὰ
 »πρόϊόντα, τὸ δὲ πλεῖστον τῶν προϊόντων αὐτῶν εἶναι σῖτος
 »καὶ κριθή, διὰ τοῦτο τὸν σπόρον τῶν τοιούτων τσιφτλικίων
 »δίδουσι κατ' ἔτος οἱ ἰδιοκτῆται· ἐκ δὲ τῶν προϊόντων, ἀφ'
 »οὗ πληρωθῇ τὸ νόμιμον δέκατον, τὸ ὑπόλοιπον διανέμεται
 »ἐξ ἡμισείας μεταξὺ τῶν γεωργῶν καὶ τοῦ ἰδιοκτῆτου. Τὸν
 »σπόρον ὅμως τῆς σίκαλης, τῆς βρώμης καὶ τοῦ λαθουριοῦ
 »σπείρουσιν οἱ γεωργοί, καὶ ἀφοῦ πληρωθῇ ὡσαύτως τὸ νόμι-
 »μον δέκατον ἐκ τῶν προϊόντων αὐτῶν, τότε κρατοῦσιν οἱ
 »γεωργοὶ ἀνὰ τρία καὶ ἡμισυ κοιλὰ πόλεως λαθοῦρι δι' ἑκα-
 »στον βόα, καὶ τὸ ὑπόλοιπον διανέμεται εἰς ἓν τρίτον καὶ
 »δύο τρίτα».

Ἴδου δὲ καὶ Κοινοποιήσις τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ Ἰωαννίνων
 εἰδικῶς ἀναφερομένη εἰς τὰς ἐν Ἀρτῇ ἰδιοκτησίας μου.

« ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
 ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΠΑΡΧΟΝ ΛΑΡΙΣΣΗΣ

«Εἰς ἐρώτησίν μας, ἂν τὰ ζῶα τῶν καλλιεργητῶν τῶν ἐν
 »Ἀρτῇ χωρίων τοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ θὰ πληρώνουν δικαίω-
 »ματα εἰς τὸν ἰδιοκτῆτην ἢ ὄχι, ἡ Ὑψ. Πύλη, πληροφο-
 »ρηθεῖσα ἀπὸ τὸ Διβάνι Χουμαγιοῦν Καλέμ, ἀπήντησεν ὡς
 »ἐξῆς: «Κατὰ τὸν νόμον οἱ καλλιεργηταὶ δι' ὅσα ζῶα ἔχουν,
 »τὰ ὅποια καλλιεργοῦν τὴν γῆν, δὲν θὰ πληρόνουν τίποτε,
 »ἐπίσης οὐδὲν θὰ πληρόνουν διὰ πρόβατα 20 ἢ αἶγας, τὰς
 »ὁποίας ἤθελεν ἔχει ἕκαστος καλλιεργητής, καθὼς καὶ 2 ἀγε-
 »λάδας, 2 φορβάδας καὶ 2 μελισσῶνας. Ἐὰν ὑπάρχωσι πε-
 »ρισσότερα τῶν διαληφθέντων, εἴτε καὶ ἄλλα μὴ διαλαμβανό-
 »μενα, καὶ βόσκουν εἰς τὰ χωράφια καὶ τὰς βοσκὰς τοῦ μὲ
 »ταπιᾶ ἰδιοκτῆτου, τότε θὰ υποβάλλωνται εἰς τὴν ἐξῆς πλη-

»ρωμὴν πρὸς τὸν ἰδιοκτῆτην. Διὰ τὰ πρόβατα, αἶγας καὶ με-
»λισσῶνας, γρόσια 2 κατ' ἔτος, διὰ τὰς ἀγελάδας καὶ φορ-
»εάδας (ἐργελεῖ) καὶ ἄλλα τοιαῦτα, γρόσια 10 καὶ διὰ τοὺς
»χοίρους γρόσια 7. Οἱ δὲ καλλιεργηταὶ δὲν δύνανται νὰ φέ-
»ρωσι πρὸς βοσκήν εἰς τὰς γαίας τοῦ ἰδιοκτῆτου ζῶα ἀπὸ
»ἄλλα χωρία, καὶ μὴ ἀνήκοντα αὐτοῖς.»

»Ταῦτα μᾶς ἀπήντησεν ἡ Ὑψ. Πύλη, διὰ τοῦ ὑπουργοῦ
»τῶν Ἑσωτερικῶν, καὶ οὕτω ὀφείλετε νὰ φερθῇτε καὶ ὑμεῖς.
»Μὲ τὰς ἰδίας διατάξεις θέλουσι συμμορφωθῇ καὶ αἱ ἄλλαι
»ἐπαρχίαι πρὸς τὰς ὁποίας γράφω.»

»Τῇ 9 Φεβρουαρίου 1285

»(ὑπογ.) ΑΧΜΕΤ ΡΑΞΗΜ ΠΑΣΣΑΣ

Ἄριθ. 602

»Γενικὸς Διοικητὴς Ἰωαννίνων»

Ἐν τοῖς κειμένοις τούτοις ἀναγνωρίζεται σαφῶς ἡ ιδιότης
τοῦ ἰδιοκτῆτου εἰς τοὺς κεκτημένους τοιφτλίκια, καὶ ἡ ιδιό-
της τοῦ ἀπλοῦ ἐνοικιαστοῦ εἰς τοὺς χωρικοὺς καλλιεργη-
τάς αὐτῶν. Καὶ οἱ ἰδιοκτῆται δὲ τῆς Βοσνίας εἰσὶν, ὅπως καὶ
οἱ ἰδιοκτῆται ἐν Ἠπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ, κέκτονται δηλ. τὰ
τοιφτλικά των δυνάμει ταπίων, καὶ ἔχουσιν ἐπ' αὐτῶν τὰ διὰ
τῆς λέξεως τεσσαροῦφ ἐκφραζόμενα δικαιώματα*.

* Ἰδοὺ ποῖαν ἐξήγησιν τῆς λέξεως τεσσαροῦφ δίδουσι καὶ οἱ Λεξικο-
γράφοι:

Λεξικὸν Ἑλληνο-Τουρκικὸν ὑπὸ Φαρδῆ καὶ Φωτιάδου ἐν λέξεσι:

»Κτῆσις=κίσπ. . . . Κυριότης καὶ ἐξουσία ἐπὶ κτήματος=τεμελοῦκ—
τεσσαροῦφ.

»Κατοχή=ζάπτ. . . . Κυριότης κτήματος=τεσσαροῦφ.

»Κυριότης=(ἴδε κτῆσις κατοχή). . . . ἄγωγή περὶ κυριότητος=
δαβάι μιλικιγέ—καὶ—δαβαϊ-τεμελοῦκ βέ τεσσαροῦφ.—

Dictionnaire Turc-Français par Blanchi et Kieffer. (σελ. 498) ἐν
λέξει:

»Tessarouf=possession, pouvoir: tessaroufindé dir=il est en sa

Περὶ δὲ τῶν φθαρτῶν λεγομένων κτημάτων, τῶν ἐν τοῖς κτήμασί μου περιεχομένων, οἱ νομικοὶ σύμβουλοι τοῦ ὑπευθύνου συντάκτου τοῦ φυλλαδίου, πάλιν ὑπὸ ἐσφαλμένων γεγονότων παρασυρθέντες, ἀποφαίνονται, ὅτι αἱ οἰκοδομαί, κῆποι, ἄμπελοι, δένδρα καὶ ἀλώνια τῶν ἐν ἙΑΡΤῇ κτημάτων μου, εἰσὶ μούλκια, ἅρα δὲν δύναμαι νὰ ᾔμαι κύριος αὐτῶν, ὡς ἰδιοκτήτης δημοσίων γαιῶν (ἐραζίε-Μιριέ). Ἀλλὰ τίς εἶπεν εἰς αὐτόν, ὅπως οὗτος διαβεβαιώσῃ περὶ τούτου τοὺς συμβούλους του, ὅτι δὲν δύναμαι νὰ γίνω καὶ κύριος μουλκίων; Κατὰ τὸν φυλλαδιογράφον, φαίνεται, ἡ μετάφρασις ἐνὸς ταπίου, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσά περὶς ἐν τῷ « Αἰῶνι », μαρτυρεῖ, ὅτι δὲν ἔχω τίτλους περὶ κυριότητος τῶν μουλκίων. Ἐδημοσίευσά περὶς, διὰ τοῦ « Αἰῶνος » καὶ ἄλλων ἐφημερίδων, μετάφρασιν μόνον ἐνὸς ταπίου ἐραζίε-Μιριέ, διότι δὲν ὑπῆρχε λόγος, ὅπως δημοσιεύσω καὶ τὴν μετάφρασιν ἐνὸς ταπίου μουλκίου. Ἐδημοσίευσά ὅμως καὶ τοὺς ἀριθμοὺς τῶν διὰ τὰ μούλκιά μου ταπίων.

possession — tassarouf it= se mettre en possession de quelque chose, posséder dans toute l' étendue du mot.»

Πόσον μικρὰν διάκρισιν ποιεῖται ἡ Ὁθωμ. νομοθεσία, μετὰ τοῦ τεσσάρου φ τσιφλικίων καὶ τῆς ἰδιοκτησίας ἄλλων κτημάτων μιλικίων, δέκνεται καὶ ἐκ τῆς διαταγῆς τῆς ἐκδοθείσης κατὰ τὸ 1287 πρὸς τακτοποίησιν τῆς πληρωμῆς τοῦ ἐγγείου φόρου. Ἰδοὺ πῶς ἄρχεται ἡ διαταγὴ αὕτη.

(Ὁθωμ. Κώδικες ὑπὸ Νικολαΐδου σελ. 989). « Ἐπειδὴ τινες, ἔχοντες ὑπὸ αὐτῶν κατοχὴν τσιφλίκια, πανδοχεῖα, λουτρῶνας, ἀποθήκας ἐργαστήρια καὶ ἄλλα τοιαῦτα κτήματα καὶ γαίαις, κειμέναις ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, κατοικοῦσιν ἐν Κ/πόλει, ἄλλοι δέ, ἐν ὑπηρεσίᾳ διατελοῦντες ἢ εἰς τὰ τῆς ἐμπορίας αὐτῶν ἀσχολούμενοι, διατρίβουσιν ἀλλαχοῦ, οἱ μισθωταὶ τῶν κτημάτων αὐτῶν, λέγοντες, ὅτι δὲν εἶναι κύριοι τούτων, καὶ οἱ πληρεξούσιοι τῶν κτηματιῶν, προτείνοντες ὅτι εἰσὶν ἐπιτετραμμένοι μόνον τὴν διαχειρίσιν, ἀποποιῶνται τὴν πληρωμὴν τῶν ἐπιβεβλημένων φόρων. Ἐπὶ τῷ τέλει ὅθεν τῆς ἐγκαίρου εἰσπράξεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ταμείου κτλ. »

Ὁ λόγος δέ, δι' ὃν ἐδημοσίευσα τότε τὴν μετάφρασιν μόνον ἐνὸς ταπίου ἐραζίε-Μιριέ, ἦν ὅτι, τῇ εἰσηγήσει καὶ ἐπιμόνῳ προτροπῇ τοῦ κ. Παχύ, οἱ καλλιεργηταὶ τῶν ἀγρῶν μου ἤρνοῦντο νὰ δώσωσι τὸ γεώμορον, καὶ ἀπέκρουον διὰ τῆς βίας τοὺς ἀντιπροσώπους μου. Ἡθέλησα δέ, δημοσιεύων τοὺς ἀριθμούς, οὓς ἐν τῷ Γεν. Κτηματολογίῳ Κ/πόλεως φέρουσιν οἱ τίτλοι τῶν ἰδιοκτησιῶν μου (μουλκίων καὶ ἐραζίε-Μιριέ), ἅμα δὲ καὶ μετάφρασιν ἐνὸς ταπίου ἐραζίε-Μιριέ, νὰ φωτίσω τὸν κ. Παχὺν (ἐὰν πράγματι καλῇ τῇ πίστει ἐνόμιζεν οὗτος, ὅτι δὲν ἤμην κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ Τουρκικοῦ νόμου κύριος τῶν ἐν Ἄρτῃ κτημάτων μου) περὶ τῆς ἰσχύος τῶν δικαιωμάτων μου, περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ὁποίων οὗτος ἠδύνατο νὰ πληροφορηθῇ διὰ τῶν ἐν Κων/πόλει σχέσεών του. Θέτων δὲ οὕτω τὸν κ. Παχὺν ἐν γνώσει τῶν δικαιωμάτων μου, ἐπράξα τοῦτο ὅπως ἀφαιρέσω αὐτῷ πᾶσαν δικαιολογίαν καὶ ὅπως φέρῃ καθ' ὁλοκληρίαν τὴν εὐθύνην τῶν πράξεών του. Δὲν ἐδημοσίευσα δὲ καὶ μετάφρασιν ταπίου μουλκίου, διότι, παρὰ τὰς καταβληθείσας προσπάθειάς, δὲν κατωρθώθη ὁ πόλεμος κατὰ τῆς ἰδιοκτησίας τῶν μουλκίων μου, δηλ. οἰκοδομῶν, ἀλωνίων, δένδρων κτλ., ἐνῶ ἀπ' ἐναντίας οἱ καλλιεργηταὶ διήρπαζον, τῇ εἰσηγήσει τῶν ἐν Ἀθήναις δῆθεν προστατῶν αὐτῶν, τὰ προϊόντα τῶν ἀγρῶν ἐραζίε-Μιριέ. Ἐπειδὴ ἔξ ὁ συντάκτης τοῦ φυλλαδίου ἐπιθυμεῖ νὰ ἴδῃ μετάφρασιν οὐ μόνον τῶν τίτλων μου ἐραζίε-Μιριέ (δημοσίων δηλ. ἀσκεπῶν γαιῶν) ἀλλὰ καὶ τῶν μουλκίων μου (τουτέστι φθαρτῶν κτημάτων), δημοσιεύω παρὰ πόδας αὐτήν. Δημοσιεύω δέ, μεθ' ἐνὸς τίτλου ἐραζίε-Μιριέ, καὶ δύο τίτλους μουλκίου, διότι καθ' ἣν ἐποχὴν ἡγόρασα τὰς ἐν Ἄρτῃ ἰδιοκτησίας μου ἴσχυεν ἐν Τουρκίᾳ ἡ διάταξις, καθ' ἣν ἡ τῶν μουλκίων κτήσις ἐβεβαιούτο διὰ χοδζετίου, ἐκδιδομένου, συμφώνως μὲ τὸ Σερῆ, παρὰ τῶν ἱερῶν δικαστηρίων, καὶ μόνον διὰ τὰ ἐραζίε-Μιριέ ἐξεδίδοντο ταπία. Πρὸ ὁκτῶ ὅμως ἐτῶν περίπου ἡ Ὑψ. Πύλη κατήργησε τὴν

διάταξιν ταύτην, καὶ ἐθέσπισεν ὅτι καὶ διὰ τὰ μούλκια τὰ κεκτημένα δυνάμει χοδζετίων, πρέπει νὰ δίδηται, κατὰ πᾶσαν αὐτῶν μεταβίβασιν, ταπίον καταγραφόμενον ἐν τῷ Γεν. Κτηματολογίῳ, ὅπου πρὸ τῆς διατάξεως ταύτης κατεγράφοντο μόνον τὰ ταπία τοῦ ἐραζίε-Μιριέ. Ὅθεν κατὰ τὴν ἀγορὰν τῶν κτημάτων μου ἔλαβον τὸ τακτικὸν χοδζέτι, συμφώνως μὲ τὴν τότε ἰσχύουσαν ἐν Τουρκίᾳ νομοθεσίαν, ἀκολουθῶν δὲ μεταβιβάσας τινὰ ἐκ τῶν κτημάτων μου εἰς τὰ τέκνα μου καὶ τὴν σύζυγόν μου, μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς νέας διατάξεως περὶ ἐκδόσεως ταπιῶν καὶ διὰ τὰ μούλκια, ἔλαβον τοιαῦτα, δι' ἑκάστον τῶν μεταβιβασθέντων μουλκίων. Διὰ τοῦτο δημοσιεύω ἐν ἐκ τῶν δύο γενικῶν χοδζετίων καὶ ἐν ἐκ τῶν πολυαρίθμων μουλκ-ταπίων.

ΣΟΥΛΤΑΝΟΣ ΑΒΔΟΥΛ ΑΖΗΖ

Ο ΑΕΙΠΟΤΕ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

ΥΙΟΣ ΣΟΥΛΤΑΝΟΥ ΜΑΧΜΟΥΤ ΧΑΝ

ΓΗ ΒΑΣΙΔΙΚΗ
(ΕΡΑΖΙΕ-ΜΙΡΙΕ)

ΤΙΤΛΟΣ
ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

«Αἰτία τῆς ἐκδόσεως τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ τούτου τίτλου εἶναι ἡ ἐπομένη:

»Καθὰ ἐγνώσθη ἐκ τοῦ βιβλίου τῶν ἀποδείξεων (ἐλμ-ου-χαμπέρ-δζεδδελί), φέροντος τοὺς κάτωθι ἀριθμούς, ἀφίχθεντος εἰς τὸ Αὐτοκρατορικὸν Ἀρχαιοφυλακεῖον, οἱ Χασὰν Πασσᾶς Μεχμέτ, Σαλίχ, Ἰβραχὴμ καὶ Ἀλῆ Ῥεφίκ βέηδες, καὶ αἱ Χαδιδζέ, Πεμπέ, Ναζλῆ καὶ Σαλιχὰ Γαλικὲ Χανούμισαις, ἐκ κληρονομίας τοῦ μακαρίτου πατρὸς αὐτῶν Μουσταφᾶ Ναῖλῆ Πασσᾶ, ἔχοντες τὴν ἰδιοκτησίαν (τεσσαρούφ) ὀκτῶ μεριδίων,

καὶ ἐκ κληρονομίας τῶν μητέρων αὐτῶν, οἱ Σερβέτ βέης υἱὸς Ἀφὲτ καὶ αἱ Χουσεϊνέ, Σιντέ, Ῥεφίκ Χανούμισαι, θυγατέρες Νεφισέ (πάντες ἀνήλικες), καὶ ὁ Μεχμέτ Βέης (ἀνήλιξ) υἱὸς Νεφισέ (τῶν Ἀφὲτ καὶ Ναφισέ Χανουμισῶν, θυγατέρων τοῦ μακαρίτου Μουσταφά Ναϊλῆ Πασσᾶ) ἔχοντες τὴν ἰδιοκτησίαν (τεσσαροῦφ) δύο ἐτέρων μεριδίων, οἱ μὲν ἐνήλικες αὐτοπροσώπως, ὁ δὲ ἀνήλιξ διὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἰσμαήλ Νιζαμῆ Βέη, ἐπιτετραμμένου τὴν πώλησιν διὰ χοδζέτι - σεριά, ἐπώλησαν, ἐνώπιον τοῦ ἐπὶ τούτῳ ὑπαλλήλου, τὰ μερίδια αὐτῶν (τὸ ὅλον δέκα) ἐπὶ δέκα στρεμμάτων μὲ σύνορα Λαγγάδι, Ῥάχη, Νόχτος, Καστανιαῖς, ἐκ τῶν γαιῶν τοῦ Τζιφτλικίου Βελεντζικοῦ, κειμένου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πρεβέζης, ὑποδιοικήσει Ἀρτης, εἰς τὸν κύριον Κωστάκην Καραπάνον, μετὰ καὶ τῶν ἄλλων γαιῶν τοῦ τσιφτλικίου τούτου.

Ἐπὶ τούτῳ δίδεται ὁ παρὼν τίτλος, χορηγῶν τὴν ἄδειαν ἰδιοκτησίας (Τεσσαροῦφ) ὑπὸ τοῦ μνησθέντος ἀγοραστοῦ, ἐπὶ τῷ ὄρῳ ν' ἀποτίη κατ' ἔτος τὸ νενομισμένον δέκατον τῶν καρπῶν εἰς τὸν ἐπιτετραμμένον ὑπάλληλον.

Τῇ 15 Ῥαμαζάν 1290.

Ἀριθ. Βιβλίου

2.

(Τ. Σ.)

(Σφραγὶς Δεφτερχανέ)

Ἀριθ. Τίτλου

44.

ΧΟΔΖΕΤΙ ΔΙΑ ΤΟ ΜΟΥΛΚΙ ΤΩΝ ΤΣΙΦΤΛΙΚΙΩΝ

Περιέχον $\frac{42}{120}$ τῶν Βελῆ Ἐδδιν Πασσᾶ, Ἀλῆ βέη καὶ Χιλμῆ βέη ἀνὰ $\frac{14}{120}$ $\frac{15}{120}$ τῆς Μίσλι Δζιχάν χανούμ, $\frac{7}{120}$ τῆς Ναζλι Χανούμ καὶ $\frac{7}{120}$ τῆς Σαλικέ Χανούμ, ἥτοι $\frac{71}{120}$ τοῦ ὅλου.

«Ἐσ-σεῖδ Χασάν Ῥεεφέτ, Καζασκέρης Ῥωμυλίας, ἀποφαίνομαι καὶ πιστοποιῶ ὅτι, Ἡ κληρονομία (καταληφθεῖσα περιουσία) τοῦ ἐκ τῶν Ὑψηλοτάτων Ὑπουργῶν τῆς Κραταιᾶς Αὐτοκρατορίας, ὑπάρξαντος,

»καὶ πρῶην πρωθυπουργοῦ διατελέσαντος Κιριδλῆ Μουσταφᾶ Ναϊλῆ
 »Πασσᾶ (υἱοῦ τοῦ μακαρίτου Ἰσμαήλ Βέη, υἱοῦ τοῦ ἐπίσης Μουράτ
 »Βέη) ἀποδημήσαντος πρὸς τὸν Πανοικτεῖρμονα τὴν 15 Σιεδάλ τοῦ
 »1288 ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, κειμένη ἐν Κωνσταντινουπόλει, συνοικία Τζα-
 »παζιέ, εἰς τὰ πέριξ τοῦ Ἐργάτ-Παζάρη, ἀνήκουσα τῇ ἐπικλήρῳ συ-
 »ζύγῳ αὐτοῦ, Μίσλι Δζιχάν Χανούμ, θυγατρὶ Ἀβδουλλάχ, καὶ τοῖς
 »γνησίοις καὶ τετιμημένοις τέκνοις αὐτοῦ, υἱοῖς καὶ θυγατράσιν, ἦτοι
 »τῷ ἐκ τῶν Βεζυρῶν τοῦ Ὑψηλοῦ Κράτους Ἐξοχωτάτῳ Βεληεδ-δὶν
 »Ὶεφέτ Πασσᾶ, τῷ ἐκ τῶν ἐνδόξων Μίρι Μιράν Ἐξοχωτάτῳ Χασάν
 »Πασσᾶ, τῷ ἐνδοξοτάτῳ Μεχμέτ Σιεδκέτ Βέη (γεννηθεῖσιν αὐτῷ ἐκ
 »τῆς μακαρίτιδος συζύγου αὐτοῦ Τουτῆ Χανούμ). τῷ ἐνδοξοτάτῳ
 »Σαλήχ Μπεσῆμ Βέη (γεννηθέντι ἐκ τῆς μακαρίτιδος συζύγου αὐτοῦ
 »Σιέμσ-οῦ Καμάρ Χανούμ). τῷ ἐκ τῶν ἐκλαμπροτάτων μελῶν τοῦ
 »Ἀνωτάτου τῆς Δικαιοσύνης Διβανίου, Ἐνδοξοτάτῳ Ἀλῆ Ὶεφίκ Βέη.
 »τῷ ἐκ τῶν συνταγματαρχῶν τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ Ἐντιμο-
 »τάτῳ Ἰβραχίμ Χιλμῆ Βέη (γεννηθεῖσιν αὐτῷ ἐκ τῆς μνημονευθείσης
 »συζύγου αὐτοῦ Μίσλι Δζιχάν Χανούμ), ταῖς σωφρονεστάταις Χα-
 »τιτζέ Πεμπέ Χανούμ, καὶ Ναζλί Χανούμ, (γεννηθείσαις αὐτῷ ἐκ
 »τῆς μακαρίτιδος συζύγου αὐτοῦ Μιλέκ Χανούμ). τῇ σωφρονεστάτῃ Σα-
 »λιχά Σαλικέ Χανούμ, (γεννηθείσῃ αὐτῷ ἐκ τῆς μακαρίτιδος συζύγου
 »αὐτοῦ Ἀϊσέ Χανούμ). διηρημένη (ἢ κληρονομία) εἰς 120 μερίδας.
 »Ἀφοῦ κατὰ τὸ Σερῆ ἐξηκριθῶθι καὶ ἐγένετο ἡ διανομὴ νομικῶς καὶ δι-
 »καστικῶς (ὅπως ἀπεδείχθη καὶ κατεκυρώθη ἐν τῷ Ἱερῷ καὶ φωτεινῷ
 »Δικαστηρίῳ) ὡς ἔπεται: 15 μερίδες τῇ ἐπικλήρῳ συζύγῳ αὐτοῦ Μίσλι
 »Δζιχάν Μουνιρέ Χανούμ, ἀνά 14 μερίδες τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ Βεληεδ-δὶν
 »Ὶιφάτ Πασσᾶ, Χασάν Πασσᾶ, Μεχμέτ Σιεδκέτ Βέη, Σαλήχ Μπε-
 »σῆμ Βέη, Ἀλῆ Ὶεφίκ Βέη, Ἰβραχίμ Χιλμῆ Βέη, τὸ ὅλον μερίδες
 »84, καὶ ἀνά 7 μερίδες ταῖς θυγατράσιν αὐτοῦ Χαδιτζέ Πεμπέ Χα-
 »νούμ, Ναζλῆ Χανούμ, Σαλιχά Σαλικέ Χανούμ, τὸ ὅλον μερίδες 21
 »(τὸ σύνολον $15+84+21=120$). ἐκ τῶν κληρονόμων δ Βεληεδ-δὶν
 »Ὶεφάτ Πασσᾶς, Ἰβραχίμ Χιλμῆ Βέης καὶ Ἀλῆ Ὶεφίκ Βέης αὐτοπρο-
 »σώπως, καὶ ὁ ἐντιμότατος Χαλίλ Ὶαμί Ἐφένδης υἱὸς Σουλεϊμᾶν Σιερίφ
 »Ἐφένδη, δίκαστικῶς ἀνεγνωρισμένος καὶ ἐν τῇ βίβλῳ καταγεγραμμένος,
 »ἀντιπρόσωπος τῆς Μίσλι Δζιχάν Μουνιρέ Χανούμ, ἐν τῇ ὡς κατωτέρῳ
 »ἐκτεθειμένη ὑποθέσει, καὶ ὁ Ἐντιμότατος Μεχμέτ Μεμδούχ Βέης, υἱὸς
 »τοῦ ἐκ τῶν Ὑψηλοτάτων Βεζυρῶν τοῦ Μακαρίτου Μαζλούμ Πασσᾶ,
 »ἐν ἐνεργείᾳ σύζυγος καὶ δικαστικῶς ἀνεγνωρισμένος καὶ ἐν τῇ βίβλῳ
 »καταγεγραμμένος ἀντιπρόσωπος τῆς Ναζλῆ Χανούμ, ἐν τῇ ὡς κατω-

»τέρω ἐκτιθειμένη ὑποθέσει, καὶ ὁ Ἐντιμότατος Μεχμέτ Βέης, υἱὸς
 »Ἀχμέτ Βέη, σύζυγος ἐν ἐνεργείᾳ καὶ δικαστικῶς ἀνεγνωρισμένος καὶ
 »ἐν τῇ βίβλῳ καταγεγραμμένος, ἀντιπρόσωπος τῆς Σαλιχᾶ Σαλικῆ
 »Χανούμ, ἐν τῇ ὡς κατωτέρω ἐκτεθειμένη ὑποθέσει, πα ρ ο υ σ ι α σ θ ἔ ν -
 »τ ε ς εἰ ς τ ὸ Ἰ ε ρ ὸ ν καὶ Φ ω τ ε ι ν ὸ ν δ ι κ α σ ι κ ὸ ν σ υ ν ἑ δ ρ ι ο ν
 »ὅπερ συνεκρότησεν ἐπὶ παρουσίᾳ Πισῶν (Μουσουλμάνων) ὁ ἐκ μέρους
 »τῆς ἡμετέρας Εὐχητικότητος ἐπιτετραμμένος εἰς ἀποφάσεις, ἐναρετώ-
 »τατος Ἰβραχίμ Ἐδχέμ Ἐφένδης (εἷς τῶν μεγάλων Μουλλάδων), ἐν
 »ἐνεργείᾳ διανομῆς τοῦ Πεῖτ-ουλ-μάλ (Κασσάμης), ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ
 »Πεῖτ-ουλ-μάλ (Δημοσίου πλούτου), εὐρισκομένου ἐν τῷ Ὑπουργείῳ
 »τῶν Οἰκονομικῶν, παρόντος καὶ τοῦ Ἐντιμοτάτου Κυρίου Κωστάκη
 »Καραπάνου, υἱοῦ Γερασίου, ὑπηκόου τῆς Κραταιᾶς Αὐτοκρατορίας
 »καὶ κατόχου τοῦ παρόντος τίτλου, ὡμολόγησαν καὶ κατέθεσαν διὰ
 »λόγου ὅτι :

»Οἱ αὐτοπροσώπως παριστάμενοι καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν μὴ παρου-
 »σῶν, ἤτοι ὁ Ἐξοχώτατος Βεληέδ-διν-ῚΡεφάτ Πασσᾶς, Ἰβραχίμ Χιλμῆ
 »Βέης καὶ Ἀλῆ ῚΡεφίκ Βέης, μετὰ τῶν Χαλῆλ ῚΡαμὶ Ἐφένδη, Μεχμέτ
 »Μεμδούχ Βέη καὶ Μεχμέτ-Βέη, ἀντιπροσώπων δικαστικῶς ἀνεγνωρι-
 »σμένων τῶν Μίσλι Δζιχὰν Μουνιρέ Χανούμ, Ναζλῆ Χανούμ καὶ
 »Σαλιχᾶ Σαλικῆ Χανούμ, ἐπώλησαν ἄνευ σφαλερῶν καὶ εἰκονικῶν
 »ὄρων, ἀλλὰ διὰ πωλήσεως ἀληθοῦς καὶ νομικῆς καὶ δι' ἐκχωρήσεως
 »μιάς καὶ μόνης (ἄνευ μερίσεως καὶ ἐξαιρέσεως) οἱ μὲν παριστάμενοι
 »αὐτοπροσώπως τὰς ἀνηκούσας εἰς αὐτοὺς μερίδας 42 (14+
 »14+14) οἱ δὲ ἀντιπρόσωποι τῶν μὴ παρουσῶν τὰς ἀνηκούσας
 »εἰς αὐτάς μερίδας 29 (15+7+7) ἐπὶ τῶν κάτωθι εἴκοσι καὶ ὀκτώ
 »Τσιφτλικίων, κειμένων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ῚΑρτης τῆς Νομαρχίας Ἰωαννίνων
 »ἐν θέσει διαφόροις καὶ γνωσταῖς, ἐχόντων σύνορα γνωστὰ καὶ σαφῆ,
 »καὶ ἔνεκα τῆς γνωστότητος αὐτῶν ἐλευθέρων καὶ ἀπηλλαγμένων ὀρο-
 »θεσιῶν καὶ περιγραφῆς, ἀνηκόντων, σύμφωνα δυσὶν ἐπισήμοις ἀποδεί-
 »ξεσιν, ὑπὸ ἡμερομηνίας 22 Ἰανουαρίου 1288 (1873) καὶ 17 7θρίου
 »1289 (1873), ἐκδιδομέναις ἐκ μέρους τοῦ Ἰχαλάτ Μουδirlιγίου τοῦ
 »Σ. Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, εἰς τὸν πατέρα καὶ σύζυγον τῶν
 »παρισταμένων καὶ τῶν ἀντιπροσωπευομένων, τὸν μακαρίτην Κιριδλῆ
 »Μουσταφᾶ Ναῖλῆ-Πασσᾶν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς αὐτοῦ μέχρι
 »τῆς ἀποδιώσεώς του, καθ' ὅλοκληρίαν καὶ ἀπολύτως, καὶ μετὰ τὴν
 »ἀποδίωσιν αὐτοῦ μεταδιδασθέντων κληρονομικῶς, ὡς διενεμήθη καὶ
 »ὠρίσθη δικαστικῶς, εἰς τὴν κατοχὴν ἡμῶν τῶν παρισταμένων καὶ τῶν
 »ἀντιπροσωπευομένων καὶ λοιπῶν συγκληρονόμων (Χασᾶν-Πασσᾶ

»Μεχμέδ-Βέη, Σαλιχ Πεσήμ-Βέη, Χαδιτζέ Πεμπέ-Χανούμ, οἵτινες
 »ἐγένοντο κάτοχοι τῶν μεριδίων αὐτῶν τῇ 24 Ζῆλκαδὲ τοῦ 1289 ἔτους
 »καὶ ἐπώλησαν τὰς μερίδας τῶν ταύτας 49 (14+14+14+7) εἰς τὸν
 »παρευρισκόμενον ἐντιμότατον κύριον Κωστάκην Καραπά-
 »νον) ἐπώλησαν ἀπέναντι γνωστοῦ ποσοῦ, ὅπερ παρέλαβον, οἱ μὲν
 »παριστάμενοι αὐτοπροσώπως τὰς ἑαυτῶν μερίδας 42 ἀπέναντι τοῦ
 »ποσοῦ 525,000 γροσίων, αἱ δὲ ἀντιπροσωπευόμεναι ἀντὶ 362,500
 »γροσίων τὰς ἑαυτῶν 29 μερίδας, εἰς τὸν παρευρισκόμενον
 »καὶ παρόντα Ἐντιμότατον κύρ. Κωστάκην Καραπάνον, μεθ' ὧν
 »τῶν ἐμπεριεχομένων καὶ συμπεριλαμβανομένων ἐν τοῖς κάτωθι Τζίφ-
 »τλικίοις, καὶ ὑπαρχόντων ἐντὸς αὐτῶν, ἦτοι ἐν τῷ Τζίφτλικίῳ

»Νεοχωράκι, ἔχοντι 16 οἰκίας, 16 Ἀχυρῶνας 468 Ἐλαιόδενδρα,	
Τσιφτλ. Δέζπεη	ἔχοντι 7 οἰκίας καὶ 7 Ἀχυρῶνας.
» Συκισαῖς	» 11 οἰκίας καὶ 12 Ἀχυρῶνας.
» Κυρνικολοῦ	» 15 οἰκίας καὶ 13 Ἀχυρῶνας.
» Κολομόδια	» 12 οἰκίας καὶ 12 Ἀχυρῶνας.
» Κεραμάταις	» 7 οἰκίας, 6 Ἀχυρῶνας, 16 Ἐλαιόδεν- δρα, 2,000 συκαμινέας, 80 λεύκας.
» Καντσα	» 57 οἰκίας, 45 Ἀχυρῶνας χάνιον (3 ὑπόγεια, ἕν ἰσόγειον, τρία ἀνώγεια, 5,000 βαλανιδέας.)
» Κρανιά	» 59 οἰκίας, 56 Ἀχυρῶνας, 7,000 βα- λανιδέας.
» Ντάρα	» 17 οἰκίας, 15 Ἀχυρῶνας, 1500 Ἐλαιό- δενδρα, 700 βαλανιδέας.
» Νάσσαρι	» 37 οἰκίας, 37 Ἀχυρῶνας, 150 Ἐλαιό- δενδρα.
» Μηλιανὰ	» 22 οἰκίας, 22 Ἀχυρῶνας.
» Μπουλμέτι	» 45 οἰκίας, 41 Ἀχυρῶνας, 3000 Ἐλαιό- δενδρα.
» Μουλιανὰ	» 105 οἰκίας, 69 Ἀχυρῶνας καὶ 1 χάνιον (ἐν ἀνώγειον, ἐν ἰσόγειον, δύο ὑπόγεια, ἕνα φοῦρνον μετὰ μαγα- ζίου, μίαν αὐλὴν μεγάλην, ἐν φρέαρ μέγα, ἕνα σταῦλον μέγαν, μίαν ἀποθήκην, τρία ἕτερα ἰσόγεια. μίαν σιταποθήκην).
» Χώσσανα	» 17 οἰκίας, 14 Ἀχυρῶνας.

Τσιφτλ. Σπανόπετρα	έχοντι 32 οίκιας, 31 άχυρώνας.
» 'Ραφταναίους	» 69 οίκιας, 69 άχυρώνας, 475 συκα- μινέας.
» 'Ρουμιά	» τά γνωστά αύτης μούλκια.
» Βελεντζικόν	» 109 οίκιας, 109 άχυρώνας, 5 άλευρο- μύλους.
» Μαρκινάδαις	» 22 οίκιας και 22 άχυρώνας.
» Δημαριό	» 38 οίκιας και 38 άχυρώνας.
» Λουψίστα	» 118 οίκιας και 118 άχυρώνας.
» Πέτα	» 134 οίκιας, 130 άχυρώνας, έν έλαιο- τριβεΐον με 2 λίθους, 2 μύλους, 5,000 έλαιόδενδρα.
» Γενίτζαρι και 'Ανέζα	» καλύδας 43 και άχυρώνας 60.
» 'Ιμάμ-Τζαούς	» 28 κατοικήματα και 100 έλαιόδενδρα.
» Κομπότιον	» 178 κατοικήματα και καλύδας, έν μα- γαζεΐον, 4 μύλους 449 έλαιόδενδρα.
» Διμήν	» 18 κατοικήματα και 100 έλαιόδενδρα.
» Πλισσούς	» 2 καλύδας, 4 οίκιας.

» Τό όλον έξ είκοσι όκτώ Τζιφτλικίων, μετά πάντων τών έμπεριε-
» χομένων και συμπεριλαμβανομένων έν αύτοΐς.

» Έπωλήσαμεν (είπον) τας ως άνω μερίδας ήμών 42+29 ήτοι 71
» και άπεκαταστήσαμεν ιδιοκτήτην αύτών τόν έντ. κύριον
» Κωστάκην Καραπάνον και έπετρέψαμεν αύτῷ νά παραλάβη ταύτας
» είς τήν κατοχήν και ιδιοκτησίαν αύτοϋ, έφ' ένός έκάστου τών άνωτέρω
» Τζιφτλικίων· και ό έντ. κύριος Κωστάκης Καραπάνος ήγόρασε τας με-
» ρίδας ήμών ταύτας και έγένετο ιδιοκτήτης αύτών και παρεδέχθη νά
» παραλάβη ταύτας είς τήν κατοχήν του και παρέλαθεν αύτάς, επί ένός
» έκάστου τών άνωτέρω Τζιφτλικίων, μετρήσας τά άνω δύο ποσά, ήτοι
» γρόσια 525,000+362,500 ήτοι τό όλον Γρ. 887,500 είς ήμάς τούς
» παρισταμένους αύτοπροσώπως, και είς τούς αντιπροσώπους τών μή
» παρουσών Χαλήλ-Ραμί Έφένδη, Μεχμέτ Μεμδούχ Βέη και Μεχμέδ-Βέη
» όλοκλήρως και σώως (μέχρις όθολοϋ), και ήμεΐς οί παριστάμενοι αύτο-
» προσώπως και οί αντιπρόσωποι τών μή παρουσών, δικαιώματι πληρεξου-
» σιότητος, όλοκλήρως και σώως έλάβομεν και έδέχθημεν άπό τας χεΐρας
» τοϋ έντ. κυρίου Κωστάκη Καραπάνου τά άνω δύο ποσά, ήτοι γρ.
» 525,000+362,500 και έξωφλήσαμεν, δι' έξοφλήσεως πραγματικής και
» νομικής, τόν άγοραστήν έντ. κύριον Κωστάκην Καραπάνον, άπό πᾶσαν
» άπίχτησιν διαστροφής και άπάτης (γάπιν-Ταγρίρ), ως πρός τήν άληθή

»άξιαν τῶν πωληθέντων, ἡμεῖς τε οἱ αὐτοπροσώπως παριστάμενοι, καὶ οἱ
 »ἀντιπρόσωποι τῶν μὴ παρουσῶν (Μίσλι Δζιχάν Μουνιρέ Χανούμ,
 »Νασλή Χανούμ, Σαλιχά Σαλικέ Χανούμ) Χαλίλ 'Ραμί ἐφένδης, Μεχ-
 »μέδ Μεμδούχ Βέης καὶ Μεχμέτ-Βέης δικαίωματι πληρεξουσιότητος.

»Ἐπίσης ὁ ἀγοραστής ἐντ. κύριος Κωστάκης Καραπάνος ἐξόφλησε
 »δι' ἐξοφλήσεως πραγματικῆς καὶ νομικῆς, ἡμᾶς τε τοὺς παρισταμένους
 »καὶ τὰς ἀντιπροσωπευόμενας Μίσλι Δζιχάν Μουνιρέ Χανούμ, Νασλή
 »Χανούμ καὶ Σαλιχά Σαλικέ Χανούμ, ἀπὸ πάσης ἀπαιτήσεως δια-
 »στροφῆς καὶ ἀπάτης ὡς πρὸς τὴν ἀληθῆ ἀξίαν τῶν ἀγορασθέντων
 »ὑπ' αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ πωληταὶ οἱ αὐτοπροσώπως καὶ οἱ δι' ἀντιπρο-
 »σώπων παριστάμενοι καὶ ὁ ἀγοραστής ἐδέχθημεν τὴν ἐξόφλησιν ταύτην.

»Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης ἔθεν τὰ ἀνωτέρω Τσιφτλίκια (τῶν μὲν 49
 »μεριδίων ἀγορασθέντων προηγουμένως καὶ τῶν 71 μεριδίων ἀγοραζο-
 »μένων διὰ τοῦ παρόντος Τίτλου) ἐξ ὁλοκλήρου εἰσὶν ἰδιοκτησία (μούλκι)
 »τοῦ ἐντ. κυρίου Κωστάκη Καραπάνου, ἡμῶν τῶν παρισταμένων αὐτο-
 »προσώπως καὶ τῶν ἀντιπροσωπευόμενων Μίσλι Δζιχάν Μουνιρέ Χα-
 »νούμ, Ναζλή Χανούμ καὶ Σαλιχά Σαλικέ Χανούμ οὐδόλως πλέον
 »ἐπὶ τούτων (κατὰ τὰς μερίδας ἡμῶν) δίκαιον καὶ ἐνοχὴν ἔχοντων.

»Ὁ Κασσάμης καταστρώσας τὰς ὁμολογίας καὶ καταθέσεις τῶν τε
 »πωλητῶν Βελι-εδ-διν 'Ρεφάτ-Πασσά, 'Ιβραχίμ Χιλμῆ Βέη καὶ 'Αλῆ
 »'Ρεφκί Βέη αὐτοπροσώπως παρουσιασθέντων, καὶ τῶν ἀντιπροσώπων
 »Χαλήλ-'Ραμί-'Εφένδη, Μεχμέτ Μεμδούχ Βέη, καὶ Μεχμέδ-Βέη καὶ
 »τοῦ ἀγοραστοῦ ἐντ. κυρίου Κωστάκη Καραπάνου καὶ καταγράψας
 »ταύτας καὶ ἐλθὼν μετὰ τῶν ἐπιτετραμμένων ἐμίνιδων (δικαστικῶν πα-
 »ρέδρων) εἰς τὸ 'Ιεροδικαστήριον ὅπου ἐγένετο ἡ πράξις, ἐξέθεσε καὶ
 »ὡμολόγησε ταύτην. "Ὅ,τι ἐγένετο ἐγράφη ἐν τῷ παρόντι ἐπισήμῳ
 »ἱερῷ τίτλῳ.

»Τῇ 23 Σιαπὰν 1290 ἔτους.

(Τ. Σ.)

(σφραγίς Καζασκέρη 'Ρωμυλίας)

»Μάρτυρες

»ΜΕΧΜΕΔ ΝΟΥΣΙΜΑΝΗΣ ΕΦΕΝΔΗΣ υἱὸς ΧΑΤΖΗ ΙΒΡΑΧΗΜ.

»ΧΑΦΟΥΖ ΙΣΜΑΗΛ ΕΦΕΝΔΗΣ υἱὸς ΑΒΔΟΥΛ ΧΑΛΙΜ.

»ΜΕΧΜΕΔ ΣΗΡΑΦΕΔΔΙΝ ΕΦΕΝΔΗΣ υἱὸς ΜΕΧΜΕΤ ΠΕΚΙΡ.

»ΜΕΧΜΕΔ ΤΑΧΗΡ υἱὸς ΧΑΣΑΝ.

»ΧΑΤΖΗ ΜΕΧΜΕΤ ΑΓΑΣ υἱὸς ΜΟΥΣΤΑΦΑ (ἀκόλουθος ΚΑΣΣΑΜΗ).

»ΠΟΣΤΑΔΖΗ ΠΑΣΣΑΣ ΑΛΗ ΑΓΑΣ υἱὸς ΠΕΚΙΡ.»

ΣΟΥΛΤΑΝΟΣ ΑΒΔΟΥΛ ΑΖΗΖ

Ο ΑΕΙΠΟΤΕ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

ΥΙΟΣ ΣΟΥΛΤΑΝΟΥ ΜΑΧΜΟΥΤ ΧΑΝ

ΓΗ ΙΔΙΟΚΤΗΤΟΣ
(ΜΟΥΛΚΙ)ΤΙΤΛΟΣ
ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

Συμφώνως τῷ ὑπ' ἀριθ. 350 καὶ ὑπὸ ἡμερομηνίαν Αὐγού-
στου 1291 κτηματολογικῷ Καταστίχῳ (Δεφτέρ-Χανέ) ὁ
Κύριος Κωνσταντῖνος Καραπάνος, ἰδιοκτήτης ὧν τῆς ἐν τῷ
χωρίῳ «Λουψίστα» τῆς Ἐπαρχίας Ἄρτης, κειμένης ὑπ' ἀριθ.
3 οἰκίας ἐκ πενήκοντα πῆχων μετὰ τῶν ἄλλων 543
διαφόρων κτημάτων, τοῦ αὐτοῦ τσιφτλικίου, σή-
μερον οἰκειοθελῶς ἐπώλησεν αὐτὰ ἀντὶ
γροσίων εἰς τὴν σύζυγόν του Κυρίαν Μαρίαν θυγατέρα τοῦ
Χρηστάκη Ἐφέντη, ἣτις παραδεχθεῖσα τὴν ἀγορὰν
ταύτην, κατεχωρήθη ἢ πράξις αὕτη ἐν τοῖς ἐπισήμοις
τῆς Κυβερνήσεως Καταστίχοις, δι' ὃ ἐπαφέθη αὐτῇ τὸ παρὸν
ἐγγραφον, σεσημασμένον μὲ τὸν Βασιλικὸν Αὐτοκρατορικὸν
Τουγρᾶν.

Τῇ 29 Ρεμπιούλ Ἑββέλ 1293.

(Τ. Σ.)

(σφραγίς Δεφτερχανέ)

Ἐν σελίδι 79 τίθεται εἰς ἀμφιβολίαν τὸ κῦρος τῶν ταπίων,
διότι οἱ σύμβουλοι τοῦ συντάκτου τοῦ φυλλαδίου ἔχουσιν ὑπ'
ὄψιν τὴν περὶ πλαστότητος αὐτῶν (σελ. 53—58) βεβαίωσιν
τοῦ πελάτου των. Δυνατὸν καὶ πιθανὸν νὰ ὑπάρχωσι καὶ Τουρ-
κικὰ δικαιόγραφα πλαστὰ καὶ ἄκυρα, ὅπως δύνανται νὰ ὑπάρξωσι
καὶ Ἑλληνικὰ καὶ πάσης ἄλλης χώρας. Κατὰ τοὺς κοινοτάτους
ὁμως κανόνας τοῦ δικαίου τὰ ταπία, ὡς ἐπίσημα ἔγ-
γραφα, ἀποτελοῦσι πλήρη ἀπόδειξιν, μέχρι τῆς ἀποδείξεως

τῆς πλαστότητος ἢ τῆς ἀκυρότητος αὐτῶν. Ὅπως δὲ προσ-
βάλη τις τὰ ταπία ἐμοῦ ἢ οἰουδήποτε ἄλλου, καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν
πηγάζοντα δικαιώματα, ἀνάγκη νὰ ἀποδείξῃ τὸ πλαστὸν ἢ τὸ
ἄκυρον αὐτῶν *, καὶ δὲν ἀρκεῖ ἀπλῆ βεβαίωσις ἀναιδοῦς συ-
κοφάντου.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 4 τοῦ περὶ Ταπίων Κανονισμοῦ καὶ τῶν
σχετικῶν διατάξεων περὶ μουλκίων τῆς Ὀθωμανικῆς νομοθεσίας,
οἱ κληρονόμοι τοῦ Μουσταφᾶ Πασσᾶ παρουσιάσθησαν ἐνώπιον
τοῦ Καζασκέρη Ῥωμυλίας καὶ ὠμολόγησαν τὴν εἰς ἐμὲ πώλησιν
τῶν ἐν Ἄρτῃ φθαρτῶν κτημάτων των (μουλκίων), καὶ ἐνώπιον
τοῦ Γραφείου τῶν Αὐτοκρ. ἀρχείων ἤτοι τῆς Γεν. Διευθύνσεως
τοῦ κτηματολογίου (Δεφτερχανέ) καὶ ὠμολόγησαν τὴν εἰς ἐμὲ
πώλησιν τῶν ἐκεῖ ἄσκεπῶν κτημάτων των (ἐραζίε-Μιριέ). Τὸ
ἀρχαιοφυλακεῖον δὲ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διατυπώσεων, ἃς
ὀρίζουσι τὰ ἄρθρα 3, 4 καὶ λοιπὰ σχετικὰ τοῦ περὶ Ταπίων Κα-
νονισμοῦ, (ἴδε σημ. ἐν σελ. 56 καὶ ἐπ.) ἐξέδωκε καὶ παρέδωκεν
εἰς ἐμὲ τοὺς τίτλους διὰ τὸ ἐραζίε-Μιριέ. τὸ αὐτὸ δὲ ἐπραξε
συμφώνως μὲ τὸν ἱερὸν νόμον (Σερῆ) καὶ τὸ ἱερὸν δικαστή-
ριον τοῦ Καζασκέρη Ῥωμυλίας διὰ τὰ μούλκια. Ὅτι δὲ οἱ
τίτλοι οὗτοι ἀποτελοῦσι πλήρη ἀπόδειξιν τῆς κυριότητος τῆς ἐν
ἐκάστῳ αὐτῶν ἀναφερομένης γῆς, τοῦτο βεβαιοῦται καὶ ἐκ τῶν
περὶ Ταπίων Ὁδηγιῶν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, τῶν ἐκδοθεισῶν τῷ
1858, συγχρόνως μετὰ τοῦ περὶ Γαιῶν Ὀθωμανικοῦ Νόμου **.
Τὸ ἄρθρον 1 τῶν ὀδηγιῶν τούτων λέγει ῥητῶς: «Ἐφ' οἰουδή-
»ποτε λόγου ἂν στηρίζηται ἡ νομὴ, ἀπολύτως εἰς οὐδένα ἐπι-

* «Τὸ ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων Τουρκικῶν ἀρχῶν ἐκδοθὲν ἔγγραφον ἰδιοκτησίας
»θεωρεῖται δημόσιον καὶ ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν περὶ τῆς ἐν αὐτῷ πωλήσεως,
»ὥστε ἡ περὶ πλαστογραφίας αὐτοῦ ἐνστάσις ἀπορρίπτεται ὡς ἀπαράδε-
»κτος, ἂν δὲν φανερῶσιν συγχρόνως καὶ τὰ πρὸς ἀπόδειξιν μέσα.
»Ἀπόφ. Ἀρ. Πάγου 239 (1838) Πρβλ. Β. 5241 (1848) ἀπόφασιν τῶν ἐν
Ἀθήναις Ἐφετῶν.

** Ἰδε σχετικὰ ἄρθρα ἐν σελ. 58 καὶ ἐπέκεινα ἐν σημειώσεϊ.

»τρέπεται τοῦ λοιποῦ νὰ νέμηται Βασιλικάς γαίας ἄνευ ἐγγράφου τίτλου. Ἐπομένως ὑποχρεωθήσονται οἱ μὴ ἔχοντες »ἐγγραφον νὰ λάβωσι τοιοῦτον κτλ.»

Τὸ ἄρθρον 9 τῶν αὐτῶν ὁδηγιῶν ἐπιβάλλει ὡσαύτως τὴν λήψιν ταπίων παρὰ τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν γαιῶν ἐντὸς ἑξ μηνῶν· μετὰ δὲ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα, δὲν κηρύττει μὲν αὐτοὺς ἐκπτώτους παντὸς δικαιώματος, ἀλλ' ἐπιβάλλει αὐτοῖς τὴν πληρωμὴν ἀνωτέρου ποσοῦ, παρ' ὅσον ἤθελον πληρώσει, ἐγκαίρως παρουσιαζόμενοι· ὥστε δὲν καταργεῖ τοιοιτοτρόπως τὴν ῥητὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 1, ἀπ' ἐναντίας ἐπικυροῖ αὐτήν. Κηρύττων δὲ ὁ Νόμος, ὅτι εἰς οὐδὲνα ἐπιτρέπεται ἡ νομὴ βασιλικῶν γαιῶν ἄνευ ταπίου, δίδει εἰς τὰ ταπία τὸ κῦρος πλήρους ἀποδείξεως τῆς τοιαύτης νομῆς. Ἀπέναντι δὲ τῆς ἀποδείξεως ταύτης, τῆς ὑπὸ τοῦ Ὁθωμαν. Νόμου μὲ τοσαύτας λεπτολόγους διατυπώσεις περιβληθείσης, δὲν δύναται τις ν' ἀντιτάξῃ μόνον λόγους καὶ φράσεις. Ἐν γνώσει καὶ τῇ ἐνόρκῳ ὁμολογίᾳ τῶν καλλιεργητῶν τῶν χωρίων μου, ὠρίσθησαν τὰ ὅρια ἐκάστης τῶν παρ' ἐμοῦ ἀγορασθεισῶν γαιῶν *. Ἐν γνώσει αὐτῶν καὶ ἐνώπιόν των ἐγένοντο ὅλαι αἱ διατυπώσεις τοῦ ἄρθρου 3 καὶ τῶν λοιπῶν ἄρθρων τοῦ περὶ Ταπίων Κανονισμοῦ. Ἐνῶ δὲ ὁ φυλλαδιογράφος διατείνεται, ὅτι οἱ καλλιεργηταὶ οὗτοι ἐνέμοντο διανοίᾳ κυρίου, ἐπιφυλαττόμενοι νὰ ζητήσωσιν ἀκολουθῶς τὰ ταπία, οὗτοι ὡμολόγουν καὶ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, ὅτι αἱ γαῖαι ἀνήκον εἰς τὸν Μουσταφᾶ Πασσᾶν, παρ' οὗ ἐγὼ ἡγόρασα αὐτάς.

Δὲν ἔχομεν σκοπὸν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς μεγάλας ἀναπτύξεις, ὅπως δεῖξωμεν, ὅτι ἡ Διεύθυνσις τοῦ κτηματολογίου Κωνσταν-

* Ἐχω εἰς χεῖράς μου ἀντίγραφα τῶν ἐκθέσεων, ἃς συνέταξεν ἐπὶ τῇ βάζει τῶν μαρτυριῶν καὶ ὁμολογιῶν τῶν χωρικῶν, ἡ ἐπιτροπὴ ἡ ὑπὸ τῆς Ὑψ. Πύλης διορισθεῖσα κατὰ τὸ 1870, ὅπως κανονίσῃ τὰ ὅρια τῶν χωρίων τῶν εἰς τὸν Μουσταφᾶ Πασσᾶν τότε ἀνηκόντων, ἐφ' ὧν τῇ βάζει ἐξεδόθησαν τὰ ταπία τοῦ Μουσταφᾶ Πασσᾶ, καὶ ἀκολουθῶς τὰ ἰδικᾶ μου.

τινυπόλεως (Δεφτερχανές) εἶναι εἷς ἐκ τῶν τελειοτέρων ὀργανισμῶν τῆς Τουρκίας, ὡς διαχειρίσις· ἔν δ' ἐκ τῶν σπουδαιότερων κτηματικῶν γραφείων, ὡς ἱστορικὴ καταγραφὴ κτημάτων. Ὁ λόγος δὲ εἶναι ἀπλούστατος. Τὸ κτηματολόγιον τοῦτο ἀπετέλει σπουδαῖον μέρος τοῦ στρατιωτικοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Τουρκίας. Ἐν αὐτῷ ἦσαν καταγεγραμμένα ὅλα τὰ κτήματα (ἐραζιέ-Μιριέ), τὰ κατὰ παραχώρησιν τοῦ Σουλτάνου κατεχόμενα ὑπὸ τῶν τιμαριούχων, οἵτινες συνεκρότουں (ἀναλόγως τῶν παρ' αὐτῶν κατεχομένων κτημάτων) τὸ μέγιστον μέρος τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ. Τὸ Τουρκικὸν Κράτος, ὡς κυρίως κατακτητικόν, ἀνέπτυξε κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας ἀναμφισβήτητον ἰκανότητα περὶ τὸν ὀργανισμὸν τῶν ἑαυτοῦ στρατιωτικῶν δυνάμεων. Ὅθεν οὐδόλως ἄπορον ἂν, παρὰ ταῖς διοικητικαῖς ἐλλείψεσιν, ὑπάρχῃ ἐν αὐτῷ τέλειος ὀργανισμός, ὁ τοῦ Δεφτερχανέ, ὅστις ἀπετέλει μέρος τοῦ στρατιωτικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Τουρκίας μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος, ὅτε, καίτοι ἀπολέσας τὸν τοιοῦτον αὐτοῦ χαρακτήρα καὶ τὴν πρῶν σπουδαιότητα αὐτοῦ, διετήρησεν οὐχ ἥττον ὅλα τὰ ἀναγκαῖα στοιχεῖα πρὸς ἐξακολούθησιν κανονικῆς κτηματικῆς καταγραφῆς τῶν ἐν Τουρκίᾳ κτημάτων ἐραζιέ-Μιριέ. Δὲν ἀποροῦμεν ὅμως διὰ τὴν τοιαύτην περὶ τοῦ κτηματοτολογίου γνώμην τοῦ φυλλαδιογράφου, διότι τοσαύτη αὐτοῦ ἡ ἄγνοια τῆς Τουρκικῆς νομοθεσίας, ὥστε δὲν διστάζει νὰ εἴπῃ (ἐν σελ. 56), ὅτι ἡ Ὑψ. Πύλη, ἐκδοῦσα τὸ 1858 τὸν περὶ Γαιῶν Νόμον, καὶ ἀκυροῦσα τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἐκδοθέντας σχετικούς κανονισμοὺς τοὺς καταγραφέντας εἰς τὰ βιβλία τοῦ Διβάνι-Χουμαγιούν καὶ τοῦ Δεφτερχανέ, ἀπεκήρυξε καὶ τὸν Δεφτερχανέ.

Τὸ παράδειγμα δὲ τῆς ἀκυρώσεως τῶν ταπίων, ἅπερ παρὰ νόμους ἐξεδόθησαν, μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς Δουβρούτσας εἰς τὴν Ῥουμουνίαν, χρησιμεύει πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀνωτέρω μᾶλλον, ἢ πρὸς ἀπόδειξιν τῶν ἰσχυρισμῶν τοῦ φυλλαδιογράφου.

Μετά τὴν παράδοσιν τῆς Δουβρούτσας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐκτελεσθῶσιν οἱ τύποι, οἱ ἀπαιτούμενοι παρὰ τοῦ περὶ Ταπίων Κανονισμοῦ καὶ ἰδίως τῶν ἄρθρων 3 καὶ 4 * αὐτοῦ, ὅπως νομίμως ἐκδοθῶσι ταπία. Ἄμα δὲ ἀπεδείχθη τοῦτο, ὁ Δεφτερχανὲς ἐκήρυξεν ὁ ἴδιος ἄκυρα τὰ πλαστὰ ταπία, ἅτινα, τίς οἶδε, πῶς ἐξεδόθησαν, καὶ ἅπερ δὲν ἠδύναντο βεβαίως νὰ ᾧσι καταγεγραμμένα ἐν τοῖς βιβλίοις τοῦ Δεφτερχανέ, διότι ἔλειπον τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενα ἔγγραφα τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, ἐφ' ὧν τῇ βᾶσει γίνονται αἱ ἐγγραφαὶ καὶ ἐκδίδονται τὰ τακτικὰ ταπία.

Ἐν τῷ Η* ζητήματι (σελ. 84) οἱ νομικοὶ σύμβουλοι τοῦ συντάκτου τοῦ φυλλαδίου, ἐρμηνεύσαντες τὴν ἀπὸ 26 Ἰουνίου 1881 Συνθήκην, ἣς δυνάμει παρεχωρήθησαν τῇ Ἑλλάδι αἱ νέαι ἐπαρχίαι, πείθονται ὅτι τὰ ἄρθρα 4 καὶ 6 αὐτῆς ** δὲν προε-

* Ἴδε ταῦτα ἐν σελ. 56 καὶ 57 ἐν σημ.

** Ἴδου τὰ ἄρθρα ταῦτα τῆς συμβάσεως:

"Ἀρθρ. 4. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θέλει ἀναγνωρίσει ἐν ταῖς παραχωρουμέναις χώραις, τὸ τῆς ἰδιοκτησίας δικαίωμα ἐπὶ τῶν ἀγροκηπίων, βοσκῶν, λειμῶνων, νομῶν (γρασιδοτόπων Kechlak), δασῶν καὶ παντὸς εἶδους γαιῶν, ἢ ἀκινήτων, κατεχομένων ὑπὸ ἰδιωτῶν ἢ κοινοτήτων, δυνάμει φερμανίων, χοτζετιῶν, ταπίων καὶ ἄλλων τίτλων, ἢ δυνάμει τῶν Ὀθωμανικῶν νόμων· ἐπίσης θέλουσιν ἀναγνωρισθῇ οἱ τίτλοι ἰδιοκτησίας τῶν κτημάτων, ἅτινα καλοῦνται βακούφια, καὶ χρησιμεύουσιν εἰς συντήρησιν τζαμιῶν, ἐκπαιδευτηρίων, σχολείων καὶ ἄλλων εὐαγῶν ἢ ἀγαθοεργῶν ἰδρυμάτων.

"Ἀρθρ. 6. Οὐδεὶς δύναται νὰ στερηθῇ τῆς ἰδιοκτησίας του, εἰμὴ ἔνεκα λόγου δημοσίας ἀνάγκης, προσηκόντως βεβαιουμένης, ὁσάκις καὶ ὅπως ὁ Νόμος ὀρίζει, καὶ μετὰ προηγουμένην δικαίαν ἀποζημίωσιν.

Οὐδεὶς ἰδιοκτήτης δύναται νὰ ἐξαναγκασθῇ, ὅπως πωλῇ τὰ κτήματά του εἰς τοὺς καλλιεργητὰς ἢ εἰς τρίτους, οὐδὲ νὰ τοῖς παραχωρήσῃ μέρος ἐξ αὐτῶν· οὐδεμία δ' ἐπίσης τροποποιήσις θέλει εἰσαχθῇ εἰς τὰς μεταξὺ ἰδιοκτητῶν καὶ καλλιεργητῶν σχέσεις, εἰμὴ διὰ Νόμου γενικοῦ, ἐφαρμοστέου καθ' ὅλον τὸ Βασίλειον.

Οἱ ἐκτὸς τοῦ Βασιλείου ἐγκατεστημένοι ἰδιοκτῆται, ὅσοι ἤθελον ἔχει ἀκίνητα ἐν ταῖς παραχωρηθείσαις χώραις, δύνανται νὰ ἐκμισθώσωσι τὰ κτήματά των, ἢ νὰ διαχειρίζωνται αὐτὰ διὰ τρίτων.

νόησαν περί τοῦ τεσσαροῦφ *. Ἀνωτέρω ἤδη διὰ μακρῶν ἐξηγήσαμεν, τίς ἡ φύσις τοῦ τεσσαροῦφ, τοῦ δικαιώματος δηλ. ὅπερ κτῶνται οἱ διὰ ταπίου λαμβάνοντες πρὸς πλήρη χρῆσιν καὶ κάρπωσιν ἀσκεπεῖς γαίας, ἥτοι ὅτι προσεγγίζει μὲν πρὸς τὴν κυριότητα, ἐθεωρήθη ὅμως ὑπὸ τῆς ἐν Ἑλλάδι νομολογίας ὡς πλήρης κυριότης.

Ὅταν λοιπὸν διὰ ταπίου ἀποκτᾶται μόνον τὸ τεσσαροῦφ ἐπὶ τῶν ἀσκεπῶν γαιῶν, ὅταν τὸ δικαίωμα τοῦτο ἡ Ἑλληνικὴ νομολογία καὶ νομοθεσία ἐχαρακτήρισε, καὶ εὐλόγως, κυριότητα **, ὅταν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διὰ τῆς συνθήκης τῆς 20 Ἰουνίου 1881 (ἀρθρον 4) ἐπὶ λέξεσι συνωμολόγησεν, « ὅτι » θέλει ἀναγνωρίσει ἐν ταῖς παραχωρουμέναις χώραις τὸ τῆς » ἰδιοκτησίας δικαίωμα ἐπὶ τῶν ἀγροκηπίων, λειμῶνων, βοσκῶν, νομῶν (γραιοδοτόπων kechlak) δασῶν καὶ ἐπὶ παντὸς » εἰδους γαιῶν ἢ ἀκινήτων κατεχομένων ὑπὸ ἰδιωτῶν ἢ » κοινοτήτων, δυνάμει φερμανίων, χοτζετίων, ταπίων καὶ ἄλλων τίτλων ἢ δυνάμει τῶν ὀθωμανικῶν νόμων », ἀφοῦ κατὰ τὴν συνθήκην, ἥτις ἐγένετο νόμος τοῦ Κράτους, ἀρκῇ ἡ κατοχὴ ἀκινήτων δυνάμει χοτζετίου ἢ ταπίου κατὰ τοὺς Τουρκικοὺς νόμους ἐκδεδομένου, ὅπως ἀναγνωρισθῇ τὸ τῆς ἰδιοκτησίας δικαίωμα τοῦ νομέως, τίς τὸν κοινὸν νοῦν ἔχων δύναται ν' ἀμφιβάλλῃ ὅτι τὸ τεσσαροῦφ

* Ἴσως δὲν εἶναι ἡ μεγαλειτέρα τῶν ἐν τῷ φυλλαδίῳ παραδοξολογιῶν καὶ ἡ ἐξῆς· ἐνῷ ὁ φυλλαδιογράφος ἀγωνίζεται ν' ἀποδείξῃ ὅτι τὸ τεσσαροῦφ εἶναι ἀπλὴ κατοχὴ, ἐν τῷ αὐτῷ φυλλαδίῳ παραδέχεται μετὰ τοῦ M. d' Ohson τὸ τεσσαροῦφ ὡς ἰδιοκτησίαν (σελ. 75).

** Ὑποθέσωμεν ὅτι πρόκειται, κατὰ τὸν Ἀριστάρχην Βέην, περὶ ἐμφυτευσεως, καθ' ἣν, ἐπὶ πάσης εἰς ἐξωτερικοὺς μεταθέσεως, πληρύνεται τέλος τι εἰς τὸν ψιλὸν κύριον (τὸ Δημόσιον), τί ἐστὶν ἐμφύτευσις ἄνευ ἐμφυτευτικοῦ κανόνα; διότι οὐδεὶς λόγος περὶ ἐπιδόσεως εἰσφορᾶς εἰς τὸν ἰδιοκτήτην παρὰ τοῦ ἔχοντος τὸ τεσσαροῦφ. Ἐρωτῶμεν τί ἐστὶν ἐμφύτευσις ἄνευ ἐμφυτευτικοῦ κανόνα, ἄλλο ἢ κυριότης;

ἐταυτίσθη (καὶ εὐλόγως) πρὸς τὸ κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν νόμον δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας; Αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ δικαίωμα ἀνέλαβεν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις νὰ προστατεύσῃ κατὰ πάσης προσβολῆς. Ἀλλ' ἴσως παρατηρήσῃ τις, διατί λοιπὸν οἱ νομικοὶ σύμβουλοι τοῦ φυλλαδιογράφου ἀποφαίνονται τὸ ἐναντίον (σελ. 84); Ἡ ἐξήγησις εἶναι, ὅτι ἔπραξαν τοῦτο ἕνεκα γραφικοῦ ἀξιοθρηνήτου τῶντι λάθους, δι' οὗ ἔδωκαν ἐλπίδας εἰς τὸν διώκτην πάσης τῶν ἀστῶν ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας. Ἴδου τὸ γραφικὸν λάθος. Οἱ ἀξιότιμοι νομικοὶ σύμβουλοι λέγουσιν· «ἡ συνθήκη ἠθέλησεν ἀπλῶς νὰ κυρώσῃ καὶ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἰδιοκτησίαν καὶ μὲν αὐτήν, (ἰδιοκτησίαν ὀνομάζουσι) τὸ τεσσαροῦφ ἐν ὅελ. 75) ὡς ἀκίς διὰ φερμανίων, χοτζετίων, καὶ ἄλλων τίτλων, κατὰ τὰς διατάξεις ὅπως πάντοτε τοῦ Ὀθωμανικοῦ νόμου, ἀπεκτήθη»· ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, περὶ τῆς διὰ ταπίου κτωμένης ἰδιοκτησίας οὐδεὶς λόγος· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ γραφικὸν λάθος, διότι ἡ συνθήκη ῥητῶς λέγει δυνάμει φερμανίων ταπίων καὶ ἄλλων τίτλων κτλ. τὸ ταπίον ἔμεινεν ἀνηρτημένον εἰς τὴν γραφίδα τοῦ γράψαντος, μὴ κατατεθὲν εἰς τὸν χάρτην, καὶ οὕτω προῆλθεν ἡ ἥκιστα ὀρθὴ κρίσις.

Ἐάν, ὅπως λέγουσιν οἱ σύμβουλοι τοῦ φυλλαδιογράφου, ἡ Σύμβουσις δὲν ἠσφάλισε τὴν διὰ ταπίων κεκτημένην ἐπὶ ἀκινήτων ἐξουσίαν, θεωροῦσα αὐτὴν ἰδιοκτησίαν, τίνας δικαιούχους εἶχεν ὑπ' ὄψιν, προνοοῦσα (ἐν ἄρθρ. 6) σαφῶς καὶ ὠρισμένως περὶ τῆς προστασίας τῶν πρὸς τοὺς καλλιεργητὰς τῶν κτημάτων σχέσεων τῶν ἰδιοκτητῶν;

Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ τοῦ ἄρθρου 6 τῆς Συμβάσεως, ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν, καὶ τί ἄλλο ἐννοεῖ νὰ καθιερώσῃ ἡ Σύμβουσις δι' αὐτοῦ, συνδυαζομένου πρὸς τὸ ἄρθρ. 4.

Οἱ συντάξαντες τὴν σύμβασιν ἐγίνωσκον τὴν τε Τουρκικὴν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν νομοθεσίαν. Δὲν ἠδύναντο δὲ νὰ ἔχωσιν οὐδὲμίαν ἀμφιβολίαν, ὅτι τὰ κατὰ τὴν Τουρκικὴν νομοθεσίαν

κεκτημένα ιδιωτικά δικαιώματα κατ' οὐδὲν ἠδύναντο νὰ πάθωσιν, ἔνεκα τῆς πολιτικῆς μεταβολῆς τῶν προσαρτωμένων Ἐπαρχιῶν. Καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Σύνταγμα καὶ ἡ Ἑλληνικὴ νομοθεσία ἀσφαλίζουν πληρέστατα ταῦτα, οὐδεὶς δὲ δικαστής, δικάζων ἀμφισβήτησιν τινα περὶ ἰδιοκτησίας, ἠδύνατο νὰ ἀποφασίσῃ τι ἐναντίον ἰδιοκτήτου, κεκτημένου τὴν ἰδιοκτησίαν του ὑπὸ τὸ κράτος τῆς Τουρκικῆς νομοθεσίας, καὶ συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις αὐτῆς. Ὅθεν ἤθελεν εἶναι περιττὸν ἡ Σύμβασις νὰ ἀσφαλίσῃ τὸ ἠσφαλισμένον πληρέστατα ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς νομοθεσίας.

Τί λοιπὸν ἠθέλησε νὰ ἀσφαλίσῃ ἡ Σύμβασις διὰ τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 4 καὶ 6;

Οἱ συντάξαντες τὴν Σύμβασιν προέβλεπον, ὅτι ἦτο πιθανὸν νὰ συμβῶσιν ἐν ταῖς εἰς τὴν Ἑλλάδα προσαρτωμέναις ἐπαρχίαις ἀνωμαλῖαι, αὐτοδικίαι καὶ αὐθαιρεσίαι, ὅπως συνήθως συμβαίνει κατὰ τὰς πολιτικὰς μεταβολὰς ἐν χώραις μὴ προηγμέναις ἀρκούντως εἰς τὸν πολιτισμόν, καὶ ὅτι οἱ καλλιεργηταὶ πολυαριθμότεροι ὄντες τῶν ἰδιοκτητῶν ἠδύναντο νὰ καταλάβωσι διὰ τῆς βίας τὰς ἰδιοκτησίας τούτων, καὶ ἀρνηθῶσι νὰ δώσωσι τὸ εἰς αὐτοὺς ὀφειλόμενον μίσθωμα. Ἐγνώριζον προσέτι ὅτι, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἤθελεν εἶσθαι φυσικῶς ἀδύνατον εἰς τὰ δικαστήρια ν' ἀποδώσωσι τὸ δίκαιον εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας. Τοιαύτας αὐθαιρεσίας καὶ ἀρπαγὰς ἠθέλησαν βεβαίως νὰ προλάβωσιν οἱ συντάξαντες τὴν Σύμβασιν, διὰ τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 4 καὶ 6.

Ἀλλὰ πῶς δύνανται νὰ προληφθῶσιν αὗται; Ὅχι βεβαίως διὰ τῆς βραδείας ἐνεργείας τῆς Ἑλληνικῆς δικαιοσύνης, ἥτις ἔνεκα τῶν δικονομικῶν αὐτῆς διατυπώσεων καὶ τοῦ χρόνου, ὃν ἀπαιτοῦσιν αὗται, οὐδὲν τούτων δύναται νὰ προλάβῃ. Οὐδεμία ἀνάγκη τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 4 καὶ 6 ἤθελεν ὑπάρχει, ἂν οἱ συντάξαντες τὴν Σύμβασιν ἤθελον ν' ἀφήσωσι τοὺς ὀλιγαριθμότερους ἰδιοκτήτας εἰς τὴν διάκρισιν τῶν πολυαριθμῶν καλλιεργητῶν. Ἦθελον ἀφήσῃ αὐτοὺς ὑπὸ τὸ κράτος τῆς

Τουρκικῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς νομοθεσίας, νὰ περιφέρονται εἰς τὰ δικαστήρια καὶ ζητῶσι δικαιοσύνην, ἣν ἤθελον εὔρει μετὰ παρέλευσιν μακρᾶς σειρᾶς ἐτῶν, καὶ ἀφοῦ ὑποστῶσι τοσαύτας δαπάνας, ὥστε ἡ ἀξία τῶν ἰδιοκτησιῶν αὐτῶν νὰ μὴ ἀρκῇ πρὸς ἱκανοποίησίν των. Τῷ ὄντι τί ἤθελε πράξει ἰδιοκτήτης στερηθεὶς τῆς φυσικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τοῦ κτήματός του, διὰ βίας ἐνασκηθείσης ὑπὸ διακοσίων ἢ πλειοτέρων γεωργῶν; Ἄν ἕκαστος αὐτῶν κατελάμβανεν ὠρισμένον μέρος τοῦ κτήματος, θὰ ἠναγκάζετο νὰ ἐπιχειρήσῃ κατ' αὐτῶν διακοσίας δίκας. Δέον δὲ τις νὰ πολλαπλασιάσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν ταῖς προσαρτηθείσαις ἐπαρχίαις χωραφίων, πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν καλλιεργητῶν αὐτῶν ἵνα εὔρῃ τὸν μυθώδη ἀριθμὸν τῶν δικῶν, ἃς δέον νὰ ἐκδικάσῃ τὰ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ταύταις δικαστήρια, ἐντὸς 2—3 μηνῶν, καθ' οὓς διαρκεῖ ἡ συγκομιδὴ τῶν παρὰ τῶν καλλιεργητῶν ἀρπαζομένων καρπῶν, ὅπως ἐννοήσῃ τὸ ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ τύχῃσι σκοπίμου προστασίας οἱ ἰδιοκτῆται διὰ τῆς δικονομικῆς ὁδοῦ.

Τοιοῦτον εἶδος προστασίας ἄρᾳ γε ἐνδοίει ἡ Σύμβασις νὰ καθιερώσῃ διὰ τῶν ἀρθρῶν 4 καὶ 6; Ὁχι βεβαίως. Διὰ τῶν διατάξεων τούτων οἱ συντάξαντες τὴν Σύμβασιν, ἐνόησαν νὰ προστατευθῶσι πράγματι τὰ δικαιώματα τῶν ἰδιοκτητῶν, καὶ αἱ σχέσεις μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν καλλιεργητῶν. Ἐπειδὴ δὲ τοιαύτη προστασία εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατος διὰ τῆς δικαστικῆς διαδικασίας, ἔπεται ὅτι ἡ Σύμβασις ἐνόησε νὰ δοθῇ αὕτη δι' ἄλλου τρόπου. Τοιοῦτος δὲ τρόπος δὲν δύναται νὰ ᾖ ἄλλος, εἰμὴ ἡ διοικητικὴ προστασία τῶν ἰδιοκτητῶν, δι' ἧς ἡ Κυβέρνησις δύναται ἀστυνομικῶς νὰ ἐμποδίσῃ τὴν παρὰ τῶν καλλιεργητῶν διὰ τῆς βίας ἀρπαγὴν τῶν καρπῶν, καὶ διατηρήσῃ τὴν πράγματι ἐξακολουθήσιν τῶν σχέσεων, αἵτινες ὑφίσταντο μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἰδιοκτητῶν πρὸ τῆς προσαρτήσεως τῶν νέων ἐπαρχιῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ τοιαύτη δὲ ἐνέργεια τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἶναι καὶ νόμιμος καὶ δικαία, διότι

προλαμβάνει τὴν διάπραξιν ἀδικήματος, οἷον εἶναι ἢ διὰ τῆς κτηνώδους βίας ἀρπαγὴ τῶν εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας ἀνηκόντων καρπῶν. Οὐδόλως δὲ προδικάζει ἢ τοιαύτη προστασία τὸ ζήτημα τῆς οὐσίας, ἥτοι τίς ὁ ἀληθὴς ἰδιοκτήτης τῶν κτημάτων, ἅτινα κατὰ τὴν κατάληψιν οἱ χωρικοὶ ἔκαλλιέργουν ὡς μισθωταί, δίδοντες τὸ γεώμορον εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας. Τὰ δίκαστήρια ἔσονται πάντοτε ἐν καιρῷ, νὰ δικάσωσι τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς οὐσίας, καὶ ἀποδώσωσι τὸ δίκαιον εἰς ὅντινα ἀνήκει.

Τὴν ἀρχὴν ταύτην παρεδέχθη ῥητῶς ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος, ἐμποδίσασα διοικητικῶς τοὺς καλλιεργητάς, νὰ ἀρπάσωσιν τοὺς καρποὺς αὐθαιρέτως καὶ διὰ τῆς βίας, καὶ ἀναγκάσασα αὐτοὺς νὰ δώσωσιν, ὅπως καὶ πρότερον, τὸ γεώμορον εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας. Τὴν ἀρχὴν ταύτην δὲν δύναται παρὰ νὰ ἐφαρμόσῃ πᾶσα Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις συμφώνως, οὐ μόνον πρὸς τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τῶν διεθνῶν ὑποχρεώσεων, ἅς ἡ Ἑλλὰς ἀνέλαβε διὰ τῆς Συμβάσεως τῆς 20 Ἰουνίου, ἀλλὰ καὶ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, καθ' ὃν ὁ νεμόμενος (καὶ τοιοῦτος εἶναι ὁ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀνενοχλήτως εἰσπράττων παρὰ τοῦ καλλιεργητοῦ τοῦ κτήματός του, τὸ εἰς ποσοστὸν καρπῶν μίσθωμα), ἐπικειμένης βιαίας ἐπιθέσεως κατὰ τῆς νομῆς αὐτοῦ, δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν συνδρομὴν τῆς ἀρχῆς πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς βίας. Τοῦτο δ' ἐννοεῖ σαφῶς ὁ νόμος λέγων, (ἄρθρ. 99 τοῦ Ποιν. Νόμου) «ὅπου ἡ »βοήθεια τῆς ἀρχῆς δὲν δύναται (διότι δὲν εἶναι πρόχειρος) »νὰ ἀποτρέψῃ παράνομον ἐπίθεσιν, ἢ δι' οἰκείας δυνάμεως »ἄμυνα συγχωρεῖται κατὰ τῶν ζητούντων νὰ ἐπιπέσωσι βιαίως »εἰς κτήματα παρ' ἄλλων κατεχόμενα».

Κ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ.

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΙΣ *

Μετά τὴν ἀνωτέρω μακρὰν ἐκθεσιν ὁ κ. Κ. Καραπάνος ὑπέβαλεν ἡμῖν τὰ ἑξῆς ζητήματα.

Α'. Τὸ ἴμωρον εἶναι ἄρα γε φόρος πληρωνόμενος εἰς τὸ δημόσιον, ἢ τὸ ἀντὶ χρηματικοῦ μισθώματος μέρος τῶν καρπῶν, ὅπερ ὁ ἀγρολήπτης δίδει τῷ κυρίῳ τοῦ κτήματος, ὅπερ οὗτος ἐμίσθωσεν εἰς τὸν ἐπίμορτον τοῦτον καλλιεργητὴν;

Β'. Τὰ κτήματα, ἅπερ περιῆλθον δι' ἐκποιήσεως τοῦ Τουρκικοῦ δημοσίου, πρῶτον ἐπὶ ἐμφυτευτικῷ κανόνι εἰς διαφόρους δικαιούχους ἀλληλοδιαδόχως, τελευταῖον δὲ εἰς τὸν Μουσταφᾶ Πασσᾶν πρὸ 24 μὲν ἐτῶν ἐπὶ ἐμφυτευτικῷ κανόνι, πρὸ δεκατεσσάρων δὲ ἐτῶν εἰς πλήρη ἔννομον ἰδιοκτησίαν, πωληθέντα δὲ παρὰ τῶν κληρονόμων αὐτοῦ εἰς τὸν Κ. Καραπάνον δυνάμει ταπίων καὶ χοτζετίων κατὰ τοὺς νομίμους τύπους, διατελοῦσι μετὰ τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα παραχώρησιν τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης εἰς τὴν κυριότητα καὶ κατοχὴν τοῦ Κ. Καραπάνου;

Γ'. Ὁ Κ. Καραπάνος εὕρισκόμενος ἐν τῇ ἀνενοχλήτῃ νομῇ τῶν κτημάτων μέχρι τῆς ἐνώσεως τῆς Ἄρτης μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἅμα δὲ τῇ ἐνώσει ἰδὼν προσβαλλομένην τὴν νομὴν τοῦ παρ' ἀνθρώπων ἐπιχειρούντων βία νὰ τῷ ἀποσπάσωσιν αὐτὴν, τίνος εἶδους προστασίαν δύναται ν' ἀξιώσῃ;

ΕΠΙ ΤΟΥ Α' ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

Περὶ τούτου ὑπάρχει ἐν τῇ ἐξαδίβλῳ τοῦ Ἀρμενοπούλου (ἐν τῷ παραρτήματι περὶ γεωργικῶν νόμων κτλ. I, § 20) χωρίον, ὅπερ κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Α. Σπανοῦ ἐπιθεωρηθεῖσαν εἰς τὴν καθωμιλημένην γλῶσσαν μετάφρασιν (δημοσιευθεῖσαν ἐν ἔτει 1744. Z. v. Lingenthal, *Gesch. des Griechisch-Röm. Rechtes*, 2te Ausg. σελ. 31) ἔχει ὡς ἑξῆς·

* Ἰδὲ καὶ προηγουμένην γνώμωδότησιν ἐν σελ. 9-11.

Περὶ ἱμοριαρέων

«Ἄν γεωργὸς ἱμοριάρης πάρῃ ξένον χωράφι νὰ τὸ
»δουλεύσῃ, ὁ τοιοῦτος ἂν θερίσῃ τὸ χωράφι καὶ κουβαλήσῃ τὰ
»δεμάτια χωρὶς νὰ ἡξεύρῃ ὁ οἰκοκύρης ὅπου ἔχει τὸ χωράφι,
»ὡς κλέπτῃς νὰ ἀποξενώνηται καὶ νὰ χάνῃ ὅλον τὸν καρπὸν.

»Ἐκεῖνος ὅπου πάρῃ χωράφι ἀπὸ τινος νὰ τὸ δουλεύσῃ μὲ
»ἱμορον νὰ πέρνῃ ἐκεῖνος δεμάτια ἑννέα, καὶ ἐκεῖνος ὅπου
»ἔχει τὸ χωράφι δεμάτι ἓνα.»

Τὸ πρωτότυπον τοῦ ἐδαφίου τούτου κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ
Χαΐμπαχ, σελ. 834, ἔχει ὡς ἑξῆς.

«Ἐὰν γεωργὸς μορτίτης θερίσας ἄνευ γνώμης τοῦ χωρο-
»δότη κουβαλήσῃ τὰ δράγματα αὐτοῦ, ὡς κλέπτῃς ἄλλο-
»τριωθήσεται πάσης τῆς ἐπικαρπίας αὐτοῦ.

»Μορτίτου μέρος δεμάτια ἑννέα, χωροδότη μέρος
»δεμάτιον ἓν.»

Κατὰ τὴν μετάφρασιν τοῦ Κ. Κλονάρη, ἐν Ναυπλίῳ 1833,
σελ. 410, ἔχει ὡς ἑξῆς.

«Ἐὰν γεωργὸς μορτίτης, ἥτοι συμμετόχος, θερίσῃ
»παρὰ τὴν γνώμην τοῦ χωροδότη καὶ κουβαλήσῃ τὰ δεμά-
»τια αὐτοῦ, ἀποστερεῖται ὡς κλέπτῃς ὅλον τὸν καρπὸν *.

»Μορτίτου μέρος εἶναι δεμάτια ἑννέα, χωροδότη δὲ
»μέρος δεμάτιον ἓν.»

Μετὰ τὰ κείμενα ταῦτα, συνδυαζόμενα πρὸς τὰ ἐν τῇ ἐκ-
θέσει τοῦ Κ. Καραπάνου περὶ ἱμόρου εἰρημένα, δηλὸν ὅτι, τὸ
ζήτημα ἐλύθη, ἡ δὲ παράλογος δόξα, ὅτι ἱμορον εἶναι φόρος
πρὸς τὸ δημόσιον, δὲν χρήζει περαιτέρω ἀντικρούσεως. Ἡ
διανομὴ δὲ τοῦ καρποῦ μεταξὺ ἀγροδότη καὶ ἀγρολήπτου,
καθ' ἣν ἀναλογίαν ἀναφέρει ὁ Ἀρμενόπουλος, οὐδὲν ἄλλο ἀπο-
δεικνύει, ἢ ὅτι ἡ ἀναλογία αὕτη ἐστηρίζετο εἰς τὰς περὶ τού-

* Πρβλ. ἀρ. 372 καὶ 376 ἐδαφ. 2 τοῦ Ποινικοῦ Νόμου.

του συμβάσεις καὶ τὰ εἰθισμένα περὶ διανομῆς τῶν καρπῶν κατὰ τὰς ἐκτετακτάς τινες τῆς ἐκτετακτῆς ἐκατονταετηρίδας, ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, ἐκδόντος τοὺς γεωργικοὺς νόμους, οὓς παρέλαβεν ὁ Ἀρμενόπουλος ἐν τῇ ἐξαβίβλῳ. Ἄλλ' οὐδὲν κωλύει τὴν συνομολόγησιν ἄλλου μέτρου διανομῆς, ἢ τὸν σχηματισμὸν ἐτέρων ἐθίμων περὶ τούτου, μεταβαλλόντων τὸν τρόπον τῆς διανομῆς.

ΕΠΙ ΤΟΥ Β' ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

I. Περὶ τῶν ἀσκεπῶν γαιῶν (ἀγρῶν, βοσκῶν, δασῶν κτλ.)

Τὸ ἐπὶ τῶν ἀκινήτων τούτων δυνάμει ταπίου κεκτημένον δικαίωμα, τὸ ἐν τῷ Τουρκικῷ νόμῳ Τεσσαροῦφ καλούμενον, χορηγεῖ εἰς τὸν δικαιοῦχον δικαιώματα ἀληθοῦς κυριότητος, δυνάμενα νὰ μεταβιβασθῶσι διὰ πωλήσεως, ὑπὸ μόνον τὸν ὅρον τῆς προκαταβολῆς τῶν τοῦ ταπίου δικαιομάτων εἰς τὸν ἀρμόδιον ὑπάλληλον.

Καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ ἡ νομολογία τῶν ἐλληνικῶν δικαστηρίων οὐδέποτε ἐδίστασαν νὰ ἀναγνωρίσωσιν ὡς πλήρη καὶ τελείαν κυριότητα τὸ ἐπὶ τῶν ἀσκεπῶν γαιῶν διὰ ταπίου κεκτημένον δικαίωμα.

Ὅπως δὴποτε καὶ ἂν ὀνομασθῇ τὸ εἰρημένον δικαίωμα, οὐδέποτε δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἐνάσκησις τοῦ φορολογικοῦ δικαιώματος τοῦ κράτους, ἀφ' οὗ δι' αὐτοῦ μεταβιβάζεται ἡ νομὴ καὶ ἡ πλήρης ἀπόλαυσις ἀκινήτων, ὧν ἡ κυριότης ἀνήκεν εἰς τὸ μεταβιβάζον αὐτὴν Ὀθωμανικὸν δημόσιον.

II. Περὶ τῶν φθαρτῶν λεγομένων κτημάτων

Τὰ τοιαῦτα κτήματα, (ἥτοι φυτεῖαι, οἰκόπεδα, οἰκίαι, ἀποθήκαι κτλ.) ἅπερ διὰ χοτζετίων ἐκτήσατο ὁ Κ. Καραπάνος πρὸ δέκα ἐτῶν παρὰ προκτητόρων, οἵτινες ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν εἶχον νεμηθῇ αὐτά, κτησάμενοι αὐτὰ πάλιν διὰ χοτζετίων, περιῆλθον εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Κ. Καραπάνου, κατὰ τὸ σαφὲς γράμμα τοῦ Τουρκικοῦ νόμου. Καὶ ἂν ὅμως ἤθελεν ὑπο-

τεθῇ ὅτι, πρὶν ἢ δημευθῶσι τὰ κτήματα ταῦτα παρὰ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως ὡς κτήματα τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, ἀνήκον εἰς ἄλλον ἢ τὸν Ἀλῆ, πᾶν τοιοῦτο δικαίωμα παρεγράφη διὰ τῆς ἐπὶ ἐξήκοντα ἔτη νομῆς τῆς τε Τουρκικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν λοιπῶν ἐμμέσων καὶ ἀμέσων δικαιοδοτῶν τοῦ νῦν νομέως καὶ ιδιοκτήτου Κ. Καραπάνου.

Ἐκτὸς ὅμως τούτων, τὸ τῆς κυριότητος δικαίωμα τῶν διὰ ταπίου καὶ χοτζετίου κεκτημένων ἀκινήτων ἐν ταῖς παραχωρηθείσαις ἐπαρχίαις, ἀνεγνωρίσθη διὰ τῆς ἀπὸ 24 Ἰουνίου 1881 Συνθήκης, κυρωθείσης ὑπὸ τῆς νομοθετικῆς ἐν Ἑλλάδι ἐξουσίας. Μετὰ τὴν Συνθήκην δ' αὐτὴν οὐδεμία ἄλλη ἀμφισβήτησις περὶ τῆς ιδιοκτησίας τῶν κτημάτων αὐτῶν εἶναι δεκτὴ ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων, ἢ ἀπλῶς καὶ μόνον ἡ συνισταμένη εἰς τὴν νόμιμον ὕπαρξιν τῶν τίτλων τοῦ ἀρθροῦ 4 τῆς Συνθήκης, ἀποκλειομένης ἰδίως πάσης ἐρεῦνης περὶ τῆς ἱστορίας τῆς κτήσεως αὐτῶν ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν κατάκτησιν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται μέχρις ἐναργείας, ὅτι οἱ ιδιοκτῆται, οἱ δυνάμει ταπίων καὶ χοτζετίων κεκτημένοι γαῖας ἀσκεπεῖς, ἢ πεφυτευμέναι, ἢ παντὸς εἶδους κτίρια ἐν ταῖς νέαις ἐπαρχίαις τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας, ἔχουσιν ἐπ' αὐτῶν τὰ αὐτὰ δικαιώματα ιδιοκτησίας, ἅπερ ἔχουσι καὶ οἱ ἐν ταῖς παλαιαῖς ἐπαρχίαις τῆς Ἑλλάδος ιδιοκτῆται τσιφλικίων. Ὅτι καὶ ὁ κ. Καραπάνος ἔχει πλήρη καὶ τελείαν ιδιοκτησίαν καὶ νομὴν ἐπὶ τῶν ἐν Ἀρτῇ κτημάτων του, ἅτινα ἠγόρασεν ὑπὸ τὸ κράτος τῶν Τουρκικῶν νόμων καὶ συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις αὐτῶν, καὶ ἅτινα κατεῖχε καὶ ἐνέμετο, καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ κατέχῃ καὶ νὰ νέμῃται. Ὅτι τὸ γεώμορον ἢ ἱμορον εἶναι τὸ ἐκ μέρους τῶν καρπῶν τῶν κτημάτων συγκείμενον μίσθωμα κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἐπιμόρτου καλλιέργειας, ἀνήκουστος δὲ ἢ θεωρία, ἢ θεωροῦσα αὐτὸ φόρον.

ΕΠΙ ΤΟΥ Γ' ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

Ὁ Κ. Καραπάνος, εὐρισκόμενος ἐν τῇ νομῇ τῶν κτημάτων του, δικαιούται ἀμυνόμενος νὰ μεταχειρισθῇ πᾶν μέσον, μὴ ἐξαιρουμένης οὐδ' αὐτῆς τῆς βίας, πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν ἐπιθέσεων, δι' ὧν τρίτοι ἤθελον ἐπιχειρήσει πράξεις προσβάλλουσας τὴν νομὴν του. Ἰδίως ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μὴν ἐπιτρέψῃ τὴν συλλογὴν τῶν καρπῶν καὶ τὴν ἐκ τῶν ἀλωνίων ἀποκόμισιν τῶν συλλεχθέντων, πρὸ τῆς διανομῆς αὐτῶν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν καλλιεργητῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συμπεφωνημένων ἢ εἰθισμένων, καὶ νὰ ἀποκρούσῃ διὰ τῆς δυνάμεως ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων του τοὺς ἐπιχειρήσοντας νὰ ἀφαιρέσωσιν ἀπὸ τὴν κατοχὴν του τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀλωνίοις κειμένους καρπούς.

Ἐπικειμένων δὲ τοιούτων ἐπιχειρήσεων ἐκ μέρους τῶν καλλιεργητῶν, δύναται ὁ Κ. Καραπάνος, πρὸς πρόληψιν τῶν ἐκ τῶν ἐπικειμένων ἐρίδων καὶ συγκρούσεων δυναμένων νὰ προκύψωσι διαταράξεων τῆς δημοσίας τάξεως καὶ κινδύνων τῆς τε δημοσίας καὶ τῆς τῶν ἀτόμων καὶ ἰδιοκτησιῶν ἀσφαλείας, νὰ εἰδοποιήσῃ περὶ τούτων τὴν ἀρμοδίαν διοικητικὴν ἀρχὴν καὶ ἐπικαλεσθῇ τὴν συνδρομὴν αὐτῆς πρὸς ἀποσόδησιν τῶν τοιούτων κινδύνων. Αὕτη δὲ ὀφείλει νὰ παράσχῃ αὐτῷ τὴν τοιαύτην συνδρομὴν τῆς *.

Ἀθῆναι, τῇ 22 Ἰουλίου 1882.

Π. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

Γ. Α. ΤΥΠΑΛΔΟΣ

Α. ΒΑΛΛΗΣ

ΙΩ. ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ

Δ. ΧΑΛΚΟΚΟΝΑΥΛΗΣ

* Πρὸβλ. ἀρ. 99 τοῦ Ποινικοῦ Νόμου.

